

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

KİŞİLİK TİPLERİ ENVANTERİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ÜNİVERSİTE
BÖLÜMLERİNİN KİŞİLİK KODLARININ BELİRLENMESİ

Orhan AĞAÇCI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

KİŞİLİK TİPLERİ ENVANTERİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ÜNİVERSİTE
BÖLÜMLERİNİN KİŞİLİK KODLARININ BELİRLENMESİ

DEVELOPMENT OF PERSONALITY TYPES INVENTORY AND
DETERMINATION OF MAJORS BY PERSONALITY CODES

Orhan AĞAÇCI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,
Orhan AğAÇCI'nın hazırladığı "Kişilik Tipleri Envanterinin Geliştirilmesi ve Üniversite Böl¼mlerinin Kişilik Kodlarının Belirlenmesi" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı Prof. Dr. Tuncay ERGENE

İmza

J¼ri Üyesi (Danışman) Doç. Dr. Arif ÖZER

İmza

J¼ri Üyesi Prof. Dr. Mehmet G¼VEN

İmza

J¼ri Üyesi Doç. Dr. Burcu ATAR

İmza

J¼ri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZMEN

İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından **10 / 01 / 2019** tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstitü Yönetim Kurulunca ..... / ..... / ..... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Ekber şAHİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencileriyle kariyer psikolojik danışması yaparken kullanılmak üzere, Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına ve bu kurama Briggs ve Myers'ın yaptığı katkılara dayanan, bir envanter (KTE-Kişilik Tipleri Envanteri) geliştirmektir. Envanter rasyonel-kuramsal yaklaşıma dayalı olarak geliştirilmiştir. Ayrıca üniversite bölümlerinin kişilik kodları da belirlenmiştir. Envanterin taslak formu Ankara'da 2017-2018 eğitim yılında liseye devam eden 683 gönüllü öğrenciye uygulanmıştır. Üniversite bölümlerinin kişilik kodları aynı yılda Hacettepe Üniversitesindeki 145 akademisyenin verdiği bilgilerden elde edilmiştir. Envanterin yapı geçerliği çalışması betimleyici yapısal eşitlik modeli ve betimleyici faktör analiziyle gerçekleştirilmiştir. KTE'nin benzer ölçekler geçerliğini incelemek için, KTE, Türkçe MBTI-G formuyla birlikte gönüllü katılımcılara uygulanmış ve bu iki envanterden alınan puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçümlerin güvenilirliği KR-20 ve test tekrar test teknikleriyle incelenmiştir. Veriler Mplus 8 ve Statistica 13 paket programları kullanılarak çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar KTE'nin kuramsal yapıda olduğu gibi dört faktörden oluştuğunu ve bu dört faktörün toplam varyansın %70,93'ünü açıkladığını göstermiştir. KTE'nin iç tutarlık katsayısının (KR-20) .90 ve .94 arasında değiştiği bulunmuştur. KTE'nin aynı gruba iki hafta arayla tekrar uygulanması sonucunda Pearson korelasyon katsayısının .81 ve .85 arasında değiştiği, KTE ve Türkçe MBTI-G formu arasındaki Pearson korelasyon katsayısının ise .70 ve .79 arasında değiştiği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Jung, kişilik, psikolojik tipler, kariyer, üniversite bölüm

Abstract

The aim of this study is to develop inventory (IPT-Inventory of Personality Types) based on Jung's Theory of Psychological Types and Briggs and Myers' contributions to this theory to be used in conducting career counseling with high school students. The inventory was developed based on rational-theoretical approach. In addition, majors by personality codes were determined. The draft form of IPT was administered to 683 volunteers attending high schools during the 2017-2018 education year in Ankara. The major by personality codes were determined according to 145 academicians at Hacettepe University during the same years. The exploratory structural equation model and exploratory factor analysis were performed in the context of the construct validity. In order to examine the concurrent validity of IPT, it was administered with MBTI Form G Turkish Version to the volunteers, and Pearson correlation calculated between the scores of these two-inventories. The reliability of the measurements was investigated by KR-20 and test-retest techniques. The data were analyzed by using Mplus 8 and Statistica 13 package programs. The results show that IPT consists of four factors-they are theoretically the same- which account for 70.93% of the total variance. The internal consistency coefficients of the IPT was calculated ranging between .90 and .94. As a result of administering IPT to the same group at two-week intervals, the Pearson correlation coefficient was calculated as ranging between .81 and .87, the Pearson correlation coefficients was also calculated as ranging between .70 to .79 between IPT and MBTI G-Turkish Version.

Keywords: Jung, personality, psychological types, MBTI, career

Teşekkür

Yüksek lisans süresince bana her konuda yardımcı olan, fikirleriyle bana ilham veren, tam da beni kişilik tipime uygun bir alanda tez yazmaya yönlendiren, böylece zor ve sıkıcı bir süreci kolay ve eğlenceli hale getiren, fikirleri ve çalışkanlığıyla örnek aldığım tez danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Arif ÖZER'e minnettarım.

Envanter maddelerinin incelenmesinde uzman desteği sunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mehmet GÜNDOĞDU'ya, Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT'a, Dr. Öğr. Üyesi Seval KIZILDAĞ'a, Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZMEN'e, Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI'ya, Dr. Öğr. Üyesi Özlem ULAŞ'a, Dr. Nilüfer KOÇTÜRK'e, Arş. Gör. Sümeyye DERİN'e ve envanterin analizlerinde görüşlerinden yararlandığım Doç. Dr. Burcu ATAR'a teşekkür ederim.

Tez jürimde tezime önemli katkılar ve öneriler sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Tuncay ERGENE'ye, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'e, Doç. Dr. Burcu ATAR'a ve Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZMEN'e teşekkürlerimi sunarım.

İçedönük ve sessiz birisi olduğumu fark edip benim dışadönük yönümü güçlendiren kıymetli hocam Prof. Dr. Filiz BİLGE'ye ve öğrettikleriyle beni Hacettepeli'ye dönüştüren tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde bana yardımcı olan Arş. Gör. Fatma Nur ARAS'a ve diğer arkadaşlara, ne zaman ihtiyacım olsa o an yanımda olan Arş. Gör. Tolga ZENCİR'e, yüksek lisansın başlangıcından sonuna kadar bana hep destek olan Psikolojik Danışman Goncagül PALA'ya, tez savunma sınavında yanımda olan Arş. Gör. Hakan BÜYÜKÇOLPAN'a teşekkür ederim.

Sadece tez yazma sürecinde değil, hayatın her alanında en büyük destekçim; hayat arkadaşım ve çok sevdiğim biricik eşim Kübra AĞAÇCI ve oğlum Kerem AĞAÇCI iyi ki varsınız. Sizi çok seviyorum.

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	xi
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
Araştırma Problemi.....	6
Sayıtlılar.....	7
Sınırlılıklar.....	7
Tanımlar.....	8
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	11
Jung' un Psikolojik Tipler Kuramı.....	11
Kurama İlişkin Sorular.....	21
Jung'un Kuramının Diğer Kişilik Kuramlarından Farkları.....	23
Psikolojik Tipler Kuramının Değerlendirilmesi.....	23
Myers-Briggs Tip Belirleyici (MBTI-Myers Briggs Type Indicator).....	26
İlgili Araştırmalar.....	56
Bölüm 3 Yöntem.....	83
Araştırma Yöntemi.....	83
Çalışma Grubu.....	83
Veri Toplama Süreci.....	85
Veri Toplama Araçları.....	86

Verilerin Analizi	93
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar	95
KTE'nin Dışadönüklük – İçedönüklük (E-I) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri	95
KTE'nin Duyumsama – Sezgi (SN) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri	97
KTE'nin Düşünme – Hissetme (T-F) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri	99
KTE- Algılama – Yargılama (J-P) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri	101
KTE'deki Tüm Maddelerin Faktör Yükleri	103
Tercih Açıklık Kategorisi ve Katılımcıların Bu Kategoriye Göre Dağılımları	106
Benzer Ölçekler Geçerliliği	108
İç Tutarlılık Güvenirliği	112
Test Tekrar Test Güvenirliği	113
Üniversite Bölüm Kodları	119
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	129
Sonuç	129
Tartışma	131
Öneriler	138
Kaynaklar	141
EK-A: Kişilik Tipleri Envanteri Örnek Maddeler	158
EK-B: Kişilik Tipleri Envanteri Yanıtlama ve Puanlama Formu	160
EK-C: Myers Briggs Tip Belirleyici G Formu Örnek Maddeleri	161
EK-Ç: Üniversite Bölüm Kodları Belirleme Formu Örnek Açıklamalar	162
EK-D: Gönüllü Katılım Formu (Öğrenci)	163
EK-E: Gönüllü Katılım Formu (Veli İzni)	164
EK-F: Gönüllü Katılım Formu (Akademisyen)	165

EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	166
EK-H: MEB İzni	167
EK-I: Etik Beyanı	168
EK-İ: Yüksek Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	169
EK-J: Thesis Originality Report	170
EK-K: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	171

Tablolar Dizini

Tablo 1 Jung'un Psikolojik Tipleri İçin Tip Dinamiği Örneği	21
Tablo 2 Jung'un Orijinal Kuramına Dayanarak Geliştirilecek Envanterdeki Kişilik Tipleri	24
Tablo 3 Jung'un Kuramındaki Belirsizliğin Çözülmesi Durumunda Oluşacak Tipler ve Tip Dinamiği.....	24
Tablo 4 Dışadönüklük ve İçedönüklük Tercihine İlişkin Açıklamalar.....	33
Tablo 5 Duyumsama ve Sezgi Tercihine İlişkin Açıklamalar	36
Tablo 6 Düşünme ve Hissetme Tercihine İlişkin Açıklamalar	38
Tablo 7 Algılama ve Yargılama Tercihine İlişkin Açıklamalar	41
Tablo 8 ISTJ Tip Dinamiği	50
Tablo 9 ENFP Tip Dinamiği	51
Tablo 10 Muhasebeciler ve Muhasebe Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri	60
Tablo 11 Tıp Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri.....	65
Tablo 12 Mühendislerle ve Mühendislik Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri	69
Tablo 13 Hemşirelik Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri	74
Tablo 14 Turizm ve Otelcilik Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalarda Bulunan Kişilik Tipleri	75
Tablo 15 Kişilik Tipi ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar Özet.....	80
Tablo 16 Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkenine Göre Dağılımları	84
Tablo 17 Akademisyenlerin Cinsiyet, Unvan ve Hizmet Yılı Değişkenlerine Göre Dağılımları	85
Tablo 18 Dışadönüklük – İçedönüklük Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri.....	95
Tablo 19 Duyumsama – Sezgi Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri	97
Tablo 20 Düşünme – Hissetme Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri.....	100

Tablo 21	<i>Algılama – Yargılama Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri</i>	102
Tablo 22	<i>Model Uyum Katsayıları</i>	104
Tablo 23	<i>KTE Faktör Yükleri</i>	105
Tablo 24	<i>Tercih Açıklık Kategorileri</i>	106
Tablo 25	<i>Tüm Verilerin Tercih Açıklığı Kategorisine Göre Dağılımları</i>	107
Tablo 26	<i>KTE ve MBTI-G Formu Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları</i> ...	108
Tablo 27	<i>KTE ve MBTI-G Formundaki Katılımcıların Tercihlerinin Aynı Kalma/Değişme Oranı</i>	109
Tablo 28	<i>Kişilik Tipleri Değişen Katılımcılarda Değişen Harf Oranları</i>	110
Tablo 29	<i>Tercih Açıklığına Göre Tiplerin Aynı Kalma/Değişme Oranları</i>	111
Tablo 30	<i>Tercih Açıklığı Belirsiz Olan Katılımcıların Verileri Çıkarıldığında KTE ve MBTI Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları (Benzer Ölçekler Geçerliliği)</i> ..	112
Tablo 31	<i>KTE'nin KR- 20 Güvenirlik Katsayıları</i>	112
Tablo 32	<i>KTE'nin Sürekli Puanlar İçin Test-tekrar Test Güvenirliği</i>	114
Tablo 33	<i>Test Tekrar Test Uygulamasında Tercihlerin Değişme/Aynı Kalma Oranı</i>	114
Tablo 34	<i>Test Tekrar Test Güvenirliği Dört Harfli Kişilik Kodlarının Kararlılığı</i> ..	115
Tablo 35	<i>Tercih Açıklığına Göre Tercihlerin Aynı kalma/Değişme Oranları</i>	116
Tablo 36	<i>Belirsiz Kategorideki Veriler Çıkarıldığında Test-tekrar Test Güvenirliği</i>	117
Tablo 37	<i>Dört Harfli Kişilik Kodlarının Eşleşmesi</i>	118
Tablo 38	<i>ENFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	119
Tablo 39	<i>ESFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	119
Tablo 40	<i>ENTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	120
Tablo 41	<i>ENFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	120
Tablo 42	<i>ESTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	121
Tablo 43	<i>ESFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	122
Tablo 44	<i>ENTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	122
Tablo 45	<i>INFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	122
Tablo 46	<i>ESTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	123
Tablo 47	<i>ISFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	123
Tablo 48	<i>INTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	124
Tablo 49	<i>ISTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	124

Tablo 50	<i>ISFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	124
Tablo 51	<i>INFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	125
Tablo 52	<i>INTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	125
Tablo 53	<i>ISTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler</i>	125
Tablo 54	<i>Diğer Kişilik Tiplerine Uygun Bölümler</i>	126
Tablo 55	<i>Kişilik Tipiyle İlgili Veri Alınamayan Bölümler</i>	127

Şekiller Dizini

Şekil 1. Dışadönüklük – içedönüklük test bilgi fonksiyonu	97
Şekil 2. Duyumsama – sezgi test bilgi fonksiyonu	99
Şekil 3. Düşünme - hissetme test bilgi fonksiyonu.....	101
Şekil 4. Algılama-yargılama test bilgi fonksiyonu.....	103

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

MBTI: Myers Briggs Type Indicator (Myers Briggs Tip Belirleyici)

E: Extraversion (Dışadönüklük)

I: Introversion (İçedönüklük)

S: Sensation (Duyumsama)

N: Intuition (Sezgi)

T: Thinking (Düşünme)

F: Feeling (Hissetme)

J: Judging (Yargılama)

P: Perceiving (Algılama)

E-I: Extraversion-Introversion (İçedönüklük-Dışadönüklük)

S-N: Sensing-Intuition (Duyumsama- Sezgi)

T-F: Thinking-Feeling (Düşünme-Hissetme)

J-P: Judging- Perceiving (Yargılama-Algılama)

Bölüm 1

Giriş

Araştırmayla ilgili bu bölümde araştırma fikrini ortaya çıkaran problemin ne olduğuna, araştırmamanın amacı ve önemine, araştırma problemlerine, araştırmaya başlamadan önce kabul edilen sayılılara (varsayımlara), araştırma sürecinde ortaya çıkan sınırlılıklara ve araştırmamanın kuramsal temeli içerisinde yer alan önemli kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

İnsanlık tarihinin ilk zamanlarından beri bireylerin aynı durum karşısında neden birbirinden farklı şekilde davrandıkları sürekli merak konusu olmuştur. Günümüzde bu duruma cevap olarak her bireyin genetik ve çevresel etkenlerin etkileşimi nedeniyle biricik olduğu ve dolayısıyla aynı durum karşısında farklı tepkilerin ya da davranışların ortaya çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte aynı durum karşısında dünyadaki insan sayısı kadar farklı davranışın ortaya çıkacağını söylemek oldukça iddialı olabilir. Bunun yerine insanların aynı durum karşısında sergiledikleri davranışlar açısından belirli gruplar içerisinde yer alabileceğini söylemek daha makuldür. Sözü edilen davranış farklılıkları ya da benzerlikleri yaşanan çevrede de kolayca gözlemlenebilir. Kişiler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar atasözlerine ve deyimlere de yansımıştır.

İnsanların davranışlarındaki benzerlikler ve farklılıklar öteden beri ilgi çekici bir konu olmuştur. İnsanların birbirlerini anlaması ve insanlar arasındaki bariz benzerlikleri ve farklılıkları açıklamaya yardımcı olmak için çeşitli sistemler ve sınıflandırmalar ortaya konulmuştur (Baron, 1998; Tieger, Baron ve Tieger, 2014).

Bilinen en eski tipoloji sistemi doğulu astrologlar tarafından tasarlanan sistemdir. Bu astrologlar karakteri, dört elemente (su, hava, toprak ve ateş) karşılık gelen dört işarete göre sınıflandırmışlardır. Örneğin hava grubu burç kuşağının hava ile ilgili üç işareti olan kova, ikizler ve teraziden oluşur. Ateş grubu koç, aslan ve yaydan oluşur. Bu işaretler altında doğan herkes işaretlerin ait olduğu elementle (su, hava, toprak ve ateş) ilgili durumları paylaşır ve benzer bir mizaca sahiptir (Sharp, 1987). Astrolojiye göre daha yeni sayılabilecek bir tipoloji sistemi günümüzden yaklaşık ikibinbeşyüz yıl öncesinde Yunanlılar tarafından, özellikle Hipokrat ve

Galen tarafından geliştirilmiştir. Hipokrat ve Galen ortaya attıkları tipoloji sistemini vücuttaki sıvıların (siyah safra, kan, sarı safra ve balgam) fazlalığına dayandırmıştır. Buna göre kişileri çok fazla sarı safra olduğu için melankolik (depressed-depresif) çok fazla kan olduğundan dolayı sanguine (neşeli-buoyant) çok fazla sarı safra olduğundan dolayı choleric (irritable-sinirli) ve çok fazla balgam olduğundan dolayı phlegmatic (apathetic-duyarsız) olarak tanımlamıştır (Domino ve Domino, 2006). Amerikan Kızılderilileri ise insanları pusulanın yönüne göre sınıflandırmışlardır. Her yönü, belirli bir davranış tipi ile ilişkilendirmişlerdir. Buna göre kuzeyi masum, güneyi bilgelik, doğuyu hayal gücü ve yeni fikirler ve batıyı iç gözlem olarak tanımlamışlardır (Hirsh ve Kummerow, 1989). Yirminci yüzyılın başlarına gelindiğinde ise Adickes insanların dogmatik (dogmatic), agnostik (agnostic), geleneksel (traditional) ve yenilikçi (innovative) olmak üzere dört dünya görüşüne ayrıldığını söylerken Spranger insanları birbirinden ayıran dini, teorik, ekonomik ve sanatsal olmak üzere dört değerden bahsetmiştir (Keirse ve Bates, 1984). Tarihsel akış içerisinde bu tipoloji modellerinin dışında, insanların kişiliklerini açıklaması, insanların kendileri ve birbirlerini anlaması için ortaya konulan başka bir tipoloji modeli Carl Gustav Jung'un Psikolojik Tipler (Kişilik Tipleri) Kuramıdır.

İsviçreli bir psikiyatrist olan Carl Gustav Jung, Psikolojik Tipler Kuramını psikoloji alanındaki yaklaşık yirmi yıllık çalışmasının sonucunda ortaya koymuştur (Jung, 1971). Jung kuramını oluştururken hem günlük yaşamda hem de klinik ortamda bireyler üzerinde gözlemler yapmıştır (Kalman, 2008). Diğer gözlemcilerin insanların davranışlarını rasgele olarak görmelerine rağmen Jung insan davranışlarında desenler görmüştür (Lawrence, 1993). Jung bireylerin tıpkı sağ ya da sol eli kullanma şeklinde fiziksel tercihleri olduğu gibi belirli görevleri yerine getirme konusunda da zihinsel veya psikolojik tercihleri olduğunu gözlemlemiştir (Kennedy ve Kennedy, 2004). Bu nedenle Jung, insan davranışının rasgele olmaktan ziyade düzenli olduğunu bu nedenle sınıflandırılabilir olduğunu öne sürerek insanların, bilgi alma, bilgiyi düzenleme ve sonuçlara ulaşma biçiminde belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koyan bir kişilik kuramı geliştirmiştir (Kroeger ve Thuesen, 1988). Jung insanların, ne algıladıkları ve sonuçlara nasıl ulaştıkları bakımından farklı olduklarında, ilgilerinin, tepkilerinin, davranışlarının ve motivasyonlarının da farklı olacağını düşünmüştür (Culp ve Smith, 2001). Jung ortaya koyduğu bu sistemin psikolojik hastalıklar, anormallikler üzerine kurulu

olmadığını aksine belirgin olarak görünen davranış farklılıklarının, kişiliğimizin hayat boyunca uyguladığı temel işlevlerle ilgili tercihlerinin sonucu olduğunu savunmuştur. Jung'a göre bu tercihler yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkmakta ve kişiliğimizin temelini oluşturmaktadır (Kroeger ve Thuesen, 1988).

Jung'un kişilik kuramı iki zıt tutum (dışadönüklük- içedönüklük) ve kendi içerisinde birbirine zıt olan duyumsama-sezgi ve düşünme-hissetme olmak üzere dört psikolojik işlevden oluşur. Dışadönüklük ve içedönüklük psişik enerjinin odaklandığı ve kazanıldığı yeri gösterir. Duyumsama-sezgi bilginin nasıl elde edildiğiyle düşünme-hissetme ise nasıl karar verileceğiyle ilgilidir. Dışadönüklükte enerji dış dünyaya içedönüklükte enerji iç dünyaya yönlendirilir (Jung, 1971). Duyumsama, insanlara bir şeylerin var olduğunu söyler; düşünme onların anlamını tanımasını sağlar, hissetme onların değerini veya kıymetini söyler ve sezgi, nasıl bildiğini bilmeksizin bunlar hakkında bilgi sağlar (Feist ve Feist, 2009). Jung iki tutum ve dört zihinsel işlevi birbiriyle ilişkilendirerek dışadönük düşünen, içedönük düşünen, dışadönük hisseden, içedönük hisseden, dışadönük duyusal, içedönük duyusal, dışadönük sezgisel ve içedönük sezgisel olmak üzere sekiz psikolojik tip tanımlamıştır (Jung, 1971).

Katharine Cook Briggs, Jung'un Psikolojik Tipler Kitabından (1971) çok etkilenmiş ve bunu kızı Isabel Briggs Myers ile paylaşmıştır. Jung'un kuramına algılama-yargılama boyutunu ekleyerek 50 yılı aşkın bir süre sonunda kariyer danışmanlığında kullanmak üzere on altı farklı kişilik tipini ölçen Myers Briggs Tip Belirleyici (MBTI- Myers Briggs Type Indicator) olarak bilinen bir kişilik envanteri geliştirmişlerdir (Myers ve Myers, 1995). MBTI envanterinin geliştirilmesiyle Jung'un kuramı pratik hale gelmiştir (Tickle, 1998). Myers Briggs Tip Belirleyici bireyleri dışadönüklük - içedönüklük, duyumsama - sezgi, düşünme - hissetme ve algılama - yargılama olmak üzere dört tercihin her bir kutbundan birine yerleştirir. Örneğin, bir kişinin kişilik tipi dışadönük-duyusal-düşünen-yargılayan tip olabilir. Bu kişinin kişilik tipi tercihlerinin İngilizce karşılıklarının baş harfiyle gösterilir. Böylece örnek verilen bireyin kişilik tipi ESTJ ile gösterilir. Dört boyutta yer alan her bir kutbun olası kombinasyonları 16 farklı kişilik tipinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanır (Melancon ve Thompson, 1996). MBTI bugün yurtdışında kariyer danışmanlığında yaygın olarak kullanılan bir kişilik envanteri haline gelmiştir.

Amerikan Okul Danışmanları Derneği (American School Counselor Association - ASCA) kariyer danışmanlığını öğrencilere verilen temel rehberlik hizmetlerden biri olarak değerlendirmekte ve bu hizmetin sunumuna yönelik ulusal standartları yayımlamaktadır. Ülkemizde psikolojik danışmanlar liseden üniversiteye geçiş aşamasında kariyer danışmanlığı yaparak öğrencilerin kendilerine en uygun kararlar vermelerine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte kariyer danışmanlığında kullanılabilir ve kullanışlı denilebilecek envanter sayısı oldukça sınırlıdır. Bugün kariyer danışmanlığında yurtdışında çok yaygın olarak kullanılan MBTI envanterinin yıllar içerisinde birçok formu (A, B, C, D, E, F, G, J, K ve M) geliştirilmiştir (Myers, McCaulley, Quenk, Hammer, 1998). Bu formlardan G formu (Myers, 1977) Tuzcuoğlu (1996) tarafından ve M formu (Myers vd., 1998) ise Atay (2012) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. MBTI envanterinin en son Q formu (Quenk, Hammer ve Majors, 2001) geliştirilmiş ancak Q formu henüz Türkçe' ye uyarlanmamıştır. MBTI envanteri ticari bir envantere aittir. Bu nedenle yeni bir envanter geliştirmek yerine MBTI'nın Türkçe'ye uyarlanan formlarını (G ve M formu) kullanarak bireylerin kişilik tipleriyle üniversite bölümlerinin kişilik kodlarını eşleştirecek bir çalışması yapılması durumunda telif hakkı problemi ortaya çıkmaktadır. Telif hakkını içeren maddi problem envanterin kullanılacağı kurum tarafından karşılanırsa bile MBTI envanterinin telif haklarını elinde bulunduran Danışman Psikologlar Basım (Consulting Psychologists Press- CPP) şirketi herhangi bir şekilde telif haklarını paylaşmayı düşünmemektedir.

MBTI envanteri ile ilgili yaşanan telif hakkı probleminin yanında, ülkemizde mesleki yönelemede kullanılabilir geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış sınırlı sayıda ölçme aracı bulunmaktadır. Bu araçlardan en yaygın kullanılanı, Kuzgun (1988) tarafından geliştirilen Kendini Değerlendirme Envanteridir (KDE). KDE 230 maddeden oluşmakta ve yanıtlayıcının kendisine ilişkin görüşlerine dayalı ilgi, yetenek ve mesleki değerlerine ilişkin bir profil vermektedir. Bu profili inceleyen psikolojik danışmanlar öğrencilere en uygun bölümlerin neler olabileceğine ilişkin tahminde bulunmaktadır. Bugün envanter bilgisayar başında Excel paket programında yanıtlanıp puanlanmakla birlikte, profile uygun bölümlerin neler olacağı hala psikolojik danışmanlara bırakılmaktadır. Bu durum 500 öğrenciye bir danışmanın verildiği okullarımızda, hizmetlerin sunumunu zorlaştırmaktadır. Google arama motorundan bulunabilecek Holland'ın Mesleki Tercih Envanterinin Türkçeye

uyarlanması sırasında 120 maddeden 30'unun çıkarıldığı bilgisi bulunmaktadır (Balkıs, 2004). Bu durum kapsam geçerliğini sorgulanır hale getirdiği gibi, düz profil, tipin ayrışması gibi kişilik profilinin yorumlanmasına yardım eden, kurama özgü terimlerin yorumlanmasını imkânsız hale getirmektedir. Tracey tarafından geliştirilen ölçme araçları (Vardarlı (2014) Kişisel Küre Envanteri, İnan (2006) Kariyer Eğilim Envanteri), esasen ilgilerin ölçülmesine yönelik olup, Tracey tarafından revize edilen Holland'ın tipoloji kuramına dayanmaktadırlar. Uyarlama çalışmaları sırasında bazı faktörler Türkçe formlarda yer almamaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, kariyer danışmanlığı alanında telif hakkı nedeniyle kullanılmayan MBTI envanterleriyle birlikte, sınırlı sayıda, güncel olmayan ya da uyarlama sorunu bulunan envanterler bulunmaktadır. Halen 5.513.731 öğrencinin öğrenim gördüğü liselerde (Millî Eğitim Bakanlığı, 2017) üniversiteye yöneltme öğrencinin başarı sırasına ya da üniversitenin sağladığı burs miktarlarına göre belirlenmektedir; kişilik tiplerini ölçüp, bunları üniversite bölümleriyle eşleştiren yerli bir kişilik envanterine ise rastlanmamaktadır.

Bu nedenle kariyer psikolojik danışması yaparken kullanılmak üzere Myers ve Briggs'in katkılarını göz önüne alarak Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına dayanan bir kişilik envanterinin geliştirilmesi ve aynı zamanda üniversite bölümlerinin kişilik kodlarının belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanların seçtikleri meslek ve mesleklerine bağlı olarak yerine getirdikleri işler hayatlarının çok önemli bir bölümünü işgal etmektedir. Öyle ki bireyler yaşamının yarısından fazlasını çalışarak ve çalışacağı işle ilgili temel ya da profesyonel eğitim alarak geçirmektedirler. Bu nedenle bireyin hangi mesleği seçeceği ya da kariyerine nasıl bir yön vereceği çok önemlidir. Meslek değiştirmenin zorlukları da düşünüldüğünde, yapılacak seçimin önemi daha da artmaktadır. Bireyin tüm yaşamını etkilediğinden seçilen mesleğin ilgi çekici, tatmin edici ve bireyin kişiliğiyle ilişkili olması arzu edilen bir durumdur. Ters durumda bireyin tüm yaşamı bundan olumsuz yönde etkilenebilir. Her gün sevilmeyen bir mesleğin yerine getirilmesi ya da sevilmediği için tam yerine getirilememesi hem birey hem bireyin çalıştığı kurum hem de hizmet sunduğu insanlar için önemli bir sorundur.

Bugün hemen hemen tüm profesyonel mesleklere açılan kapı üniversite eğitiminden geçmekte ve bireyler eğitim alacağı bölümü seçerken büyük ölçüde yapacağı mesleği de seçmektedir. Dolayısıyla meslek seçimi liseden üniversiteye yapılan geçiş sırasında olmaktadır. Bu nedenle bu dönemde bireylerin kendilerini daha iyi tanımaları ya da kişilik özelliklerinin ve ilgilerinin farkına varmaları için yapılacak çalışmalar çok büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmaları ise çok büyük oranda psikolojik danışmanlar üstlenmekte ve yine bu çalışmalar içerisinde mesleki rehberlik ya da kariyer danışmanlığı çok önemli bir boyut oluşturmaktadır.

Geliştirilmesi hedeflenen kişilik envanterinin meslek seçimiyle ilgili diğer kişilik envanterleriyle karşılaştırıldığında madde sayısının az olması uygulama süresini oldukça kısaltacaktır. Özellikle liselerde rehberlik çalışmalarına haftada bir ders saati ayrılması, beş yüz öğrenciye bir psikolojik danışmanın düştüğü ve öğrencilere meslek seçimi için uygulanan envanterleri doldurma süresinin uzunluğu göz önüne alındığında envanterin yaygın olarak kullanılacağı düşünülmektedir. Bunların yanında envanteri dolduran öğrenciler sadece kişilik tiplerini değil aynı zamanda kişilik tiplerine uygun bölümleri de görebilecektir. Bu yüzden envanterin hem uygulanması hem puanlanması hem de yorumlanmasının oldukça kısa süreceği öngörülmektedir. Bu açıklamalara dayanarak kişilik tiplerini ölçen ve bu kişilik tiplerini üniversite bölümleriyle ilişkilendiren bir ölçme aracının, kariyer danışması sırasında psikolojik danışmanlara yardımcı olabileceği ileri sürülebilir. Geliştirilmesi hedeflenen ölçme aracının başta kariyer danışmanlığı olmak üzere, sosyal bilimlerin farklı alanlarında kişilik temelli araştırmalarda kullanılması mümkündür. Dolayısıyla yaygın faydasının yüksek olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırmada lise öğrencilerinin kişilik tiplerini ölçmek üzere Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına ve bu kurama Katharine Cook Briggs ve Isabel Briggs Myers'ın yaptığı katkılara da dayanan bir kişilik envanteri geliştirilmiştir. Ayrıca üniversite bölümlerinin kişilik kodları da belirlenmiştir.

Alt problemler.

1. KTE'nin dışadönüklük – içedönüklük (E-I) boyutundaki maddelerin faktör yükleriyle madde ayırıcılık ve güçlük değerleri ne düzeydedir?

2. KTE'nin duyumsama – sezgi (S-N) boyutundaki maddelerin faktör yükleriyle madde ayırıcılık ve güçlük değerleri ne düzeydedir?
3. KTE'nin düşünme – hissetme (T-F) boyutundaki maddelerin faktör yükleriyle madde ayırıcılık ve güçlük değerleri ne düzeydedir?
4. KTE'nin yargılama – algılama (J-P) boyutundaki maddelerin faktör yükleriyle madde ayırıcılık ve güçlük değerleri ne düzeydedir?
5. KTE'deki tüm maddelerin faktör yükleri ne düzeydedir?
6. Katılımcıların tercih açıklık kategorisine göre dağılımları nasıldır?
7. KTE ile MBTI-G Formundan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki var mıdır? (Benzer ölçekler geçerliği ne düzeydedir?)
8. KTE puanlarının iç tutarlılık katsayısı ne düzeydedir?
9. KTE'nin test tekrar test güvenilirlik katsayısı ne düzeydedir?
10. Üniversite bölümlerinin kişilik kodları nelerdir?

Sayıtlılar

1. Araştırmaya katılan bireylerin yaşamlarında içedönük-dışadönük, duyumsama-sezgi, düşünme-hissetme, algılama-yargılama olmak üzere dört boyut içerisinde yer alan iki kutuptan birini daha fazla geliştirdikleri varsayılmıştır.
2. Katılımcıların KTE tarafından ölçülen kişilik tiplerini geliştirecek yaşantı zenginliğine ve olgunluğuna sahip oldukları varsayılmıştır.
3. Araştırmaya katılan kişilerin farkında olmadıkları bir psikolojik rahatsızlık yaşamadıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Envanterdeki bulanık dört boyutta yer alan herhangi bir kutup 1 ile 7 arasında puanlamaktadır. Herhangi bir kutuptan 3 ya da 4 puan alan katılımcının tercih açıklığı belirsiz olarak sınıflandırılmaktadır. Bir katılımcı dört boyutun herhangi birinde veya daha fazlasında belirsiz kategoride yer

alabilmektedir. Bu durumda olan katılımcılar, veri kaybı olacağı nedeniyle veri setinden çıkarılmamıştır. Bununla birlikte, söz konusu katılımcıların veri setinde yer alması, envanterin faktör yapısını etkileyebilir.

2. KTE taslak formu bahar s6mestrisinde, Nisan-Mayıs 2017 aylarında katılımcılara uygulanmıştır. Bu d6nemde 6niversite sınavına hazırlanan son sınıf 6đrencilerinin okula gelmemesi nedeniyle diğer 6đrenci gruplarına g6re bu 6đrencilerden 6ok az veri toplanabilmiştir.
3. Araştırmada tanımlanan b6l6mlerin kişilik kodlarına ilişkin bilgiler, akademisyenlerden elde edilen bilgilerle sınırlıdır.
4. Araştırmada bazı 6niversite b6l6mlerinin kişilik kodlarının ne olacağıyla ilgili bilgi alınamamıştır.
5. 6niversite b6l6m kodları, ilgili b6l6mlerde g6rev yapan 6đretim elemanlarına sorularak belirlenmiştir. Bu 6alışmaya H.6. tanıtım g6nlerinde kendini b6l6m6n6 tanıtmak i6in g6revlendirilen 6đretim 6yeleri katılmışlardır. Her b6l6m6nde sadece bir iki akademisyenle g6r6ř6lebildiği i6in bu 6alışmadan elde edilen sonu6lara ihtiyatla yaklaşılmalıdır.

Tanımlar

Kişilik. Jung tarafından psişe olarak adlandırılmış ve doğuştan gelen, bilin6li ve bilin6siz psişik s6re6lerin b6t6n6 olarak tanımlanmıştır. Jung'a g6re psişe ego, kişisel ve ırksal bilin6dışı olmak 6zere, aynı yapının farklı 6alışan par6alarından oluşmaktadır (Gen6tan, 2002). İnsanların kişiliği (psişe) hem dışad6n6k- i6ed6n6k tutumları hem de d6rt psikolojik işlevi (duyumsama, sezgi, d6ř6nme, hissetme) i6erir. Kişilikte iki tutumdan ve d6rt işlevden birisi daha baskındır (Schultz ve Shultz, 2010).

Psikolojik tip (kişilik tipi). Jung'a (1971) g6re iki tutumdan (dışad6n6kl6k-i6ed6n6kl6k) biri, d6rt psikolojik işlevden (duyumsama, sezgi, d6ř6nme, hissetme) birisiyle etkileşim i6indedir. B6ylelikle, baskın bir tutum ve baskın bir işlevin oluşturduğu sekiz tane kişilik tipi bulunmaktadır. Bu tiplere bir 6rnek olarak i6ed6n6k-duyumsayan verilebilir. Myers ve Myers (1995) ise Jung'un 66 boyutuna, yargılama – algılama boyutunu, baskın ve yardımcı işlev ile bunların

dengelenmesiyle ilgili açıklamaları ekleyerek toplam 16 tip elde etmişlerdir. Bu tiplere bir örnek olarak içedönük-düşünen-duyumsayan-yargılayan verilebilir.

Dışadönüklük (extraversion)- içedönüklük (introversion). Psişik enerjinin nereye yönlendirildiğini gösteren tutumlardır. Dışadönüklük psişik enerjinin dış dünyaya yönlendirilmesiyle dış dünyadaki nesnelere duyulan ilgi, tepki verme ve onlara katılma arzusu ile karakterize olan bir tutumdur. İçedönüklük ise psişik enerjinin iç dünyaya yönlendirilmesi nedeniyle iç dünyaya, öznel süreçlere ilgi duyma dış dünyadaki nesnelere uzak durma onlara katılmama ile karakterize olan bir tutumdur (Jung,1971).

Duyumsama (sensing)- sezgi (intuition). Duyumsama ve sezgi algılama başka bir deyişle bilgi edinme işlevleridir. Duyumsama beş duyuyla bilgi almayı içeren algılama işlevidir. Sezgi ise bilinçdışı algılamayı içeren işlevdir. Çoğu zaman altıncı his olarak bilinir (Jung, 1971).

Düşünme (thinking)- hissetme (feeling). Düşünme ve hissetme yargılama işlevleri diğer bir deyişle karar verme işlevleridir. Düşünme işlevi sezgi veya duyum yoluyla elde edilen bilgilerin nesnel olarak değerlendiren ya da bu bilgilere dayalı olarak nesnel kararlar veren işlevdir. Hissetme ise yine sezgi veya duyum yoluyla elde edilen bilgilerin öznel olarak değerlendiren ya da öznel kararlar veren işlevdir. Hissetme işlevi duygu (emotion) ya da duygusallık (emotional) ile eş anlamlı değildir (Jung, 1971).

Yargılama (judging)- algılama (perceiving). Dış dünya ile etkileşime girerken bireyin kullandığı tutumlardır. Yargılama tutumu dış dünya ile etkileşimde yargılama işlevlerinden (düşünme-hissetme) birini kullanırken algılama tutumu algılama işlevlerinden (duyum-sezgi) birini kullanır (Card, 1993). Yargılama tutumu planlı, düzenli, kararlı bir şekilde yaşayarak yaşamın düzenlenmesini ve yaşamı kontrol etmeyi içerir. Algılama tutumu esnek ve spontan bir şekilde yaşayarak hayatı anlamayı ve hayata uyum sağlamayı içerir (McCaulley, 1974). Jung'un orijinal kuramında bu tutumlar yer almaz. Bu iki zıt tutum Briggs ve Myers tarafından dördüncü bir boyut olarak kurama eklenmiştir (Boeree, 2006; Gladwell, 2006; Kalman, 2008; Wennik, 1999).

Myers Briggs Tip Belirleyici (Myers Briggs Type Indicator-MBTI). Katharine Cook Briggs ve Isabel Briggs Myers tarafından Jung'un kuramını pratik

hale getirmek, kariyer danışmanlığında kullanmak üzere geliştirilen ve Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına dayanan bir kişilik envanterdir (Myers ve Myers, 1995).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın kuramsal temeli olan Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına, bu kuramın temel kavramlarına, bu kuramın diğer kuramlardan farklarına, Jung'un kuramı temel alınarak geliştirilen MBTI envanterine, MBTI envanterinin geliştirilme sürecine, özelliklerine, kullanım alanlarına, tercihlerin ve kişilik tiplerinin açıklamalarına ve alanyazında kişilik tipleriyle ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Jung' un Psikolojik Tipler Kuramı

Psikolojik Tipler Kuramı, İsviçreli Psikiyatrist Carl Gustav Jung tarafından sağlıklı bireyler arasındaki psikopatolojiyle ilişkili olmayan tutarlı farklılıkları açıklamak için geliştirilmiş bir kişilik kuramıdır (Myers, 1998). Jung'un tiplere olan ilgisi de insanlar arasındaki psikopatolojiyle ilişkili olmayan bu tutarlı farklılıkları gözlemlemesiyle başlamıştır (Quenk, 2009). Uzun süren gözlemleri sonucunda Jung, insanların enerjilerini nereye yönlendirecekleri, nasıl bilgi toplayacakları ve karar verirken hangi kriterleri kullanacaklarıyla ilgili tercihlerindeki farklılığın insanlar arasındaki farklılıkların temelini oluşturduğu görüşüne ulaşmıştır (Lawrence, 1993; McCaulley, 2000a; Myers, 1998). Jung bu görüşe dayanarak, görünüşte rasgele gibi gözükse de bu normal davranış farklılıklarının aslında oldukça düzenli ve tutarlı olduğunu dolayısıyla öngörülebileceğini ileri sürmüştür (Hammer, 2006; Kroeger ve Thuesen, 1988; McCaulley, 2000a; Rosati, 1993, 1998). Jung'u böyle bir kuram ortaya koymaya iten neden, Adler'in nevroz görüşünün Freud'un açıklamalarından çok farklı olmasıdır (Sharp, 1987). Jung, insan davranışlarının Freud'un kuramında nesne; Adler'in kuramında ise özne tarafından belirlendiğini belirterek, bu bakış açısının kuramcılarının kişilik özelliklerindeki farklılıklardan kaynaklandığını, bu farklılığın kaynağının ise kişilik tipolojisiyle açıklanabileceğini ileri sürmüştür. Jung buradan iki zıt tutum tipi olduğunu ve bunlardan birini tercih eden kişinin nesnelere yani dış dünyaya yönelirken (dışadönük), diğerini tercih eden kişinin kendi iç dünyasına yöneldiğini (içedönük) ve kişilik tipindeki bu farklılığın da kuramcılarının farklı sonuçlara ulaşmasına neden olduğunu iddia etmiştir (Davis ve Mattoon, 2006; Jung, 1966; Mattoon ve Davis, 1995; Thomson, 1998).

Jung, başlangıçta birbirine karşıt tutumlar olan içedönüklük ve dışadönüklüğün gözlemediği farklılıkları yeterince açıkladığına inanmıştır ancak daha fazla gözlem, Jung'u başka farklılıkların da olması gerektiğine, dolayısıyla iki tip kategorisinin yetersiz olduğuna ikna etmiştir. Bunun ardından, Jung tanımlama sistemine birbirine zıt olan duyumsama-sezgi ile düşünme-hissetme işlevlerini eklemiştir (Davis ve Mattoon, 2006; Quenk, 2009). Böylece, Jung psikolojik tipler kuramını, bireylerin bilgi toplama, karar verme ve enerjilerini nereye yönlendireceklerine ilişkin tercihleri üzerine kurmuştur (Dunning, 2001). Jung enerjiyi zıt yönlerde dağıtan iki tutum tipi ve dört psikolojik işlevi ve bunların birbirleriyle etkileşimlerini tanımlayarak psikolojik tipler kuramını oluşturmuştur (Jung, 1971).

Tutumlar. Jung'un psikolojik tip kuramını oluştururken kullandığı ilk boyut dikkati odaklama boyutudur. Dikkati odaklama boyutu dışadönüklük (extraversion) ve içedönüklük (introversion) tutumlarından oluşur. Dışadönüklük ve içedönüklük psişik enerjinin hareketiyle ilgilidir (Jung, 1971).

Dışadönüklük (extraversion) – içedönüklük (introversion). Dışadönüklükte, psişik enerji (libido) dış dünyaya, yani insanlara, hayvanlara, çevresel koşullar hakkındaki algılara, düşüncelere ve değerlere yönlendirilirken; içedönüklükte, iç dünyaya ilişkin bilgilere, fikirlere, düşüncelere ve değerlere kaydırılmaktadır (Feist ve Feist, 2009; Hall ve Nordby, 1973; Quenk, 2002; Thorne, 2009). Benzer şekilde, dışadönüklükte dış dünya ile etkileşime girildiğinde enerji kazanılırken; içedönüklükte iç dünya ile etkileşime girildiğinde enerji kazanılmaktadır (Hirsh ve Kummerow, 1989). İçedönüklükte özne (iç gerçeklik) ve dışadönüklükte ise nesne (insanlar ve dış gerçek) birinci derecede önemlidir (Sharp, 1987). Dışadönüklüğü tercih edenler insanlarla sık sık etkileşimde bulunma eğilimindedir, birçok arkadaşına sahiptir ve sosyal etkileşimlerle enerji kazanırlar. İçedönüklüğü tercih edenlerin daha az arkadaşı vardır, yalnız zaman geçirmekten hoşlanırlar ve sosyal etkileşimlerde bir miktar rahatsızlık hissedebilirler. Arkadaşlarıyla bir araya gelmek yerine, yalnız zaman geçirerek enerji kazanırlar (Flanagan ve Flanagan, 2004). Buradaki farklı tercihlerin altında yatan sebep, enerji kazanımı olduğu kadar enerji kaybıdır. Dışadönüklüğü tercih edenler arkadaşlarıyla ya da tanıdıklarıyla etkileşimde bulunmadıklarında enerji kaybı yaşarken, içedönüklüğü tercih edenler arkadaşlarıyla çok fazla etkileşimde bulduklarında

enerji kaybı yaşarlar. Bu yüzden dışadönüklüğü tercih edenler tekrar enerji kazanmak için etkileşime girmek isterken; içedönüklüğü tercih edenler enerjilerini tekrar kazanmak için yalnız zaman geçirmek isterler.

Bir bireyin kişiliğinde içedönüklük ve dışadönüklük olarak adlandırılan iki zıt tutum tipinden ikisi de bulunur ancak bunlardan birisi daha baskındır (Feist ve Feist, 2009). Bu iki kişilik tutumundan ikisi de aynı anda bilinç düzeyinde bulunmazlar. Birisi bilinç düzeyindeyken diğeri bilinçdışıdadır. Bu tutumlar bireyin tercihlerine bağlı olarak yer değiştirebilirler. Yani koşullara bağlı olarak içedönüklüğü tercih eden bir kişi bazen dışadönüklüğü tercih edebilir ya da tam tersi de olabilir ancak bunlardan birisi için yapılan tercih kişinin yaşamı boyunca daha baskındır (Fordham, 2001; İnanç ve Yerlikaya, 2012). Jung, bu durumu tıpkı insanların ellerini kullanmasına benzetir. İnsanların iki elleri olmasına rağmen bunlardan birisini daha çok kullanırken diğeri daha az kullanır. İnsanlar zaman zaman zor durumda kaldıklarında daha az kullandıkları ellerini de kullanabilirler ancak yaşamları boyunca sağ veya sol ellerinden birini daha çok kullanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988).

Psikolojik işlevler. Jung'un kişilik tipolojisini oluştururken kullandığı sınıflandırma sisteminin ikinci bölümü işlevlerdir. Jung'a göre bilincin dış dünyaya ya da iç dünyaya yöneliminde kullandığı dört işlev; duyumsama (sensation) sezgi (intuition), düşünme (thinking) ve hissetme (feeling) işlevleridir (İnanç ve Yerlikaya, 2012; Sharp, 1987).

Duyumsama (sensation)-sezgi (intuition) işlevleri. Duyumsama ve sezgi işlevleri birbirine zıt olan algılama işlevleridir. Bu işlevler algılamanın ya da başka bir deyişle bilgi edinmenin iki zıt yönünü ifade eder. Duyumsama, kişinin beş duyu organı aracılığıyla çevresini bilinçli bir şekilde algılamasını sağlayan işlevdir (İnanç ve Yerlikaya, 2012; Sharp, 1987). Sezgi, "altıncı duyu" ile alınan bilgiye dikkat etme ve gerçekte var olandan ziyade neyin olabileceğinin farkına varılması anlamına gelir (Hirsh ve Kummerow, 1989). Bu nedenle Jung sezgiyi bilinçdışı bir algılama olarak tanımlamıştır (Jung, 1971).

Duyumsamayı tercih eden insanlar beş duyuları ile bilgi alırlar. Çevrelerindeki dünyayı fark eder ve çevrelerindeki dünya tarafından bilgilendirilirler. Bu tip insanlar bir şeye inanmaları için onu görmek isterler (Flanagan ve Flanagan, 2004).

Duyumsamayı tercih eden insanlar, beş duyularının dışından gelen bilgilere itibar etmezler, gelecekteki olasılıklardan ziyade mevcut durumdaki gerçeklere ve ayrıntılara odaklanırlar. Sezgi'yi tercih eden insanlar, "altıncı his" aracılığıyla edinilen bilgilere güvenirlir ve gelecekteki bir durumu ima eden kalıplara ve olasılıklara odaklanırlar (Quenk, 2002). Sezgiyi tercih edenler neden ve sonuç ile ilgili çıkarımlar yapmaya daha yatkındır. Gözlerinin gördüğünden daha fazla durum ya da ihtimal olduğuna inanırlar. Alt taraftaki veya satır arasındaki izlenimleri elde ederler ve çoğu kez önümüzdeki günlerde neler olacağına dair önseziye veya tahminlere güvenirlir (Flanagan ve Flanagan, 2004).

Düşünme (thinking)-hissetme (feeling) işlevleri. Düşünme ve hissetme işlevleri birbirine zıt yargılama işlevleridir. Bu işlevler yargılamamanın yani karar vermenin iki zıt yönünü belirtir (Sharp,1987). Düşünme, genel bir kavrayışa ya da bir problemin çözümüne ulaşmak için fikirleri birbiriyle birleştirmekten ibarettir. Bir şeyleri anlamaya çalışan entelektüel bir işlevdir. Hissetme ise fikrin hoş ya da hoş olmayan bir duygu uyandırması temelinde bir fikri kabul eden ya da reddeden bir işlevdir (Hall ve Nordby, 1973). Düşünme işlevi karar verirken bu kararın doğru mu yoksa yanlış mı olduğunu mantıklı ve objektif bir şekilde değerlendirir. Hissetme işlevi verilen kararın kişinin sahip olduğu değerler açısından iyi-kötü ya da hoş-nahoş şeklinde ve öznel olarak değerlendirir (Schultz ve Shultz, 2010).

Düşünmeyi tercih eden kişiler, kişisel olmayan mantıksal analize odaklanarak karar vermeye veya sonuçlara varmaya eğilimlidirler. Bir kararın mantıksal sonuçlarıyla ilgilenirler. Hissetmeyi tercih eden insanlar eldeki probleme ilgili insan merkezli değerler üzerinde odaklanma eğilimindedir. Bir kararın kendi değerleri açısından yaratacağı sonuçlarla ilgilenirler (Quenk, 2002).

Hissetme (feeling) işlevi en çok duygu (emotion) ile ve daha az olarak duyumsama (sensation) ve sezgi (intuition) ile karıştırılmaktadır. Hissetme, her bilinçli aktivitenin, hatta dikkat edilmeyen bilgilerin bile değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmelerin çoğunun duygusal bir içeriği yoktur, ancak yoğunluğu kişinin içindeki fizyolojik değişiklikleri uyarma noktasına yükseldiğinde, duygu haline gelebilirler. Bununla birlikte, duygular, hissetme ile sınırlı değildir; dört işlevden herhangi birinin güçleri arttığında duyguya neden olabilir (Feist ve Feist, 2009). Hissetme işlevi Jung'un modelinde kesinlikle değer verdiğimiz bir şeyi ya da bir kişiyi öznel olarak değerlendirme biçimini ifade eder. Duygu ise daha doğru bir şekilde

etki olarak adlandırılır (Jung, 1971). Hissetme teriminin günlük kullanımları genelde Jung'un modelinde anlattığı anlamın dışındadır. Örneğin; İnsanlar “bu yüzeyin pürüzsüz olduğunu hissediyorum.” dediklerinde hissetme işlevini değil, duyumsama işlevini kullanmaktadırlar. Yine “Benim için şanslı bir gün olduğunu hissediyorum.” dediklerinde, hissetme işlevini değil, sezgi işlevini kullanmaktadırlar (Feist ve Feist, 2009). “Kendimi üzgün hissediyorum.” dediklerinde ise duyguyu kullanmaktadırlar. “Böyle bir kararın çocuklar için kötü sonuçları olacağı düşüncesindeyim.” gibi cümleler ise hissetme işleviyle ilgilidir. Görüldüğü üzere, cümlenin “hissediyorum” ile bitmesi çoğu zaman hissetme işlevinin kullanıldığını göstermez. Dahası, hissetme işlevini kullanan kişilerin bu işleve dayalı olarak kurduğu cümlelerin çoğu hissediyorum ile bitmez. Kısacası, hissetme işlevi cümlenin hissetme ile bitmesini değil, fikirlerin ve kararların kişisel bir değerlendirmesini içerir.

Rasyonel ve irrasyonel işlevler. Jung, düşünme ve hissetmeyi akıl yürütmeyi ve karar vermeyi gerektirdiği için rasyonel işlevler olarak adlandırırken; duyum ve sezgiyi akıl yürütmeyi, yargıda bulunmayı ve değerlendirmeyi gerektirmedikleri için irrasyonel işlevler olarak adlandırmıştır. Jung'un burada irrasyonel ifadesiyle kastettiği şey, duyum ve sezginin patolojik ya da akla aykırı oldukları değil, akıl yürütmeye ilgili olmadıklarıdır. Duyum ve sezgi, düşünme ve hissetme gibi amaca yönelik bilişsel davranışları içermedikleri için rasyonel işlevler değildir. Diğer bir deyişle, bir şeyin algılanması mantığa ya da değerlendirmeye bağlı olmadığı için akıl yürütmeye ilgisi yoktur (Even, 2003; Fordham, 2001; Hall ve Nordby, 1973; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Jung, 1971).

Baskın (dominant), yardımcı (auxiliary), üçüncül (tertiary) ve alt (inferior) işlevler. Her birey psikolojik işlevler olarak adlandırılan duyumsama, sezgi, düşünme ve hissetme işlevlerinin dördüne de sahiptir fakat bunları farklı oranlarda kullanır. Bu işlevlerden birisi baskındır ve en çok tercih edilen işlevdir, biri yardımcıdır ve baskın işlevi destekleyen işlevdir. Üçüncül işlev ise daha az gelişmiştir ancak çok fazla bilinçli değildir. Alt işlev ise en az gelişmiş olan işlevdir (Boeree, 2006; Mamcur, 1996). Bu işlevlerin farklı oranlarda kullanılması psişik enerjinin dağılımındaki hiyerarşik yapıyla ilgilidir. Baskın işlev en çok enerjiyi kullanırken alt işlev en az enerjiyi kullanır (Quenk, 1996). İdeal olan, belirli koşullar için gerekli veya uygun işlevlere bilinçli olarak erişmektir, ancak pratikte dört işlev eşit şekilde bir kişide bilinçli olarak kullanılamamaktadır. Diğer bir deyişle, bu işlevler

herhangi bir kişide benzer olarak aynı seviyede geliştirilmezler. Her zaman dört işlevden biri daha fazla gelişmiştir, geriye kalanlar daha aşağıda kalmış, nispeten gelişmemiştir. Bununla birlikte hiçbir işlev diğer işlevden daha iyi ya da daha kötü değildir. Baskın işlev daha iyi olan işlevi değil daha fazla gelişmiş ve daha çok kullanılan işlevi tanımlar. Benzer şekilde alt işlev patolojik anlamına gelmez sadece baskın işleve göre daha az kullanılan ya da hiç kullanılmayan anlamına gelir (Sharp,1987).

Baskın (primary) işlev. Bir kişinin psişik enerjisinin en büyük payını kullanan işlev olduğu için en bilinçli ve en gelişmiş işlevdir. Bu nedenle yönlendirilebilir ve kontrol edilebilir. Baskın işlev kullanırken daha çok keyif alınır, kişi kendini daha doğal ve rahat hisseder (Quenk, 1996; Sharp, 1987). Bazı insanlar “baskın bir işlev” fikrinden hoşlanmazlar ve dört işlevi de eşit olarak kullanmayı düşünürler. Jung, böyle bir durumun tüm işlevleri nispeten gelişmemiş halde tuttuğunu ve “ilkel bir zihniyet” yarattığını savunur çünkü iki işlevden birinin gelişmesi için diğerinin kapatılması gerekir aksi halde ikisi de tam gelişmeyecektir (Myers ve Myers, 1995).

Yardımcı (auxiliary) işlev. Psişik enerjinin oluşturduğu hiyerarşik yapıda baskın işlevden soran gelen ikinci “favori” işlevdir. Bilinçli ve baskın olarak bizim kontrolümüz altında değildir. Bununla birlikte, baskın işlevi tamamlar ve dengeler (Quenk,1996). Yardımcı işlev baskın işlevden farklıdır ama baskın işleve karşıt değildir. Bu nedenle irrasyonel işlevlerden herhangi biri rasyonel işlevlerden birine yardımcı işlev olabilir ve bunun tersi de geçerlidir. Örneğin; düşünme baskın işlev olduğunda, yardımcı işlev duyumsama veya sezgi olabilir. Benzer şekilde, sezgi baskın işlev olduğunda yardımcı işlev düşünme veya hissetme olabilir. Bununla birlikte, rasyonel olan işlevler (düşünme ve hissetme) birbirinin zıttı konumunda olduğu için biri diğeri için yardımcı işlev pozisyonunda olamaz. Aynı şey, irrasyonel işlevler (duyum ve sezgi) için de geçerlidir. Örneğin; düşünme baskın işlev olduğunda hissetme yardımcı işlev olamaz (tersi de geçerlidir) çünkü her ikisi de rasyonel işlevlerdir ve birbirinin zıttıdır. Sezgi baskın işlev olduğunda duyumsama yardımcı işlev olamaz (tersi de geçerlidir) çünkü her ikisi de irrasyonel ve karşıt işlevlerdir. Dolayısıyla rasyonel ve irrasyonel gruptaki işlevler kendi grubundaki işlev için değil, diğer gruptaki işlev için yardımcı işlev olabilirler (Beebe, 2006; Jung, 1971; Quenk, 2002; Sharp, 1987).

Üçüncül (tertiary) işlev. Bu işlevi kullanmak genellikle zordur, rahatsız edici ve tatmin edici değildir. Genellikle bilinçli kontrole tabi değildir ve bu yüzden nispeten bilinçsizdir. Başka bir deyişle, farkındalığımızın dışındadır. Üçüncül işlev her zaman yardımcı işlevin tersi olduğundan, yardımcı işlevle aynı türden zihinsel süreçtir. Eğer yardımcı işlev bir algılama işlevi ise, üçüncül işlev karşıt algılama işlevidir; yardımcı işlev bir yargılama-karar verme işlevi ise, üçüncül işlev karşıt yargılama işlevidir (Quenk, 1996). Örneğin; yardımcı işlev düşünme ise, üçüncül işlev hissetmedir (tersi de doğrudur) veya yardımcı işlev duyumsama ise üçüncül işlev sezgidir (tersi de doğrudur).

Alt (inferior) işlev. Bilinçli psişik enerjinin en küçük payı alt işleve gider, bu yüzden aslında bilinçsizdir. Bu, sahip olduğu enerjinin de bilinçsiz olduğu anlamına gelir. Alt işlevin bilinçsiz enerjisi, baskın işlevde bulunan bilinçli enerjiye eşittir. Bilinçli baskın işlev çalışır durumda olduğu sürece, alt işlevin bilinçsiz enerjisi çalışmaz (Quenk, 1996). Alt işlevin ortaya çıkması için birincil önkoşul genel bilincin azalmasıdır. Daha bilinçli, gelişmiş, baskın ve yardımcı işlevler, enerjinin nispeten bilinçsiz üçüncül ve alt işlevlere aktarılmasına izin verir. Bazı koşullar bu enerji transferini teşvik eder. En yaygın olanlar yorgunluk, hastalık ve stres ile alkol veya diğer akıl karıştırıcı ilaçların kullanımınıdır. Aynı kavram olmasalar da alt işlev ve gölge arasındaki ilişki çok önemlidir. Aslında, kişinin gölgesi, alt işlevi uyarıldığında ortaya çıkan kişisel içeriği sağlar. Metaforik olarak, alt işlev iskeletsel formdur ve gölge ona yaşam veren olgudur (Quenk, 2002). Alt işlev her zaman baskın işlevle rasyonel ve irrasyonel olma açısından aynı niteliktedir ancak zıt yöndedir (Sharp, 1987). Örneğin; Baskın işlev düşünme ise, alt işlev hissetmedir ya da baskın işlev duyumsama ise alt işlev sezgidir.

Psikolojik tipler. Jung, içedönük ve dışadönük olmak üzere iki tutum ile düşünme, hissetme, duyumsama ve sezgi olmak üzere dört işlevin bir araya gelmesiyle oluşan sekiz psikolojik tipten söz etmiştir (Feist ve Feist, 2009). Buna göre, bir tutum baskın bir işlevle eşleşerek dışadönük düşünen, içedönük düşünen, dışadönük hissedenden, içedönük hissedenden, dışadönük duyusal, içedönük duyusal, dışadönük sezgisel ve içedönük sezgisel olmak üzere sekiz ayrı psikolojik tip oluşturmaktadır (McCaulley ve Moody, 2008). Bu kişilik tiplerinin hiçbirisi diğerinden daha iyi ya da daha kötü değildir. Her birinin kendi içerisinde avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır (Dunning, 2004). Bunun yanında, içedönük veya

dışadönük tutumlar tercih edilen işleyle birleştğinde farklı özellikler ortaya çıkmaktadır. Örneğin; dışadönük duyumsama tipi, dışadönük düşünme tipinden dışadönüklüğü farklı şekilde gösterecektir. İçedönük duygusal tipinin içedönüklüğü, içedönük sezgisel bir tipin içedönük olmasından çok daha farklı iç ve dış yaşama sahip olmaktadır (McCaulley, 2000a; Wheeler, 2001).

Dışadönük düşünen tip (Extraverted thinking type). Bu tipe sahip bir insanın yaşantısında nesnel düşünceler ve pratiklik hâkimdir. Temel odak noktası, dış dünyada neler olup bittiğini öğrenmek, dış dünyayla ilgili yasalar ve kuramlar ortaya koyabilmektir. Bu nedenle, başarılı bir bilim insanı olurlar. Herhangi bir işi organize etmede problemin ve çözümün ne olduğunu ortaya koymada oldukça başarılıdır. Bu tip insanlar duygusal taraflarını ön plana çıkarmazlar. Bu nedenle, diğer insanlara soğuk ve kibirli izlenimi verebilirler (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

İçedönük düşünen tip (Introverted thinking type). Bu tipte insanın düşünceleri dış dünyanın aksine kendisiyle ilgilidir. Kendi düşüncelerini ve kendilerinin anlamaya odaklanırlar. Felsefi konular ve yaşamın amacı gibi soyut şeyler üzerinde düşünmeyle ilgilenirler. Bu nedenle filozoflar bu tipe örnek verilebilir. Duygusal taraflarını gizler. Etrafındaki kişiler tarafından duygusuz ve insanlardan uzak duran bir kişi olarak değerlendirilir. Kendisiyle aynı tipte olan ve aynı düşünen birkaç arkadaşı dışında diğer insanlarla ilgilenmez. Diğerleri onları inatçı, uzak, kibirli ve düşüncesiz olarak görebilirler (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

Dışadönük hissedenden tip (Extraverted feeling type). Bu tipte kişisel değerlerin ve değerlendirmelerin, mantıksal değerlendirmelere büyük bir üstünlüğü söz konusudur. Düşünce işlevleri yeterince gelişmemiştir. Erkeklerde nazaran kadınlarda görülme sıklığı çok daha fazladır. Duygusal olarak hassastırlar. Kolaylıkla arkadaş edinirler, sosyal olma eğilimindedirler. Kendilerinden söz etmekten büyük keyif alırlar. Gösterişten hoşlanırlar. İçinde buldukları grubun çizgisine uydukları için bu gruptaki üyeler tarafından nazik ve uyumlu bireyler olarak algılanırlar. Başkalarının fikir ve beklentilerine olağandışı şekilde duyarlıdır. (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

İçedönük hissedene tip (Introverted feeling type). Kadınlar arasında görülme sıklığı oldukça fazladır. Duygularını dış dünyadan saklarlar. Sessiz, ilgisiz, ilişki kurulması ve anlaşılması güç kişiler olarak görülebilirler. Çoğunlukla sessiz ve ilgisiz görünürler. Melankolik görünmelerine karşın, kendine yetebilen ve huzurlu bir kişi görüntüsü verebilirler. Yaşadıkları yoğun duygusal yaşantıları başkalarına anlatmaktan kaçınırlar, daha çok kendilerine saklama eğilimindedir. Çevresindekilerin ya da içinde bulunduğu insan grubunun fikirlerine katılmaz bunların tersini savunurlar. Bu tipteki kişiler çevresindeki kişilerle fazla bir şey paylaşmamalarına rağmen onlar üzerinde gizli bir etkiye sahip olmaktadır. Başka bir ifadeyle, görünüşte hiç kimseyi etkileyecek izlenimi vermemelerine rağmen çoğu kişi bu tipten etkilenir (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

Dışadönük duyuşal tip (Extraverted sensing type). Kadınlara nazaran erkeklerde görülme olasılığı daha yüksektir. Tuttuğunu koparan deyimini bu kişiler için çok uygundur. Gerçekçi ve pratiktirler. Dış dünyanın gerçekleriyle ve dış dünyadan gelen uyarılarla ilgilenirler. Ancak bunların anlamları üzerinde fazlaca kafa yormazlar. Kendilerini heyecanlandıran ve mutlu eden şeyleri severler. Yaşam tarzları anın tadını çıkarmak üzerine kurulu olabilir ve arkadaş canlısı olma eğilimindedirler (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

İçedönük duyuşal tip (Introverted sensing type). Kendi iç dünyalarını dış dünyadan daha ilginç ve çekici buldukları için dış dünya ile ilgilenmektense kendi duygularıyla ilgilenmeyi tercih ederler. Dışardan kendilerini gözlemleyene sakin, davranışlarını kontrol edebilen, pasif bir kişi izlenimi verirler. Diğer insanların dikkatini çekmekten uzaktırlar. Müzik ve sanat gibi uğraşlarla kendilerini gösterebilirler (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

Dışadönük sezgisel tip (Extraverted intuition type). Çok değişken bir karakteri sahip olan bu tip daha çok kadınlar arasında görülmektedir. Dış dünyadaki değişiklikleri sürekli takip ederler. Amaçları yeni bilgiler ve yeni heyecanlara ulaşabilme üzerine kuruludur. Yeni ortamlarda çok mutludurlar. Belirli bir olayla ilgili kimsenin aklına gelmeyecek olasılıkları bulabilir ve gelecekteki gelişmeleri başarılı bir şekilde tahmin edebilirler. Bununla birlikte düşünce işlevleri yeterince gelişmediği

ve davranışlarına sezgilerini kullanarak yön verdikleri için bir işi tamamlamadan diğerine başlarlar. Bu durum iş ve arkadaş ilişkilerini de etkiler. Örneğin; arkadaş ilişkilerini uzun süre devam ettiremezler ve aynı işte uzun süre çalışmakta zorlanırlar. Sezgisel yönleri geliştiği için değerlendirmelere yönelik değil eğilimlere dayalı olarak karar verirler (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

İçedönük sezgisel tip (Introverted intuition type). Bu tipe sahip insanlar daha çok sanatçılar arasında görülmektedir. Bu kişiler çevresindekiler tarafından gizemli ve nasıl birisi olduğunun anlaşılması güç olan insanlar olarak algılanırlar. Ayrıca bu tiptekiler değerlerinin anlaşılmadığını düşünürler. İnsanlarla iletişim kurmaktan uzak dururlar çünkü dış gerçeklikle ilişkileri yoktur. Gerçek dünyayı ya da toplumda olan kuralları anlamada güçlükleri vardır. Herhangi bir şey hakkında plan yapmakta güçlük yaşarlar (Burger, 2006; Gençtan, 2002; İnanç ve Yerlikaya, 2012; Schultz ve Shultz, 2010).

Tip dinamiği belirleme. Her tip için psişik enerjinin aktığı yön ile psikolojik işlevlerin kombinasyonu tip dinamiğini oluşturur. Diğer bir deyişle, tip dinamiği her tip için işlev ve tutumların etkileşimleridir (Quenk, 1996). Tip dinamiğini belirlemek için psikolojik işlevlerin arasındaki ilişkilerin bilinmesi gerekir. Eğer baskın işlev, rasyonel işlevler olan düşünme ya da hissetme işlevlerinden birisiyse, yardımcı işlev irrasyonel işlevler olan duyumsama ya da sezgi işlevlerinden birisidir ve tersi de doğrudur. Üçüncül işlev rasyonel ya da irrasyonel olduğuna bakılmaksızın yardımcı işlevin karşıtıdır. Örneğin; Yardımcı işlev duyumsama ise, üçüncül işlev sezgidir tersi de doğrudur. Eğer yardımcı işlev hissetme ise üçüncül işlev düşünmedir ve yine tersi de doğrudur. Alt işlev ise rasyonel ya da irrasyonel olduğuna bakılmaksızın baskın işlevin karşıtı olan işlevdir. Örneğin; baskın işlev düşünme ise, alt işlev hissetmedir; tersi de doğrudur. Yine baskın işlev sezgi ise alt işlev duyumsamadır ve tersi de doğrudur (Quenk, 2010). Tip dinamiğinin belirlenmesi için yukarıda baskın, yardımcı, üçüncül ve alt işlevlere ilişkin verilen bilgilerin yanında tutumlara (içedönüklük-dışadönüklük) ilişkin kuralların da bilinmesi gerekir. Yardımcı ve alt işlevin sahip olduğu tutum baskın işlevin sahip olduğu tutumun tersidir (Quenk, 1996). Üçüncül işlev için bir tutum bu konudaki görüş farklılıkları nedeniyle belirtilmemiştir (Quenk, 2009). Örneğin; baskın işlev dışadönükse, yardımcı ve alt

işlevler içedönüktür. Jung'un kuramındaki tip dinamiğine ilişkin bir örnek Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Jung'un Psikolojik Tipleri İçin Tip Dinamiği Örneği

Kişilik Tipi	Dışadönük Düşünen
Baskın İşlev	Dışadönük düşünen
Yardımcı İşlev	İçedönük Duyusal/Sezgisel
Üçüncül İşlev	Sezgisel/ Duyusal
Alt İşlev	İçedönük hissedeni

Tip dinamiğine ilişkin kurallar uygulandığında bir dışadönük düşünen tipin tip dinamiği Tablo 1' deki gibidir. Görüldüğü üzere baskın işlev ve alt işlev hem tutum hem de işlevler açısından birbirinin zıttı durumundadırlar. Yardımcı işlev ise tutum açısından baskın işlevin zıttıyken işlev olarak baskın işlevi dengeleyen ve destekleyen konumdadır (baskın işlev rasyonel olduğu için yardımcı işlev irrasyonel işlevlerden birisidir). Üçüncül işlev ise baskın işleve zıt konumdadır. Bununla birlikte yardımcı ve üçüncül işlevlerin hangisi olduğuna yönelik bir belirsizlik vardır. Dışadönük düşünen tip yardımcı işlevi duyumsama ve sezgiden biridir ancak hangisi olduğu belli değildir. Buradaki belirsizliğe ilişkin açıklama psikolojik tipler kuramının değerlendirilmesi başlığı altında yapılmıştır.

Kurama İlişkin Sorular

Tip tercihleri nereden gelir- nasıl gelişir ve nasıl oluşur? Jung' a göre insanların tercih ettikleri tutum ve işlevler doğuştan gelir. Bununla birlikte, tip gelişimi ömür boyunca devam eden bir süreçtir (McCaulley, 2000a; Myers, 1998). Jung'un teorisi, insanlar için her tercihin bir kutbunun diğerinden daha büyük bir çekiciliğe sahip olduğunu, bir çocuğun engellenmediği takdirde kendisini en rahat hissettiği tercihi kullanacağını, kullanması yoluyla da bu tercihi geliştireceğini ve güçlendireceğini varsayar. Bununla birlikte, tercih edilmeyen kutuplarda kişinin daha az yetkin olacağını ve tercih edilmediği için daha az kullanılan kutuplarla ilgili faaliyetleri seçme ihtimalinin de azaldığını kabul eder. Tercihlerin gelişimi, ailelerin ve kültürün desteğinden veya engellemelerinden etkilenir. Desteklenme bir tipin net bir şekilde gelişimine yol açar. Destek eksikliği ya da tercihlerin tamamen

bastırılması, tipte belirsizliğe neden olabilir (McCaulley, 1974). Tercih edilen, kullanılan ve geliştirilen zihinsel işlevlerdeki farklılıklar, insanlar arasındaki temel farklılıklara yol açar. Ortaya çıkan öngörülebilir davranış kalıpları diğer zihinsel işlevlerle dinamik etkileşim içinde psikolojik tipleri oluşturur (Myers, 1998).

Kişilik tipi tercihi değişir ya da değiştirilir mi? Jung'un teorisine göre, her birimiz hayatın başında bir tercih geliştirir ve ona bağlı kalır ve bu tercihleri, isteyerek veya istemeyerek uygularsa bu tercihlere daha çok güvenir ve daha fazla bağlanır. Bununla birlikte, tercih etmediğimiz işlev ve tutumlar hala kişiliğimizde bulunmaya devam eder. Aynı zamanda tercih etmediğimiz işlevleri zaman zaman kullanabiliriz. Bu durum bizim sağ veya sol elimizi kullanmamız gibidir. Sağ elimizi kullanmamız sol elimizin olmadığı anlamına gelmez aynı zamanda sol elimizi hiç kullanmayacağımız anlamına da gelmez. Bununla birlikte tercih etmediklerimiz ya da sonradan tercih ettiklerimiz asla orijinal tercihlerimizin yerini alamaz. Diğer bir deyişle, dışadönükler asla içedönük olmaz ve bunun tersi de doğrudur. Benzer şekilde, sağ elini kullananlar solak olmaz ve tersi de doğrudur. Bir kişi önceliği olmayan elini ya da psikolojik tercihini etkili bir şekilde kullanmayı öğrenebilir fakat bir sağlak asla solak olamaz (Kroeger ve Thuesen, 1988). Bunlara ek olarak, çocuğun doğuştan getirdiği psikolojik tercihler ebeveyn ve sosyal etkiler tarafından değişime uğratılabilir. Aynı ailenin çocukları hem ebeveynlerinden hem de birbirlerinden farklı tiplere sahip olabilir ve aileler çocuklarının yönelimlerini değiştirmek için baskı uygulayabilirler. Örneğin; içedönük hisseden bir anne dışadönük sezgisel kızını kendi tipine çevirmeye çalışabilir ancak doğuştan gelen tipi değiştirmek zararlı olabilmektedir (Hall ve Nordby, 1973). Jung ailenin yaptığı bu tip değişikliğinin genellikle ileri yaşlarda kişinin fizyolojik refahına aşırı ölçüde zarar verebileceğini ve nevroza neden olabileceğini ileri sürer (Jung, 1971).

Özetle, tercihlerimizle doğarız. Tercihlerimiz çevremizdeki kişilerden ya da içinde bulunduğumuz durumdan etkilenebilir. Tercihleri kullandıkça bunlar gelişir ve bunlara uygun davranış kalıpları geliştiririz. Kullanmadığımız tercihler bilinçdışında kalır. Baskın tercihlerimiz yaşam boyu değişmez. Zaman zaman zor durumda kaldığımız için başka işlevleri ya da tutumları tercih etsek de baskın tercihimiz aynı kalır. Eğer dışadönüksek asla içedönük birisi olmayız. Bununla birlikte yakın çevremiz bizi tercihlerimizi değiştirmeye zorlayabilir. Bu durum yetişkinlikte patolojik bir soruna yol açabilir.

Jung'un Kuramının Diğer Kişilik Kuramlarından Farkları

Jung'un teorisi, kişilik teorilerinin çoğunun iki varsayımına meydan okur. İlk olarak, Jung, tip tercihlerinin öğrenilmediğini, doğuştan geldiğini varsayar. İkincisi, tercihler gelişmiş düzeyde değildir. Birey bu tercihlerden birini kullandıkça tercihler gelişme eğilimi gösterir (McCaulley ve Moody, 2008).

Jung'un tip dinamiklerini tanımlaması, psikolojideki kişilik araştırmalarının çoğundan çok farklıdır; psikolojideki kişilik araştırmalarında bir kişi ölçeğin üst kısmında yer alırsa o özelliklerin çoğuna sahip olduğu, alt kısmında yer alırsa o özelliklerin çok azına sahip olduğu varsayılır. Kişilik özelliklerin normal dağıldığı ve çoğu insanın bu dağılımın ortasına yakın bir yerde olduğu kabul edilir. Çoğu kez puanın yüksekliği iyi bir özelliktir ve puanın düşmesi, iyi bir şeyin eksikliğidir (örneğin; yüksek öz saygı ve düşük özsaygı). Jung teorisi özellikleri (trait) değil, tip modellerini belirlemeyi amaçlar. Tip sürekli tercihleri değil, ikili tercihleri varsayar. Algı tercihi bir ucunda duyumsama, diğerinde sezgi şeklinde sürekli bir ölçek değildir (McCaulley, 2000a).

Psikolojik Tipler Kuramının Değerlendirilmesi

Katharine Cook Briggs ve kızı Isabel Briggs Myers'e göre Jung, kuramında baskın, yardımcı, üçüncül ve alt işlevlere değinmesine rağmen tip tanımları içerisinde yardımcı işlevin rolüne ilişkin bir açıklamada bulunmamaktadır (Myers ve Myers, 1995). Bunun nedeni yaptığı tip tanımlamalarında yardımcı işlevin hangisi olduğunun belirsiz olmasıdır. Yardımcı işlev belirsiz olmasının sonucu olarak üçüncül işlev de belirsiz olmaktadır. Dolayısıyla, Jung sadece baskın işlevi göz önüne alarak tipleri tanımlamaktadır.

Uygulamada yardımcı ve üçüncül işlevlerin belli olmamasının yanında, başka bir sorun daha ortaya çıkmaktadır. Buradaki sorunu anlatabilmek için Jung'un kuramındaki kişilik boyutlarına bakmak gerekir. Jung'un kuramı kişiliğin üç boyutunu açıklamaktadır. Bunlar dışadönüklük-içedönüklük tutumlarıyla, duyumsama-sezgi ve düşünme-hissetme işlevleridir. Jung'un kuramına göre her birey bu üç boyuttaki zıtlıklardan birini tercih edecektir. Böylece Tablo 2'deki üç boyutlu sekiz farklı kişilik tipi ortaya çıkacaktır.

Tablo 2

Jung'un Orijinal Kuramına Dayanarak Geliştirilecek Envanterdeki Kişilik Tipleri

Sekiz Farklı Kişilik Tipi	
Dışadönük duyusal düşünen tip	İçedönük duyusal düşünen tip
Dışadönük sezgisel düşünen tip	İçedönük sezgisel düşünen tip
Dışadönük duyusal hissedenden tip	İçedönük duyusal hissedenden tip
Dışadönük sezgisel hissedenden tip	İçedönük sezgisel hissedenden tip

Tablo 2'de, dışadönük sezgisel düşünen tipte, sezginin mi yoksa düşünmenin mi baskın ya da yardımcı işlev olduğu belli değildir. Jung buna bir çözüm üretmediği için sadece baskın işlevi dikkate alarak kişilik tiplerini tanımlamaktadır.

Yukarıda anlatılan iki probleme Jung çözüm üretebilseydi, Jung'un kişilik tipleri sekiz değil on altı olurdu. Şöyle ki, dışadönük/duyusal/düşünen tipte hangi işlevin baskın işlev hangi işlevin yardımcı işlev olduğunun bilinebileceği bir yol olsaydı, diğer kişilik tipi dışadönük/düşünen/duyusal tip olurdu. Dolayısıyla, iki kişilik tipinde baskın ve yardımcı işlevler birbirinden farklı olduğu için kişilik tipleri de birbirinden farklı olurdu. Çözüm Tablo 3'te özetlenmiştir

Tablo 3

Jung'un Kuramındaki Belirsizliğin Çözülmesi Durumunda Oluşacak Tipler ve Tip Dinamiği

Kişilik tipleri	Dışadönük duyusal düşünen (I. tip)	Dışadönük düşünen duyusal (II. tip)
Baskın işlev	Dışadönük duyusal	Dışadönük düşünen
Yardımcı işlev	İçedönük düşünen	İçedönük duyusal
Üçüncül işlev	hisseden	sezgisel
Alt işlev	İçedönük sezgisel	İçedönük hissedenden

Tablo 3'te, kişilik tiplerini gösteren satırda tutumlardan sonra gelen ilk işlevler baskın, ikincileri yardımcıdır. Tipler aynı gibi görünmektedir ancak birinci tipte

duyusal işlev baskın işlevken, ikinci tipte duyusal işlev yardımcı işlevdir. Benzer şekilde, birinci tipte düşünme işlevi yardımcı işlevken ikinci tipte düşünme işlevi baskın işlevdir. İki kişilik tipi birbirinden farklı olduğu için sergiledikleri davranışlar da birbirinden farklı olacaktır. Dolayısıyla, bir tip için örneği verilen bu eklenti, diğeriyle aynı gibi görünen sekiz kişilik tipi daha ortaya çıkarmıştır. Böylelikle kişilik tipi sayısı on altı'ya çıkmıştır. Bu aynı zamanda yardımcı ve üçüncül işlevlere dair belirsizlikleri de ortadan kaldırmıştır. Bu konuda Katharine Cook Briggs ve Isabel Briggs Myers'ın katkılarına yönelik ek açıklamalar, Myers Briggs Tip Belirleyici başlığı altında ayrıntılandırılmıştır.

Psikologlar tarafından Jung'un tipolojisinin eleştirildiği önemli nokta ise insanların sekiz değil seksen sınıflandırmaya dahi düzgün bir şekilde uymayacağıdır. Her birey psikologların da iddia ettikleri gibi özgündür ve belirli bir sınıfın bir üyesi değildir. Jung da kendisini eleştiren psikologların söylediği gibi her insanın biricik olduğunu kabul etmekte ve bu durumu tartışma konusu bile yapmamaktır. Dolayısıyla, onun kuramına yapılan eleştiriler aslında kuramının yanlış anlaşıldığını göstermektedir. Jung'un ortaya koyduğu kuramın yaptığı şey insanları sekiz sabit sistem içerisinde sınıflandırmak ya da bir kutunun içine koymak değil, insanların birbirlerinden ne kadar farklı olduklarını anlatmak için bir sistem sunmaktır (Hall ve Nordby, 1973; İnanç ve Yerlikaya, 2012). Jung'un tipolojisi, kişinin kendisini veya başkalarını etiketlenmesinin bir yolu değildir. Fiziksel dünyada birinin nerede olduğunu belirlemek için pusulasını kullandığı gibi, Jung'un tipolojisi de psikolojik oryantasyon için bir araçtır (Sharp,1987).

Jung'un tip teorisinden ampirik araştırmalar için kullanılan birçok envanter geliştirilmiştir. Bunların başında Gray-Wheelwrights Jungian Tip Anketi (Gray ve Wheelwrights, 1946), Myers Briggs Tip Belirleyici (Myers, 1962), Singer Lomis Kişilik Envanteri (Loomis ve Singer, 1980) ve Keirse Mizaç Sıralayıcı (Keirse ve Bates, 1984) yer almaktadır. Bu kişilik envanterlerinin tümünün ilham kaynağı Jung'un Psikolojik Tipler Kuramıdır (Thomson, 1998).

Myers-Briggs Tip Belirleyici (MBTI-Myers Briggs Type Indicator)

Araştırmanın bu bölümünde sırasıyla MBTI'nın tanımına, geliştirilme tarihine, yapısal özelliklerine, MBTI envanterinde yer alan tercihler ve tercihlerin oluşturduğu tiplere, tip dinamiğinin nasıl belirlendiğine, MBTI'nın neyi ölçüp neyi ölçmediğine, nasıl puanlandığına ve kullanım alanlarına değinilmiştir.

Tanım. Myers Briggs Tip Belirleyici (MBTI-Myers Briggs Type Indicator) Jung'un psikolojik tipler kuramına (1971) dayanan Isabel Briggs Myers ve annesi Katharine Cook Briggs tarafından geliştirilen bir kişilik envanterdir (McCaulley, 2000b; McCaulley ve Martin, 1995; Myers, 1998; Myers vd., 1998; Myers ve Myers, 1995). MBTI'nın geliştirme amacı Jung'un teorisini test etmek ve geçerliği sağlarsa insanların günlük yaşamında kullanılabilir hale getirmektir (McCaulley ve Martin, 1995; McCaulley ve Moody, 2008; Myers, 1998; Willis ve Ham, 1988).

Kişilik tiplerine duyulan ilgi ve Jung'un kitabını keşif. MBTI'nın geliştirilmesi, Katharine Cook Briggs'in, Clarence Myers ile tanışmasına dayanır. Briggs, kendisinin ve kızının kişilik özelliklerini cesur, yaratıcı ve sezgisel olarak; Clarence Myers'in kişiliğini ise pratik, mantıklı ve detay odaklı şeklinde tanımlamıştır (Gladwell, 2006). Briggs bu farklılığı anlamak için biyografiler üzerinde çalışmaya başlamıştır. Yaptığı uzun analizler sonucunda, kişilik tipolojisini oluşturmuştur. Briggs, Jung'un Psikolojik Tipler Kitabını (1971) okumuş ve Jung'un uzun gözlemleri sonucunda oluşturduğu tipler ile kendisinin bağımsız olarak geliştirdiği tipler arasında benzerlikler gözlemlemiştir (McCaulley, 2000b; Tieger vd., 2014). Briggs kendi geliştirdiği tipolojideki meditatif (düşünceli-dalgın) tipi Jung'un içedönük tipleriyle; spontan tipi Jung'un dışadönük algılayıcı tipiyle; yönetici (executive) tipi Jung'un dışadönük düşünme tipiyle ve sosyal tipi Jung'un dışadönük hisseden tipiyle ilişkilendirmiştir (Myers ve Myers, 1995). Bununla birlikte, Jung'un kuramının daha geniş kapsamlı olduğu ve kendi fikirlerini açıklığa kavuşturduğu için Jung'un kuramı üzerinde çalışmaya başlamıştır (Baron, 1998; Hirsh ve Kise, 2006; Kroeger ve Thuesen, 1988; Myers, 1987). Katharine Briggs, Jung'un Psikolojik Tiplerini ve kavramlarını kızı Isabel Myers'a da anlatmış; anne ve kız Jung'un kuramıyla kendi gözlemlerini karşılaştırmış, bu gözlemlerini aile ve arkadaşlarıyla yaşadıkları deneyimlerinde yirmi yıl boyunca test etmişlerdir. Bu dönem MBTI'yu yaratmak için adeta bir kuluçka dönemi olmuştur (McCaulley, 2000b; McCaulley ve Moody, 2008).

Yirmi yıl süren izleme, onları Jung'un modelinin geçerliğine ikna etmiştir (McCaulley ve Martin, 1995). Anne ve kızın Jung'un kuramını uzun süre okumaları ve bireylerin davranışlarını çok dikkatli bir şekilde gözlemlenmeleri, onlarda tipolojinin normal/sağlıklı kişilik farklılıklarını tanımlamak için pratikte kullanılabileceği fikrini doğurmuştur (Quenk, 2009).

Tetikleyici olay. Myers ve Briggs'in MBTI'yı geliştirmelerine karar vermelerine neden olan olay, II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıdır (Lawrence, 1986). Myers II. dünya savaşında kahraman olmaya çalışan ve savaş çalışmalarından nefret eden birçok insan görmüş ve Jung'un fikirlerinin kariyer seçmek için değerli bir araç olabileceğini düşünmüştür (McCaulley ve Martin, 1995; McCaulley ve Moody, 2008; Pittenger, 1993; Wennik, 1999). Bu nedenle, II. Dünya Savaşı'nın başlamasından hemen sonra, Myers ve Briggs, insanların Jung'un kişilik tiplerine ulaşmalarını sağlayacak bir envanter geliştirmeye başlamıştır. Böylece insanların kendi kişilik tercihlerini kullandıklarında hem iş doyumlarının artacağını hem de iş doyumları arttığı için üretkenliklerinin de artacağına inanmışlardır (Myers, 1987).

Dönemin koşullarıyla ilgili karşılaşılan sorunlar ve çözümler. Myers ve Briggs'in Jung'un kuramına dayanan bir kişilik envanteri geliştirmeye karar verdikleri dönem (1940 ve 1950'ler) psikolojik testlerin yeni olduğu hatta kişilik envanterlerinin çok daha yeni olduğu, alana ödeneklerle desteklenen doktoralı erkekler ve akademisyenlerin hâkim olduğu ve Jung'un kuramının davranışçı olmadığı için çoğunlukla görmezden gelindiği ya da reddedildiği bir dönemdir. Buna karşın, Jung'un fikirlerinin çok değerli olduğuna yönelik kişisel inanç psikoloji mezunu olmayan, hatta psikoloji, psikolojik testler, istatistik konusunda hiçbir ders almayan, yüksek lisans derecesi, akademik çalışması olmayan ve hiçbir maddi destek alamayan iki kadını bu kuram üzerinde yıllarca çalışmaya ikna etmiştir (Allen ve Brock, 2002; Myers, 1987). Bununla birlikte, Myers'ın alanın dışından olması, akademisyen olmaması ve diğer sebepler nedeniyle kuvvetli bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır (Cranton ve Knoop 1995). Bunu tahmin eden Myers envanterin geçerliği, güvenilirliği ve psikometrik özellikleriyle ilgili ortaya çıkabilecek sorunlara karşı MBTI'yı çok dikkatli bir şekilde geliştirmeyi planlamıştır (Lawrence, 1986).

Jung'un kuramıyla ilgili karşılaşılan belirsizlikler ve çözümler. Myers, dönemin koşullarından ayrı olarak Jung'un kuramıyla ilgili de birkaç sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunlardan ilki, daha öncede belirtildiği gibi, Jung'un kişilik

kuramında tanımladığı kişilik tiplerinde yardımcı ve üçüncül işlevlere ilişkin belirsizliktir. İkincisi, Jung'un mevcut kuramına dayalı olarak bir envanter geliştirildiği takdirde ortaya çıkacak kişilik tiplerinde baskın ve yardımcı işlevlerin hangisi olduğuna dair belirsizliktir. Örneğin; Jung'un kuramında dayalı bir envanter geliştirildiğinde, içedönüklük-dışadönüklük tutumlarıyla birlikte, algılama duyumsama-sezgi ve düşünme-hissetme işlevleri arasındaki olasılıklara bağlı olarak bir kişinin kişilik tipi içedönük/duyumsayan/düşünen olabilir. Buradaki sorun hangi işlevin baskın hangi işlevin yardımcı işlev olduğunun belirsiz olmasıdır (Lawrence, 1986). Briggs ve Myers bu sorunları çözmek için Jung'un dışadönüklük-içedönüklük, duyumsama-sezgi ve düşünme-hissetme boyutlarına dördüncü bir boyut olan ve bir kişinin dış dünyayı ele alma biçimi olan yargılama-algılama boyutunu eklemiştir (Cranton ve Knoop 1995; Greenberg, 2008; Rowe, 1978; Stricker ve Ross, 1962; Wankat ve Oreovicz, 2015). Myers ve Briggs yargılama-algılama ikilisinin diğer boyutlar gibi açık olmasa da Jung'un yazılarında örtülü olarak belirtildiğini görmüşlerdir (Myers vd.,1998). Briggs ve Myers'in dördüncü bir boyut olan yargılama-algılama tercihlerini ekleyerek hem baskın, yardımcı ve üçüncül işlevlerle ilgili Jung'un kuramındaki belirsizliği ortadan kaldırmışlar hem de Jung'un sekiz kişilik tipini 16 tipe çıkarmışlardır (Myers, 2016). Myers, baskın ve yardımcı işlevlerin iki şekilde farklılık göstermesi gerektiğine karar vermiştir: Birincisi, işlevlerden biri dışadönükse diğeri içedönüklük dengesini sağlayacaktır. İkincisi, eğer işlevlerden birisi algı (duyumsama ya da sezgisel) işlevi olursa, diğeri dengeyi sağlamak için yargılama (düşünce ya da hissetme) işlevi olacaktır. Myers MBTI'da algılama ve yargılama tercihi olan dördüncü bir boyut oluşturmak için Jung'un önerdiği algı ve yargı işlevlerinin farklı yönleri üzerinde durmuştur (McCaulley, 1991). Yargılama-algılama boyutu bir kişinin gözlemlenebilir (dışadönük) davranışta bir algı veya yargılama işlevine yönelik tercihini belirlemeyi amaçlamaktadır. Myers göre bir kişi dördüncü bir boyut olan yargılama-algılama boyutunda algılama tercihini bildirdiğinde kişi dışadönükse algılama işlevi (duyum veya sezgi) baskın işlev olacak eğer kişi içedönükse algılama işlevi yardımcı işlev olacaktır (McCaulley, 2000a; Stricker ve Ross, 1962).

Jung'u araştırmaya davet. Isabel Briggs Myers ve annesi Katharine Cook Briggs Jung'u yapacakları araştırmaya davet etmişlerdir. Jung, yaşının ilerlemesi, zamanını harcadığı başka projelerinin olması ve araştırmacılar arasındaki coğrafi

uzaklık gibi nedenlerle araştırmaya katılmayı reddetmiştir (Kennedy ve Kennedy, 2004). Bu bilgiden farklı olarak Jung, anne-kız ekibinin çalışılmaları hakkında ciddi çekinceleri olduğu için tanışma isteğini de reddetmiştir (Myers, 2016). Bununla birlikte Jung'un tanışma isteğini reddetme sebebi her ne olursa olsun anne-kız ekibine onların çalışmalarını destekleyen bir mektup yazmıştır (Kennedy ve Kennedy, 2004; Myers, 2016).

MBTI geliştiriliyor. Myers, 1942'den 1980'de ölümüne kadar evinde tek başına çalışarak MBTI'yi geliştirmeye ve test etmeye devam etmiştir (Lawrence, 1986; McCaulley ve Martin, 1995). Myers, Jung'un ortaya koyduğu tercihleri insanlar günlük yaşamında göstermektedir diye düşünmüş ve zorunlu seçmeli sorular oluşturarak işe başlamıştır (McCaulley, 2000b). Oluşturduğu bu soruları önce küçük bir ölçüt grubu üzerinde daha sonra ise büyük örneklemeler üzerinde test ederek yazdığı maddeler üzerinde tekrar tekrar çalışmıştır (Allen ve Brock, 2002). Bu kapsamda yazdığı maddeleri önce aile ve arkadaş çevresinde test etmiştir (Wankat ve Oreovicz, 2015). Daha sonra, 9.000 lise ğrencisi ve 10.000 hemşirelik öğrencisinden veri toplamıştır (McCaulley, 2000b). 1950'li yılların başında 45 tıp fakültesine devam eden 5.355 tıp ğrencisi üzerinde boylamsal bir çalışma yapmış ve 5 yıl boyunca akademik başarılarını incelemek için öğrencileri takip etmiş ve 1960'lı yılların başında da uzmanlık alanlarına ilişkin seçimlerini incelemek için tekrar öğrencileri takip etmiştir. Bu araştırmanın sonuçları, 1964'te Amerikan Psikoloji Birliği toplantısında sunulmuştur (McCaulley ve Martin, 1995). Myers, Tıp Fakültesi Yetenek Testi puanlarında ve daha sonra tıbbi uzmanlık seçimlerinde farklılıklarının etkili olduğunu bulmuştur. Jung'un teorisiyle uyumlu olarak, acil durumlarda somut uygulamalı görevleri tercih eden duyuusal tipler ortopedik cerrahi, kadın doğum ve anesteziyoloji seçmiştir. Soyut fikirler, teori ve sembollerle çalışmaktan hoşlanan sezgisel tipler daha çok psikiyatri, nöroloji ve iç hastalıkları bölümlerini seçmiştir (McCaulley ve Moody, 2008).

MBTI araştırma aracı olarak kabul ediliyor. Tüm engellere rağmen vizyonu, sağlam araştırmaları ve hırsı ile kendini gösteren Myers, psikolojik test çevrelerinde Amerika'nın çok tanınmış bir kurumu olan Eğitim Testleri Geliştirme/Uygulama Merkezi (Education Testing Service – ETS) desteğini almayı başarmıştır (Allen ve Brock, 2002). 1962'de ETS, Myers'ın annesi olan Katharine

Briggs ile yirmi yıllık bir süreyle geliştirdiği MBTI'yi bir araştırma aracı olarak yayınlamıştır (Lawrence, 1993; McCaulley ve Martin, 1995).

MBTI uygulama aracı olarak kabul ediliyor. MBTI 1975'e kadar bir araştırma aracı olarak görüldüğü için geniş bir kullanıma sahip olamamıştır (Lawrence, 1993). CPP'nin 1975 yılında yayıncı olmasıyla MBTI sadece araştırma aracı olarak kullanılmaktan çıkmış uygulama aracı haline de gelmiştir (McCaulley ve Martin, 1995). Aynı yıl, Isabel Myers ve Mary McCaulley araştırma, puanlama, eğitim ve MBTI ile ilgili diğer profesyonel hizmetler için kar amacı gütmeyen Psikolojik Tip Uygulama Merkezini (Center for Applications of Psychological Type - CAPT) kurmuşlardır. Dört yıl sonra, 1979'da, psikolojik tipe ilgilenen kişiler için bir üyelik örgütü olan Psikolojik Tip Derneği (Association for Psychological Type -APT) kurulmuştur (McCaulley, 2000b; Schultz ve Shultz, 2010). Isabel Myers'ın denetiminde CAPT, 1977'de Form G'yi oluşturmuş ve psikologlar için MBTI eğitimi vermeye başlamıştır. Isabel Myers'ın 1950'lerde test ettiği tıp fakültesi öğrencilerinin uzmanlık alanlarını incelemiştir. Yaptığı inceleme sonucunda %19'unun birincil uzmanlıklarını değiştirdiğini ve özellikle de içedönük ve algılama tiplerinin başlangıçta bildirdikleri tipe daha uyumlu bir alana geçtiklerini öğrenmiştir (McCaulley ve Moody, 2008).

Myers'in ölümü ve sonrası. Isabel Briggs Myers 1980'de önemli ve popüler olarak kabul edilen Gifts Differing (Myers ve Myers, 1980) adlı kitabını tamamlamıştır. Isabel Briggs Myers 5 Mayıs 1980'de ölmüştür, ancak MBTI sonraki yirmi yılda gelişmeye devam etmiştir. Annesinin ölümünden kısa bir süre sonra, Peter Briggs Myers, ETS'de çalışan bir psikolog olan David Saunders'e, MBTI'nın daha önceki formlarında kullanılan maddelerle bir MBTI formu yaratmasını istemiştir. Kapsamlı araştırmalardan sonra, Saunders iki yeni form geliştirmiştir. Böylece CPP 1987 yılında 290 maddeden oluşan Form J'yi ve 1989 yılında daha kısa bir form olan 131 maddelik Form K'yı yayınlamıştır (McCaulley ve Moody, 2008).

MBTI'nın yapısal özellikleri. Bu bölümde MBTI içerisindeki ölçeklere ve ölçeklerin özelliklerine, zıt tercihlerin altında yatan varsayımlara ve MBTI'nın madde yapısına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Ölçekler. MBTI, dışadönüklük (extraversion)-içedönüklük (introversion), duyumsama (sensation)-sezgi (intuition), düşünme (thinking)- hissetme (feeling) ve yargılama (judging) –algılama (perceiving) olmak üzere her biri iki kutuplu dört ölçekten oluşur. Örneğin; dışadönüklük ve içedönüklük birbirine zıt olan iki kutuptur. Diğer ölçeklerde bunun gibidir (McCaulley ve Martin, 1995). Bu ölçeklerin her bir aynı zamanda bir boyutu temsil eder. Dolayısıyla MBTI dört boyuttan oluşur. Dışadönüklük-içedönüklük dikkati odaklama boyutu olarak, duyumsama-sezgi bilgi edinme (algılama) boyutu olarak, düşünme-hissetme yargılama (karar verme) boyutu olarak ve algılama-yargılama dış dünyayı ele alma boyutu olarak adlandırılır. Her boyut ya da ölçekteki kutuplar İngilizce karşılığının baş harfi ile gösterilir. Sadece içedönüklük (introversion) kutbunda “I” hafi zaten kullanıldığı için sezgi (intuition) kutbunda “N” harfi kullanılır (Allen ve Brock, 2002). MBTI’nın amacı bireylerin dört ölçekteki (E-I, S-N, T-F, J-P) her bir kutuptan hangisini (örneğin; T’ ye karşı F gibi) tercih ettiğini belirlemektir. Bu ölçekler tercihleri ölçtüğü için çoğu psikolojik testten ve ölçekten farklıdır. Kişilik psikolojisinde, çoğu psikolojik test, özellikleri ölçer. Örneğin; bir atılganlık ölçeği, atılganlığın normal dağılmış olduğunu, yüksek puanların yüksek atılganlık düzeylerine karşılık geldiğini varsayar. MBTI ölçekleri ise sürekli tercihleri değil, ikili tercihleri ölçer. Başka bir deyişle MBTI ölçekleri örneğin bir ucunda içedönüklük bir ucunda dışadönüklük olmak üzere sürekli ölçekler değildir. İçedönük bir tip dışadönük bir tipin altında ya da üstünde değildir. Benzer şekilde, düşünen tip hisseden tipin altında ya da üstünde değildir (McCaulley, 2000b).

Tercihler. Tercih kelimesiyle kastedilen doğuştan gelen, belirli bir şekilde davranma veya düşünme eğilimidir (Baron, 1998). Tercihlerin ne demek olduğunu, bir işlevin diğerine göre daha çok tercih edilmesinin ne anlama geldiğini daha iyi anlatmak için bireylerden önce daha çok kullandıkları elleriyle adlarını-soyadlarını yazarak imzalamaları istenir. Daha sonra tercih etmedikleri elleriyle aynı şeyi yapmaları ve ne hissettiklerini söylemeleri istenir. Genellikle söylenen kelimeler, garip, daha fazla zaman alması, önceki yazıya hiç benzemediği ve harflerin daha büyük ya da daha küçük olduğu şeklindedir (Allen ve Brock, 2002; Aviles, 2001; Hirsh ve Kise, 2006). Tip tercihleri sağ ve sol elin varlığına ve kullanımına benzer. Bütün bireyler sağ ya da sol ellerinin kullanma kapasitesiyle doğarken bunlardan birini daha çok kullanır. Tercihlerin kullanılması da bunun gibidir. Bütün bireyler tüm

işlev ve tutumları kullanma kapasitesiyle doğar ve birbirine zıt olan tutum ya da işlevlerden birini kullanmayı tercih eder. Birey tercih ettiği işlevi ya da tutumu kullandıkça daha çok gelişir. Tercih edilen işlevi daha otomatik olarak kullanır ve kendini daha doğal ve rahat hisseder. Tercih etmediği işlevi kullandığında kendini rahat ya da doğal hissetmez. Ayrıca tercih etmediği işlevi kullanması otomatik olarak gerçekleşmez diğer bir deyişle bilinçli bir çaba gerektirir. Bir birey tercih etmediği işlevi geliştirebilir. Örneğin; düşünen tipler hissetme tarafını geliştirebilir ve daha sık kullanabilirlerken zorlama ya da müdahale olmadıkça asla hisseden tip olmazlar (Myers vd., 1998). Tip tercihleri doğuştandır, birey bunları kullandıkça geliştirir ve yaşam boyu değişmez (Lloyd, 2008).

Madde yapısı. MBTI maddeleri zorunlu seçmeli formattadır (Quenk, 2010). MBTI'da EI, SN, TF ve JP olmak üzere dört boyut vardır. Her bir madde bir boyutu ölçer ve her bir maddede bulunan "a" seçeneği boyutun bir kutbunu ölçerken "b" seçeneği diğer kutbunu ölçer (Brown, 1989). Örneğin; Madde1 genelde (a) insanlarla çabuk kaynaşan mı yoksa (b) sessiz ve mesafeli bir kişi misiniz? Buradaki "a" seçeneği dışadönüklüğü ölçerken "b" seçeneği içedönüklüğü ölçmektedir. Bütün maddeler bireyi bu şekilde birbirine zıt kutuplardan birini seçmeye zorlar. Seçeneklerden birisi dışadönüklüğü ölçüyorsa diğeri içedönüklüğü ölçmektedir. Benzer şekilde, seçeneklerden birisi duyumsamayı ölçüyorsa diğeri sezgiyi ölçmektedir. Kesinlikle farklı kutupları ölçen seçenekler (E-S ya da N-F gibi) yoktur. Seçenekler doğru ya da yanlış veya iyi ya da kötü değil, eşit ağırlıklı karşıtlar arasındadır (McCaulley ve Martin, 1995). MBTI bir test ya da sınav değildir. Bu nedenle doğru ya da yanlış iyi, kötü seçenek yoktur (Allen ve Brock, 2002).

MBTI tercih açıklamaları. Bu başlık altında dışadönüklük-içedönüklük (E-I), duyumsama- sezgi (S-N), düşünme-hissetme (T-F) ve yargılama-algılama (J-P) tercihlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu tercihlerin doğru ya da yanlış olmadığını kabul etmek önemlidir. Her biri normal ve değerli insan davranışlarını tanımlar. Her birinin güçlü yönleri vardır ve her biri potansiyel kör noktalarına sahiptir (Culp ve Smith, 2001). Bir kutbun birinin veya diğerrinin niteliklerine sahip olmak, farklı durumlarda avantajlı veya dezavantajlı olabilir (Gregory, 2014). Herhangi bir kişilik tercihinine sahip olan kişi diğerrinden daha akıllı, daha ahlaklı ya da daha iyi bir eş, çocuk, iş ya da arkadaş edinmediği gibi, hiçbir tercih değerinden iyi ya da daha

kötü değildir, sadece farklıdır. Her birinin potansiyel olarak güçlü zayıf yönleri vardır (Baron, 1998).

Dışadönüklük-içedönüklük (E-I). Bu boyut psişik enerjinin yönlendirildiği ve kazanıldığı iki zıt kutbunu içerir. Dışadönükler bu enerjilerini öncelikle dış dünyaya doğru yönlendirir böylece algı ve yargılarını insanlara ve objelere odaklanma eğilimindedir. İçedönükler bu enerjilerini öncelikle iç dünyalarına yönlendirir böylece algılarını ve kararlarını fikirlere veya duyumlara odaklama eğilimindedir (Hammer, 2006). Bu boyut dikkati odaklama boyutu olarak adlandırılır (Myers, 1998). Bu boyuta ilişkin açıklamalar Tablo 4'te açıklanmıştır.

Tablo 4

Dışadönüklük ve İçedönüklük Tercihine İlişkin Açıklamalar

Dışadönüklüğü Tercih Edenler	İçedönüklüğü Tercih Edenler
Dikkatlerini dış dünyaya, insanlara ve çevrelerindeki değişen sahneye yönlendirirler ve bunların içerisine çekilirler (Lawrence, 1993; McCauley ve Martin, 1995).	Dikkatlerini dünyada neler olduğunu açıklayan kavram ve fikirlere yönlendirirler ve bunların içerisine çekilirler (Lawrence, 1993; McCauley ve Martin, 1985).
Enerjilerini insanlarla etkileşim kurmaktan ve harekete geçmekten alırlar. Yalnız kaldıklarında enerji kaybettiklerinden dolayı tekrar enerji kazanabilmek için başkalarıyla vakit geçirmeleri gerekir (Bisping ve Eells, 2006; Cohen, Ornoy ve Keren, 2013).	Enerjilerini fikirler, hatıralar ve hisler üzerinde düşünerek kazanırlar. Grup ortamında vakit geçirdiklerinde enerji kaybettiklerinden tekrar enerji kazanabilmeleri için tek başlarına zaman geçirmeleri gerekir (Bisping ve Eells, 2006; Cohen vd., 2013).
Takım halinde çalışmayı sevdiğileri için grup oluşturmaktan bir gruba katılmaktan ve grup etkinliklerinden hoşlanırlar (Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Kummerow, Barger ve Kirby, 1997; Lawrence, 1993; Michael, 2003)	Tek başlarına ya da çok küçük gruplarla çalışmaktan hoşlandıkları için çoğunlukla grup etkinliklerinden ziyade bireysel ve birebir aktivitelere katılmayı tercih ederler (Gardner, 2009; Lawrence, 1993; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004).
Olaylara tepkilerini sözlü olarak verirler (Saban, 2004; Weiler, Keller ve Olex, 2012).	Olaylara ve söylemlere tepkilerini içlerinden verirler (Quenk, 2009).
Başkalarına daha çabuk güvendikleri için kişisel bilgilerini kolayca paylaşabilirler (Hirsh ve Kummerow, 1989).	Başkalarına daha geç güvendikleri için kişisel bilgilerini paylaşırken tereddüt ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Özel günlerine ya da yapacağı etkinliklerine mümkün olduğunca fazla kişiyi çağırmak isterler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Önce konuşma daha sonra düşünme eğilimindedirler. Bu nedenle sorulara ve taleplere hızlı bir şekilde cevap verme ve çoğunlukla düşünmeden hareket etme eğilimi gösterirler (Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Michael, 2003; Saban, 2004; Weiler vd., 2012).

Sosyal etkileşimleri başlatmada, girişkenlikte ve düşündüklerini başarılı bir şekilde ifade etmede tanıdıklarıyla ya da tanımadıkları kişilerle rahat iletişim kurmada başarılıdır. Hemen hemen her konuda konuşmaktan hoşlanırlar. Bu nedenle konuşkan kişiler olarak değerlendirilirler (Gardner ve Martinko, 1996; Kummerow vd., 1997).

Arkadaş çevresi geniş ve tanıdıkları kişilerin sayısı oldukça fazladır. Arkadaşları ve tanıdıklar arasında keskin bir ayırım yapmazlar (Quenk, 2009).

Dinlemek yerine konuşmayı ve yazılı iletişimden ziyade yüz yüze ve sözel iletişimi tercih ederler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Weiler vd., 2012).

Fikirlerini başkalarıyla konuşma yoluyla geliştirdikleri için düşüncelerini, duygularını ve yaşadıkları deneyimleri başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

En iyi okuma yazma yerine gözlemleyerek diğerleriyle sohbet ederek öğrenirler (Lawrence, 1993; Moody, 1998; Qunek, 2009; Saban, 2004; Sanborn, 2013).

Özel günlerini sadece tek bir kişiyle veya birkaç yakın arkadaşıyla geçirmekten hoşlanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Önce düşünme daha sonra konuşma eğilimindedirler. Başka bir deyişle harekete geçmeden, karar vermeden ve sorulan sorulara cevap vermeden önce düşünmek isterler (Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Lawrence, 1993; Moody, 1998; Weiler vd., 2012; Saban, 2004).

Kişisel etkileşimde ve yoğun bir şekilde konsantre olmada başarılıdır. Yaşadıkları deneyimlerini sözlerle ifade etmekte güçlük çekebilirler. Sadece ilgisini çeken, derin ve bilgisinin olduğu konularda konuşmaktan hoşlanırken sıradan konuşmalardan hoşlanmazlar. Bu nedenle sessiz kişiler olarak görülürler (Gardner ve Martinko, 1996; Kummerow vd., 1997).

Sınırlı sayıda, kendilerine çok yakın ve bildiklerin bilen arkadaşlara sahiptirler. Bu arkadaşlarıyla gündelik tanıdıklar arasında keskin bir ayırım yaparlar (Quenk, 2009).

Konuşmaktan ziyade dinlemeyi tercih ederler ve iyi bir dinleyici olarak algılanırlar. Sözlü ve yüz yüze iletişim yerine yazılı iletişimi tercih ederler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Weiler vd., 2012).

İyi tanıdığı birisi olmadıkça deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını kendine saklarlar, sorunlarını kendi başlarına çözmek isterler ve daha çok düşünerek fikirlerini geliştirirler (Kummerow vd., 1997).

En iyi dinleme ve konuşma yerine okuyarak ve yazarak öğrenirler (Kummerow vd., 1997).

Aktif olarak yer almadıkları konuşmalardan sıkılırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).	İnsanlarla tanışma, etkinliklere katılma ve konuşma konusunda tereddütlü davranırlar. Konuşmak için başkalarının davetine ihtiyaçları vardır (Hirsh ve Kummerow, 1989).
Konuşmalarının bölünmesinden çok fazla etkilenmezler ve gürültülü ortamlardan rahatsız olmazlar. Okurken veya konuşma yaparken televizyon ya da radyonun açık olması onları rahatsız etmez tersine böyle ortamları severler (Myers ve Myers, 1995).	Gürültülü ortamlardan, karmaşadan ve rahatsız edilmekten hoşlanmazlar ve bunları yapan kişilere hoşgörülü davranmazlar. Sessiz ortamlarda ve yalnız kaldıklarında en verimli şekilde düşündükleri için konsantre olabilmek için sessiz alanları tercih ederler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Saban, 2004).
Düşük tempolu, uzun ve aynı görevleri yapmaktan sıkılırlar. Bu nedenle değişken ve hareketlilik içeren görevlerden hoşlanırlar. Dikkatlerinin çoğunu çevresindeki insanlara odaklarlar (Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004).	Bir projede ya da görevde kesintisiz bir şekilde uzun süre çalışabilirler. Çevresindekilerle ilişki kurmak ya da onlarla ilgilenmekten ziyade işe odaklanırlar (Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004).
Bir projede ya da organizasyonda aktif olarak rol almada oldukça istekli davranırlar ve bu tür organizasyonları planlayan ve yöneten kişilerdir (Gardner, 2009).	Bir projede ya da organizasyonda aktif olarak yer almak yerine gözleme, kafa yorma ve düşünme eğilimindedirler (Gardner, 2009).
Motive olabilmek ve görevleri tamamlayabilmek için başka insanların varlığına ihtiyaç duyarlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).	Kendi kendilerine motive edebilen ve başkalarının gözetimine gerek kalmaksızın işlerini yapan kişilerdir (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Duyumsama-sezgi (S-N). Bu boyut algılamanın (bilgi edinmenin) iki zıt kutbunu içerir. Duyumsamayı (S) tercih edenler, gözlemlenebilir gerçekleri algılar ve beş duyunun bir veya daha fazlası aracılığıyla gerçekliği algılar. Duyumsamanın tam tersi olan Sezgiyi (N) tercih edenler anlamların, ilişkilerin, olasılıkların algılanmasını içerir (Hammer, 2006). Bu boyut bilgi edinme boyutu olarak adlandırılır (Myers, 1998). Bu boyuta ilişkin açıklamalar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Duyumsama ve Sezgi Tercihine İlişkin Açıklamalar

Duyumsamayı Tercih Edenler	Sezgiyi Tercih Edenler
Olayları algılamak için beş duyu organını kullanırlar ve gerçekleri yorumlamada da beş duyu organlarına güvenme eğilimindedirler. Gerçeklerin ötesine geçmek konusunda temkinli davranırlar ve hayal gücüyle gelen bilgilere nadiren güvenirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Moody, 1998; O'Brien, Bernold ve Akroyd, 1998).	Olayları yorumlamak, ne olabileceğini ortaya çıkarmak, sonuçlara ulaşmak ve karar vermek için beş duyu organlarıyla elde ettikleri bilgilerden ziyade olasılıklara, çıkarımlara, sezgilere ve tahminlere güvenirler (Michael, 2003; Moody, 1998; O'Brien vd., 1998; Weiler vd., 2012).
Soyut ve teorik bilgilerden ziyade pratik-somut bilgileri, verileri, detayları araştırırlar ve bunları kullanmaktan hoşlanırlar ve bunlara güvenirler (Bisping ve Eells, 2006; Cohen vd., 2013; Gardner, 2009; Micheal, 2003; Moody, 1998; Weiler vd., 2012).	Kavramların, fikirlerin soyut anlamları ve bunların birbirleriyle ilişkilerine ve olasılıklara odaklanırlar. Fikirlerini etkili hale getirmek ve süslemek için önsezilerini, hayal güçlerini, metaforları ve benzetmeleri kullanırlar (Hirsh ve Kummerow, 1997).
Detaylardan hoşlandıkları için sorulara ayrıntılı cevaplar verirler ve özel örnekleri sıklıkla kullanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Weiler vd., 2012).	Detayları sıkıcı bulurlar ve kendilerine sorulan sorulara genel cevaplar verirler. Ayrıntılı açıklamalardan ziyade genel durumu belirten açıklamalardan hoşlanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).
Semboller, metaforlar, teoriler veya soyutlamalardan hoşlanmazlar bunların yerine pratik ve sade dili tercih ederler (Weiler vd., 2012). Gerçekler ve tahmin edilebilir yanıtlarla ilgili sorulardan hoşlanırlar (Gardner, 2009).	Sembollerden, soyut ve karmaşık bilgilerden, ima edilen anlamlardan, satır aralarını okumaktan, sentez ve değerlendirme yapmaktan hoşlanırlar (Gardner ve Martinko, 1996; Kummerow vd., 1997; Moody, 1998).
Başkalarının önerilerinin sade, uygulanabilir ve pratik olmasını isterler (Hirsh ve Kummerow, 1989).	Başkalarının önerilerinin yeni, sıra dışı ve zorlayıcı olmasını isterler (Hirsh ve Kummerow, 1989).
Sorunları çözmek için tanıdık, doğruluğu kanıtlanmış standart-bilinen yolları ve deneyimledikleri bilgileri kullanmayı tercih ederler. Bu yüzden karmaşık ve zor problemlerden hoşlanmazlar (Gardner, 2009; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995).	Sorunları çözmek için standart çözüm yollarından ziyade yeni yöntemler ararlar ve yeni fikirlere değer verirler. Bu yüzden karmaşık problemleri çözmeyi ve zorlukları severler (Gardner, 2009; Kummerow vd., 1997; Michael, 2003; Moody, 1998).

Dikkat, titizlik ve anlayış, hatırlama, gözlemlene gerektiren görevlerde başarılıdır (Lawrence, 1993).

Rutin bilgilere karşı sabırlıyken karmaşık bilgilere karşı sabırsızdır. Yönergeleri kesin ve net olan görevlerden ve rutin görevlerden hoşlanır (Gardner, 2009; Myers ve Myers, 1995). Kesin ve eksiksiz bilgileri tercih ederler, şansa bağlı işlerden çok fazla rahatsız olurlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Yeni bir şey öğrenmekten ziyade daha önce öğrendiklerini kullanmayı ve uygulamayı tercih ederler (Myers ve Myers, 1995).

Bir işin ya da işlemin nasıl yapılacağını uygulamalı olarak görmek isterler. Öğrenirken görmeyi, işitmeyi ve dokunmayı isterler. Somut bir sonuç veren işleri tatmin edici bulurlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Saban, 2004).

Pragmatik, kesinlikten hoşlanan, istikrarlı, sonuç odaklı, hassas, sistematik ve gözlemci kişilerdir (Gardner ve Martinko, 1996).

İstikrarlı bir şekilde çalışırlar. Sonuçlara adım adım ve dikkatli bir şekilde ulaşırlar (Gardner, 2009; Michael, 2003; Moody, 1998; Myers ve Myers, 1995; Weiler vd., 2012).

Somuttan soyuta sıralı öğrenme ile en iyi öğrenirler, ezberde ve hatırlamada mükemmel olma eğilimindedirler (Sanborn, 2013).

Gelecekte ziyade geçmişe ve şu ana odaklandıkları için kendilerinin ve başkalarının

İçgörü hızlılığı, hayal gücünü kullanmayı, kavramayı, ilişkileri görmeyi ve yaratıcılığı vurgulayan görevlerde başarılıdır (Gardner, 2009; Lawrence, 1993).

Tekrarlayan şeylerden veya bir şeyi tekrar tekrar yapmaktan sıkılırlar ve kesin şeyler için zaman ayırmaktan hoşlanmazlar. Sürekli yeni ve farklı şeyleri deneyimlemekten hoşlanırlar. Olaylar ve işler çok açık bir şekilde belirtildiğinde rahatsız olurlar, tahminleri ve genellemeleri tercih ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989; Myers ve Myers, 1995).

Daha önce öğrendiklerini kullanmaktan çok yeni şeyler öğrenmekten, yeni problemleri çözmekten hoşlanırlar (Myers ve Myers, 1995).

Yaratıcı görevleri ve teorik konuları kolaylıkla öğrenirler ve kuramlarla ilgilenirler (Kummerow, Barger ve Kirby, 1997; Sanborn, 2013).

Farklı açıklamalar getiren, yeni yöntemler ortaya koyan, hayal güçleri kuvvetli, kavrama yeteneği güçlü, yaratıcı, bütüncül bakış açısına sahip, idealist ve entelektüel olarak azimli kişilerdir (Gardner ve Martinko, 1996).

Bir anda akıllarına gelen “sezgisel flaşları” kullandıkları için sonuçlara hızlı bir şekilde ulaşırlar ve sonuçlara ulaşmak için tahmin yürütürler (Gardner ve Martinko, 1996; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004).

Olaylar arasındaki ilişkileri gözden geçirirler ve olayları farklı bir bakış açısıyla görürler (Saban, 2004). Kelime oyunları yapmaya eğilimlidirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Geleceğe odaklanırlar. Başka bir deyişle nerde olduklarından ziyade nereye gideceklerine

tecrübelerine güvenirlir (Gardner, 2009; Lawrence, 1993; Micheal, 2003; Weiler vd., 2012).

daha fazla önem verirler (Gardner, 2009; Gardner ve Martinko, 1996; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Micheal, 2003; Weiler vd., 2012).

Ne ve nasıl sorularını sorarlar (Weiler vd., 2012).

Soruları genelde “ne demek istiyorsun” şeklindedir (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Weiler vd., 2012).

Aşama aşama sunulan şeyleri gözlemleyerek ve taklit ederek bunu daha sonra kendi başlarına yaptıklarında daha çabuk ve en iyi şekilde öğrenirler (Saban, 2004).

Hayal gücünü ve yaratıcılıklarını kullanmayı teşvik eden durumlarda ve ayrıntıların değil genel anlamın vurgulandığı durumlarda en iyi şekilde öğrenirler (Lawrence, 1993).

Bir şeyi rasgele yapmak yerine sırayla yapmayı tercih ederler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Aynı anda birkaç şeyi düşünmeye eğilimlidirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Düşünme –hissetme (T-F). Bu boyut yargılamanın (karar vermenin) iki zıt kutbunu içerir. Düşünmeye (T) bağlı bir kişi mantıksal sonuçlara dayanarak objektif bir şekilde kararlar verirken; Hissetmeye (F) bağlı bir insan kişisel ve sosyal değerlere bağlı olarak karar verir (Hammer, 2006). Bu boyut karar verme boyutu olarak adlandırılır (Myers, 1998). MBTI ölçekleri içerisinde sadece T ve F ölçekleri arasında cinsiyet farklılığı vardır. Düşünmeyi daha fazla erkekler; hissetmeyi ise kadınlar daha çok tercih eder (Allen ve Brock, 2002; Jeffries, 1991). Bu boyuta ilişkin açıklamalar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Düşünme ve Hissetme Tercihine İlişkin Açıklamalar

Düşünmeyi Tercih Edenler	Hissetmeyi Tercih Edenler
Rasyonel, ilkeli, analitik, kendine güvenen, mantıklı, katı ama adil, eleştirel ve şüpheli kişilerdir (Gardner ve Martinko, 1996; Moody, 1998).	Empatik, sıcakkanlı, hassas, duygularını gösteren, diğerlerinin duygularını anlayan, değerlere bağlı, uyumlu ve şefkatli kişilerdir (Gardner ve Martinko, 1996).
Karar verirken neden ve sonuçlara, artı ve eksilere, mantığa, objektif kriterlere, ilkelere, gerçeklere odaklanırlar ve bunlara güvenir. Bunlara dayalı olarak işleyen sisteme değer	Kararlarını verirken objektif kriterlerden ziyade kendilerinin ve diğerlerinin kişisel değerlendirmelerini, değerlerini, beğenilerini, isteklerini ve kararın çevresindeki insanları nasıl

---

verirler ve başkalarını ikna etmek içinde bunları kullanırlar (Bisping ve Eells, 2006; Gardner, 2009; Lawrence, 1993; Michael, 2003; Moody, 1998; Weiler vd., 2012).

Görev odaklı oldukları için hem insanlara etki edebilecek zor kararlar verebilirler hem de diğerleriyle uyum içinde olmamayı önemsemezler. Verimli olmak ya da iyi iş çıkarabilmek için diğerleriyle uyum içinde olmak gerekli değildir. Bu yüzden çevrelerindeki insanlar tarafından soğuk ve umursamaz olmakla suçlanabilirler (Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995).

Karar verirken adaletli davranmaya ihtiyaç duyarlar. İnsanları mutlu edecek şeylerden ziyade adil ve dürüst olanı tercih ederler. Doğru olmanın beğenilmekten ve incelikten önemli olduğunu düşünürler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Myers ve Myers, 1995).

Duygularını kolayca göstermezler, insanların duygularıyla uğraşmayı sevmezler ve insanların duygularını anlamakta zorlanırlar. Daha analitik odaklı oldukları için insanların düşüncelerine daha kolay yanıt verirler (Myers ve Myers, 1995).

Çevresindekilerin yaptıkları hataları ve yanlış muhakemeyi hemen fark ederler ve bu yanlışları onlara söylemeye önem verirler. Katı bir anlayışları vardır. Bu nedenle insanları farkında olmadan incitebilirler. Analiz etmek ve işleri mantıksal düzene sokmakta oldukça başarılıdırlar. (Kummerow vd., 1997; Myers ve Myers, 1995).

etkileyeceğini dikkate alırlar. Sıcakkanlılığa, sosyal farkındalığa, uyuma ve dostluğa değer verirler. Başkalarını ikna etmek için de bunları kullanırlar (Bisping ve Eells, 2006; Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Kummerow vd., 1997; Moody, 1998; O'Brien vd., 1998).

İnsan odaklı olmaları, çatışmaların ve anlaşmazlıkların verimlerini düşürmesi nedeniyle başkalarıyla çatışma yaşayabileceği kararlar vermekten kaçınırlar ve içinde buldukları ortamlarda uyum ararlar ve uyumlu kalmaya çalışırlar. Bu tipler için uyumlu kalmak verimli olmanın anahtarıdır. (Bisping ve Eells, 2006; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Moody, 1998).

Verecekleri kararların çevresindekileri mutlu ve tatmin etmesine önem verirler. İnsanlara hak etmiş olsalar bile hoş olmayan şeyler söylemekten kaçınırlar. Diğer bir deyişle doğruluktan çok inceliği seçerler (Cohen vd., 2013; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995).

Başka insanların ve onların duygularına daha kolay yanıt verirler ve insanların duygularının farkında olma eğilimindedirler (Myers ve Myers, 1995).

İnsanların yaptıkları yanlışları ya da olumsuz yönlerini göz ardı ederek, uzlaşmayı sağlayacak olumlu yönlerini görürler. İnsanların desteğe ihtiyacı olup olmadığını hemen fark ederler. İlişkileri bozabilecek potansiyel durumlardan uzak dururlar. Sempatik bir anlayışları vardır (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Kısa ve öz iletişim tercih ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).	Arkadaşça ve uzun süren iletişimi tercih ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).
Bireysel başarıya değer verirler (Gardner, 2009).	Grup başarısına değer verirler (Gardner, 2009).
Teknoloji ilgili farklı konulardan ve yeterliklerini göstermekten hoşlanırlar (Gardner, 2009).	İnsanlarla ilgili ilginç konuları ararlar ve insanları takdir etmekten, memnun etmekten ve övgüden hoşlanırlar (Gardner, 2009; Moody, 1998).
Herkes üzgün olduğu durumlarda, serin, sakin ve objektif kalabilirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).	Yardımsaver kişilerdir. Kendi rahatlıkları pahasına olsa bile başkalarına yardımcı olacak hemen hemen her şeyi yaparlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Kummerow vd., 1997).

Yargılama-algılama (J-P). Bu boyut bir kişinin öncelikle dış dünyayla ilişkili olarak kullandığı işlevi belirtir. Yargılamayı (J) tercih eden kişi dış dünya ile etkileşime girerken düşünme ya da hissetme işlevlerinden birini kullanırken, algılamayı (P) tercih eden bir kişi dış dünya ile etkileşimde duyumsama veya sezgi işlevlerinden birini kullanır (Hammer, 2006). Bir yargı tutumu kullanıldığında, bir sonuca varmak için mümkün olduğunca hızlı ve etkili bir şekilde bir karar verme arzusu vardır. Algılama tutumu kullanıldığında, bir sonuca varmadan önce mümkün olduğunca çok bilgi toplamak arzusu vardır (Quenk, 2009). Bu boyut dış dünyayı ele alma boyutu olarak adlandırılır (Myers, 1998). Jung teorisini savunan ya da Jung'un öğrencisi konumunda olan birçok kişi için yargılama- algılama boyutunun Jung'un kuramını ihlal ettiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte Briggs ve Myers bu boyutun Jung'un kuramında açıkça belirtilmese de örtülü olarak açıklandığını savunmuşlardır (Jeffries, 1991). Bu boyuta ilişkin açıklamalar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Algılama ve Yargılama Tercihine İlişkin Açıklamalar

Algılamayı Tercih Edenler	Yargılamayı Tercih Edenler
Açık fikirli, uyumlu, anlayışlı, hoşgörülü, esnek, meraklı, spontan, sürprizleri tolere edebilen ve değişime açık kişilerdir (Bisping ve Eells, 2006; Gardner ve Martinko, 1996; Lawrence, 1993; Sanborn, 2013).	Planlı, organize, kontrollü bir yaşamı seven, titiz, kararlı, azimli ve rutinlere ve monotonluğa uyum sağlayan kişilerdir (Bisping ve Eells, 2006; Cohen vd., 2013; Gardner, 2009; Gardner ve Martinko, 1996; Lawrence, 1993; Moody, 1998; Sanborn, 2013).
Hayatı planlamak yerine yaşamı anlamayı, esnekliği, spontanlığı, özerkliği ve anlık seçim yapmayı tercih ederler (Bisping ve Eells, 2006; Gardner, 2009; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Michael, 2003; Sanborn, 2013).	Enerjilerini yaşamı anlamak yerine onu kontrol etmeye ve düzenlemeye odaklarlar. Sabah uyandıklarında gün içerisinde neler yapacaklarını bilirler. Öngörülebilirlik yaşamları için vazgeçilmezdir (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).
Hangi görevlerin hangi saatte yapılacağıyla ilgili çeşitlilik ve özgürlükte en iyi çalışırlar. Son tarih baskısının olmadığı görevleri tercih ederler (Sanborn, 2013).	Belirli zaman dilimlerinde bitirilmesi veya sonlandırılması gereken görevleri tercih ederler (Sanborn, 2013).
Rutinleri, planları, kesin kararları kısıtlayıcı bulurlar, bunlardan hoşlanmaz ve bu tür çalışma ortamlarında motive olamazlar. Serbest çalışma ortamlarında daha iyi motive olurlar. Kesin ve net talimatların olduğu işleri değil yaratıcılığa ve spontanlığa içeren görevleri yapmaktan hoşlanırlar (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Kummerow vd., 1997; Weiler vd., 2012).	Nelerin nasıl yapılacağına açık ve net bir şekilde tanımlandığı sıkı çalışma ortamlarını tercih ederler. Çalışmalarında çok az esneklikler. Herhangi bir şey için önceden hazırlık yapılmasını çok önemserler çünkü önceden planlamadıkça işlerin istedikleri gibi olmayacağını hissederler. Rutinleri, işleri gerçekleştirmenin en etkili ve rahat yolu olarak kullanırlar (Gardner, 2009; Kummerow vd., 1997; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995).
Projeleri sonuçlandırmaktan ziyade başlamak ve yürütmekten keyif aldıkları için aynı anda birçok proje üzerinde çalışmaktan hoşlanırlar ancak bunları bitirmekte sorun yaşarlar (Gardner, 2009; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004).	Başladıkları işleri, görevleri yarım bırakmazlar, amacına uygun ya da başarılı bir şekilde sonuçlandırmayı isterler ve sonuçlandırır (Gardner, 2009; Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Saban, 2004; Weiler vd., 2012).

Planlama yapmadıkları için değişen ve beklenmeyen durumlara çabuk uyum sağlarlar (Gardner, 2009; Kummerow vd., 1997; Lawrence, 1993; Moody, 1998).

Beklenmedik değişikliklerden ve sürprizlerden asla hoşlanmazlar ve bunları tolere etmekte zorlanırlar. Bu yüzden bir değişiklik yapılmadan önce kendilerine haber verilmesini isterler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992; Saban, 2004).

Son andaki enerji akışının getirdiği baskıyla daha iyi çalıştıklarından diğer bir deyişle son günlerde daha iyi motive olduklarından dolayı görevleri tamamlamak için son günlere kadar beklerler (Kummerow vd.,1997).

Son dakikada çalışmak zorunda kalmanın stresinden hoşlanmadıkları için yapacakları şeylere erkenden başlarlar ve görevleri tamamlanması gereken tarihten çok önce tamamlamış olurlar (Gardner, 2009; Kummerow vd., 1997).

Yeni bilgilere, son dakika seçeneklerine açık kalabilmek ve bunları kaçırmamak için mümkün olduğunca karar vermeyi ertelerler. Karar vermeden önce mümkün olduğunca daha fazla bilgi toplamak istedikleri için karar almakta zorluk çekerler (Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Weiler vd., 2012).

Ne yapacaklarına yönelik olarak hızlı karar verme eğilimindedirler. Karar vermek için çok bilgiyi değil yeterli bilgiyi toplamayı tercih ederler (Michael, 2003; Myers ve Myers, 1995; Weiler vd., 2012).

İşleri oyuna dönüştürmeyi severler. Çalışmayı ve eğlenceyi birleştirecek fırsatlar ararlar. Hem çalışıp hem eğlenebilirler (Hirsh ve Kummerow, 1989; Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Tüm çalışmalarını bitene kadar eğlenmeyi ertelerler (Hirsh ve Kummerow,1989).

Diğer insanlar tarafından dağınık olmakla suçlanabilirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Fikirlerini belirtirken kızgın olmakla suçlanabilirler (Kroeger ve Thuesen, 1988, 1992).

Tercihlerin kullanılarak tiplerin oluşturulması. Bireyler dışadönüklük (E)- içedönüklük (I) , duyumsama (S)-sezgi (N), düşünme (T)- hissetme (F) ve yargılama (J) –algılama (P) olmak üzere dört boyuttaki her bir kutuptan birini tercih ederek kişilik tiplerini yaratırlar (Myers ve Myers 1995). Kişilik tipleri İngilizce karşılıklarının oluşturduğu harf kümeleri ile gösterilir. Örneğin; bir kişi içedönüklük (I), sezgi (N), hissetme (F) ve yargılama (J) kutuplarını tercih edebilir. Bu durumda bireyin kişilik tipi içedönük/sezgisel/hisseden/yargılayan tip olur ve bu kişinin kişilik tipi INFJ ile gösterilir. Dört boyut arasındaki olası kombinasyonlar on altı farklı kişilik tipi oluşturur. Hayatta başka birçok şeyde olduğu gibi, bireysel tercihlerin kombinasyonu

parçalarının toplamından daha büyüktür. Her kişiyi benzersiz kılmak için kutuplar farklı şekillerde ve farklı derecelerde etkileşirler (Baron, 1998).

ISTJ. Sistematik, özenli, düzenli, çalışkan, sabırlı, görev odaklı, işlerini dikkatli bir biçimde zamanında yapan kişilerdir. Bu yüzden yöneticilik pozisyonuna yükseltirler. Yeni durumlara ve yeni insanlara karşı temkinli davranırlar. Somut ve yararlı uygulamaları tercih ederler. Düşünmek için kendilerine zaman tanıyan öğrenme etkinliklerinden hoşlanırlar. Önce çalışır sonra eğlenirler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Muhasebecilik, istatistik, gemi kaptanlığı, polislik, askerlik, pilotluk, kütüphanecilik, arşivcilik, avukatlık, bilgisayar programcılığı, jeoloji, hâkimlik, kriminoloji, mühendislik, diş doktorluğu, eczacılık, göz doktorluğu (Tieger vd., 2014).

ISTP. Gerçekçi, mantıksal, teknik yönelime sahip, kusurları hemen fark eden esnek çalışma ortamlarından hoşlanan, plan yapmayı sevmeyen, risk ve strateji gerektiren durumlardan hoşlanan, sayısal bilgileri hatırlamada oldukça iyi olan kişilerdir. Mantıksal, somut ve pratik konulardan hoşlanırlar. Birkaç yakın arkadaşına sahiptirler. Tek başlarına öğrenmeyi tercih ederler. Çalışmayı ve eğlenceyi birleştirirler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Polislik, pilotluk, fotoğrafçılık, kriminoloji, elektrik/makine/yazılım mühendisliği, bilgisayar programcılığı, jeoloji, acil servis doktorluğu, avukatlık ve gemi kaptanlığı (Tieger vd., 2014).

ESTP. Eylem odaklı, pragmatik, sıcakkanlı, gerçekçi, eğlenceli, günümüze odaklanan ve esnek çalışma ortamlarından hoşlanan kişilerdir. Yoğun enerji gerektiren aktiviteleri severler. Okulun onlar için anlamı arkadaşlarla tanışmak aktivitelere katılmaktır, akademik deneyim ikinci plandadır. Arkadaşlarının seçtiği kariyerlere yönelme eğilimindedirler. Yapılanların somut ve net olduğu durumlarda en iyi şekilde öğrenirler. Herhangi bir eksikliği ve kusuru hemen fark ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Polislik, askerlik, kriminoloji, muhabirlik, müzisyenlik, talk show sunuculuğu, elektrik/makine/inşaat mühendisliği, hakemlik antrenörlük ve fitness eğitmenliği (Tieger vd., 2014).

ESTJ. Planlı, görev odaklı, açık sözlü, hızlı karar veren, karar verirken mantığı, analizi ve gerçekçi ölçütleri kullanan kişilerdir. Başladıkları işleri zamanında bitirdikleri ve işleri organize etme becerilerinden dolayı liderlik rollerini üstlenirler. Düşünmeyi değil eylemi gerektiren ve somut sonuç istenen ve yapılandırılmış öğrenme ortamlarını tercih ederler. İşlerini tamamladıktan sonra eğlenmeyi tercih ederler. Boş zamanlarının bile bir amacı vardır (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Askerlik, siber güvenlik uzmanlığı, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı, gemi kaptanlığı, antrenörlük, avukatlık, eczacılık, yöneticilik, banka müdürlüğü, diş doktorluğu, doktorluk, hâkimlik ve elektrik mühendisliği (Tieger vd., 2014).

ISFJ. Sempatik, sadık, titiz, fedakâr, pratik, saygılı, işbirliğine ve ilişkilere önem veren çalışkan kişilerdir. Ömür boyu arkadaş olarak kaldıkları birkaç arkadaşları vardır. Sahne arkasındaki sessiz kişilerdir. Kariyer hedeflerinde önlerine geleni değerlendirirler. En iyi yaparak öğrenirler. Yapılandırılmış, hızlı olmayan, yapılandırılmış derslerden hoşlanırlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Aile hekimi, hemşirelik, fizyoterapi, diyetisyenlik, dil ve konuşma terapistliği, eczacılık, biyoloji, okul öncesi öğretmenliği, kütüphanecilik, özel eğitim öğretmenliği, tarih, muhasebecilik, avukatlık, sanatçılık ve müzisyenlik (Tieger vd., 2014).

ISFP. Nazik, şefkatli, ilgili, esnek, sessiz, mütevazı, insanlarla uyum içinde olan, geri planda duran ve anlaşmazlıktan kaçınan kişilerdir. İnsanların neye ihtiyacı olduğunu hemen fark ederler. Düşüncelerini kabul ettirmek için zorlamazlar. Uygulamalı deneyimlerle en iyi öğrenirler. Pratik ve somut bilgileri tercih ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Müzisyenlik, ressamlık, sanatçılık, karikatüristlik, fizyoterapi, radyoloji uzmanlığı, diyetisyenlik, hemşirelik, cerrahlık, dil ve konuşma terapistliği, eczacılık, acil servis doktorluğu, kardiyoloji uzmanlığı, çocuk doktorluğu, odyometri, jeoloji, arkeoloji, zooloji, ilkökul öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve sosyal hizmet uzmanlığı (Tieger vd., 2014).

ESFP. Güler yüzlü, sıcakkanlı, sempatik, hareketli, spontan, esnek, insanları mutlu etmekten ve onlara yardım etmekten hoşlanan, kötü durumlarda bile hayata pozitif bakan, hayattı ciddiye almayan ve ondan zevk almaya çalışan kişilerdir.

Gözlemlemek ya da okumak yerine uygulamalı etkinliklerin olduğu öğrenme ortamından hoşlanırlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. İlkokul öğretmenliği, müzik/drama/sanat öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, fizyoterapi, diyetisyenlik, acil servis doktorluğu, çocuk doktorluğu, hemşirelik, kardiyoloji uzmanlığı, müzisyenlik, komedyenlik, spikerlik ve iç mimarlık (Tieger vd., 2014).

ESFJ. Planlı, titiz, duyarlı, sıcakkanlı, başkalarının ihtiyaçlarına cevap veren ve başkaları tarafından kabul görmeyi isteyen kişilerdir. Uyumluluğa, işbirliğine, kişilerarası ilişkilere değer verirler ve düzeni takip ederler. Sıcaklık ve dostluğun olduğu yapılandırılmış öğrenme ortamlarından hoşlanırlar. Başkalarını organize etmede oldukça başarılıdırlar ve başkalarının mutluluğu için sorumluluk alan kişilerdir (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Aile hekimliği, diş doktorluğu, diyetisyenlik, eczacılık, fizyoterapi, ilkökul öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği ve psikolojik danışmanlık (Tieger vd., 2014).

INFJ. Sessiz, yalnızlığı tercih eden, geleceğe odaklanan, uyumluluğa değer veren, kendi fikirlerine bağlı, güçlü öğrenme isteğine sahip, araştırmaktan zevk alan, kavramlar arasındaki ilişkileri ve olasılıkları görebilen ve görevlerini zamanında tamamlayan kişilerdir. Kavramsal ve torik derslerden hoşlanırlar. Büyük partileri sevmezler yakın arkadaş gruplarıyla vakit geçirirler. Konuşmalardan çok yazılı metinlere itibar ederler. Düşüncelerini yazılı olarak daha güçlü ifade ederler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Kariyer psikolojik danışmanlığı, klinik psikoloji kütüphanecilik, özel eğitim öğretmenliği, evlilik ve aile terapistliği, sosyoloji, gelişim psikologluğu, din görevliliği, iç mimarlık, sanatçılık, oyun yazarlığı, sosyal bilimler, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, sosyal hizmet uzmanlığı, dil ve konuşma terapistliği (Tieger vd., 2014).

INFP. İdealist, yaratıcı, mükemmeliyetçi, kolay kolay pes etmeyen, değerlerine bağlı, insanları ortak bir amaç etrafında toplayabilen, başkalarından yardım istemeyen, düzgün yapıldığından emin olmak için işleri kendileri yapan kişilerdir. Akranlarıyla çok fazla etkileşime girmezler. İdeal kariyeri bulmakta zorluk

çekebilirler. Esnek öğrenme ortamlarını tercih ederler. Çalışmalarında bir düzen yoktur. İşleri eğlenceden net bir şekilde ayrılmayabilir (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Sanatçılık, gazetecilik, grafik tasarımcılığı, iç mimarlık, aktörlük, müzisyenlik, klinik psikolog, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, evlilik ve aile terapistleği, kütüphanecilik, özel eğitim öğretmenliğı, sosyal hizmet uzmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı, fizyoterapi, dil ve konuşma terapistleği ve genetik (Tieger vd., 2014).

ENFP. İknna edici, yaratıcı, vizyoner, var olan tüm seçenekleri hesaplayan, insanların ihtiyaçları öngörebilen ve çalışırken eğlenen kişilerdir. Yapılandırılmış öğrenme ortamlarından ziyade hayal kurmayı teşvik eden öğrenme ortamlarından hoşlanırlar. Uyumluluğa, esnekliğe ve özerkliğe değer verirler. Sürekli yeni bilgilerle karşılaştıkları için kariyer kararsızlığı yaşayabilirler. Zaman konusunda problem yaşayabilirler (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Gazetecilik, köşe yazarlığı, müzisyenlik, spikerlik, sanatçılık, özel eğitim öğretmenliğı, sanat/drama/müzik/İngilizce öğretmenliğı, evlilik ve aile terapistleği, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı, eğitim psikologluğu, sosyal psikolog, antropoloji, diyetisyenlik ve fizyoterapi (Tieger vd., 2014).

ENFJ. Yardımsever, sıcakkanlı, arkadaş canlısı, sorumlu, planlı, hareketli, işbirliğine ve uyumluluğa değer veren, rekabetten ve çatışmadan hoşlanmayan, yapılandırılmış ve yaratıcılık gerektiren öğrenme ortamlarını tercih eden kişilerdir (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Yazarlık, gazetecilik, şovmenlik, spikerlik, politika, muhabirlik, çevirmenlik, psikoloji, kariyer psikolojik danışmanlığı, evlilik ve aile terapistleği, ruh sağlığı danışmanlığı, kütüphanecilik, sosyal hizmet uzmanlığı, özel eğitim öğretmenliğı, sosyoloji ve diyetisyenlik (Tieger vd., 2014).

INTJ. Hızlı kavrayan, yaratıcı, ezberden hoşlanmayan, olasılıklara güvenen, kendi standartları olan, titiz, eleştirel, olumsuzlukları hemen fark eden, tuttuğunu koparan ve takım çalışmasına çok az değer veren kişilerdir. En bağımsız kişilik tipidir. Evrensel gerçekler ve herhangi bir durumu açıklayan teorik modellerden hoşlanırlar. Boş zaman aktivitelerin de bile teorik modelleri vardır (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Siber güvenlik uzmanlığı, iktisat, bilim adamlığı, yazılım geliştiriciliği, bilgisayar programcılığı, yapay zekâ teknolojisi uzmanlığı, matematik, antropoloji, psikiyatri, psikologluk, nöroloji, kardiyoloji, farmakoloji, mikrobiyoloji, genetikçi, cerrahlık, avukatlık, hâkimlik, mühendislik, yazarlık, mimarlık, grafik tasarımcılığı ve köşe yazarlığı (Tieger vd., 2014).

INTP. Mantıklı, prensipli, hızlı düşünen, ilgi alanları hızlı bir şekilde değişen, başkalarının düşüncelerindeki mantıksal kusurları fark eden, yaşamı boyunca öğrenen kişilerdir. Risk almak ve strateji oluşturmaktan hoşlanırlar. Açık ve net olan cevapları söyleme gereği duymazlar, kavramsal modeller oluşturmayı severler. Yalnız zamanlardan, soyut bilgilerden, sessiz ve esnek çalışma ortamlarından hoşlanırlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Yazılım geliştiriciliği, bilgisayar programcılığı, mobil uygulama geliştiriciliği, nöroloji, fizik, cerrahlık, doktorluk, eczacılık, bilim adamlığı (kimya- biyoloji), mikrobiyoloji, genetik, avukatlık, iktisat, psikologluk, mimarlık, psikiyatri, matematik, arkeoloji, antropoloji, çevirmenlik, grafik tasarımcılığı, müzisyenlik ve blog yazarlığı (Tieger vd., 2014).

ENTP. Keşfetmeyi, risk almayı, doğaçlama yapmayı ve zorlukları seven, benzersiz ve karmaşık olanı yapmaya çalışan, alakasız gibi görünen şeyler arasındaki bağlantıları görebilen, esnek hedefler belirleyen, tüm ihtimalleri değerlendiren girişimci ve rekabetçi kişilerdir. Gerçeklerden ziyade kavramları ve modelleri öğrenmeyi tercih ederler, yapılandırılmış öğrenme ortamlarından hoşlanmazlar (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Gazetecilik, aktörlük, muhabirlik, avukatlık, blog yazarlığı, politikacı, sosyal bilimi, eğitim psikologluğu (Tieger vd., 2014).

ENTJ. Rekabetçi, analitik, stratejik, lider, görev odaklı, planlı, sürekli hedefleri olan ve kariyer hedeflerini önceden belirleyen kişilerdir. Güce, kontrole, zaman yönetimine prestije, statüye, kazanca ve sonuç odaklı olamaya çok önem verirler. İşleri neredeyse hayatlarıdır ve boş zamanların bile bu tipler için bir amacı vardır. Karmaşıklik durumlarında direkt sorumluluk alan kişilerdir (Hirsh ve Kummerow, 1989).

Önerilen meslekler. Daha çok yönetici pozisyonlarında görev alırlar (personel müdürü, ofis yöneticisi, satış müdürü vs.) avukatlık, hâkimlik, psikologluk,

kimya mühendisliği, psikiyatri, cerrahlık, çevre mühendisliği, pilotluk, bilgisayar programcılığı, mobil uygulama geliştiriciliği ve yapay zekâ teknolojisi uzmanlığı (Tieger vd., 2014).

Yukarıda önerilen mesleklerin bazı kişilik tiplerinde oldukça benzer/aynı oldukları görülmektedir. Myers, kariyer alanını, daha çok kişilik tipinin ortasındaki iki harfin (örneğin, ISTJ deki ST harfleri gibi) belirlediğini ileri sürmüştür. Başka bir deyişle, Myers kariyer seçeneklerini, daha çok kişinin tercih ettiği algılama işlevleri olan duyumsama (S)- sezgi (N) ve yargılama işlevleri olan düşünme (T)-hissetmenin (F) kombinasyonları olan ST, SF, NF ve NT'nin belirlediğini ifade etmiştir. EI ve JP'nin de önemli olduğunu, ancak bunların o alanda çalışırken önemli olduğunu varsaymıştır. Myers'in bu hipotezlerini 208 kariyer üzerinde araştırma sonuçları desteklemiştir. Bu araştırmada aynı orta harfe fakat zıt dış harflere sahip olan tiplerin (örneğin; ISTJ ve ESTP gibi) kariyerleri %41 oranında örtüşürken, aynı dış harflere sahip fakat orta harfleri zıt olan tiplerin (örneğin; ISTJ ve INFJ gibi) kariyerlerinde yalnızca %3,5 oranında örtüşme olduğu saptanmıştır (McCaulley ve Martin, 1995).

Tipler statik değil yaşam boyunca gelişmeye devam ettiği için dinamikdir (Brown, 1989; McCaulley, 1974). Tip statik kutuları tanımlamak yerine, 16 dinamik enerji sistemini tanımlar. Dört harfli kodlarda tercihler birbirleriyle etkileşim içerisine girdiği için dört tercihin basitçe eklenmesinden çok daha fazlasını içerir (Myers, 1998).

Tip teorisinin amacı, insanları etiketlemek ve yapabileceklerini sınırlamak için kutuya koymak değildir. Tip teorisinin amacı ilişkileri sınırlamak için değil geliştirmek için kendinizi ve diğerlerin daha iyi anlamanız amacıyla açıklama yapmaktır (Culp ve Smith, 2001). Bununla birlikte kişilik çok karışık bir kavram olduğu için kişilik tipleri bir bireylerle ilgili her şeyi açıklamamaktadır (Myers, 1998).

Teori, gençliğin tercih edilen süreçlerle ilişkili uzmanlıkları geliştirme zamanı olduğunu varsaymaktadır. Birey daha sonraki yaşamında kullanmak amacıyla daha önce daha az tercih ettiği süreçleri gençliğinde geliştirebilir. Eylemi (E), hayal gücü, (N), değerleri (F) ve esnekliği (P) tercih eden ENFP, orta yaşta bir ISTJ haline gelmeyecektir, ancak düşünmeyi (I), gerçekliği (S), mantığı (T) ve daha planlanabilir bir yaşamı (J) daha anlaşılır ve hatta zaman zaman çekici bulabilir (McCaulley, 1990).

Tüm kişilik tiplerinin kendine özgü güçlü ve kör noktaları vardır. Daha iyi ya da daha kötü, daha akıllı ya da daha iyi, daha sağlıklı ya da daha güçlü tipler yoktur. Tip, zekâyı belirlemez ya da başarıyı öngörmez (Tieger vd., 2014). Herhangi bir kişilik tipi bir başka kişilik tipinden hiçbir şekilde üstün sayılmaz, ancak kişilik tiplerine uygun durumlarda veya rollerde bazı tipler diğerlerinden daha rahat görünürler (Tickle, 2009).

Kişilik tipi asla verimsiz veya kötü davranışlar için bir mazeret olmamalıdır. Asla, “Ben bir düşünürüm, bu yüzden başkalarını düşünmemek iyi olur” veya “Ben bir Hissedenim, bu yüzden mantığı takip etmek zorunda değilim.” Bir algılayanım bu yüzden her zaman geç kalırım.”, “Ben bir içedönüğü, bu yüzden benim yerime başkalarının konuşması gerekir”, “Sezgiselim, bu yüzden detaylara dikkat etmek zorunda değilim” ya da “Ben bir duyusalım, bu yüzden geleceği düşünmek zorunda değilim.” demek doğru değildir. Tip göstergesi, bireyin kendisini veya başka insanları etiketlemek ya da kutu içerisine koyması için kullanılmamalıdır; bunun yerine, güçlü ve zayıf yanları, bireyin kendisini ve herkesi benzersiz kılan, doğal yaratıcı farklılıkları anlamak için kullanılmalıdır (Goldstein ve Kroeger, 2013).

Tip dinamiği. Tip dinamiği tercihler arasındaki belirli dinamik ilişkileri ifade etmektedir. Her tip için, bir işlev baskın, diğeri kişilik içinde denge sağlayan yardımcı işlev olarak hizmet eder. Her tipin işlev ve tutumlara ilişkin baskın ve yardımcı modelleri vardır. Bu dinamik ilişkilerin belirlenmesi, MBTI aracının yargılama- algılama (J-P) boyutuyla sağlanır. Her bir tipin ayırt edici özellikleri, işlevlerin ve tutumların dinamik etkileşimlerinden gelir (Myers vd., 1998). Yargılama- algılama (J-P) boyutu bir kişinin dış dünya ile etkileşim halindeyken kullandığı işlevi gösterir. Yargılama (J) tutumu, yargılama işlevlerinden düşünme (T) veya hissetmeyi (F) kullanırken; algılama tutumu (P), algılama işlevlerinden duyumsama (S) veya sezgiyi (N) kullanır. Dışadönükler (E) dış dünya ile etkileşim halindeyken; içedönükler (I) ise kendi iç dünyalarıyla ilgiliyken baskın işlevlerini kullanırlar. Benzer şekilde dışadönükler (E) iç dünyalarıyla, içedönükler (I) dış dünyalarıyla etkileşim halindeyken dengeyi sağlamak amacıyla yardımcı işlevlerini kullanırlar (Quenk, 2009).

Tip dinamiğini belirleme. Kişilik tipindeki ortadaki harflerden biri baskın işlevi diğeri yardımcı işlevi gösterir. Örneğin; ISTJ kişilik tipindeki S ve T den biri baskın diğeri yardımcı işlevidir. Yargılama (J) boyutu dışadönükler için T ya da F

işlevlerinden kişilik tipinde hangisi varsa o işlevin baskın işlev olduğunu gösterir. İçedönükler için T ya da F işlevlerinden kişilik tipinde hangisi varsa o işlevin yardımcı işlev olduğunu gösterir. Algılama (P) boyutu dışadönükler için S ya da N işlevlerinden kişilik tipinde hangisi varsa o işlevin baskın işlev olduğunu gösterir. İçedönükler için S ya da N işlevlerinden kişilik tipinde hangisi varsa o işlevin yardımcı işlev olduğunu gösterir. Üçüncül işlev yardımcı işlevin zıttı iken alt işlev baskın işlevin zıttıdır. Yardımcı ve baskın işlevler birbirine zıt olmamasına rağmen bu işlevlerin kullandıkları tutumlar birbirine zıttır. Bunun yanında alt işlevin kullandığı tutum yine baskın işlevin kullandığı tutumun zıttıdır (Quenk, 2009).

ISTJ kişilik tipini yukarıdaki açıklamalar kapsamında inceleyelim. Ortadaki iki harf S ve T' den biri baskın diğeri yardımcı işlevdir. Hangisinin baskın hangisinin yardımcı işlev olduğunu öğrenmek için kişilik tipinin ilk ve son harfine bakılır. Kişilik tipinin son harfi "J" ve ilk harfi "I" dir. Buna göre, J tutumu içedönükler için yardımcı işlevin hangisi olduğunu gösterir. J tutumu düşünme (T) veya Hissetme (F) den birini kullandığına göre ve ISTJ kişilik tipinde, ortada düşünme (T) olduğuna göre, düşünme (T) yardımcı, duyum (S) baskın işlevidir. Üçüncül işlev, yardımcı işlevin (düşünme-T) işlevin zıttı olacağı için, Hissetme (F)'dir. Alt işlev baskın işlevin (duyum-S) zıttı olacağı için sezgi (N)'dir. Yardımcı ve alt işlevlerin kullandığı tutumlar baskın işlevin kullandığı tutumun (içedönüklük-I) zıttı olacağı için yardımcı ve alt işlevlerin kullandığı tutum dışadönüklüktür (E). Elde edilen bu sonuçlar Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8

ISTJ Tip Dinamiği

Kişilik Tipi	ISTJ (içedönük/duyusal/düşünen/yargılayan)
Baskın İşlev	İçedönük duyusal
Yardımcı İşlev	Dışadönük düşünen
Üçüncül İşlev	hisseden
Alt işlev	Dışadönük sezgisel

ENFP kişilik tipini yukarıdaki açıklamalar kapsamında inceleyelim. Ortadaki iki harften biri baskın, diğeri yardımcı işlev olacağı için N ve F' den biri baskın, diğeri yardımcı işlevdir. Hangisinin baskın hangisinin yardımcı işlev olduğunu öğrenmek için kişilik tipinin ilk ve son harfine bakılır. Kişilik tipinin son harfi "P" ve ilk harfi "E"

dır. Buna göre “P” tutumu dışadönükler için baskın işlevi gösterir. “P” işlevi duyum (S) veya sezgi (N) den birini kullandığına göre ve ENFP kişilik tipinde bunların arasında yer alan sezgi (N) olduğuna göre sezgi (N) baskın, hissetme (F) yardımcı işlevdir. Üçüncül işlev yardımcı işlevin (hissetme-F) zıttı olacağı için düşünme (T) dir. Alt işlev baskın işlevin (sezgi-N) zıttı olacağı için duyumsama (S) dir. Yardımcı ve alt işlevlerin kullandıkları tutumlar baskın işlevin kullandığı tutumun (dışadönük-E) zıttı olacağı için yardımcı ve alt işlevlerin kullandıkları tutum içedönüklük (I) tür. Elde edilen bu sonuçlar Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9

ENFP Tip Dinamiği

Kişilik Tipi	ENFP (Dışadönük/Sezgisel/Hisseden/Algılayan)
Baskın İşlev	Dışadönük sezgisel
Yardımcı İşlev	İçedönük hissedenden
Üçüncül İşlev	düşünen
Alt işlev	İçedönük duyusal

Puanlama. MBTI'nın puanlanması, ESTJ veya ISFP gibi bir tercih tipini tanımlamak için tercihlerin yönünün ne olduğunu (E veya I, S veya N, T veya F, J veya P) belirtmek için tasarlanmıştır. MBTI, EI, SN, TF ve JP olmak üzere dört boyut için puanlanır. Her bir maddedeki her bir seçenek maddenin popülerliğine, sosyal arzularına bilirliliğine, boş bırakmalara ve erkek-kadınların T-F ölçeğindeki bazı maddeleri yanıtlama biçimindeki farklılıklarına göre 0, 1 veya 2 puanlarından birisini alır (McCaulley, 1990; McCaulley, 2000b). Bununla birlikte MBTI-M formundan itibaren T-F ölçeğindeki cinsiyet farklılıklarına dayanan farklı puanlama sistemine son verilmiştir (Myers vd., 1998).

Ham puan. Her bir tercihin her bir kutbu için bireyin işaretlediği madde ağırlıkları toplanarak sekiz adet toplam puan elde edilir. Bu sekiz puana ham puan denir. Örneğin; elle puanlanan bir MBTI envanteri doldurulduğunda, ham puanlar aşağıdakine benzer olacaktır (McCaulley, 2000b).

[E(24)- I(12)], [S(10)- N(22)], [T(30)-F(2)] ve [J(9) –P(27)]

Tercih puanı. Dört boyut kendi arasında karşılaştırılır (örneğin E ve I). Büyük ham puana sahip kutup bireyin tercih yönünü gösterir. Tercih puanını hesaplamak

için küçük ham puan büyük ham puandan çıkarılır, elde edilen fark iki ile çarpılır. Katılımcının büyük ham puanını gösteren harf eğer E, S, T, ya da J' den biriye, elde edilen bu çarpımdan 1 çıkarılır; eğer katılımcının ham puanlarındaki tercihi, yani büyük ham puanı gösteren harf I, N, F ya da P'den biriye elde edilen çarpıma 1 eklenir. Böylece bireyin tercih puanı bulunmuş olur. Örneğin; ham puanları S(10)-N(22) olan bir bireyin tercih yönü N'dir. Tercih puanı için küçük ham puan (10) büyük ham puandan (22) çıkarılır. Elde edilen 12 sayısı iki ile çarpılır. Katılımcının büyük ham puanı N olduğu ve N harfi I, N, F ve P grubunda yer aldığı için elde edilen 24 sayısına 1 eklenir. Bu durumda bu kişinin tercih puanı 25 olur. Dolayısıyla S(10) ve N(22) ham puanlarına elde eden bir bireyin tercih yönü N'dir, tercih puanı 25'tir ve N25 ile gösterilir (Myers ve McCaulley, 1993). Tercih puanları ve tercih yönleri dört boyut için hesaplanır ve sonuçta (verilen ham puanlara dayanarak) E23, N25, T55, P37 tercih puanları elde edilir.

Dört tercih puanın önündeki harfler kişilik tipini (ENTP) gösterir. Isabel Myers'a göre, MBTI'dan elde edilen en önemli bilgi türü, tipi belirten dört harftir (McCaulley, 1985). Tercih puanının alınabilecek maksimum puana yaklaşık olması tercihin ne kadar net ya da açık olduğunu gösterir. Benzer şekilde tercih puanının boyuttan alınabilecek minimum puana yaklaşık olması tercihin belirsiz ya da açık olmadığını gösterir. Sıklıkla, zayıf tercih puanına sahip yanıtlayıcılar, her iki kutbun da (örneğin, İçedönüklük / dışadönüklük) kendilerini açıkladığını ya da her iki tutumun kendilerinde eşit seviyede geliştiğini belirtmişlerdir (Aviles, 2001). Bununla birlikte, Jung'a göre bazı insanların karşıt tutumlarda (örneğin; dışadönüklük ve içe dönüklük) ya da işlevlerde (örneğin; duyum ve sezgi) benzer/aynı puanı almaları, her ikisini de eşit seviyede geliştirmekten çok her ikisini de geliştiremediklerine işaret etmektedir. Myers' da, tercihlerdeki bu "belirsizliğin" sonuçlarının çelişkili, tereddütlü ve sonuç olarak etkisiz davranış olduğunu belirtmiştir (Stricker ve Ross, 1962).

Sürekli puanlar. Sürekli puanlar istatistiksel analizlerde kolaylık sağlamak için tercih puanlarının doğrusal bir dönüşümüdür. Myers, araştırmacıların MBTI için korelasyonel yöntemler kullanacağını tahmin etmiş ve verilerin raporlanmasında tutarlılık sağlamak için sürekli puanların kullanılmasına ilişkin bir yol önermiştir. Sürekli puanlar, altta bir süreklilik varmış gibi ikili zıt kutupları ele alır. Orta nokta 100 olarak ayarlanır ve tercih puanları E, S, T ve J yönünde ise bu puanlar 100'den çıkarılır; I, N, F ve P yönünde ise 100'e ilave edilir (McCaulley, 1990; McCaulley,

2000b). Yukarıdaki tercih puanlarına dayanarak sürekli puanlar E77, N125, T45, P137 olur.

Tercih açıklık indeksi (The preference clarity index). Tercih açıklık indeksi bir bireyin tercihini ne kadar doğru ve tutarlı bir şekilde bildirdiğine kanıt olarak gösterilen bir uygulamadır. Tercih açıklık indeksleri, dört boyutun/ikilinin her birinde 1 ila 30 arasında değişmektedir. Tercih açıklık indeksi 30'a yaklaştıkça, bireyin tercihinin netliği artarken, 1'e yaklaştıkça bireyin tercihinin belirsizliği artmaktadır. Örneğin; hissetme için tercih açıklık indeksi F28 olan bir kişinin tercihi, F9 olan bir kişiden daha nettir. Düşük bir tercih açıklık indeksi, bir boyutta/ikilide her bir karşıt çift için eşit sayıdaki tercihten kaynaklanır. Maddelerin ağırlığının eşit olduğu varsayıldığında, katılımcı 30 maddelik- içedönüklük dışadönüklük boyutunda 15 maddede içedönüklük seçeneğini işaretlemişken, diğer 15 maddede dışadönüklüğü seçeneğini işaretlemesi durumunda tercih açıklığı belirsiz olmaktadır. Bununla birlikte, tercih açıklık indeksinde örneğin N30'a sahip olan kişinin N15 bildiren kişiye göre, sezgilerine daha fazla güven duyulması ya da sezgilerinin daha keskin olmasının beklenmesi doğru değildir. Aynı uyarı, diğer sekiz tercih için de geçerlidir. Dolayısıyla, özellik puanlarından farklı olarak, sağlık, yeterlilik veya olgunluk, MBTI aracının sayısal tercih açıklık indeksinden çıkarılamaz. Tercih açıklık indeksi boyutun içerisindeki madde sayısına göre belirsiz, orta, net ve çok net kategorilerine ayrılmaktadır (Myers vd., 1998; Quenk, 2009).

Kimlere uygulanabilir. MBTI, altıncı sınıf öğrencilerine başarılı bir şekilde uygulanmasına rağmen en uygun şekilde lise çağındaki kişilere uygulanır. Birey kendi kendine uygulayabilir ve zaman sınırlaması yoktur (Capraro ve Capraro, 2002; McCaulley, 1990; McCaulley ve Martin, 1995).

MBTI nedir ve ne değildir. MBTI'daki seçenekler doğru yanlış ve MBTI'dan alınan puanlar iyi-kötü ya da düşük-yüksek olarak sınıflandırılmadığı için MBTI bir test değil (Jeffries, 1991), kişilik envanteridir.

MBTI neyi ölçer neyi ölçmez. MBTI bireyler arasındaki zihinsel alışkanlıklar olarak ortaya çıkan normal davranış farklılıklarını ölçer (Jeffries, 1991; Thomson, 1998). Dolayısıyla, kişilik tipi bir görevin daha az çaba ve en iyi güvenle gerçekleştirildiği bir rahatlık zemini. Belirli bir kişilik tipindeki bir öğrenci, tercih

etmediği zihinsel bir işlevi kullandığında, tercih ettiği zihinsel işleve göre daha fazla zihinsel enerji kullanır ve daha kolay yorulabilir (Pelley, 2006).

MBTI bir klinik araç olarak tasarlanmamıştır (McCaulley, 1991). Bu nedenle psikopatolojiyi ölçmek ya da teşhis etmek için kullanılamaz (Aviles, 2001; Jeffries, 1991; McCaulley, 2000a; McCaulley, 2000b). Bununla birlikte, büyük bir psikolojik rahatsızlıktan muzdarip olan birçok kişi, gerçek tipini doğru olarak envanterde yansıtabilmektedir. Psikolojik bir bozulma tip raporunun doğruluğunu etkilese bile, sonuçlarını bir danışan ile tartışmak terapotik bir amaca hizmet edebilir (Quenk, 2009).

MBTI zekâ, bilgi veya beceriyi ölçemez ya da sonuçları bu kavramlara dair bilgi vermez (Myers vd., 1998). MBTI bu türden kavramları değil, tercihleri ölçer (Goldstein ve Kroeger, 2013; Jeffries, 1991; McCaulley, 2000a; Tickle, 2009). Birey tercih etmediği alanlarda da işlev görebilir ya da başarılı olabilir (Pinkney, 1993). Bu nedenle, hangi kariyerin tercih edileceğine sadece tip bilgisine dayanarak karar verilmemelidir (Quenk, 2009). Benzer şekilde, hangi kişinin işe alınacağına MBTI sonuçlarına dayalı olarak da karar verilemez çünkü MBTI buna dair işverene bir bilgi sağlamaz (Myers vd., 1998).

Uygulama ya da kullanım alanları. MBTI uygulamaları bireysel kararların alınmasında, başkalarını anlamada, onlarla iletişim kurmada ve grupların daha üretken olmasında tip farklılıklarının yapıcı bir şekilde nasıl kullanılacağını göstermek içindir (McCaulley ve Martin, 1995). MBTI psikolojik danışmada, eğitimde, örgütlerde dünya çapında kullanılan bir araçtır. Psikolojik danışmanlar MBTI'yi bireysel, grup, aile danışmanlığı, kendini anlama, iletişim, kariyer planlama, öğrenme ve yaşam boyu gelişim konularında kullanır. MBTI, eğitimde öğretmenler tarafından müfredat geliştirme ve öğretimde 16 tip öğrenciye ulaşılmasında kullanılır. Örgütlerde ise ekip oluşturma, liderlik gelişimi, iletişimi geliştirme, kariyer geliştirme ve problem çözmede kullanılır (McCaulley, 2000a). Bir envanterin bu kadar çok farklı alanlarda kullanılabilmesinin nedeni, insanoğlunun bilgi toplama ve karar alma biçimindeki farklılıkların (tip teorisinin) her bilinçli eylemde ve yaşamın her alanında kendini gösteriyor olmasındandır (McCaulley ve Martin, 1995).

MBTI'nın kariyer alanındaki kullanımı. Kariyer danışmanlığı MBTI'daki ilk araştırma ve uygulama alanıdır (McCaulley ve Moody, 2008). MBTI'nın kariyer

alanındaki en temel kullanımı, bir bireyin kendi tercihleri hakkında fikir sahibi olmasını sağlamak ve daha sonra bireye bu tercihlerle uyumlu meslekler önermektir. MBTI'nın kariyer alanındaki kullanımının altında yatan temel varsayım şu şekildedir: Bireyler kişilik tiplerini ifade etme fırsatı buldukları, yapacakları işleri ilginç olarak gördükleri, yaparken hoşlandıkları ve iyi yaptıklarında ödül aldıkları mesleklerle çekilirler. Tersine, insanlar tiplerine uymayan mesleklerden kaçınırlar ya da memnun olmazlar (Hammer, 2006).

Farklı mesleklerin farklı tipleri çektiği varsayımını doğrulamak için kullanılan yöntemlerden ilki, mesleklerdeki tiplerin dağılımını, genel popülasyondaki tiplerin dağılımıyla karşılaştırmaktır (Hammer, 2006). Böyle bir durumu test etmek için Seçim Oranı Tip Tablosu programı kullanılmaktadır.

Seçim Oranı Tip Tablosu (SRTT). Tıp alanında yapılan boylamsal bir çalışma için geliştirilen bir bilgisayar programıdır. Myers 4556 doktorun kişilik tipini saptadıktan sonra her bir uzmanlık alanı için 16 tipin oranlarını belirlemiştir; SRTT'de bu oranları, popülasyon oranlarına bölerek (seçme oranı), her bir uzmanlık alanı için belirgin bir kişilik tipinin öne çıktığını ortaya koymuştur (Culp ve Smith, 2001; McCaulley, 1985). Bulunan farkın yalnızca bir tesadüfi etki olup olmadığı ki-kare testiyle incelenmiştir. Sonuçta, bir meslekte belirli bir tip için seçme oranı 1.00'den daha büyük olması durumunda, bu tipin o meslekte aşırı temsil edildiği şeklinde yorumlanmıştır. 1,00 ya da daha düşük seçme oranı ise, o tipin o meslekte temsil edilmediği/etkisiz olduğu biçiminde değerlendirilmiştir.

Temel varsayımı doğrulamak için kullanılan ikinci yöntem, karşıt tipteki bireylerin seçtikleri mesleklerin örtüşme derecesini incelemektir. Örneğin; ENFP tiplerinin seçtiği mesleklerin karşıt tip olan ISTJ'lerin seçtikleriyle benzer olması. Tip yaklaşımına göre bu benzerlik oranının düşük olması beklenmektedir (Hammer, 2006). Bunu test etmek için Tip Tabloları Atlas'ındaki 208 meslek, tipler için en yüksekte en düşüğe doğru sıralanarak incelenmiştir. Örneğin; ISTJ kişilik tipleri yüzdesel olarak en çok bulunduğu meslekten en az bulunduğu mesleğe doğru sıralanmıştır. Birbirine zıt olan tiplerin (örneğin, ISTJ ve ENFP gibi) en çok bulunduğu ilk 50 meslek arasındaki örtüşme yüzdesi ortalama %5 olarak bulunmuştur (McCaulley ve Martin, 1995).

MBTI'nin popülarlığı. MBTI psikopatolojiden ziyade, sağlık bireyler arasındaki kişilik farklılıklarını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır (Flanagan ve Flanagan, 2004; Melancon ve Thompson, 1996). MBTI dünyada en yaygın kullanılan kişilik envanteridir (Cranton ve Knoop,1995; Jeffries, 1991). Yalnızca ABD'de yılda üç milyondan fazla kez uygulanmaktadır (Dawes, 2004; Furnham, 2008) ve 30'dan fazla dile çevrilmiştir (Weiler vd., 2012). Fortune dergisinin yaptığı dünyanın en iyi şirketleri sıralamasında yer alan 100 şirketin 89'unda MBTI kullanılmaktadır (Gladwell, 2006; Schultz ve Shultz, 2010). Wu, Zhou ve Chen'e (2011) göre IBM, Southwest Airlines, Disney, Pepsi gibi dünyanın 500 süper işletmesinde üst düzey personel yöneticilerinin %80'inden fazlası bu aracı kullanmaktadırlar.

İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde çeşitli meslek dallarında ya da üniversite bölümlerinde kişilik tipleriyle ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Her meslek ya da üniversite bölümüyle ilgili yapılan çalışmaların verilmesinde kendi içerisindeki kronolojik sıra esas alınmıştır. Araştırmaların bir kısmı bölümlerin ya da mesleklerin kişilik tiplerinin ne olduğu ya da bu bölümlere hangi kişilik tiplerinin daha fazla çekildiğini üzerine kuruluyken, diğer bazıları ise kişilik tipleri ve akademik başarı arasındaki ilişkiye yöneliktir. Kişilik tipleri ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların çoğunda aynı zamanda o bölüme ilişkin kişilik tiplerinin dağılımları da verildiği için araştırmalar tek başlık halinde sunulmuştur. Her meslek grubuyla yapılan araştırmalarda bulunan kişilik tipleri araştırma sayısının birden fazla olması halinde, o meslekle ilgili bölümün sonunda tablo halinde özetlenmiştir. Ayrıca kişilik tipi ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara ilişkin özet tablo, tüm araştırmaların sonunda verilmiştir.

Araştırmada bulunan sonuçlarla ilgili verilen yüzdeler oranlar iki kutbun kendi içerisindeki oranıdır. Örneğin; bir araştırmada içedönük (I) kutbunu tercih edenlerin oranı %53 olarak bulunmuşsa bu durum bu boyut için geriye kalan %47'lik oranın dışadönük (E) kutbunu tercih edenlerden olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla araştırma özetlerinde diğer kutba göre fazla tercih edilen kutuplar verilmiştir.

Araştırmaların bir kısmında örneklem grubu (muhasebeciler, mühendisler vs.) ulusal nüfusu temsil eden taban bir popülasyonla karşılaştırılarak, bir kişilik

tipinin o mesleğe anlamlı bir şekilde çekilip çekilmedikleri analiz edilirken diğer araştırmalar sadece o meslekteki on altı kişilik tipinin dağılımı üzerine kuruludur. Bu nedenle taban popülasyonun kullanılmadığı dolayısı ile istatistiksel bir değerlendirmenin olmadığı araştırmalarda mesleklerde daha fazla bulunan kişilik tipleri için o mesleğin çekici olup olmadığı kanıtı muhtaçtır.

Muhasebecilerle yapılan çalışmalar. Jacoby (1981) tarafından yapılan çalışmada muhasebecilerin kişilik tipleri ve bu kişilik tiplerinin ABD'nin genel nüfusundan farklı olup olmadıkları araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Washington'daki üç kamu muhasebe firmasının 333 çalışanı oluşturmuştur. Araştırmada muhasebecilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı kullanılmıştır. Muhasebecilerin ABD'nin genel nüfusundan farklı kişilik tiplerine sahip olup olmadıklarını öğrenmek için ABD'nin en temsili örneklerinden biri kabul edilen Myers'ın 9.320 kişilik Pennsylvania lise öğrencisi örneklemini kullanılmıştır. Her iki örneklemini karşılaştırmak için Seçim Oranı Tip Tablosu (SRTT-Selection Ratio Type Table) analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda muhasebecilerin %53'ünün içedönük (I), %53'ünün duyusal (S), %68'inin düşünen (T) ve %75'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak I-S-T-J tercihlerini gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca muhasebeciler arasında en yaygın kişilik tipinin %19,8 ile ISTJ olduğu, bunu %13,8 ile ESTJ'nin izlediği bulunmuştur. Kişilik tipinde STJ tercihleri olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm muhasebecilerin % 33,6'sını, kişilik tipinde TJ tercihi olanlar (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) tüm muhasebecilerin %55,2 sini ve kişilik tipinde FP tercihi olanlar (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) ise tüm muhasebecilerin %12,9'unu oluşturduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuç, ISTJ kişilik tipi ABD temsili örnekleminde %7 oranında iken, bu oran araştırmadaki muhasebeciler arasında %19,8 oranında olduğu ve anlamlı bir şekilde muhasebe mesleğinin beklenenden daha fazla oranda (yaklaşık üç kat) ISTJ kişilik tipini çektiğidir. Diğer bir deyişle, muhasebe mesleği ISTJ kişilik tiplerine oldukça çekici gelmektedir.

Otte (1983) tarafından yapılan çalışmada muhasebecilerin kişilik tipleri araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini yeminli/sertifikalı muhasebeci (CPA-Certified Public Accountant) firmalarında çalışanlarından ve Michigan Muhasebe Meslek Mensupları Birliği üyelerinden 494 muhasebeci oluşturmuştur. Muhasebecilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda muhasebecilerin %52'sinin içedönük (I), %65'inin duyusal (S), %78,3'ünün düşünen (T) ve %74,1'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak I-S-T-J tercihlerini sergiledikleri ve en yaygın kişilik tipinin %26,7 ile ISTJ olduğu bunu %19,2 ile ESTJ'nin izlediği bulunmuştur. Ayrıca kişilik tipinde STJ tercihi olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm muhasebecilerin %46'sını ve kişilik tipinde TJ tercihi olanlar (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) tüm muhasebecilerin %60'ını oluşturdukları bulunmuştur. Ayrıca kişilik tipinde FP tercihi olanlar (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) tüm muhasebecilerin sadece %7,4'ünü oluşturdukları bulunmuştur.

Nourayi ve Cherry (1993) tarafından yapılan araştırmada muhasebe öğrencilerinin kişilik tipleri ile akademik performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini özel bir üniversitedeki 103 muhasebe öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI akademik performanslarının belirlenmesinde muhasebe derslerinden aldıkları notlar, genel not ortalaması ve akademik yeterlik test (SAT- Scholastic Aptitude Test) skorları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda duyusal (S) kutbu tercih eden öğrencilerin üç derste sezgisel (N) kutbu tercih eden öğrencilerden önemli bir şekilde daha yüksek performans gösterdikleri bulunmuştur. Bununla birlikte, içedönük (I) ve dışadönük (E) kutupları tercih eden öğrencilerin performansları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Satava (1996) tarafından yapılan araştırmada muhasebecilerin kişilik tipleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini ABD'de ulusal ya da yerel muhasebe firmaları için çalışan sertifikalı muhasebe meslek mensuplarından 439 kişi oluşturmuştur. Muhasebecilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda muhasebecilerin %50,6'sı dışadönük (E), %62,2'si duyusal (S), %75,6'sı düşünen (T) ve %71,3'ü yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak E-S-T-J ya da I-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. En yaygın görülen kişilik tipinin %24,4'ile ISTJ olduğu bunu %18,7 ile ESTJ'nin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Kişilik tipinde STJ tercihi olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm muhasebecilerin %43'ünü, kişilik tipinde TJ tercihi olanlar (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) %56,8'ini ve kişilik tipinde FP tercihine olanlar (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) ise sadece %9,7 sini oluşturdukları bulunmuştur.

Schloemer ve Schloemer (1997) tarafından yapılan araştırmada muhasebecilerin kişilik tipleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini

yeminli/sertifikalı muhasebeci (CPA- Certified Public Accountant) firmalarında çalışan 125 muhasebeci oluşturmuştur. Muhasebecilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda muhasebecilerin %52'sinin dışadönük (E), %67'sinin duyusal (S), %70'inin düşünen (T) ve %67'sinin yargılayan (J) kutuplarını ettikleri dolayısıyla grup olarak daha çok E-S-T-J ya da I-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. En yaygın görülen kişilik tipinin de %20 ile ISTJ olduğu, bunu %16 ile ESTJ'nin izlediği bulunmuştur. Ayrıca, kişilik tipinde STJ tercihi olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm muhasebecilerin %36'sını, kişilik tipinde TJ tercihi olanlar (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) tüm muhasebecilerin %50'sini ve kişilik tipinde FP tercihi olanlar (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) ise tüm muhasebecilerin sadece %13'ünü oluşturdukları bulunmuştur.

Larabee (1994) tarafından kadın ve erkek muhasebe öğrencilerinin kişilik tipinin genel üniversite öğrencilerinin kişilik tipinden farklı olup olmadığı, muhasebe öğrencilerinin eşsiz bir kişilik tipine sahip olup olmadığı, tipik bir muhasebe bölümünün belirli kişilik tiplerini çekip çekmediği ve son sınıf muhasebe öğrencilerinin muhasebecilerle benzer kişilik tercihleri paylaşıp paylaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 11 farklı lisans muhasebe dersine kayıtlı ikinci, üçüncü ve dördüncü (son) sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada muhasebe öğrencilerinin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-G formu, muhasebe öğrencilerinin kişilik tipinin genel üniversite öğrencilerinin kişilik tipinden farklı olup olmadığının belirlenmesinde CAPT veri bankasından alınan ve popülasyondaki üniversite öğrencilerini temsil eden kişilik tiplerin dağılımından yararlanılmıştır. Son sınıf muhasebe öğrencilerini muhasebecilerle karşılaştırmak için Otte'nin (1983) yeminli muhasebe firmalarında çalışanlardan elde ettiği kişilik tiplerinin dağılımı kullanılmıştır. Verilerin analizinde SRTT analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda muhasebe öğrencilerinin %55,9'unun dışadönük (E), %67,5'inin duyusal (S), %68.8'inin düşünen (T) ve %60'ının da yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak daha çok E-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. En yaygın kişilik tiplerinin de %18,1 ile ESTJ ve %17,8 ile ISTJ olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kişilik tipinde STJ tercihi olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm muhasebecilerin %36'sını, kişilik tipinde TJ tercihi olanlar (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) tüm muhasebecilerin %44,3'ünü ve kişilik tiplerinde FP tercihi olanlar (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) ise tüm muhasebecilerin sadece %15,6'sını oluşturdukları

bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonucunda muhasebe bölümünün hem kadınlarda hem de erkeklerde ISTJ ve ESTJ kişilik tiplerini anlamlı bir şekilde daha fazla çektiği. Bunlara ek olarak, son sınıf muhasebe öğrencilerinin muhasebe meslek mensuplarıyla karşılaştırıldığında (son sınıf öğrencilerinin %44'ü ve muhasebe meslek mensuplarının %46'sı STJ olduğu için) benzer kişilik tipine sahip oldukları bulunmuştur.

Tablo 10

Muhasebeciler ve Muhasebe Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri

Kaynak	N	Grup	En fazla Görülen Kişilik Tipleri	Kendini Seçme Oranı
Jacoby (1981)	333	Muhasebeci	%19,8 ISTJ ve %13,8 ESTJ	ISTJ= 2.86***
Otte (1983)	494	Muhasebeci	%26,7 ISTJ ve %19,2 ESTJ	Yok
Satava (1996)	439	Muhasebeci	%24,4 ISTJ ve %18,7 ESTJ	Yok
Schloemer ve Schloemer (1997)	125	Muhasebeci	%20 ISTJ ve %16 ESTJ	Yok
				E. ISTJ=1.53*
				E. ESTJ=1.59**
Laribee (1994)	320	Öğrenci	%18,1 ESTJ ve %17,8 ISTJ	K. ISTJ=2.44***
				K. ESTJ= 1.86***

Not: * = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$, E=Erkek, K=Kadın

Muhasebe öğrencileri ya da muhasebe meslek mensuplarının kişilik tipleriyle ilgili yapılan yukarıdaki araştırmalar birbiriyle karşılaştırıldığında benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Hem Jacoby (1981) hem Otte (1983) hem Satava (1996) hem de Schloemer ve Schloemer (1997) tarafından yapılan çalışmalarda ISTJ kişilik tipinin muhasebe bölümü ya da mesleğinde en yaygın kişilik tipi olduğu ve bunu ESTJ'nin izlediği bilgisine ulaşılmıştır. Sadece Laribee (1994) tarafından yapılan araştırmada ESTJ kişilik tipinin çok az farkla ISTJ'den daha fazla yaygın olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte beş araştırmada da kişilik tipinde STJ tercihi olanların (ISTJ ve ESTJ) en yaygın kişilik tipi olduğu bulunmuştur. Ayrıca hem Jacoby (1981) hem de Laribee (1994) tarafından yapılan çalışmalarda muhasebe bölümünün ya

da mesleğinin hangi tipleri anlamlı bir şekilde çektiği de istatistiksel olarak test edilmiştir. Jacoby (1981) tarafından yapılan araştırmada ISTJ kişilik tipinin, Laribee (1994) tarafından yapılan araştırmada ise hem ISTJ hem de ESTJ kişilik tipinin bu bölüme daha fazla çekildiğini (kendini seçme oranı 1'den ne kadar yüksekse o meslek o kişilik tipini o kadar fazla çekmektedir) göstermiştir. Bunlara ek olarak tüm araştırmalarda kişilik tipinde FP tercihi olanların (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) ise muhasebe bölümünde ya da mesleğinde çok az temsil edildiği göze çarpmaktadır. Bu sonuçlar ISTJ'lerin sistematik, düzenli, pratik gerçekleri ve detayları fark etmede oldukça dikkatli oldukları, son teslim tarihine dikkat ettikleri, soyut bilgilerden ziyade somut bilgileri sevdikleri, görev odaklı olmaları, kesin ve net görevlerden hoşlanmaları, konsantre olmada başarılı olmaları düşünüldüğünde sonuçlar oldukça manidardır. Yine sonuçlar ESTJ'lerin mantık ve analizi kullanmaları, sonuç odaklı oldukları, organize çalışmaktan hoşlandıkları, gerçek verilere dayanarak karar verdikleri, görevleri tamamlama konusundaki başarıları, son tarihlere özen gösterdikleri, işlerini titizlikle yapmaları düşünüldüğünde manidardır. Bununla birlikte F (hissetme) tercihinin görev odaklı olmaktan ziyade insan odaklı olmayı, karar verirken kişisel değerlendirmelerini dikkate almayı, başkalarıyla çatışma yaşayabileceği kararlar vermekten kaçınmayı, verecekleri kararların çevresindekileri mutlu etmesine önem vermeyi içermesi ve P (algılama) tercihinin planlı çalışmaktan ziyade esnek-spontan olmayı ve karar vermeyi mümkün olduğunca ertelemeyi içermesi düşünüldüğünde sonuçlar yine manidardır. Ayrıca bu sonuçlar MBTI el kitabında (Myers ve McCaulley, 1993) tiplerin mesleklere çekilme oranı gösteren verilerle birçok açıdan tutarlıdır. Buna göre muhasebe mesleği 180 meslek arasında ISTJ kişilik tiplerinin en fazla bulunduğu 6. meslek, ESTJ kişilik tiplerinin en fazla bulunduğu 49. meslektir. Muhasebe mesleği 180 meslek arasında kişilik tiplerinde FP tercihi olanların (ISFP, ESFP, INFP, ENFP) en az bulunduğu meslektir.

Tıp öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Kim, Kim ve Hur (2005) tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleri ile sınıf başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Seul (Güney Kore) 'deki 245 tıp fakültesi öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-G formunun Kore versiyonu, sınıf başarılarının belirlenmesinde ise genel not ortalamaları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda

öğrencilerin % 68.2'sinin içedönük (I), % 68.6'sinin duyusal (S), % 71.4'ünün düşünen (T) ve % 60'ının yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak I-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. En yaygın kişilik tipinin ise %29 ile ISTJ ve %11 ile ESTJ olduğu bulunmuştur. Ayrıca kişilik tipinde STJ olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm öğrencilerin %40'ını oluşturmaktadır. Hangi kişilik tiplerinin daha başarılı olduğunu ilişkin araştırma sonucunda yargılayan (J) tipteki öğrencilerin algılayan (P) tipteki öğrencilerden ve SJ tipindeki öğrencilerin SP tipindeki öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın içedönük ve dışadönük öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Shi, Shan ve Tian (2007) tarafından yapılan çalışmada askeri tıp öğrencilerinin hangi kişilik tiplerini tercih ettikleri ve kişilik tipleriyle eczacılık ders başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Dördüncü Askeri Tıp Fakültesi'ndeki 264 ikinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-M formu, başarılarının belirlenmesinde ise Eczacılık dersinden aldıkları puanlar kullanılmıştır. Aynı zamanda dersten başarısız olan öğrenciler ders puanı 80 ve üzeri olan kişilerle karşılaştırılmıştır. Verilerin analizinde ise t-testi kullanılmıştır. Araştırmada sonucunda öğrencilerin % 50.7'sinin dışadönük (E), %68'inin duyusal (S), % 68'inin düşünen (T) ve % 52'sinin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve grup olarak E-S-T-J ve I-S-T-J tercihleri sergiledikleri bulunmuştur. Araştırmada on altı kişilik tipinin dağılımı bildirilmemiştir. Ayrıca araştırma sonucunda içedönükler (I) dışadönüklerden (J) yargılayan (J) öğrenciler algılayan (P) öğrencilerden, INJ kişilik tipine sahip öğrencilerin ESP kişilik tipine sahip öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur. En başarılı öğrenciler I, T ve J tiplerindeyken dersten kalan öğrencilerin çoğu E, S ve P tipindeki öğrencilerdir.

Hur, Cho ve Kim (2013) tarafından yapılan çalışmada tıp öğrencilerinin kişilik tipleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Kore'deki Konyang Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 171 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmadan öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %53.2'sinin dışadönük (E), %63,2'sinin duyusal (S), %59,7'sinin düşünen (T) ve %56.1'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve dolayısıyla öğrencilerin grup olarak daha çok E-S-T-J tercihleri sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler

arasında en yaygın kişilik tiplerinin %16,4 ile ISTJ , %14 ile ESTJ ve %10,5 ile ESFJ olduğu bu nedenle kişilik tipinde STJ tercihi olanlar (ISTJ, ESTJ) tüm öğrencilerin %30'unu oluşturduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen genel sonuç tıp eğitiminde kişilik tipinin dikkate alınması gerektiğidir.

Yoo (2014) tarafından yapılan çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Chonbuk Ulusal Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2009, 2010 ve 2011 yıllarında birinci sınıf olan 344 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tipinin belirlenmesinde MBTI akademik başarılarının belirlenmesinde ise anatomi ilgili derslerden (anatomi, histoloji, nöroanatomi ve embriyoloji) yapılan yazılı ve uygulamalı sınavlardan aldıkları standart puanlar kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde tek yönlü anova kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %53,8'inin dışadönük (E), %76,7'si duyusal (S), %66'sı düşünen (T) ve %67,4'ü yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve grup olarak E-S-T-J tercihleri sergiledikleri bulunmuştur. Bunun yanında tıp fakültesi öğrencileri arasında görülen en yaygın kişilik tiplerinin % 25,2 ile ISTJ ve %18,3 ile ESTJ olduğu bulunmuştur ve bu iki kişilik tipi tüm öğrencilerin %43,5'ni oluşturduğu bilgisi elde edilmiştir. Akademik başarı açısından ne yazılı sınavlar ne de uygulamalı sınavlar açısından kişilik tercihleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Kulkarni (2015) tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin kişilik tipleri araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında Hindistan'daki Jawaharlal Nehru Üniversitesi Tıp Fakültesinde birinci sınıf olan 150 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %53'ünün dışadönük (E), %62'sinin sezgisel (N), %50,6'sının hisseden (F) ve %60'ının algılayan (P) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak E-N-F-P tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Bununla birlikte en yaygın kişilik tipinin %14 ile ENFP olduğu bunu sırasıyla %12 ve %9,3 ile INFP ve INTP izlediği görülmüştür. Ayrıca bu araştırmada önceki dört araştırmaya tamamen zıt olarak tıp öğrencileri arasında en az görülen kişilik tipi %2 ile ISTJ olarak bulunurken ESTJ kişilik tipi %5.3 ile sekizinci sırada yer almıştır. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuç kişilik tipinde

Jang, Hwang ve Cho (2016) tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesi öğrencilerin kişilik tipleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini Kore'deki Kyung Hee Üniversitesindeki Tıp Fakültesi'nden 97 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-G formunun Kore versiyonu, akademik başarılarının belirlenmesinde ise akademik ortalamaları kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları arasındaki farkı araştırmak için bağımsız t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %67'sinin içedönük (I), %70.1'inin duyuşal (S), %58.8'inin düşünöen (T) ve %54.6'sının yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak daha çok I-S-T-J tercihleri gösterdikleri bulunmuştur. En yaygın kişilik tipinin de %22.7 ile ISTJ olduğu bunu %13.4 ve %12.3 ile ISTP ve ISFJ'nin izlediği elde edilmiştir. Ayrıca ESTJ kişilik tipi önceki araştırmalardan farklı olarak tıp öğrencileri arasında en çok görölen beşinci tip olduğu görölmüştür. Hangi kişilik tiplerinin daha başarılı olduğu ilişkin yapılan araştırma sonucunda ise duyuşal (S) kişiliğe sahip öğrencilerin sezgisel (N) kişiliğe sahip öğrencilerden ve yargılayan (J) kişiliğe sahip öğrencilerin algılayan (P) kişiliğe sahip öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur. Buna karşın içedönük ve dışadönük kişiliğe sahip öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Poursaberi (2017) tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Tebriz Üniversitesi'ndeki 150 tıp öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-M formu, akademik başarılarının belirlenmesinde öğrencilerin ikinci dönem ortalamaları kullanılmıştır. Kişilik tercihinin akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için korelasyon matrisi ve aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %60.7'sinin dışadönük (E), %50'sinin sezgisel (S), %76'sının düşünöen (T) ve %78'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri dolayısıyla grup olarak daha çok E-N-T-J ve E-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Bununla birlikte en yaygın kişilik tipinin %22,7 ile ENTJ olduğu bunun sırasıyla %15.3 , %14 , %11.3 ile INTJ, ESTJ ve ISTJ'nin izlediği bulunmuştur. Ayrıca yapılan korelasyon analizi sonucunda dışadönüklük ve akademik başarı arasında zayıf derecede anlamlı bir ters korelasyon olduğu ve yapılan regresyon analizi sonucunda içedönüklüğün akademik başarı dağılımının %4'ünü oluşturduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen genel sonuç kişiliğin bir kişinin başarısında önemli rol oynadığı ve bu nedenle eğitim planlamalarına dahi edilmesi gerektiğidir.

Tıp fakültesi öğrencileriyle yapılan bu araştırmalar karşılaştırıldığında öğrencilerin kişilik tiplerine ilişkin birbirine benzer sonuçlarla birlikte birbirinden oldukça farklı sonuçlar da elde edildiği görülmektedir.

Tablo 11

Tıp Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri

Kaynak	N	Grup	En fazla Görülen Kişilik Tipleri	Kendini Seçme Oranı
Kim vd. (2005)	245	Öğrenci	%29 ISTJ ve %11 ESTJ	Yok
Shi vd. (2007)	264	Öğrenci	Belirtilmemiş	Yok
Hur vd. (2013)	171	Öğrenci	%16,4 ISTJ ve %14 ESTJ	Yok
Yoo (2014)	344	Öğrenci	%25,2 ISTJ ve %18,3 ESTJ	Yok
Kulkarni (2015)	150	Öğrenci	%14 ENFP ve % 12 INFP	Yok
Jang vd. (2016)	97	Öğrenci	%22, 7 ISTJ ve % 13,4 ISTP	Yok
Poursaberi (2017)	150	Öğrenci	%22,7 ENTJ ve %15,3 INTJ	Yok

Kim vd. (2005) , Hur vd. (2013), Yoo (2014) ve Jang vd. (2016) tarafından yapılan araştırmalarda tıp fakültesi öğrencileri arasında en yaygın görülen kişilik tipi ISTJ olarak bulunmuştur. Bu dört araştırmada arasında Jang vd. (2016) tarafından yapılan araştırma hariç diğer üç araştırmada ESTJ kişilik tipi en yaygın ikinci kişilik tipi olduğu görülmektedir. Shi vd. (2007) tarafından yapılan araştırmada ise on altı kişilik tipinin dağılımı verilmemiştir. Sadece öğrencilerin grup olarak I-S-T-J ya da E-S-T-J özelliklerini sergiledikleri bulunmuştur. Kulkarni (2015) tarafından yapılan araştırmada ise önceki tüm araştırmalardan farklı olarak tıp öğrencileri arasında en yaygın görülen kişilik tipinin ENFP olduğu bunu INFP'nin izlediği bilgisi elde edilmiştir. Yine Poursaberi (2017) tarafından yapılan araştırmada ise önceki tüm araştırmalardan farklı olarak tıp öğrencileri arasında en yaygın kişilik tipinin ENTJ olduğu ve bunu INTJ'nin izlediği görülmektedir. MBTI el kitabında (Myers ve Myers, 1993) ise tıbbın uzmanlık alanları için dağılımlar verilmiştir. Bununla birlikte el kitabında bu uzmanlık alanlarının ISTJ ve ESTJ kişilik tiplerini daha çok çekmediği bilgisi yer almaktadır.

Mühendislerle ve mühendislik öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Rosati (1997) tarafından yapılan araştırmada mühendislik öğrencilerinin kişilik tipleri, kişilik

tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Kanada'da bulunan The Western Ontario Üniversitesi'nde 1987-1993 yılları arasında mühendisliğe giriş dersini alan 1.913 mühendislik bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI- G Formu başarılarının belirlenmesinde ise bu dersten aldıkları notlar kullanılmıştır. Bu derste en az tüm notun %60'ını elde edenler başarılı kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin %58'inin içedönük (I), %55'inin duyusal (S), %73'ünün düşünen (T) ve %54'ünün yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve dolayısıyla öğrencilerin grup olarak I-S-T-J tercihleri sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca mühendislik öğrencileri arasında en yaygın kişilik tipinin %18,1 ile ISTJ ve %10,3 ile ESTJ olduğu bulunmuştur. Ayrıca kişilik tipinde T-J tercihi (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ) olanların tüm öğrencilerin yaklaşık %42'sini temsil ettiği görülmüştür. Akademik olarak başarılı olan öğrencilerin %61,1'inin içedönük (I), %55'inin duyusal (S), %75,7'sinin düşünen (T) ve %56,6'sının yargılayan (J) kutuplarını tercih eden öğrenciler olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak başarılı olan öğrenciler arasında en yaygın olarak görülen kişilik tiplerinin %19,5 ile ISTJ olduğu bunu sırasıyla %10,9 %10,1 ve %9,9 ile ENTJ, INTJ ve INTP kişilik tercihlerinin izlediği bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen genel sonuçlarda ITJ kişilik tipine sahip öğrencilerin açık bir şekilde mühendisliğe giriş dersinden başarılı oldukları ve uygulanan programın hisseden (F) kişiliğe sahip öğrencilerin dersten geçme oranını düşürdüğüdür. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuç başarılı olan öğrencilerin daha fazla oranda ISTJ, INTJ kişilik tiplerine sahip olduklarıdır.

O'Brien vd. (1998) tarafından yapılan çalışmada mühendislik öğrencilerin kişilik tipleriyle akademik performansları arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Carolina Devlet Üniversitesi CE 214 mühendislik mekaniği statik dersini alan 83 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı akademik performanslarının belirlenmesinde ise CE 214 mühendislik mekaniği statik dersinden aldıkları sayısal notlar kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin % 59'unun içedönük (I), % 72'sinin duyusal (S), % 75'inin düşünen (T) ve % 61'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve mühendislerinin grup olarak I-S-T-J tercihlerini sergilediği bulunmuştur. Araştırma

sonucunda sezgisel (N) öğrencilerin duyusal (S) öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Johnson ve Singh (1998) tarafından yapılan araştırmada inşaat mühendislerinin kişilik tipleri araştırılmıştır. Araştırmaya Hawaii'deki kamu kurumunda 31'i yapı departmanında 17'ise tasarım departmanında çalışan 48 inşaat mühendisi katılmıştır. Katılımcıların kişilik tiplerinin belirlenmesinde inşaat ve tasarım mühendisleri için araştırmacı tarafından geliştirilen 20 maddelik MBTI envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tasarım departmanında çalışan inşaat mühendislerinin (tasarım mühendisi) %66'sı içedönük (I), %66'sı duyusal (F), %83'ünün hisseden (F) ve %59'u yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri ve tasarım mühendislerinin grup olarak I-S-F-J tercihleri sergilediği bulunmuştur. Ayrıca tasarım mühendisleri arasında en yaygın kişilik tiplerinin %25 ile ISFJ ve %25 ile ISFP olduğu görülmüştür. Yapı mühendislerinin %60'ının içedönük (I), %76 duyusal (S), %64 hisseden (F) ve %52 yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri grup olarak değerlendirildiğinde tasarım mühendisleri gibi I-S-F-J tercihlerinin sergiledikleri bulunmuştur. Bunlara ek olarak yapı mühendisleri arasında en çok görülen kişilik tipinin %20 ile ISFP olduğu ve bunu %16 ile ISTJ'nin takip ettiği belirlenmiştir. Örneklem küçük olduğu için MBTI'da yer alan bazı kişilik tiplerine hiç rastlanmamıştır.

Culp ve Smith (2001) tarafından yapılan araştırmada mühendislerin kişilik tipleri ve hangi kişilik tiplerinin mühendislik mesleğini daha çok çektiği ya da mühendislik mesleğinin hangi kişilik tiplerine daha çok çekici geldiği araştırılmıştır. Araştırmanın örneğini ABD'deki mühendislik firmalarının danışmanları tarafından çalıştırılan 208 proje mühendisi oluşturmuştur. Araştırmada mühendislerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı, hangi kişilik tiplerinin mühendislik mesleğini daha çok çektiğini belirlemek için ise ABD nüfusundaki kişilerin MBTI'ya göre dağılımlarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda proje mühendisleri arasında en yaygın kişilik tipinin %23 ile ISTJ ve %14 ile INTJ olduğu, ISTJ kişilik tipinin mühendislik mesleğini çekme oranı 1,98, INTJ kişilik tipinin mühendislik mesleğini çekme oranı 6,7 ve ENTJ kişilik tipinin mühendisleri çekme oranı 3.88 olarak bulunmuştur. Bu ISTJ kişilik tipinin mühendislik mesleğinde beklenenden yaklaşık 1,98 kat daha fazla oranda, INTJ kişilik tipinin beklenenden 6,7 kat ve ENTJ kişilik tipinin 3,88 kat daha fazla oranda temsil edildiğini

göstermektedir. Başka bir deyişle bu kişilik tipleri için mühendislik mesleği oldukça çekicidir. Bununla birlikte TJ tercihinine sahip mühendisler (ISTJ, INTJ, ESTJ, ENTJ), mühendislerin %53'ünü oluşturduğu ve T-J kişilik tipinin mühendislik mesleğini çekme oranı 2,2 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla bu durum düşünme ve yargılama tercihlerine sahip bireyler için mühendislik mesleğinin oldukça çekici bir meslek olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuç FP tercihinine sahip mühendisler (ISFP, INFP, ESFP, ENFP) tüm mühendislerin %11'ini oluşturduğu ve FP kişilik tipinin mühendislik mesleğini çekme oranınının 0,33 olduğu bulunmuştur. Bu durum hissetme (F) ve algılama (P) tercihlerine sahip bireyler için mühendisliğin çekici bir meslek olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte aradaki ilişkilerin tesadüfen ortaya çıkma ihtimali değerlendirilmemiştir.

Felder, Felder ve Dietz (2002) tarafından yapılan araştırmada mühendislik öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tiplerinin akademik başarı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda önceki mühendislik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda performans açısından dezavantajlı durumda bulunan dışadönük, duygusal ve hisseden tercihlerine sahip bireylerin deneysel metot kullanılarak yapılan öğretim sonucunda performanslarının artıp artmayacağı araştırılmıştır. Bunun için beş kimya mühendisliği dersi dışadönük (E) ve hisseden (F) tercihlerine sahip bireylere hitap eden aktif ve birlikte çalışmayı gerektirecek şekilde ve duygusalara (S) hitap eden tümevarımsal şekilde öğretilmiştir. Araştırmanın örneklemini Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesi'ndeki kimya mühendisliği dersini alan 116 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-G formu performanslarının belirlenmesinde ise birinci sınıf ders notlarının oluşturduğu genel not ortalaması (GPA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %51,7'sinin içedönük (I), %57,8'inin duygusal (S), %69'unun düşünen (T) ve %62,1'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih etiklerinden dolayı grup olarak I-S-T-J ya da E-S-T-J tercihlerini sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca mühendisler arasındaki en yaygın tipinin %20,7 ile ISTJ ve %11,2 ile ESTJ olduğu bulunmuştur. Araştırmada deneysel öğretim yaklaşımının mühendislik müfredatında daha önceki çalışmalarda dezavantajlı durumda bulunan dışadönük, duygusal ve hisseden tiplerin anlamlı olmasa da başarısını artırdığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 12

Mühendislerle ve Mühendislik Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri

Kaynak	N	Grup	En fazla Görülen Kişilik Tipleri	Kendini Seçme Oranı
Rosati (1997)	1913	Öğrenci	%18,1 ISTJ ve %10,3 ESTJ	Yok
O'Brien vd. (1998)	83	Öğrenci	Belirtilmemiş	Yok
Johnson ve Singh (1998)	31	Yapı Mühendisleri	%25 ISFJ ve %25 ISFP	Yok
	17	Tasarım Mühendisleri	%20 ISFP ve %16 ISTJ	Yok
Culp ve Smith (2001)	208	Proje Mühendisleri	%23 ISTJ ve %14 INTJ	INTJ= 6.7 ISTJ= 1.9 ENTJ= 3.88
Felder vd. (2002)	116	Öğrenci	%20,7 ISTJ ve %11,2 ESTJ	Yok

Tablo 12 incelendiğinde ve yapılan çalışmalar birbiriyle karşılaştırıldığında genel olarak ISTJ kişilik tipinin mühendisler ve mühendislik öğrencileri arasında daha fazla görüldüğü bulunmuştur. Tablo 12’de hem Rosati (1997) hem Culp ve Smith (2001) hem de Felder vd. (2002) tarafından yapılan çalışmada mühendisler ve mühendislik öğrencileri arasında en yaygın görülen kişilik tipinin ISTJ olduğu görülmektedir. Sadece Johnson ve Singh (1998) tarafından yapılan araştırmada diğer araştırmalara göre farklı bir sonuç bulunmuştur. Bu durum örneklemin çok az olmasından kaynaklanmış olabilir çünkü bu araştırmada on altı kişilik tipinden bazılarına hiç rastlanmamıştır. Culp ve Smith (2001) tarafından yapılan araştırmada ise örneklemdaki kişilik tiplerinin dağılımları taban popülasyon popülasyondaki dağılımlarla karşılaştırılmıştır ancak aradaki fark istatistiksel olarak test edilmemiştir. Bu nedenle ISTJ kişilik tipinin Culp ve Smith (2001) tarafından yapılan araştırmada mühendislik mesleğine ya da bölümüne anlamlı bir şekilde daha fazla çekildiğine dair bir kanıt yoktur. MBTI el kitabında ise (Myers ve Myers, 1993) makine

mühendisliği 180 meslek arasında ISTJ kişilik tipinin en fazla görüldüğü 8. meslek, elektrik elektronik mühendisliği 22. meslek ve kimya mühendisliği 31. meslektir. Bununla birlikte mühendislik mesleğinin alanları farklı kişilik tipi dağılımları göstermektedir. Örneğin maden mühendisliği 180 meslek arasında ESFP'lerin en çok görüldüğü 5. meslektir.

Ekonomi bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Borg ve Shapiro (1996) tarafından yapılan araştırmada öğrencinin kişilik tipinin makroekonomi ders başarısını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Araştırmada ayrıca kişilik tipi (dersi anlatan) profesörlerin kişilik tipine benzeyen öğrencilerin daha iyi performans gösterip göstermediği de araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Florida Üniversitesindeki 119 ekonomi bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tipleri MBTI ile akademik başarıları ise makroekonomi dersinden aldıkları notlarla belirlenmiştir. Araştırmada probit analiz yöntemi kullanılmıştır. Ders performansını etkileyebilecek diğer değişkenler (ırk, lise genel not ortalaması, akademik yeterlilik testi puanları ve öğrencinin topladığı kredi miktarı vb.) kontrol altına alınarak kişiliğin ekonomi dersinden alınan not üzerinde oynadığı rol belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun ISTJ kişilik tipine sahip oldukları, makroekonomi dersinden en yüksek notları alan öğrencilerin de çoğunluğunun ISTJ kişilik tipine sahip olduğu, içedönük tiplerin anlamlı bir şekilde dışadönük tiplerden, ISTJ kişilik tipine sahip öğrencilerin ENTP, ESTP ve ENFP kişilik tipine sahip öğrencilerden ve kişilik tiplerinde SJ tercihi olanların kişilik tipinde NT ve NF tercihi olanlardan anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur. Araştırmada elde edilen başka bir sonuç kişilik tipi sınıf öğretmenin (profesörün) kişilik tipiyle eşleşen bir öğrencilerin, kişilik tipi öğretmenininkiyle eşleşmeyen öğrencilere göre makroekonomi dersinde anlamlı derecede daha başarılı olduklarıdır.

Borg ve Stranahan (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kişilik tipi ile üst düzeyde ekonomi derslerinde öğrenci performansı arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada ayrıca kişilik tipi (dersi anlatan) profesörlerin kişilik tipine benzeyen öğrencilerin daha iyi performans gösterip göstermediği de araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Florida Üniversitesinden çoğunluğu ara makroekonomi olmak üzere işgücü ekonomisi veya kamu finansmanı derslerini alan 166 üst düzey ekonomi öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin

belirlenmesinde MBTI performanslarının değerlendirilmesinde ise ders notları kullanılmıştır. Araştırmada probit analiz yöntemi kullanılmıştır. Ders performansını etkileyebilecek diğer değişkenler (ırk, cinsiyet, yaş, ders niteliği, genel not ortalaması) kontrol altına alınarak kişiliğin üst düzey ekonomi derslerinden alınan not üzerinde oynadığı rol belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda üst düzey ekonomi derslerinde içedönük (I) öğrencilerin dışadönük (E) öğrencilerden, kişilik tipinde SJ tercihi olan öğrencilerin kişilik tipinde SP olan öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha yüksek not aldıkları bulunmuştur. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç profesörlerle eşleşen bir kişilik türüne sahip olmanın üst düzey ekonomi derslerinde bir öğrencinin notu üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığıdır.

Swope ve Schmitt (2006) tarafından ekonomi bölümü öğrencilerinin kişilik tipleriyle tüm müfredattaki akademik başarıları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Amerikan Deniz Harp Okulu'nda okuyan 1011 ekonomi bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI öğrencilerin başarılarının belirlenmesinde ise genel not ortalamaları kullanılmıştır. Araştırmada başarıyı etkileyebilecek olan Akademik Yeterlik Testi (SAT-Scholastic Aptitude Test) skorları, cinsiyet ve ırk kontrol altına alınmıştır. Araştırmada verileri analiz etmek için tobit regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yargılayan (J) kutbunu tercih eden öğrencilerin algılayan (P) kutbunu tercih eden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur. Buna karşın içedönük-dışadönük, duygusal-sezgisel ve düşünen-hisseden skalalarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

İşletme bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Oswick ve Barber (1998) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin kişilik tipleriyle giriş seviyesindeki muhasebe dersinde gösterdikleri başarı arasında ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İngiltere'deki bir üniversitesinde İşletme Yönetimi Lisansına devam eden 344 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI-G formu performanslarının belirlenmesinde ise giriş düzeyi muhasebe dersiyile ilgili öğrencilerin sınav (%80) ödev (%20) puanların birleşiminden elde edilen skorlar kullanılmıştır. Öğrenciler buna göre en iyi performans gösterenler, orta düzeyde performans gösterenler ve zayıf performans gösterenler şeklinde üç gruba ayrılmıştır. Muhasebe performansının tanımlanan kişilik özelliklerinden herhangi biriyle ilişkili olup olmadığını belirlemek için "en iyi

performans gösterenler" (üst çeyrek) ile "düşük performans gösterenler" (alt çeyrek) arasında seçim oranı tip tabloları (SRTT-Selection Ratio Type Tables) analizi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma sonucunda kişilik tipinin öğrencinin başarısı üzerinde bir etkisinin olmadığı yani yüksek düzeyde performans gösterenler ve düşük düzeyde performans gösterenlerin tip dağılımları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Ayrıca fark anlamlı olmasa da beklenildiği gibi kişilik tiplerinde STJ olan öğrencilerin kişilik tiplerinde SFP olan öğrencilerden daha yüksek performans gösterdiği bulunmuştur. Araştırma sonuçlarından elde edilen başka bir sonuç işletme öğrenceleri arasında en yaygın kişilik tipinin %24 STJ tercihinin içeren kişilik tipleri olduğu, bu kişilik tiplerinin yüksek düzeyde performans gösteren kişilik tipleri arasında ilk sırayı aldığı ve yüksek düzeyde performans gösteren kişilik tiplerinin %25'inin STJ tercihinin sahip olduğudur.

Bisping ve Patron (2008) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin kişilik tipi ile giriş niteliğindeki bir genel işletme ders başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2004 yılında bir devlet üniversitesine devam eden ve işletmeye giriş dersini alan 126 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI, performanslarının değerlendirilmesinde genel işletme dersi için yapılan 3 sınav ortalaması, final testinden aldıkları puanlar ve grup ortamında bir iş planı tamamlama karşılığında verilen puanlar kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde kısmi en küçük kareler (OLS-Ordinary Least Squares) regresyon analizi kullanılmıştır. Kişilik dışında öğrenci performansını etkileyebilecek diğer faktörler (öğrencinin yeteneğini gösteren genel not ortalaması ve American College Test skorları; demografik özellikleri olan yaş, cinsiyet, kişilik tipinin öğretmenle eşleşip eşleşmemesi vs.) kontrol edilerek kişilik tipinin performans üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda final sınavı açısından sezgisel (N) kutbu tercih eden öğrencilerin duygusal (S) kutbunu tercih eden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları ve kişilik tipinin öğrencinin başarısını belirlemede gerçekten önemli bir faktör olduğu bulunmuştur.

Hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Lim, Yoo ve Oh (2001) tarafından yapılan araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Seul Ulusal Üniversitesinde 1995 yılında birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf hemşirelik bölümü öğrencilerinden 270 kişi oluşturmuştur.

Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı akademik başarılarının belirlenmesinde ise genel not ortalamaları ve akademik yeterlik testi (SAT- Scholastic Aptitude Test) skorları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %54'ünün dışadönük (E) , %71,1'inin duyusal (S) , %58,9'unun düşünen (T) ve %64,4'ünün yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri bu nedenle grup olarak daha çok E-S-T-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca hemşirelik öğrencileri arasında en yaygın kişilik tipinin %17,4 ile ISTJ ve %14,1 ile ESTJ olduğu ve kişilik tiplerinde STJ tercihi bulunanların (ISTJ, ESTJ) tüm öğrencilerin %31,5'ini oluşturduğu bilgisi elde edilmiştir. Akademik başarı açısından SAT puanları temel alındığında içedönük (I) kutbunu tercih edenlerin dışadönük (E) kutbunu tercih eden öğrencilerden genel not ortalaması temel alındığında ise yargılayan (J) kutbunu tercih eden öğrencilerin algılayan (P) kutbunu tercih eden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Kim ve Han (2014) tarafından yapılan araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin kişilik tipleri ve kişilik tipleriyle akademik performansları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Daejeon (Kore) deki 109 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tipleri MBTI- G formu ile akademik başarıları ise yılsonunda elde ettikleri başarı puanıyla belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin %65,1'inin dışadönük (E), %74,3'ünün duyusal (S), %58,7'sinin hissedenden (F) ve %70,6'sının yargılayan (J) kutbunu tercih ettikleri bu nedenle grup olarak daha çok E-S-F-J tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca hemşirelik öğrencileri arasında en yaygın kişilik tipinin %21,1 ile ESFJ olduğu ve bunu %12,8 ile ESTJ izlediği bilgisi elde edilmiştir. Akademik başarı açısından ise yargılayan (J) kutbu tercih eden öğrencilerin algılayan (P) kutbu tercih eden öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunurken içedönük-dışadönük, düşünen-hisseden ve duyusal-sezgisel skalaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 13

Hemşirelik Öğrencileriyle Yapılan Araştırmalarda Bulunan Kişilik Tipleri

Kaynak	N	Grup	En Çok Görülen Kişilik Tipleri	Kendini Seçme Oranı
Lim vd. (2001)	270	Öğrenci	%17,4 ISTJ ve %14,1 ESTJ	Yok
Kim ve Han (2014)	109	Öğrenci	%21,1 ESFJ ve %12,8 ESTJ	Yok

Hemşirelik öğrencileriyle yapılan yukarıdaki araştırmalarda hemşirelik öğrencileri arasında en yaygın görülen kişilik tiplerinin çoğunlukla ISTJ, ESTJ ve ESFJ olduğu görülmektedir. MBTI el kitabında ise (Myers ve Myers, 1993) 180 meslek arasında hemşirelik mesleği ISFJ'lerin en çok görüldüğü 1. meslekken, ESFJ'lerin en fazla görüldüğü 9.meslektir. ISTJ ve ESTJ kişilik tipleri ise daha çok yönetici hemşirelerin görüldüğü kişilik tipleri arasında yer almaktadır.

Turizm ve otelcilik öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Horton, Clarke ve Welpott (2005) tarafından yapılan araştırmada turizm ve otel işletmeciliği bölümü öğrencilerinin kişilik tipleri incelenmiştir. Ayrıca araştırmada turizm ve otel işletmeciliği bölümüne hangi tipteki öğrencilerin daha fazla çekildiğini belirlemek için Amerikan nüfusunu temsil eden 9182 kişilik lise örneklemini kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2000 yılı güz döneminden 2004 yılı ilkbahar dönemine kadar orta büyüklükteki bir üniversitede üst düzey turizm ve otel işletmeciliği bölümünde insan kaynakları yönetimi dersi alan 221 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI- G formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %73,3'ünün dışadönük (E) %54'8'inin duysal (S) %53,4'ünün hisseden (F) ve %50.7'sinin algılayan (P) kutbunu tercih ettikleri bu nedenle grup olarak daha çok E-S-F-P tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler arasında en çok görülen tipin %16,3 ile ENFP olduğu bunu sırasıyla %13,6 ve %10 ile ESTJ ve ESFJ' nin izlediği bulunmuştur. Ayrıca kişilik tiplerinde EP tercihi olanların (ESTP, ESFP, ENFP, ENTP) tüm öğrencilerin %40.3' ünü temsil ettiği elde edilen bulgular arasındadır. Bunlara ek olarak, ESTP (3.69**), ESFP (3.35**), ENFP (2.09**) ve ENTP (2.07**) kişilik tiplerinin turizm ve otel işletmeciliği bölümüne anlamlı bir şekilde daha fazla çekildiği bulunmuştur.

Horton, Foucar-Szocki ve Clark (2009) tarafından turizm ve otel işletmeciliği öğrencileriyle yapılan çalışmada hangi kişilik tipine sahip öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2000-2004 yılları arasında ABD’de bir üniversitenin turizm ve otel işletmeciliği programına kayıtlı 242 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tipleri MBTI-G formu ile başarıları ise turizm ve otelcilik dersleri dışındaki diğer derslerden aldıkları puanlardan oluşturduğu genel not ortalamasıyla (GPA-Grade Point Average) belirlenmiştir. GPA açısından öğrenciler en iyi performans gösterenler, orta derecede performans gösterenler ve zayıf performans gösterenler şeklinde üçe ayrılmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %73,6’sının dışadönük (E), %56,6’sının duyuşal (S), %55’inin hisseden (F) ve %50,4’ünün yargılayan(J) kutbu tercih ettikleri ve bu nedenle E-S-F-J ya da E-S-F-P tercihlerini sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler arasında en yaygın olarak görülen tipin %15,7 ile ENFP olduğu bunu sırasıyla 12,8 ve 11,6 ile ESTJ ve ESFJ’nin izlediği görülmüştür. Genel akademik başarı açısından ISTJ, INTJ, INFJ kişilik tipi tercihine sahip olan öğrencilerin anlamlı bir şekilde daha yüksek performans gösterdiği ve ESFP, ESTP, ISTP kişilik tipine sahip öğrencilerin anlamlı bir şekilde daha düşük performans gösterdikleri bulunmuştur. Bunlara ek olarak zayıf performans gösteren grupta yargılayan (J) kutbunu tercih edenlerle algılayan (P) kutbunu tercih edenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yüksek düzeyde performans gösterenler arasında bu iki skala arasında bir fark yoktur. Buna karşın içedönük-dışadönük, düşünen-hisseden ve duyuşal-sezgisel skalaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Araştırma elde edilen genel sonuç EP tip tercihine sahip turizm ve otelcilik öğrencilerin üniversitedeki derslerdeki akademik başarılarının yüksek olma ihtimalinin daha zayıf IJ öğrencilerinin ise daha güçlü olduğudur.

Tablo 14

Turizm ve Otelcilik Öğrencileriyle Yapılan Çalışmalarda Bulunan Kişilik Tipleri

Kaynak	N	Grup	En Çok Görülen Kişilik Tipleri	Kendini Seçme Oranı
Horton vd. (2005)	270	Öğrenci	%16,3 ENFP ve %13,6 ESTJ	ESTP 3.69** ESFP 3.35** ENFP 2.09** ENTP 2.07**
Horton vd. (2009)	109	Öğrenci	%15,7 ENFP ve 12,8 ESTJ	Yok

Not. ** $p < .01$

Turizm ve otel işletmeciliği öğrencileriyle yapılan yukarıdaki araştırmalar bir bölümde en çok görülen kişilik tipinin o bölüme en fazla çekilen kişilik tipi olmadığına dair iyi bir örnektir. Her iki araştırmada da turizm ve otelcilik öğrencileri arasında ENFP en fazla görülen tip olmasına rağmen Horton vd. (2005) tarafından yapılan araştırmada bu bölüme ESTP ve ESFP kişilik tipi ENFP'ye göre daha fazla çekildiği bulunmuştur. Bununla birlikte her iki araştırmada da ESTJ ikinci en fazla görülen tip olmasına rağmen Horton vd. (2005) tarafından yapılan araştırmada bu kişilik tipinin turizm ve otel işletmeciliği bölümüne daha fazla ya da daha az çekildiğine dair sonuç anlamlı değildir. Bu araştırmalar göstermektedir ki istatistiksel değerlendirmelerin sonuçları kişilik tiplerinin dağılımlarından oldukça farklı olabilmektedir.

Hukuk öğrencileriyle yapılan çalışmalar. Randal (1995) tarafından yapılan çalışmada birinci sınıf hukuk öğrencilerinin kişilik tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini birinci sınıf olan 154 hukuk fakültesi öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI- G formu performanslarının değerlendirilmesinde ise birinci dönem sonunda elde ettikleri genel not ortalamaları kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %51,3'ünün dışadönük (E) , %51,9'unun sezgisel (N), %77,9'unun düşünen (T) ve 67,5'inin yargılayan (J) kutuplarını tercih ettikleri bu nedenle grup olarak E-N-T-J, E-S-T-J, I-N-T-J ve I-S-T-J tercihlerini sergiledikleri görülmüştür. Araştırmada birinci sınıf hukuk öğrencileri arasında en çok görülen kişilik tipinin % 17,5 ile ISTJ olduğu ve bunu %13,6 ile ESTJ ve %9,7 ile ENTJ izlediği bulunmuştur. Dolayısı kişilik tipinde STJ tercihi olanların (ISTJ ve ESTJ) tüm öğrencilerin %23,3'ünü oluşturduğu bilgisi elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen diğer sonuç ise okul başarısının içedönük (I) ve düşünen (T) tercih kutuplarıyla pozitif yönde anlamlı bir korelasyon gösterdiğiidir.

Kişilik tipleriyle ilgili diğer araştırmalar. Varvel, Adams, Pridie ve Ulloa (2004) tarafından yapılan araştırmada mühendislik öğrencilerinin kişilik tipleri ile takım etkinlikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2002 bahar döneminde Nebraska-Lincoln Üniversitesi Mühendislik ve Teknoloji Fakültesinde çeşitli mühendislik bölümlerinde (Tarımsal ve Biyolojik Sistem Mühendisliği, Kimya Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, İnşaat Yönetimi, Elektrik Mühendisliği, Endüstri Mühendisliği ve Makine Mühendisliği) okuyan 193 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI aracı kullanılmıştır.

Takım etkinlikleri ise takımların üst düzey tasarım dersinden aldıkları notlarla ve her bireyin Takım Etkinliği Anketinin (TEQ) performansla ilgili bölümünden aldıkları puanların toplamının ortalamasıyla belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunun ISTJ özellikleri sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca üst düzey tasarım dersinden alınan notlarla yargılayan tipler arasında zayıf düzeyde negatif ve algılayan tipler arasında zayıf düzeyde pozitif korelasyonlar elde edilmiştir. Bunlara ek olarak takımların Takım Etkinliği Anketinin (TEQ) performansla ilgili bölümünden aldıkları puan ortalamaları ile kişilik tipleri arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Ay (2009) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerinin kişilik tiplerinin akademik başarı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın örneğini 2007-2008 öğretim yılında Gaziantep İli Şehitkâmil İlçesindeki 618 lise 10. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI envanteri temel alınarak Mamur (1996) tarafından geliştirilen ve Kabadayı (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Briggs-Myers Tip Göstergesi Envanteri kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde ise 9. sınıf yılsonu notlarının ağırlıklı ortalamasının oluşturduğu kategorik (zayıf, orta, iyi, pekiyi vs.) veriler kullanılmıştır. Çalışmada öğrencilerin kişilik tipleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki ki kare testiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda, içedönük (I) öğrencilerin dışadönük (E) öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha başarılı olduğu bulunurken duygusal- sezgisel, düşünen- hisseden, yargılayan- algılayan skalaları arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Cohen vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada ise proje yöneticilerinin kişilik tipleri ve başarıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneğini yazılım, inşaat, bankacılık, iletişim, gıda, mühendislik, güvenlik, ulaşım ve eğitim gibi çeşitli iş alanlarında çalışan 280 proje yöneticisi oluşturmuştur. Proje yöneticilerinin kişilik tipleri MBTI aracı ile başarıları ise Shenhar, Dvir, Levy ve Maltz (2001) tarafından geliştirilen ölçek yardımıyla belirlenmiştir. Proje yöneticilerinin kişilik tiplerinin genel nüfustan farklı olup olmadığını belirlemek için Myers- Briggs Enstitüsü tarafından sağlanan toplam nüfustaki kişilik tiplerinin tahmini dağılımı ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda proje yöneticilerinin kişilik tiplerinin genel nüfusla karşılaştırıldığında benzersiz bir dağılıma sahip olduğu ve önceki çalışmalarla tutarlı olarak proje yöneticilerinin çoğunlukla kişilik tiplerinde NT tercihi olanlardan oluştuğu bulunmuştur. Çalışma sonucunda proje yöneticileri

arasında kişilik tiplerinde NT tercihi olanlar en fazla olmasına rağmen en düşük başarıya sahip oldukları diğer taraftan kişilik tiplerinde SF tercihleri olanlar en az olmasına rağmen başarı oranlarının en yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca SF tercihinin sahip olanlar NT kişilik tercihine sahip olanlardan anlamlı bir şekilde daha başarılı oldukları bulunmuştur. Yapılan bu araştırma bir bölüme ya da mesleğe anlamlı bir şekilde daha fazla çekilenlerin daha başarılı olacakları ya da daha az çekilenlerin başarısız olacaklarına ilişkin bir varsayımın aksinin ispatına iyi bir örnektir.

DiRienzo, Das, Synn, Kitts ve McGrath (2010) tarafından yapılan araştırma hem kişilik tipleri hem de kişilik tipleri ve akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi açısından belki de en kapsamlı araştırmalardan biri olmuştur. Bu araştırmada on altı kişilik tiplerinin hangi alanlara daha fazla ya da daha az oranda çekildiği, bir akademik alanda daha fazla oranda bulunan tiplerin daha başarılı olup olmadığı, aynı kişilik tiplerinin farklı akademik alanlarda daha iyi performans gösterip göstermediği ve tüm akademik alanlarda hangi tiplerinin akademik olarak daha iyi ya da daha kötü performans gösterdiği araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Carolina'da bulunan Elon Üniversitesi'ndeki 1998-2007 yılları arasında İletişim, İşletme, Eğitim, Güzel Sanatlar, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri alanlarında birinci sınıf öğrencileri olan toplam 6280 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin kişilik tiplerinin belirlenmesinde MBTI- G formu akademik başarının belirlenmesinde ise genel not ortalaması (GPA- Grade Point Average) kullanılmıştır. Kişilik tiplerinin herhangi bir alanda daha yüksek ya da daha düşük başarı elde edip etmediklerini belirlemek için o alandaki tüm öğrencilerin ortalama GPA'sı ile her kişilik tipinin o alanda elde ettiği ortalama GPA arasındaki fark t testi ile incelenmiştir. Hangi kişilik tiplerinin üniversitedeki tüm alanlarda daha yüksek ya da daha düşük başarı elde edip etmediğini belirlemek için tüm üniversite öğrencilerin ortalama GPA puanlarıyla her kişilik tipinin tüm alanlarda elde ettiği ortalama GPA puanları arasındaki fark t-testi ile incelenmiştir. Araştırmada hangi kişilik tiplerinin hangi alanlarla daha fazla ya da daha az çekildiğini belirlemek için taban nüfus tüm üniversite öğrencileri olarak (6280 kişi) örneklem ise her bir akademik alandaki öğrenciler olarak belirlenmiştir. Her akademik alanda bulunan kişilik tiplerinin dağılımının taban nüfustaki kişilik tiplerinin dağılımından anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şunlardır: INTJ,

ISFP ve ENTJ kişilik tiplerinin akademik alanlara çekilme oranıyla ve akademik başarıyla bir ilişkileri bulunamamıştır. ISTJ kişilik tipleri işletme ve iletişim alanında anlamlı bir şekilde daha yüksek başarıya sahiptirler. ISFJ kişilik tipleri altı alanda da anlamlı bir şekilde daha başarılıdır. INFJ kişilik tipleri iletişim dışındaki diğer beş alanda da anlamlı bir şekilde daha başarılıdır. ISTP kişilik tipleri iletişim alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. INFP kişilik tipleri güzel sanatlara alanına anlamlı bir şekilde daha fazla oranda çekilmektedir. INTP kişilik tipleri eğitim ve fen bilimleri alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. ESTP kişilik tipleri işletme alanına anlamlı bir şekilde daha fazla oranda çekilmektedir. Buna karşılık bu alanda anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. Bunun yanında ESTP kişilik tipleri iletişim, eğitim, güzel sanatlar ve sosyal bilimler alanında da anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. ESFP kişilik tipleri iletişim ve eğitim alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. ENFP kişilik tipleri iletişim alanına anlamlı bir şekilde daha fazla çekilmektedir ancak bu alanda anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. Bu kişilik tipleri işletme alanına anlamlı bir şekilde daha az çekilirken güzel sanatlar alanına anlamlı bir şekilde daha fazla çekilmektedirler. Bununla birlikte ENFP'ler eğitim alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. ENTP kişilik tipleri iletişim, işletme, eğitim ve sosyal bilimler alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarıya sahiptirler. ESTJ kişilik tipleri işletme alanında anlamlı bir şekilde daha fazla çekilmektedir ve yine bu alanda anlamlı bir şekilde daha yüksek başarı elde etmişlerdir. Bununla birlikte bu tipler fen bilimleri alanında anlamlı bir şekilde daha düşük başarı elde etmişlerdir. ESFJ kişilik tipleri işletme, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanında anlamlı bir şekilde daha yüksek başarıya sahiptirler. Bununla birlikte bu tipler eğitim alanına anlamlı bir şekilde daha fazla çekilmekte ve bu alanda anlamlı bir şekilde daha yüksek başarıya sahiptirler. ENFJ kişilik tipleri fen bilimleri alanı hariç olmak üzere diğer beş alanda anlamlı bir şekilde daha yüksek başarı elde etmişlerdir. Araştırma sonuçları tüm üniversite seviyesinde incelendiğinde ISTJ, ISFJ, INFJ, INTJ, ESFJ, ENFJ tiplerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek başarı elde ederken ISTP, INFP, ESTP, ESFP, ENFP, ENTP anlamlı bir şekilde daha düşük başarı elde etmişlerdir.

DiRienzo vd. (2010) tarafından yapılan araştırma pek çok açıdan irdelenmesi gereken bir çalışmadır. Özellikle altı J tercihinin sahip sekiz tipten altısı tüm

üniversite seviyesinde daha başarılıken, sekiz P tipinden altısı tüm üniversite seviyesinde daha düşük bir başarıya sahiptirler. Bu durum özellikle Tablo-14'te elde edilen bulgura benzerdir. Daha öncede belirtildiği gibi özellikle eğitim sistemi J kutbunun temsil eden planlı çalışma, listeler tutma gibi özellikleri ödüllendirirken, P tercihinin sahip olan tiplerini ödüllendirmemektedir. Dolayısıyla P tercihleri eğitim sistemi içerisinde dezavantajlı konumda bulunmaktadır.

Tablo 15

Kişilik Tipi ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkileri İnceleyen Araştırmalar Özet

Kaynak	Grup	N	İlişki (Anlamlı)
Nourayi ve Cherry (1993)	Muhasebe	103	S' ler N'lerden daha başarılı
Kim vd. (2005)	Tıp	245	J'ler P' lerden daha başarılı
Shi vd. (2007)	Tıp	264	I'lar E'lerden ve J'ler P' lerden daha başarılı INxJ'ler ESxP'lerden daha başarılı
Yoo (2014)	Tıp	344	Anlamlı bir fark yok
Jang vd. (2016)	Tıp	97	S'ler N'lerden ve J'ler P'lerden daha başarılı
Poursaberi (2017)	Tıp	150	E ve başarı arasında zayıf düzeyde ters korelasyon
Rosati (1997)	Mühendislik	1913	IxTJ daha başarılı
O'Brien vd. (1998)	Mühendislik	83	N'ler S'ler den daha başarılı I'lar E'lerden daha başarılı
Borg ve Shapiro (1996)	Ekonomi	119	ISTJ'ler ENTP, ESTP ve ENFP'lerden daha başarılı
Borg ve Stranahan (2002)	Ekonomi	166	I'lar E'lerden daha başarılı SJ'ler SP'lerden daha başarılı
Swope ve Schmitt (2006)	Ekonomi	1011	J'ler P'lerden daha başarılı
Bisping ve Patron (2008)	İşletme	126	N'ler S'lerden daha başarılı
Lim ve dig. (2001)	Hemşirelik	270	SAT (I'lar E'lerden daha başarılı) GPA (J'ler P'lerden daha başarılı)
Kim ve Han (2014)	Hemşirelik	109	J'ler P'lerden daha başarılı
Horton vd. (2009)	Turizm	242	ISTJ, INTJ, INFJ daha yüksek başarı ESFP, ESTP, ISTP daha düşük başarı
Randal (1995)	Hukuk	154	I ve T kutuplarıyla başarı arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon

Tablo 15 incelendiğinde genelde elde edilen sonuçlarda içedönüklerin (I) dışadönüklerden (E) ve yargılayanların (J) algılayanlardan (P) anlamlı bir şekilde daha başarılı olduğunu bildiren araştırma sonuçlarının fazlalığı dikkat çekmektedir. Kişilik tiplerinin birbirinden iyi ya da kötü olmamakla birlikte farklı durumlarda avantajlara ve dezavantajlara sahip oldukları düşünüldüğünde araştırma sonuçları oldukça manidardır. İçedönüklerin ve yargılayanların karşıt kutuplarından daha başarılı olmalarının nedeni özellikle eğitim sisteminin bu tiplerin çalışmalarını ödüllendirmesinin olması kuvvetle muhtemeldir. Eğitim sistemi içedönüklerin uzun süre bozulmayan konsantrasyonunu ve yargılayanların planlı ve özverili çalışmalarını ödüllendirmektedir.

Araştırmayla ilgili kuramsal temeli özetlemek gerekirse, araştırma temel olarak Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına (1971) dayanmaktadır. Jung bu kuramı psikoloji alanındaki yaklaşık 20 yıllık çalışmasının sonucunda ortaya koymuştur. Bu 20 yıllık çalışması içerisinde hem günlük hayatta hem de klinik ortamlarda gözlemler yapmıştır. Yaptığı gözlemlere dayanarak şu sonuca ulaşmıştır: İnsanların tıpkı sağ ya da sol ellerini tercih etme şeklinde fiziksel tercihleri olduğu gibi herhangi bir görevi yerine getirme konusunda psikolojik tercihleri vardır. Jung'u böyle bir kuram ortaya koymaya iten neden ise Adler'in ve Freud'un açıklamalarının birbirinden farklı olmasıdır. Jung kuramcılarının birbirinden farklı görüşler ortaya koymasının kişilik tiptolojilerindeki farklılıklardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Buradan hareketle Jung içedönük-dışadönük tutumlarını ortaya atmıştır. Başlangıçta bu iki tutumun insanlar arasındaki farklılığı yeterince açıkladığına inanmıştır ancak daha fazla gözlem başka farklılıkların da olması gerektiğine onu ikna etmiştir. Daha sonra Jung kuramına duyumsama-sezgi ve düşünme- hissetme işlevlerini de eklemiştir. Dışadönüklük- içedönüklük psişik enerjinin odaklandığı yeri göstermektedir. Dışadönüklükte psişik enerji dış dünyaya içedönüklükte iç dünyaya odaklanmaktadır. Duyumsama-sezgi bilgi edinme işlevleridir. Duyumsama işlevi beş duyu organı aracılığıyla bilgi alma ve beş duyu organından gelen bilgilere güvenme ile karakterizedir. Sezgi ise gerçekte var olandan ziyade neyin olabileceğinin farkına varılmasını içerir. Sezgi işlevi altıncı his olarak da adlandırılır ve gelecekteki olasılıklara, tahminlere güvenme ve çıkarımlar yapma ile karakterizedir. Düşünme- hissetme işlevleri ise karar verme işlevleridir. Düşünme işlevi karar verirken objektif bilgilere, mantığa ve artı ve eksilere göre değerlendirme

yapar. Hissetme işlevi ise karar verirken ortaya çıkacak sonucun hoş ya da nahış olmasına dikkat eden öznel bir değerlendirme işlevidir. Böylece Jung Psikolojik Tipler Kuramını insanların enerjilerini nereye yönlendirdikleri (dışadönüklük- içedönüklük) nasıl bilgi edindikleri (duyumsama-sezgi) ve nasıl karar verdikleri (düşünme-hissetme) üzerine kurmuştur. Dolayısıyla Jung insanların enerjilerini nereye yönlendirdikleri, nasıl bilgi edindikleri ve nasıl karar verdikleri bakımından farklı olduklarında davranışlarının, motivasyonlarının ve ilgilerinin de farklı olacağını söylemiştir. Jung iki tutum tipini dört işlevle ilişkilendirerek dışadönük düşünen, içedönük düşünen, dışadönük hisseden, içedönük hisseden, dışadönük duyusal, içedönük duyusal, dışadönük sezgisel ve içedönük sezgisel olmak üzere sekiz psikolojik tip tanımlamıştır. Jung'a göre tutumlar ve işlevler doğuştan gelir ve bütün tutum ve işlevler bireyin kişiliğinde bulunur. Bireyler bunlardan bir tanesini seçer ve seçtiği işlev ve tutumu kullandıkça gelişir. Kullanılmayan işlev ve tutumlar geri planda kalır. Aynı zamanda birey tercih etmediği işlevi ve tutumu daha sonra kullanarak geliştirebilir ancak bir sağlak asla solak olmadığı gibi bir içedönük de asla dışadönük olmaz. Son olarak bireyler zor durumda kaldıklarında tercih etmedikleri ellerini kullandıkları gibi tercih etmedikleri işlev ve tutumları da kullanabilir ancak bu durumda davranışlar otomatik olarak ortaya çıkmaz ve birey tercih ettiği durumlara göre rahatlık zemininden uzaklaşır.

Birggs ve Myers, Jung'un Psikolojik Tipler Kuramında tanımladığı içedönüklük- dışadönüklük, duyumsama-sezgi ve düşünme- hissetme kavramlarına yargılama-algılama tutumlarını eklemiştir. Böylece hem Jung'un kuramındaki belirsizlikleri ortadan kaldırmışlar hem de Jung'un sekiz psikolojik tipini onaltı tipe çıkarmışlardır. Birggs ve Myers yıllarca Jung'un kuramının geçerliği üzerinde çalışmışlar ve bunun sonucunda MBTI'yı geliştirmişlerdir. MBTI Jung'un kuramını test etmek ve geçerliği sağlanırsa günlük hayatta kullanmak için Jung'un kuramına dayalı olarak geliştirilen bir kişilik envanteridir. MBTI bireyleri içedönüklük- dışadönüklük duyumsama-sezgi düşünme-hissetme ve yargılama-algılama boyutlarında yer alan herhangi bir kutup içerisinde sınıflandırmayı içerir. Örneğin bir bireyin kişilik tipi içedönük/duyumsayan/düşünen/algılayan tip olabilir. Bu bireyin kişilik tipi ISTP ile gösterilir. MBTI bugün kariyer danışmanlığında ve diğer pek çok alanda çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırma yönteminin ne olduğu, çalışma grubunun kimlerden oluştuğu, veri toplama sürecinin nasıl gerçekleştiği, veriler toplanırken hangi ölçeklerin kullanıldığı ve verilerin nasıl analiz edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma Jung'un Psikolojik tipler Kuramına (1971) ve bu kurama Katharine Cook Briggs and Isabel Briggs Myers'ın yaptığı katkılara (Myers ve Myers, 1995) dayanan bir envanter (KTE-Kişilik Tipleri Envanteri) geliştirme çalışmasıdır. Envanter rasyonel-kuramsal yaklaşıma dayalı olarak geliştirilmiştir. Ayrıca aynı kuram çerçevesinde üniversite bölüm kodları da belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmada envanter geliştirme ve üniversite bölüm kodlarının belirlenmesi olmak üzere iki farklı çalışma yürütülmüştür.

Araştırmada KTE'nin geliştirilmesinde MBTI envanterinin geliştirilmesinde kullanılan yöntem kullanılmıştır. Envanterin farklı kültürlere uyarlanmasında, kişilik tiplerini gösteren dört harfin (Örneğin; ESTJ) İngilizce kullanımlarına bağlı kalınmaktadır. Literatürde/internette kişilik tipleriyle ilgili İngilizce kodlar kullanılarak çok sayıda çalışmaya erişilebilmektedir. Farklı sembollerin kullanılmasının kafa karışıklığı yaratabileceği düşünülerek; bu çalışmada tiplerin Türkçe karşılıkları kullanılırken, harf kodlarında İngilizce kullanımlarına sadık kalınmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada envanterin geliştirilmesi aşamasındaki çalışma grubu ve üniversite bölüm kodlarının belirlenmesi aşamasındaki çalışma grubu olmak üzere iki farklı çalışma grubundan yararlanılmıştır. İki çalışma grubunun belirlenmesinde de uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma grubu 1. Araştırmanın envanter geliştirme aşamasındaki çalışma grubunu Ankara İli merkez ilçelerinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında öğrenimlerine devam eden gönüllü lise öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya katılan 711 gönüllü lise öğrencisinin 28'i envanteri eksik veya rastgele doldurduğu

için kapsam dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın envanter geliştirme kısmının çalışma grubunu (711-28) 683 gönüllü lise öğrencisi oluşturmuştur.

Tablo 16

Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkenine Göre Dağılımları

Değişken	Kategoriler	Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	437	64,4
	Erkek	246	36,6
Sınıf Düzeyi	Lise 1	202	29,6
	Lise 2	273	40
	Lise 3	194	28,4
	Lise 4	14	2
	Toplam (N)		683

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların %64,4'ünün kadın ve %35,6'sının erkek olduğu; %29,6'sının lise 1, %40'ının lise 2, %28,4'ünün lise 3 ve %2'sinin lise 4 öğrencisi olduğu görülmektedir.

Çalışma grubu 2. Üniversite bölümlerinin kişilik kodlarının belirlenmesi aşamasındaki çalışma grubunu Hacettepe Üniversitesinde 2017-2018 yılından çalışmakta olan 81 farklı bölümdeki 146 akademisyen oluşturmuştur.

Tablo 17

Akademisyenlerin Cinsiyet, Unvan ve Hizmet Yılı Değişkenlerine Göre Dağılımları

Değişken	Kategoriler	Frekans	%	
Cinsiyet	Kadın	95	65,0	
	Erkek	51	35,0	
Unvan	Arş. Gör.	47	32,2	
	Dr. Arş. Gör.	4	2,7	
	Öğr. Gör.	3	2,0	
	Dr. Öğr. Üyesi	21	14,4	
	Dr.	5	3,4	
	Doç. Dr.	26	17,8	
	Prof.Dr.	39	26,7	
	Bilim Uzmanı	1	0,7	
	Hizmet Yılı	1-5	26	17,8
		6-10	40	27,4
11-15		20	13,7	
16-20		13	8,9	
21-25		13	8,9	
26-30		15	10,3	
30 ve üstü		12	8,2	
Belirtilmemiş		7	4,8	
Toplam		146	100	

Tablo 17 incelendiğinde akademisyenlerin %65'i kadın ve %35'inin erkek olduğu, %32,2'sinin araştırma görevlisi, %26,7'sinin prof. dr. olduğu görülmektedir. Ayrıca hizmet yılı 6-10 yıl olanların %27,4 ile çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce araştırma önerisiyle Hacettepe Etik Komisyonundan gerekli onay alınmıştır. Daha sonra, Üniversite Genel Sekreterliğine ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak uygulama izinleri alınmıştır. Okul yöneticileri ve rehber öğretmenler ile görüşülerek, envanterden elde

edilen ölçümlerin geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek için uygulamalar 2017 – 2018 yılı güz döneminde ders saatlerinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmadan ayrı olarak, bölümlerin kişilik kodlarının belirlenmesi için araştırmacı tarafından oluşturulan form kullanılarak Hacettepe Üniversitesindeki akademisyenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Akademisyenlere formlar hem online olarak gönderilmiş hem de H.Ü. Tanım Günleri 2018’de görev alan akademisyenlere kâğıt kalem testi olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişilik Tipleri Envanteri (KTE), Myers Briggs Tip Belirleyici G Formu (MBTI-G Formu) ve Üniversite Bölüm Kodları Belirleme Formu olmak üzere üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Myers Briggs Tip Belirleyici G Formu bu çalışmada Kişilik Tipleri Envanterinin (KTE) benzer ölçekler geçerliği çalışmasında kullanıldığı için bu envanterin güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarından ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

Kişilik Tipleri Envanteri (KTE). Jung’un Psikolojik Tipler Kuramına (1971) ve Myers ve Briggs’in bu kurama yaptıkları katkılara (Myers ve Myers, 1995) dayalı olarak bu çalışma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Envanter dışadönüklük-içedönüklük (E-I), duyumsama- sezgi (S-N), düşünme-hissetme (T-F) ve yargılama-algılama (J-P) olmak üzere dört boyutta, iki kutuptan birinin tercih edilmesiyle oluşan (örneğin, ESTJ, ISTP gibi) 16 farklı kişilik tipini ölçmektedir.

Geliştirilmesi. Envanter geliştirilme aşamasında öncelikle geniş bir literatür taraması yapılarak dışadönüklük-içedönüklük, duyumsama-sezgi, düşünme-hissetme ve yargılama-algılama boyutlarının işevuruk tanımları yapılmıştır. Daha sonra işevuruk tanımlardan hareketle dışadönüklük-içedönüklük (E-I), duyumsama-sezgi (S-N), düşünme-hissetme (T-F) ve yargılama-algılama (J-P) olmak üzere, her biri iki kutuptan oluşan bu dört boyutu ölçmek için madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin her biri iki seçenekten oluşmaktadır ve seçeneklerden biri bir boyutun bir kutbunu (örneğin; düşünme) ölçerken, diğeri boyutun öbür kutbunu (hissetme) ölçmektedir. Maddeler, örneğin; “Hangisi sizi daha çok yansıtır? (a) Yabancılarla ilişkiyi başlatıp geliştiren, (b) Yabancılarla ilişkide ilk adımı karşısındakinden bekleyen” şeklindedir. Burada (a) seçeneği dışadönüklüğü (E) ölçerken, (b)

seçeneği içedönüklüğü (I) ölçmektedir. Diğer boyutlara ilişkin maddeler de bu şekilde yazılmıştır.

Yazılan 157 madde kişilik tiplerinin boyutlarına ilişkin açıklamalarla birlikte psikolojik danışma ve rehberlik alanında doktora derecesine sahip sekiz uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlar maddeleri gerekli, gereksiz ve faydalı ama gereksiz şeklinde üç kategoride değerlendirmiştir. Ayrıca kişilik tiplerinin boyutlarındaki açıklamaları dikkate alarak, düzeltme ve yeni madde önerileri sunmuşlardır. Uzman görüşleri doğrultusunda elde edilen 137 maddelik deneme formu 42 lise-3 öğrencisine uygulanmış ve sorulara gelen tepkiler dikkate alınarak anlaşılmadığı görülen 6 madde envanterden çıkarılmıştır. Geriye kalan ve 131 maddeden oluşan taslak form 683 lise öğrencilerine uygulanmıştır. Envanterin rastgele doldurulmasını engellemek için 5 madde envanterin çeşitli yerlerine tekrar yazılmıştır. Bu nedenle taslak formunda tekrar eden maddelerle birlikte 136 madde yer almıştır. Tekrar eden 5 maddeden en az üçünü aynı şekilde cevaplamayan katılımcıların verileri kapsam dışı bırakılmıştır (n= 18). Betimleyici yapısal eşitlik modeli ve betimleyici faktör analizi yöntemleri kullanılarak envantere son şekli verilmiştir. Envanterin psikometrik özelliklerine ilişkin elde edilen sonuçlar bulgular bölümünde açıklanmıştır.

Madde yapısı. Envanterde her bir boyutta 7 madde olmak üzere toplamda 28 madde bulunmaktadır. Her madde iki seçenekten oluşmaktadır ve seçeneklerden ilki (a seçenekleri) boyutun ilk kutbunu diğeri (b seçenekleri) ise boyutun öbür kutbunu ölçmektedir. Yanıtlayıcı bu iki seçenekten birini seçmektedir. Envanterde örneğin; “a” seçeneği dışadönüklüğü (E) ölçüyorsa “b” seçeneği içedönüklüğü (I) ölçmektedir. Benzer şekilde, “a” seçeneği duyumsamayı (S) ölçüyorsa “b” seçeneği sezgiyi (N) ölçmektedir. Maddeler her bir boyutun kendi içindeki birbirine zıt olan kutuplarını ölçmektedir. Diğer bir deyişle, “a” seçeneği dışadönüklüğü (E) ölçerken, “b” seçeneğinin sezgiyi (N) ölçtüğü bir madde bulunmamaktadır. Ayrıca envanterin nihai formunda tekrar eden madde bulunmamaktadır. Başka bir deyişle 28 madde birbirinden farklı olan maddelerdir.

Puanlama. Envanterde sekiz kutup olduğu için 8 ayrı puan elde edilmektedir. Yanıtlayıcı işaretlediği seçeneğin ait olduğu kutup için 1 puan alırken diğer kutup için 0 puan almaktadır. Örneğin; içedönüklük- dışadönüklük boyutunda katılımcı “a” seçeneğini işaretlediğinde bu madde için dışadönüklük kutbundan 1 puan alırken

içedönüklük kutbundan 0 puan almaktadır. Bununla birlikte “b” seçeneğini işaretlediğinde dışadönüklük kutbundan 0 içedönüklük kutbundan 1 puan almaktadır. Envanterde ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Dışadönüklük-içedönüklük boyutuna ilişkin 7 madde de yanıtlandığında katılımcının bu boyutun iki kutbundan aldıkları puanlar (7)-(0), (6)-(1), (5)-(2) ve (4)-(3) ya da bu puanların tersi olan (0)-(7), (1)-(6), (2)-(5) ve (3)-(4) şeklinde olabilmektedir. Başka bir deyişle katılımcı dışadönüklük-içedönüklük boyutunda tüm maddelerde dışadönüklüğü temsil eden seçenekleri işaretlediğinde dışadönüklük kutbu için puanı 7, içedönüklük kutbu için puanı 0 olmaktadır. Bu şekilde katılımcının dört boyuttan elde ettiği puanlar ayrı ayrı bulunmaktadır.

Katılımcının hangi kutuptaki puanı daha yüksekse katılımcı o kutup içerisinde sınıflandırılır. Örneğin; katılımcı dışadönüklük-içedönüklük boyutu için dışadönüklük kutbundan 4 içedönüklük kutbundan 3 puan aldıysa katılımcı dışadönük olarak sınıflandırılmaktadır. Ters durumda katılımcı içedönük olarak sınıflandırılmaktadır. Katılımcının dört boyutun her bir kutbu için yaptığı tercihler kişilik tipini oluşturmaktadır.

Katılımcının iki kutup için elde ettiği puanlar arasındaki farkın fazla olması katılımcının tercihini net ve doğru bir biçimde rapor ettiğini gösterir. Örneğin, herhangi bir boyutun kutuplarından (7)-(0) türünde puan alan bir kişi (4)-(3) türünde puan alan bir kişiye göre tercihini daha net bir şekilde rapor etmiştir. İki kutup arasındaki puan farkı maksimum 7 minimum 1 olmaktadır. İki kutup arasındaki puan farkının fazla olması sadece katılımcının tercihinin netliğini gösterir. Puan farkının maksimum olması başka bir bilgi vermez.

Örneğin; bir katılımcının boyutlardaki kutuplardan aldığı puanları aşağıdaki gibi olsun.

$$E=7 - I=0 \quad S=4 - N=3 \quad T=5 - F=2 \quad J=1 - P=6$$

Katılımcı hangi kutuptan daha yüksek puan almışsa o tercihi içerisinden sınıflandırılacağından buradaki katılımcının kişilik tipi ESTP olmaktadır.

Myers Briggs Tip Belirleyici G Formu. MBTI-G formu Myers (1977) tarafından geliştirilmiştir. MBTI'nın 1977'den 1998'e kadar standart olarak kullanılan G formu toplamda 126 maddeden oluşmaktadır. 126 maddeden 32'si, tipler için puanlanmamakta, sadece tipler arasındaki bireysel farklılıkları incelemek için olan

araştırma sorularıdır. Bu nedenle MBTI-G formu tipler için puanlanan (126-32) 94 maddeden oluşmaktadır (McCaulley, 2000b).

MBTI-G formunun güvenilirliği. MBTI-G İngilizce formu için yapılan güvenilirlik çalışmalarında iç tutarlılık güvenilirliği eşdeğer yarılar yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. MBTI'nın test tekrar test güvenilirliği ise hem sürekli puanlar hem de kişilik tiplerinin kararlılığı açısından incelenmiştir.

Myers ve McCaulley (1993) tarafından CAPT veri bankasındaki 32.671 kişinin "sürekli" puanları üzerinde yapılan iki yarı güvenilirliği çalışmasında Spearman-Brown güvenilirlik katsayısı E-I boyutunda .82, S-N boyutunda .84, TF boyutunda .83 ve J-P boyutunda .86 olarak bulunmuştur.

Carskadon (1979) tarafından 32 erkek ve 24 kadından oluşan ve yedi hafta arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği çalışmasında, sürekli puanlar için Pearson katsayısı (erkeklerde) E-I boyutunda .79, S-N boyutunda .84, T-F boyutunda .48, J-P boyutunda .63; kadınlarda E-I boyutunda .86, S-N boyutunda .87, T-F boyutunda .87 ve J-P boyutunda .80 olarak bulunmuştur. Carskadon (1982) tarafından 24 erkek ve 36 kadınla beş hafta arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği çalışmasında, sürekli puanlar için Pearson katsayısı (erkeklerde) E-I boyutunda .77, S-N boyutunda .93, T-F boyutunda .91, J-P boyutunda .87; kadınlarda E-I boyutunda .89, S-N boyutunda .85, T-F boyutunda .56 ve J-P boyutunda .89 olarak saptanmıştır. Parham, Miller ve Carskadon (1984) tarafından 128 kişiden oluşan üç grupta bir ay arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği çalışmasında sürekli puanlar için Pearson korelasyon katsayısı E-I boyutunda .87 ile .93, S-N boyutunda .78 ile .85, T-F boyutunda .79 ile .89 ve J-P boyutunda .83 ile .88 arasında bulunmuştur. Salter, Evans ve Forney (1997) tarafından 99 katılımcıyla ve 20 ay arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği çalışmasında, sürekli puanlar için Pearson korelasyon katsayısı E-I boyutunda .77, S-N boyutunda .75, T-F boyutunda .69 ve J-P boyutunda .77 olarak saptanmıştır.

McCarley ve Carskadon (1983) tarafından 62 kadından oluşan beş hafta arayla yapılan test tekrar test güvenilirliği çalışmasında, sürekli puanlar için Pearson katsayısı E-I boyutunda .86, S-N boyutunda .85, T-F boyutunda .77 ve J-P boyutunda .89 olarak bulunmuştur. İkili tercihlerde ise tercihlerin değişmeme oranı, E-I boyutundaki %86, S-N boyutunda %77, T-F boyutunda %79 ve J-P boyutunda

%89 olurken; dörtlü tercihlerde ise bu oranın %47 olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Harvey (1996) tarafından test tekrar test güvenirliği için yapılan meta analiz çalışmasında, sürekli puanlar için Pearson korelasyon katsayısı, iki ölçüm arasında 9 aydan fazla olan çalışmalarda E-I boyutunda .70, S-N boyutunda .68, T-F boyutunda .59 ve J-P boyutunda .63 olarak bulunmuştur. Tercihlerin değişmeme oranı E-I boyutunda %75, S-N boyutunda %76, T-F boyutunda %75, J-P boyutunda %77 olurken; dörtlü tercihlerde ise bu oran %36 olarak bulunmuştur. İki uygulama arasındaki sürenin 9 aydan daha kısa olduğu çalışmalarda, sürekli puanlar için Pearson korelasyon katsayısı E-I boyutunda .84, S-N boyutunda .81, T-F boyutunda .77 ve J-P boyutunda .82 olarak bulunurken; tercihlerin değişmeme oranı E-I boyutunda %82, S-N boyutunda %87, T-F boyutunda %82 ve J-P boyutunda %83 olurken; dörtlü tercihlerde ise bu oran %51 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe formunda Tuzcuoğlu (1996) tarafından 307 katılımcıyla yapılan iç tutarlılık güvenirliği çalışmasında Cronbach Alfa katsayısı E-I boyutu için .96, S-N boyutu için .88, T-F boyutu için .92 ve J-P boyutu için .96 olarak bulunmuştur. Dört hafta ara ile ve 30 kişiyle gerçekleştirilen test tekrar test güvenirlik katsayısı ise E-I boyutu için .84, S-N boyutu için .90, T-F boyutu için .69 ve J-P boyutu için .82 olarak bulunmuştur.

MBTI-G formunun geçerliği. Tzeng, Outcalt, Boyer, Ware ve Landis (1984) tarafından 444 niversite öğrencisinin verileriyle yapılan faktör analizi sonucunda, maddeler arasındaki korelasyonlar MBTI'nın teorik yapısıyla eşleşen dört boyutlu yapıyı desteklemiştir. Dört MBTI boyutunun birbirine zıt olan kutupları arasında, negatif yönde güçlü ve önemli ilişkiler gözlenirken ($r < -.84$), farklı boyutlardaki kutuplar arasında orta düzeyde ilişkiler ($r < \pm .38$) bulunmuştur. Tip puanlarına ek olarak, her bir boyutun iki kutbu arasında hesaplanan fark puanları ile dört MBTI boyutu arasında istatistiksel bakımdan önemsiz korelasyonlar ($r < \pm .28$) bulunurken, her bir boyuttan elde edilen fark ve tip puanları arasında yüksek korelasyonlar ($r = 1.0$) elde edilmiştir. Tzeng, Ware ve Chen (1989) tarafından 125 niversite öğrencisinden elde edilen verilerle gerçekleştirilen yapı geçerliği çalışmasında MBTI G formunun dört faktörlü yapıya sahip olduğu (E-I, S-N, T-F, J-P) ve bu dört faktörün toplam varyansın %50'sini açıkladığı saptanmıştır. Ayrıca E-I leğindeki maddelerin %98'inin, S-N leğindeki maddelerin %100'ünün, T-F leğindeki maddelerin %95'inin ve J-P leğindeki maddelerin 91'inin faktör yükleri .30'un

üzerinde bulunmuştur. Ayrıca korelasyon katsayıları dışadönüklük ile içedönüklük arasında $r = -.62$, duyumsama ve sezgi arasında $r = -.66$, düşünme ve hissetme arasında $r = -.56$ ve yargılama ve algılama arasında $r = -.56$ olarak hesaplanmıştır. Tischler (1994) tarafından yapılan çalışmada ise MBTI formunun E-I, S-N, T-F ve J-P olmak üzere dört faktörlü yapıdan oluştuğu ve bu dört faktörün toplam varyansın %25,4'ünü açıkladığı bulunmuştur. Ayrıca E-I boyutundaki maddelerin .24 ile .72 arasında, S-N boyutundaki maddelerin .27 ile .59, T-F boyutundaki maddelerin .22 ile .61 ve J-P boyutundaki maddelerin .21 ile .63 arasında korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Hammer ve Yeakley (1987) tarafından 120 kişiyle gerçekleştirilen çalışmada kişilerin rapor ettikleri tiplerle gerçek tipleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Kişilerin rapor ettikleri tipi belirlemek için MBTI G formu, gerçek tiplerini belirlemek için psikolojik danışman tarafından bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda rapor edilen tip ile gerçek tip arasında, dört harfin de eşleştiği katılımcı oranı %85; üç harfin eşleştiği (bir harfin farklı olduğu) katılımcıların oranı %14,2; iki harfin eşleştiği (iki harfin farklı olduğu) katılımcı oranı %0,8 bulunmuştur.

McCrae ve Costa (1989) tarafından 267 erkek ve 201 kadın katılımcıyla yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmasında MBTI G formu ile NEO-Kişilik Envanteri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda MBTI G formunun E-I boyutunda yer alan içedönüklük puanları ile NEO-PI'nın dışadönüklük boyutu puanları arasında negatif yönde anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir (erkekler için $r = -.74$, kadınlar için $r = -.69$). MBTI G formunun S-N boyutunda yer alan sezgi puanları ile NEO-PI'nın deneyime açıklık puanları arasında pozitif yönde anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir (erkekler için $r = .72$, kadınlar için $r = .69$). Yine, MBTI G formunun T-F boyutunda yer alan hissetme puanları ile NEO-PI'nın uyumluluk puanları arasında pozitif yönde anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir (erkekler için $r = .44$, kadınlar için $r = .46$). Son olarak MBTI G formunun J-P boyutunda yer alan algılama puanları ile NEO-PI'nın sorumluluk puanları arasında negatif yönde anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir (erkekler için $r = -.49$, kadınlar için $r = -.49$). Bununla birlikte, MBTI G formunda yer alan E-I, S-N, T-F ve J-P ölçekleri ile NEO-PI envanterinde yer alan Nevrotizm ölçeği arasında anlamlı korelasyonlar elde edilememiştir.

Bunlarında yanında MBTI-G formunun 16 Kişilik Faktörü Anketi (16 Personality Factors Questionnaire), Millon Kişilik Stilleri İndeksi (MIPS-Millon Index of Personality Styles) ve California Kişilik Envanteri (CPI-California Psychological Inventory) ile geçerliğine dair kanıtlar elde edilmiştir (Myers vd., 1998).

MBTI-G formunun Türkçe formu için Tuzcuoğlu (1996) tarafından yapılan geçerlik çalışmasında MBTI-G formu ile Minnesota Çoklu Kişilik Envanteri (MMPI), Sifat Kontrol Listesi (ACL) ve Durumluk-Sürekli-Kaygı Envanteri (STAI) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. MBTI'nın S-N boyutu ile MMPI'nin psikasteni ölçeği arasında -.33, MBTI'nın T-F boyutu ile MMPI'nin depresyon ölçeği arasında -.40, MBTI'nın J-P boyutu ile MMPI'nin paranoya ölçeği arasında -.37 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. MBTI'nın J-P boyutu ile STAI'nın sürekli kaygı boyutu arasında -.30, MBTI'nın S-N boyutu ile STAI'nın sürekli kaygı boyutu arasında .38 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. MBTI'nın E-I boyutu ile ACL'nin başatlık boyutu arasında ve gösteriş boyutu arasında .28, saldırganlık boyutu arasında .34, MBTI'nın S-N boyutu ile ACL'nin değişiklik boyutu arasında .28, MBTI'nın J-P boyutu ile ACL'nin düzen boyutu arasında -.30, kişisel uyum boyutu ile arasında -.29 ilişkiler bulunmuştur.

Üniversite Bölüm Kodları Belirleme Formu. Bu form araştırmacı tarafından dışadönüklük-içedönüklük, duyumsama-sezgi, düşünme-hissetme ve yargılama-algılama tercihlerinin bireylerin günlük yaşamına nasıl yansıdığıyla ilgili literatür taramasıyla oluşturulmuştur. Bu formda akademisyenlere her bir boyutla ilgili açıklama verilmiş (örneğin; dışadönük-içedönük gibi) ve açıklamanın bitiminde hangi tercihi daha fazla geliştirmiş öğrencinin kendi bölümlerinde bulunması gerektiği sorulmuştur.

Örneğin; X bölümünde akademisyenin cevapları

(**x**) Dışadönüklük ( ) İçedönüklük

( ) Duyumsama (**x**) Sezgi

(**x**) Düşünme ( ) Hissetme

( ) Yargılama (**x**) Algılama

Böylece X bölümünün kişilik kodu dışadönük (E)-sezgisel (N) –düşünen (T) –algılayan (P) başka bir ifadeyle ENTP olarak belirlenmiştir. Bu şekilde Hacettepe

Üniversitesinin dört yıllık lisans programları için 81 farklı bölümün dört harfli kişilik kodu bulunmuştur.

Verilerin Analizi

KTE'nin maddeleri arasındaki korelasyonların kuramsal kaç faktörlü modelle açıklanabileceği boyutlar için Geomin döndürmeli betimleyici yapısal eşitlik modeliyle (Exploratory Structural Equation Model- ESEM), envanterin bütünü için betimleyici faktör analiziyle (exploratory factor analysis EFA) incelenmiştir. Maddeler 0-1 arasında puanlandığından, faktör analizleri polikorik korelasyon matrisi üzerinde, WLSMV tahmin yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, envanter geliştirme çalışması olduğundan hem alt boyutların hem de ölçme aracının bütününe kaç faktörlü yapıyla açıklanabileceği incelenmiştir. Ayrıca çalışmada ilgili boyutları en iyi ölçen (faktör yük, a ve b parametreleri) ve boyutların güvenilirlik katsayılarına en çok katkı yapan maddeler seçilmiştir. Bu amaçla betimleyici analizler kullanılmıştır. Dolayısıyla, Bulgular bölümünde her bir alt boyuta ilişkin başlangıç analizine dair faktör yük, a ve b parametreleri ile nihai analize ilişkin faktör yük, a ve b parametreleri yan yana verilmiştir.

Madde Tepki Kuramına (MTK) göre, 2- parametrelili lojistik modelde **b parametresi** %50 olasılıkla bir maddenin evet olarak yanıtladığı yetenek düzeyini θ ifade etmektedir. Buna göre, maddenin b parametresinin değeri yükseldikçe, bir bireyin bu maddeyi evet olarak cevaplandırabilmesi için gerekli olan dışadönüklük özelliği de artmaktadır. b parametresi çoğunlukla -2 ile +2 arasında değerler almaktadır. Madde güçlük indeksi 0 civarında olan maddeler orta güçlükte maddelerdir. b parametresi, maddenin en iyi ölçtüğü yetenek düzeyi olarak da adlandırılmaktadır. Buna göre, dışadönüklük düzeyleri $b = -1.00$ olan bireylerin %50'sinin 49. maddeyi evet şeklinde yanıtlaması beklenmektedir. Dışadönüklüğü -1.00'den büyük olan bireylerin ise daha büyük bir yüzdesinin, bu maddeyi evet olarak yanıtlayacakları varsayılmaktadır.

a parametresi ise madde ayırıcılık parametresi olup, madde güçlüğü noktasındaki eğimi göstermektedir. Çoğunlukla 0 ile +2 arasında değerler almaktadır. a değeri arttıkça maddenin ayırıcılık gücü ve maddenin testin bütünü ile ölçülen özelliğe sağladığı katkı ya da bilgi de artmaktadır. Bu bakımdan a parametresi madde geçerlik ölçüsü olarak da tanımlanabilir. Madde ayırıcılığı gücü

indeksi 1 olan maddeler en uygun ayırcılığa sahip maddelerdir. Ayırcılık gücü +2'ye yaklaşan maddeler, sadece üst yetenek grubundaki öğrenciler için ayırcı olmaktadır. Bu tür maddelerin ayırcılığı çok yüksektir fakat çok dar bir cevaplayıcı grubu tarafından doğru cevaplanabilmektedir. Ayırcılık gücü sıfıra yaklaşan maddelerin o kişilik özelliğine sahip olanla olmayanı ayırt edemediği söylenebilir.

Faktör modelinin gözlenen ilişkileri ne derece açıkladığı genel uyum ve uyumsuzluk indekslerine göre incelenmiştir. Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham (2006) bu indekslerin madde ve örneklem sayısına bağlı olarak kesme değerlerinin değişebileceğini belirtmektedirler. Buna göre, araştırmada alt boyutlardaki madde sayısı yaklaşık 12 ile 30 arasında ve örneklem 250'den büyük olduğundan, kesme değerleri CFI için .92, SRMR ve RMSEA için .07 olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde, Kline (2005) yapısal modellerin birden fazla uyum indeksi ile değerlendirilebileceğini ancak bir araştırma raporunda χ^2 , sd, p, RMSEA ve %90 GA, CFI, SRMR katsayılarının verilmesini önermektedir. Bu öneriler doğrultusunda, Bulgular Bölümünde modellerin uyumu söz konusu katsayılara göre değerlendirilmiştir.

İstatistiksel işlemler için Mplus 8.1 programı kullanılmıştır. Model test aşamasında, her bir boyut için ayrı ayrı ESEM yapılmıştır. Buna ek olarak; iki parametrelili lojistik model (2-PL) kullanılarak, madde güçlük (b) ve ayırcılıkları (a) saptanmıştır. Bu işlemleri takiben, KTE'nin benzer ölçekler geçerliliği çalışması için, Tuzcuoğlu (1996) tarafından uyarlanan Türkçe MBTI G formu aynı gruba uygulanmış ve her iki ölçekteki boyutlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Pearson korelasyon katsayısına ek olarak, KTE ve MBTI-G formunu yanıtlayan katılımcıların kişilik tiplerini oluşturan harflerin kararlılık/değişmeme oranları incelenmiştir. Bulguların son bölümünde, KTE'ye ilişkin KR-20 ve test tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Araştırmada hata payı .05 kabul edilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Envanterin yapı geçerliği çalışmasında betimleyici yapısal eşitlik modeli (ESEM) kullanılmış ve her boyut için maddelerin standart ağırlıkları, ayırıcılık ve güçlük indeksleri hesaplanmıştır. Daha sonra ise KTE'de yer alan boyutların bir arada maddelerdeki puan farklılıklarını ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla betimleyici faktör analizi (EFA) yapılmıştır. Bulgular, alt problemlerin sırasına uygun olarak verilmiştir.

KTE'nin Dışadönüklük – İçedönüklük (E-I) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri

Bu veri setinde yer alan maddelerden M1 ile M57 diğer maddelerle olan yüksek korelasyonları ($r > .80$) nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır. Dışadönüklük – içedönüklük boyutundan elde edilen veriler arası ilişkilerin ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla ESEM yapılmış sonuçlar Tablo 18'de sunulmuştur.

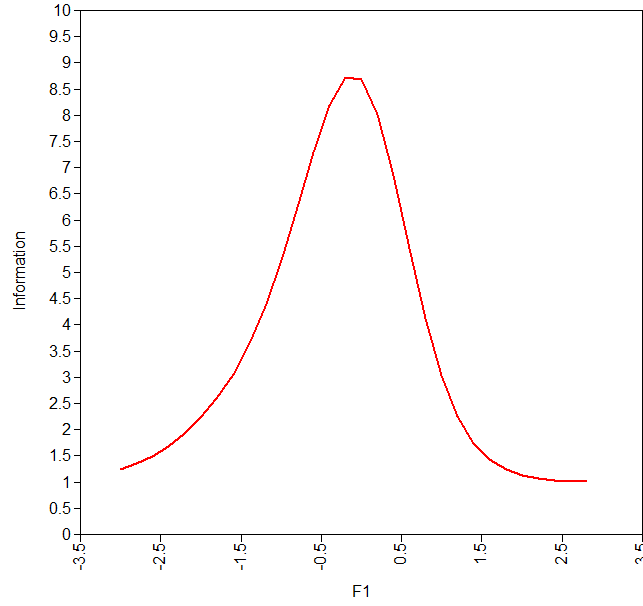
Tablo 18

Dışadönüklük – İçedönüklük Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri

No	Maddeler	λ	a_1	b_1	λ	a_2	sh	b_2	sh
1.	17.	.84	1.54	-0.26	.84	1.56	.18	-.26	.06
2.	41.	.82	1.44	0.16	.86	1.71	.20	.15	.06
3.	89.	.76	1.18	-0.26	.78	1.26	.14	-.25	.06
4.	49.	.74	1.10	-0.90	.66	.89	.10	-1.00	.11
5.	129.	.73	1.07	0.15	.75	1.12	.11	.15	.07
6.	5.	.73	1.05	-0.76	.70	.97	.11	-.79	.09
7.	9.	.67	0.91	-0.95	.66	.88	.10	-.97	.10
8.	105.	.65	0.86	-0.25					
9.	131.	.65	0.85	-0.58					
10.	13.	.63	0.80	-0.42					
11.	133.	.60	0.76	0.36					
12.	33.	.59	0.73	-0.01					
13.	25.	.52	0.60	0.30					
14.	109.	.52	0.60	-0.01					
15.	121.	.50	0.58	0.03					
16.	45.	.48	0.55	0.79					

17.	93.	.48	0.55	0.92
18.	29.	.43	0.47	0.22
19.	21.	.43	0.47	0.62
20.	69.	.42	0.46	-0.96
21.	53.	.41	0.45	0.87
22.	135.	.41	0.44	0.51
23.	37.	.40	0.43	-0.77
24.	73.	.38	0.41	0.96
25.	136.	.37	0.40	1.35
26.	117.	.35	0.38	-2.03
27.	125.	.34	0.37	-0.55
28.	77.	.29	0.30	3.75
29.	65.	.25	0.26	-0.90
30.	101.	.25	0.26	-1.48
31.	85.	.24	0.25	-0.03
32.	61.	.21	0.22	0.28
33.	81.	.21	0.21	-2.65
34.	113.	.18	0.18	-3.61

Tablo 18'de görüldüğü gibi, taslak formdaki faktör yükü en yüksek yedi maddenin standart ağırlıkları .66 ile .84 arasındadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri .88 ile 1.56 arasındadır. Yedi maddede dışadönüklük-içedönüklük faktörün maddelerde açıkladığı ortalama varyans (AVE) .57; McDonald Güvenirlik Katsayısı .90'dır. Modele ilişkin $\chi^2_{14} = 57.00$; $p = .00$; CFI = .99; RMSEA = .07 (.05 ile .09) ve SRMR = .05'tir. Güçlük ve ayırıcılık indeksleri bir arada incelendiğinde, yedi maddenin dışadönük-içedönük tercihlerinden birinin orta düzeyde gelişmiş grupta, en fazla bilgi verdiği ileri sürülebilir. Test Bilgi Fonksiyonu Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Dışadönüklük – içedönüklük test bilgi fonksiyonu

Test Bilgi Fonksiyonu grafiğine, söz konusu kişilik özelliği test bilgi fonksiyonunun en yüksek değerine ulaştığı noktanın yakınlarındaki bireylerin dışadönüklük-içedönüklük kestiriminde iyi olduğu söylenebilir. Örtük özellik skalasında ölçeğin orta düzeye hitap ettiği, en yüksek bilgiye $\theta = -1.50$ ve $\theta = +1.50$ aralığında ulaştığı görülmektedir.

KTE'nin Duyumsama – Sezgi (SN) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri

Duyumsama - Sezgi (S-N) boyutundan elde edilen veriler arası ilişkilerin ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla ESEM yapılmış, sonuçlar Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19

Duyumsama – Sezgi Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri

No	Maddeler	λ	a_1	b_1	λ	a_2	sh	b_2	sh
1.	74.	.82	1.45	-0.32	.80	1.34	.14	-.33	.06
2.	6.	.82	1.44	-0.15	.84	1.56	.16	.14	.06
3.	34.	.82	1.41	-0.14	.84	1.52	.16	.13	.06
4.	106.	.78	1.25	0.09	.78	1.23	.12	.09	.06
5.	118.	.77	1.22	0.18	.79	1.27	.13	.18	.06
6.	18.	.77	1.19	-0.18	.75	1.12	.11	-.18	.07
7.	10.	.76	1.15	-0.53	.75	1.12	.11	-.54	.07

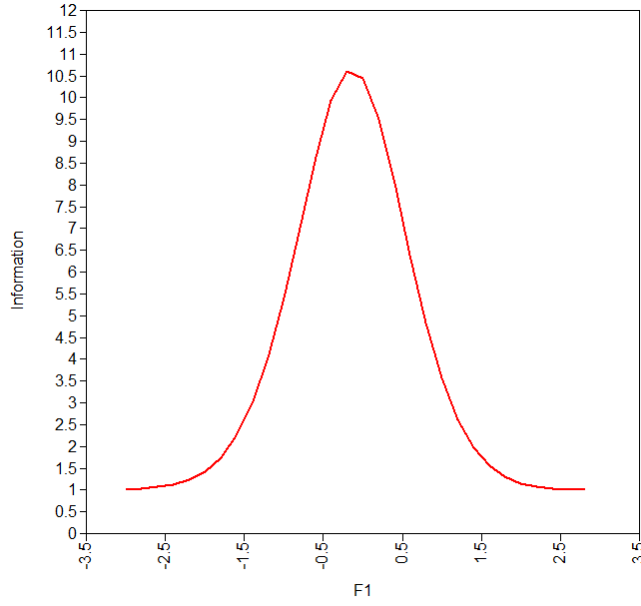

8.	82.	.76	1.15	-1.08
9.	22.	.73	1.08	-0.27
10.	58.	.73	1.07	-0.80
11.	66.	.70	0.98	-0.47
12.	110.	.66	0.89	-0.14
13.	102.	.65	0.85	0.20
14.	90.	.63	0.82	-0.19
15.	86.	.62	0.78	-0.03
16.	134.	.61	0.77	-1.24
17.	132.	.60	0.76	0.20
18.	130.	.44	0.50	-1.52
19.	50.	.44	0.49	-0.40
20.	42.	.44	0.49	-0.38
21.	94.	.37	0.40	-0.80
22.	26.	.24	0.25	0.02
23.	2.	.24	0.24	-2.01
24.	54.	.21	0.21	1.93
25.	114.	.21	0.21	1.06
26.	126.	.17	0.17	-1.17
27.	30.	.11	0.11	1.78
28.	14.	.10	0.10	2.96
29.	122.	.09	0.09	-2.28
30.	38.	.05	0.05	-4.33
31.	46.	.05	0.05	-0.28
32.	70.	-.07	-0.07	5.54
33.	98.	-.09	-0.09	5.12
34.	62.	-.16	-0.16	0.13

Tablo 19’da görüldüğü gibi, taslak formdaki faktör yükü en yüksek yedi maddenin standart ağırlıkları .75 ile .84 arasındadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri 1.12 ile 1.56 arasındadır. Yedi maddede duyumsama-sezgi faktörünün maddelerde açıkladığı ortalama varyans (AVE) .63; McDonald Güvenirlik Katsayısı .92’dir. Modele ilişkin $\chi^2_{14} = 51.29$; $p = .00$; CFI = .99; RMSEA = .06 (.05 ile .08) ve SRMR = .04’tür.

Güçlük ve ayırıcılık indeksleri bir arada incelendiğinde, yedi maddenin duyumsama-sezgi tercihlerinden birinin orta düzeyde gelişmiş grupta en fazla bilgi verdiği ileri sürülebilir. Test Bilgi Fonksiyonu Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Duyumsama – sezgi test bilgi fonksiyonu

Test Bilgi Fonksiyonu grafiğine, söz konusu kişilik özelliği test bilgi fonksiyonunun en yüksek değerine ulaştığı noktanın yakınlarındaki bireylerin duyumsama-sezgi (S-N) kestiriminde iyi olduğu söylenebilir. Örtük özellik skalasında ölçeğin orta düzeye hitap ettiği, en yüksek bilgiye $\theta = -1.50$ ve $\theta = +1.50$ aralığında ulaştığı görülmektedir.

KTE'nin Düşünme – Hissetme (T-F) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri.

Düşünme - Hissetme boyutundan elde edilen veriler arası ilişkilerin ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla ESEM yapılmış, sonuçlar Tablo 20'de sunulmuştur. Bu veri setinde yer alan M75 diğer maddelerle olan yüksek korelasyonları ($r > .80$) nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır.

Tablo 20

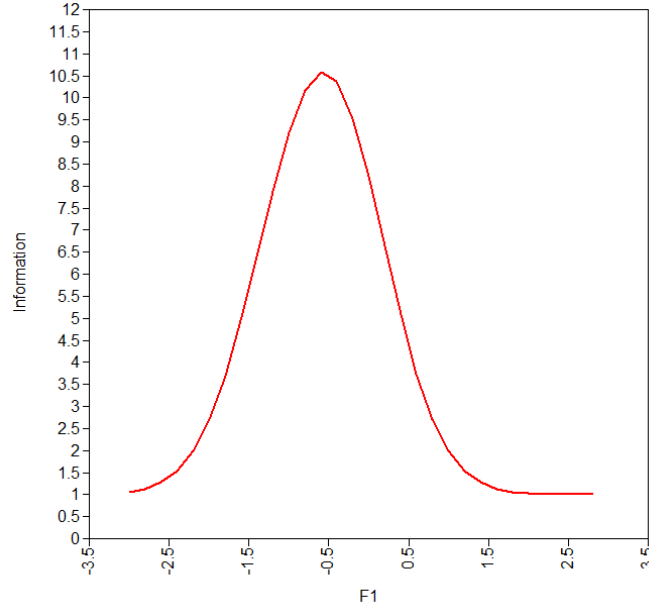
Düşünme – Hissetme Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri

No	Maddeler	λ	a_1	b_1	λ	a_2	sh	b_2	sh
1.	27.	.92	2.37	-0.67	.83	1.46	.16	-.75	.07
2.	51.	.85	1.60	-1.26	.83	.148	.20	-1.29	.10
3.	15.	.80	1.31	-0.75	.81	1.37	.14	-.73	.07
4.	3.	.80	1.31	-0.15	.84	1.53	.16	-.14	.06
5.	71.	.78	1.23	-0.16	.79	1.28	.13	-.16	.06
6.	11.	.77	1.21	-0.52	.81	1.37	.14	-.50	.06
7.	67.	.76	1.17	-0.55	.80	1.31	.13	-.53	.07
8.	103.	.76	1.18	-1.21					
9.	79.	.94	2.80	-0.53					
10.	91.	.76	1.16	-0.84					
11.	59.	.75	1.13	-0.44					
12.	107.	.73	1.06	-1.41					
13.	115.	.72	1.04	-0.64					
14.	87.	.68	0.92	-1.01					
15.	63.	.63	0.80	-0.70					
16.	111.	.59	0.72	-1.35					
17.	23.	.50	0.57	0.64					
18.	55.	.45	0.50	-0.66					
19.	119.	.41	0.44	0.28					
20.	31.	.39	0.43	0.40					
21.	43.	.36	0.39	-0.59					
22.	7.	.34	0.37	-0.31					
23.	39.	.28	0.29	0.83					
24.	83.	.23	0.24	-2.46					
25.	35.	.23	0.24	-2.73					
26.	47.	.19	0.20	-0.86					
27.	19.	.17	0.18	1.30					
28.	95.	.17	0.18	-7.95					
29.	99.	.17	0.17	2.59					

Tablo 20'de görüldüğü gibi, taslak formdaki faktör yükü en yüksek yedi maddenin standart ağırlıkları .79 ile .83 arasındadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri 1.28 ile 1.53 arasındadır. Yedi maddede düşünme-hissetme faktörünün maddelerde açıkladığı ortalama varyans (AVE) .67; McDonald Güvenirlik Katsayısı .93'tür.

Modele ilişkin $\chi^2_{14} = 28.16$; $p = .01$; CFI = 1.00; RMSEA = .04 (.02 ile .06) ve SRMR = .03'tür.

Güçlük ve ayırıcılık indeksleri bir arada incelendiğinde, yedi maddenin düşünme-hissetme (T-F) tercihlerinden birinin orta düzeyde gelişmiş olduğu grupta en fazla bilgi verdikleri ileri sürülebilir. Test Bilgi Fonksiyonu Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Düşünme - hissetme test bilgi fonksiyonu

Test Bilgi Fonksiyonu grafiğine, söz konusu kişilik özelliği test bilgi fonksiyonunun en yüksek değerine ulaştığı noktanın yakınlarındaki bireylerin düşünme-hissetme (T-F) kestiriminde iyi olduğu söylenebilir. Örtük özellik skalasında ölçeğin orta düzeye hitap ettiği, en yüksek bilgiye $\theta = -2.00$ ve $\theta = +1.00$ aralığında ulaştığı görülmektedir.

KTE- Algılama – Yargılama (J-P) Boyutundaki Maddelerin Faktör Yükleriyle Madde Ayırıcılık ve Güçlük Değerleri.

Algılama - Yargılama (JP) boyutundan elde edilen veriler arası ilişkilerin ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla ESEM yapılmış, sonuçlar Tablo 21'de sunulmuştur. Bu veri setinde yer alan M20 ve M64 diğer maddelerle olan yüksek korelasyonları ($r > .80$) nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır.

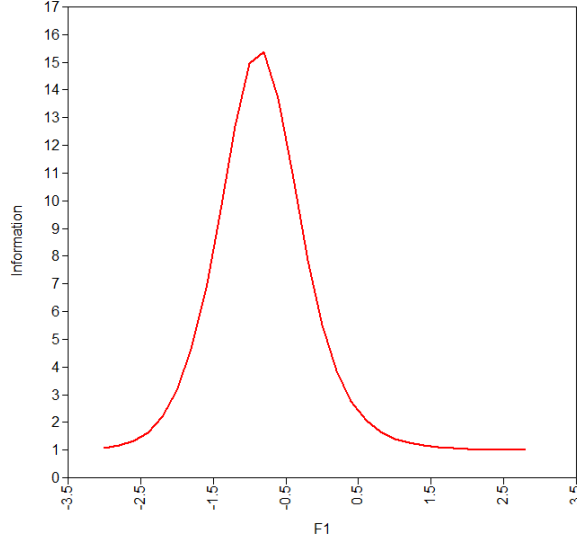
Tablo 21

Algılama – Yargılama Boyutu Standart Ağırlıklar, IRT (a ve b) Parametreleri

No	Maddeler	λ	a_1	b_1	λ	a_2	sh	b_2	sh
1.	72.	.92	2.32	-0.83	.92	2.34	.35	-.83	.06
2.	12.	.89	2.00	-0.97	.89	1.94	.26	-.97	.07
3.	108.	.86	1.72	-1.24	.86	1.66	.26	-1.25	.09
4.	84.	.85	1.59	-0.48	.87	.73	.17	-.46	.06
5.	80.	.78	1.24	-0.93	.82	1.41	.15	-.88	.07
6.	76.	.74	1.11	-0.90	.76	1.17	.12	-.88	.08
7.	8.	.65	0.86	-0.40	.69	.96	.09	-.37	.07
8.	24.	.96	3.42	-0.78					
9.	56.	.89	1.92	-0.66					
10.	96.	.86	1.68	-0.72					
11.	92.	.86	1.68	-0.70					
12.	116.	.71	1.00	-0.68					
13.	40.	.67	0.90	0.20					
14.	128.	.66	0.87	-1.10					
15.	48.	.58	0.72	-0.66					
16.	68.	.57	0.70	0.59					
17.	4.	.56	0.68	-0.69					
18.	44.	.38	0.41	0.01					
19.	100.	.33	0.35	-2.58					
20.	52.	.32	0.34	1.59					
21.	32.	.30	0.32	-2.39					
22.	16.	.28	0.30	-0.44					
23.	112.	.25	0.26	-4.43					
24.	28.	.23	0.24	0.36					
25.	120.	.22	0.22	-2.20					
26.	36.	.21	0.22	0.98					
27.	104.	.02	0.02	-20.84					
28.	60.	.02	0.02	24.11					
29.	124.	-.04	-0.04	-11.51					

Tablo 21’de görüldüğü gibi, taslak formdaki faktör yükü en yüksek yedi maddenin standart ağırlıkları .69 ile .92 arasındadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri .96 ile 2.34 arasındadır. Yedi yargılama- algılama faktörünün maddelerde açıkladığı ortalama varyans (AVE) .69; McDonald Güvenirlik Katsayısı .94’tür. Modele ilişkin $\chi^2_{14} = 85.71$; $p = .00$; CFI = .98; RMSEA = .09 (.07 ile .11) ve SRMR = .05’tir.

Güçlük ve ayırıcılık indeksleri bir arada incelendiğinde, yedi maddenin yargılama-algılama tercihlerinden birinin orta düzeyde gelişmiş olduğu grupta en fazla bilgi verdikleri ileri sürülebilir. Test Bilgi Fonksiyonu Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Algılama-yargılama test bilgi fonksiyonu

Test Bilgi Fonksiyonu grafiğine, söz konusu kişilik özelliği test bilgi fonksiyonunun en yüksek değerine ulaştığı noktanın yakınlarındaki bireylerin algılama-yargılama (J-P) kestiriminde iyi olduğu söylenebilir. Örtük özellik skalasında ölçeğin orta düzeye hitap ettiği, en yüksek bilgiye $\theta = -2.00$ ve $\theta = +.50$ aralığında ulaştığı görülmektedir.

KTE'deki Tüm Maddelerin Faktör Yükleri

KTE'de yer alan boyutların bir arada maddelerdeki puan farklılıklarını ne düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla betimleyici faktör analizi (EFA) yapılmış, sonuçlar Tablo 22 'de sunulmuştur.

Tablo 22

Model Uyum Katsayıları

Model	Parametre Sayısı	χ^2	sd	p	CFI	RMSEA	SRMR
1-Faktör	28	5077.05	350	.00	.48	.14 (.14 ile .14)	.23
2-Faktör	55	3473.35	323	.00	.65	.12 (.12 ile .12)	.19
3-Faktör	81	1876.65	297	.00	.82	.09 (.08 ile .09)	.12
4-Faktör	106	425.88	272	.00	.98	.03 (.02 ile .03)	.04
Modellerin Karşılaştırılması							
1-Faktör karşı 2-Faktör		1051.25	27	.00			
2-Faktör karşı 3-Faktör		846.07	26	.00			
3-Faktör karşı 4-Faktör		589.73	25	.00			

Tablo 22 de görüldüğü gibi, 4-Faktörlü model en düşük ki-kare değerine sahiptir. Ayrıca model karşılaştırmaları dört faktörlü kuramsal modelin diğer modellere göre veriye daha iyi uyduğunu göstermektedir. Buna göre, dört faktörlü modelin veriye en iyi uyduğu kabul edilmiş; modele ilişkin faktör yükleri Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

KTE Faktör Yükleri

No	Maddeler	S-N	E-I	T-F	J-P
1	74.	.77	.03	.05	-.12
2	6.	.84	.01	-.02	-.03
3	34.	.83	.05	.07	-.02
4	106.	.78	-.01	-.01	.00
5	118.	.81	-.07	-.05	.07
6	18.	.74	-.03	.05	-.01
7	10.	.75	-.01	-.04	.02
8	17.	-.04	.83	.03	.08
9	41.	-.06	.88	.01	-.08
10	89.	.01	.78	.08	.03
11	49.	.08	.67	-.17	-.04
12	129.	-.15	.74	.01	-.01
13	5.	.10	.69	-.11	.04
14	9.	.10	.66	.00	.02
15	27.	.01	.04	.78	-.26
16	51.	-.03	-.01	.79	-.24
17	15.	.03	-.02	.83	.12
18	3.	.05	.00	.84	.04
19	71.	.06	-.31	.77	-.02
20	11.	-.02	.00	.81	.00
21	67.	-.08	.03	.81	.02
22	72.	-.01	.15	.00	.78
23	12.	-.06	-.02	-.05	.87
24	108.	-.09	.03	.09	.71
25	84.	-.01	-.05	.03	.82
26	80.	.01	.05	-.01	.87
27	76.	.03	.04	.01	.90
28	8.	.02	.10	-.04	.68
Özdeğer		7.48	4.44	4.14	3.24
Varyans Oranı		26.71	15.86	14.79	11.57

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme, J-P = Yargılama-Algılama ve N=673

Tablo 23'te dört boyutun açıkladığı varyans %70.93'tür. Elde edilen faktörlerin %40 ile %60 aralığında açıkladığı bir varyans oranı yeterli olarak kabul edilmektedir (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988). Bu nedenle bu araştırmada elde edilen %70,93'lük değer oldukça yüksek bir değer olduğu söylenebilir.

Dört boyutlu çözüm için genel uyum katsayıları $\chi^2_{272} = 425.88$; $p = .00$; CFI = .98; RMSEA = .03 (.02 ile .03) ve SRMR = .04'tür. Bulunan bu değerlerin tümü, yeterli düzeyde uyumu göstermektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008).

Faktör yükleri, faktörler ile maddeler arasındaki korelasyondur. Bu korelasyonlar, her bir maddenin her bir faktör üzerindeki ağırlığını veya yükünü gösterir (Geregory, 2014, s. 160). Faktör yükü ne kadar büyükse, değişken o kadar katıksız bir şekilde bir faktörü temsil eder. Değişkenleri yorumlamak için hangi faktör yükünün sınır kabul edileceği araştırmacının tercihiyle ilgilidir (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 654). Bununla birlikte, .71'in üzerindeki faktör yükleri mükemmel, .63 çok iyi, .55 iyi, .45 orta ve .32 zayıf olarak değerlendirilmektedir (Comrey ve Lee, 1992, s. 243). Tablo 25'te görüldüğü gibi, maddelerin faktör yükleri dışadönüklük-içedönüklük (E-I) boyutunda .66 ile .88 arasında, duyumsama-sezgi (S-N) boyutunda .74 ile .84 arasında, düşünme-hissetme (T-F) boyutunda .77 ile .84 arasında, yargılama-algılama (J-P) boyutunda .68 ile .90 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlar faktör yüklerinin tüm boyutlar için yüksek olduğunu göstermektedir.

Tercih Açıklık Kategorisi ve Katılımcıların Bu Kategoriyeye Göre Dağılımları

Araştırma kapsamında katılımcıların tercihlerini ne kadar açık olarak rapor ettiklerini belirlemek için madde sayısına bağlı olarak tercih açıklık kategorisi oluşturulmuş, sonuçlar Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24

Tercih Açıklık Kategorileri

Tercih Açıklığı	Boyutlardan Alınan Puanlar	Madde Sayısı
Zayıf (Belirsiz)	4-3=1	7
Orta	5-2=3	7
Net	6-1=5	7
Çok Net	7-0=7	7

Tablo 24'te tüm boyutlarda eşit sayıda madde bulunduğundan tercih açıklık kategorileri tüm boyutlar (E-I, S-N, T-F, J-P) için aynıdır. Tablo 26' da görüldüğü üzere, dışadönüklük (E) ya da içedönüklük (I) kutbundan 4 ya da 3 puan alan birisinin tercih açıklığı belirsiz kategorisindedir. Bunun nedeni birey E kutbundan 4 puan aldığımda I kutbundan madde sayısına bağlı olarak 3 puan almakta ve dolayısı ile iki kutuptan aldığı puanlar birbirine çok yakın olmakta ve bireyin hangi kutbu tercih ettiği kestirilmemektedir. Benzer şekilde, E ya da I kutbundan 7 ya da 0 puan alan birisinin tercih açıklığı çok net kategorisindedir. Bunun nedeni, katılımcı E kutbundan 7 puan aldığımda I kutbundan madde sayısına bağlı olarak 0 puan almakta ve dolayısı ile iki kutuptan aldığı puanlar arasındaki fark maksimuma çıkmaktadır. Araştırmada katılımcıların tercih açıklığı kategorisine göre nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmiş, sonuçlar tablo 25'de sunulmuştur.

Tablo 25

Tüm Verilerin Tercih Açıklığı Kategorisine Göre Dağılımları

Tercih Açıklığı	E-I		S-N		T-F		J-P	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Belirsiz	150	21,96	137	20,05	125	18,30	94	13,76
Orta	169	24,74	149	21,81	146	21,37	127	18,59
Net	186	27,23	181	26,50	148	21,66	177	25,91
Çok Net	178	26,06	216	31,62	264	38,65	285	41,72

Not: F=Frekans; N=683; E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme, J-P = Yargılama-Algılama, F=Frekans ve N=683

Tablo 25' te görüldüğü üzere, E-I boyutundaki verilerin %21,96'sı, S-N boyutundaki verilerin %20,05'i, T-F boyutundaki verilerin %18,30'u ve J-P boyutundaki verilerin %13,76'sı tercih açıklığı kategorisinde zayıf (belirsiz) aralıktadır. Buna karşın, E-I boyutundaki verilerin %26,06'sı, S-N boyutundaki verilerin %31,62'si, T-F boyutundaki verilerin %38,65'i ve J-P boyutundaki verilerin %41,72'si tercih açıklığı kategorisinde çok net aralığında yer almaktadır.

Tercih açıklık indeksinde belirsiz kategorideki veriler herhangi bir boyutun her iki kutbundan eşit ya da birbirine yakın puan almayı içerdiğinden geçerlik ve güvenirlik katsayılarını düşürmektedir. Bu nedenle bu verilerin test tekrar test güvenirliği ve benzer ölçekler geçerliği çalışmalarındaki etkileri gösterilmiştir.

Benzer Ölçekler Geçerliği

Kişilik Tipleri Envanterinin benzer ölçekler geçerliği çalışması için MBTI-G Formu kullanılmıştır. Benzer ölçekler geçerliği için hem Kişilik Tipleri Envanterini hem de MBTI-G formunu yanıtlayan 673 katılımcının verileri kullanılmıştır. Boyutlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısının hesaplanabilmesi için her iki envanterden elde edilen puanlar sürekli puanlara çevrilmiştir. Daha sonra her boyut için her iki envanterden elde edilen puan çiftleri arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır, sonuçlar Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26

KTE ve MBTI-G Formu Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Boyutlar	E-I	S-N	T-F	J-P
Pearson (r)	.79	.71	.70	.77
p	.00	.00	.00	.00

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J-P = Yargılama-Algılama ve N=673

Tablo 26'da görüldüğü gibi, KTE ile MBTI-G Formları arasında hesaplanan Pearson korelasyon katsayıları (r) E-I boyutu için .79 ($p<.01$), S-N boyutu için .71 ($p<.01$), T-F boyutu için .70 ($p<.01$) ve J-P boyutu için .77 ($p<.01$) dir.

İki kişilik envanteri (KTE ve MBTI- G formu) arasındaki korelasyon katsayısı dışında, yanıtlayıcıların her iki envanterde de hem boyutlardaki tercihlerinin hem de dört harfli kişilik tiplerinin ne derecede farklılaştığını incelemek amacıyla hesaplanan frekans ve yüzdeler Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

KTE ve MBTI-G Formundaki Katılımcıların Tercihlerinin Aynı Kalma/Değişme Oranı

	Değişme		Aynı Kalma	
	Frekans	%	Frekans	%
E-I	84	12,48	589	87,51
S-N	112	16,64	561	83,35
T-F	78	11,58	595	88,41
J-P	85	12,63	588	87,36
Dörtlü Tercihler	269	39,97	404	60,02

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme, J-P = Yargılama-Algılama ve N=673

Tablo 27 incelendiğinde, KTE ve MBTI'da katılımcıların tercihlerinin aynı kalma oranı E-I boyutunda %87, S-N boyutunda %83, T-F boyutunda %88 ve J-P boyutunda %87 olarak bulunmuştur. Örneğin, KTE'de T-F boyutunda T (veya F) tipine sahip katılımcıların, %88'i MBTI'da da T (veya F) tipinde yer almıştır. Bununla birlikte, katılımcıların yaklaşık %12'si KTE'de T-F boyutunda T tercihi bildirirken, MBTI-G Formunda F tercihi bildirmiştir (ya da tersi). Diğer boyutlara ilişkin Tablo 27'de gösterilen oranlar bu şekilde değerlendirilebilir. Dörtlü tercihler (kişilik tipleri) açısından değerlendirildiğinde ise katılımcıların %60'ı KTE'de yaptığı tercihlerle oluşan kişilik tipini MBTI-G formunda aynı şekilde korurken, %40'ının kişilik tipinde değişiklikler gözlenmiştir. Bu analize bir ilave olarak, kişilik tipi değişen katılımcıların kişilik tipindeki harflerden kaç tanesinin değiştiği incelenmiş, sonuçlar Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28

Kişilik Tipleri Değişen Katılımcılarda Değişen Harf Oranları

Değişen Harf Sayısı	Frekans	%
0	404	60,02
1	194	28,82
2	60	8,91
3	15	2,22
4	0	0
Toplam	673	100

Tablo 28’de görüldüğü gibi, her iki envantere de dört harfli kişilik tipi sabit kalan ya da değişmeyenlerin oranı %60’tır. Bununla birlikte, katılımcıların yaklaşık %29’ unun kişilik tipinden sadece bir harf değişmiştir. Ayrıca kişilik tipindeki iki harfi değişenlerin oranı %8,91 ve üç harf değişenlerin oranı ise %2,22’dir. Kişilik tipindeki tüm harflerin (dört harfin de) değiştiği kimse bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kişilik tipindeki üç harfi değişmeyen kişilerin oranı (%60,02+%28,82) %88,84’tür.

İki ölçek arasında tiplerdeki değişimin tercihlerin belirsiz olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüş; tercih açıklık (netlik) düzeylerine göre aynı kalma ve değişme oranları Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29

Tercih Açıklığına Göre Tiplerin Aynı Kalma/Değişme Oranları

Tercih Açıklığı	Kategori	E-I		S-N		T-F		J-P	
		F	%	F	%	F	%	F	%
Belirsiz	Değişme	42	28,18	49	36,02	46	37,09	28	30,10
	Aynı kalma	107	71,81	87	63,97	78	62,90	65	68,89
Orta	Değişme	25	14,97	42	28,57	24	16,78	33	26,19
	Aynı kalma	142	85,02	105	71,42	119	83,21	93	73,80
Net	Değişme	13	7,18	15	8,37	6	4,05	14	8,09
	Aynı kalma	168	92,81	164	91,62	142	95,94	159	91,90
Çok Net	Değişme	4	2,27	6	2,84	2	0,77	10	3,55
	Aynı kalma	172	97,72	205	97,15	256	99,22	271	96,44

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme, J-P = Yargılama-Algılama, F=Frekans

Tablo 29'a bakıldığında, KTE'de tercih açıklık kategorisinde belirsiz kategorisi bölümünde yer alan katılımcıların E-I boyutunda %28'i, S-N boyutunda %36'sı, T-F boyutunda %37'si ve J-P boyutunda %30'u tercihlerini değiştirmişlerdir. Başka bir deyişle, örneğin; KTE'de E tercihini belirsiz kategoride bildiren katılımcıların %28'i, MBTI-G Formunda bu tercihlerini I olarak bildirmişlerdir ya da KTE'de I bildirmişken MBTI'da E bildirmişlerdir. Katılımcıların tercih açıklıkları çok net kategorisine yaklaştıkça tercihlerinin değişme oranları azalmaktadır. Örneğin; tercih açıklık kategorisi çok net olan katılımcıların verilerinin değişim oranı E-I boyutunda %2,27, S-N boyutunda %2,84, T-F boyutunda 0,77 ve J-P boyutunda %3,55 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla KTE'de tercihini çok net olarak bildiren katılımcıların MBTI'da bu tercihleri değiştirme oranları oldukça düşüktür.

Tercih açıklığı belirsiz olan katılımcılara ait veriler çıkarıldığında, KTE ve MBTI arasındaki benzer ölçekler geçerlik düzeyinin değişme miktarını incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmış, sonuçlar Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30

Tercih Açıklığı Belirsiz Olan Katılımcıların Verileri Çıkarıldığında KTE ve MBTI Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları (Benzer Ölçekler Geçerliği)

Boyutlar	E-I	S-N	T-F	J-P
Pearson (r_{tt})	.87	.79	.74	.80
p	.00	.00	.00	.00

Kişilik Tiplerinin Tutarlık Oranları %73

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J-P = Yargılama-Algılama ve N=303

Tablo 30'da görüldüğü gibi, tercih açıklık kategorisinde belirsiz veriler analizden çıkarıldığında, Tablo 27'deki değerlere göre KTE ve MBTI-G formu arasındaki Pearson korelasyon katsayıları daha yüksektir. Dört harfli kişilik tiplerinin değişmeme oranı %60'tan %73'e yükselmiştir. Bu sonuç belirsiz kategorideki veriler hem iki ölçek arasındaki korelasyonu düşürmekte hem de dört harfli kişilik kodlarının değişmesine neden olmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

İç Tutarlılık Güvenirliği

KTE'nin boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları (KR- 20) Tablo 31'de rapor edilmiştir.

Tablo 31

KTE'nin KR- 20 Güvenirlik Katsayıları

Boyut	E-I	S-N	T-F	J-P
KR-20	.92	.90	.94	.94
Madde Sayısı	7	7	7	7

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J-P = Yargılama-Algılama ve N=683

Tablo 31’de görüldüğü gibi iç tutarlılık katsayıları E-I boyutu için .92, S-N boyutu için .90, T-F boyutu için .94 ve J-P boyutu için .94 olarak bulunmuştur. Bütün boyutlarda değerler kabul edilebilir sınır değer olarak görülen .70’in çok üzerindedir (Kline 2000, 2015).

Test Tekrar Test Güvenirliği

Test tekrar test güvenirligi bir testin belirli bir zaman aralığında aynı gruba iki defa uygulanması ile elde edilen güvenirliktir. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon, puanların zaman içerisindeki kararlılığının bir ölçütüdür (Urbina, 2014). Dolayısıyla test tekrar test güvenirligi kısa zaman içerisinde değişebilecek değişkenlerin güvenirligini belirlemek için uygun değilken kişilik gibi zaman içerisinde değişmeye kararlı olan bir yapıyı değerlendirmek için oldukça uygundur (Cohen ve Swerdlik, 2009).

Test tekrar test güvenirligine ilişkin önemli başka bir konu iki uygulama arasında sürenin ne kadar olacağıyla ilgilidir. Belirlen aralık uzun ya da kısa olması farklı sonuçlar sağlayabilmektedir. Aralığın çok kısa olması (örneğin birkaç saat ya da birkaç gün) durumunda güvenirlilik katsayısı yükselirken aralık çok uzun olduğunda ise güvenirlilik katsayısı düşmektedir. Bu nedenle her test için uygun aralık verilememektedir (Urbina, 2014). Bunlara ek olarak test tekrar test güvenirligi için 100 kişilik örneklem yeterli görülmektedir (Kline, 2000).

MBTI’nın herhangi bir formuyla ilgili yapılan test tekrar test güvenirligi çalışmalarında sürekli puanlar için bireylerin iki uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısıyla birlikte bireylerin kişilik tiplerinin iki uygulamada gösterdiği kararlılık oranları da hesaplanmıştır (Bents ve Wierschke, 1996; Harvey, 1996; Levy, Murphy ve Carlson, 1972; McCarley ve Carskadon, 1983).

Test tekrar test güvenirligini incelemek için Kişilik Tipleri Envanteri, araştırma grubundan random seçilen 106 kişiye iki hafta arayla uygulanmıştır. Test tekrar test güvenirligi hem sürekli puanlar açısından hem de ikili tercihlerin ve dört harfli kişilik tiplerinin değişip değişmemesi açısından değerlendirilmiştir. Öncelikle elde edilen ham puanlar Myers ve McCaulley (1993) tarafından verilen formülle sürekli puanlara dönüştürülmüş ve bireylerin iki uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki Pearson (r_{tt}) korelasyon katsayısı hesaplanmış ve Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

KTE'nin Sürekli Puanlar İçin Test-tekrar Test Güvenirliği

Boyutlar	E-I	S-N	T-F	J-P
Pearson (r_{tt})	.85	.81	.83	.87
p	.00	.00	.00	.00

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J-P = Yargılama-Algılama ve N=106

Tablo 32'de görüldüğü gibi, test tekrar test güvenirliği için hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı (r_{tt}) E-I boyutu için .85, SN boyutu için .81, T-F boyutu için .83 ve J-P boyutu için .87 olarak bulunmuştur. Domino ve Domino (2006) göre, test tekrar test güvenirlilik katsayısı .70'i aşmalıdır. Kline (2000)'e göre ise bu katsayı en az .80 olmalıdır. Her iki görüşe göre de dört boyut için hesaplanan test tekrar test güvenirlilik katsayıları yeterli düzeydedir.

Test tekrar test güvenirlilik katsayıları kadar önemli olan şey katılımcıların dört boyutun kutupları arasında yaptıkları tercihlerinin kararlılığıdır. Bu nedenle bireylerin iki uygulama sonucunda hem boyutlardaki tercihlerinin hem de dört harfli kişilik kodlarının aynı kalma ve değişme oranları incelenmiş, sonuçlar Tablo 33'te sunulmuştur.

Tablo 33

Test Tekrar Test Uygulamasında Tercihlerin Değişme/Aynı Kalma Oranı

	Değişme		Aynı Kalma	
	Frekans	%	Frekans	%
E-I	6	5,66	100	94,33
S-N	11	10,37	95	89,62
T-F	11	10,37	95	89,62
J-P	7	6,60	99	93,39
Dörtlü Tercihler	28	26,41	78	73,58

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J-P = Yargılama-Algılama ve N=106

Tablo 33 incelendiğinde, bireylerin dört boyuttaki tercihlerinin aynı kalma/kararlılık oranı E-I boyutunda %94, S-N boyutunda %89, T-F boyutunda %89 ve J-P boyutunda %93 olarak bulunurken, dörtlü tercihlerde ise bu oran yaklaşık %73 olarak bulunmuştur.

Araştırmada katılımcıların iki uygulama sonucunda kişilik kodlarını oluşturan harflerin nasıl bir kararlılık gösterdiği de incelenmiş, sonuçlar Tablo 34'te sunulmuştur.

Tablo 34

Test Tekrar Test Güvenirliği Dört Harfli Kişilik Kodlarının Kararlılığı

Değişen Harf Sayısı	Frekans	%
0	78	73,58
1	24	22,64
2	4	3,77
3	0	0
4	0	0
Toplam (N)	106	100

Tablo 34 incelendiğinde, iki uygulama sonucunda katılımcıların %73,58'inin kişilik tipindeki dört harften hiçbiri değişmezken, %22,64'ünün sadece bir harfi, %3,77' sinin sadece iki harfi değişmiştir. İki uygulama sonucunda kişilik tipindeki dört harften üç harfin ve dört harfin tamamının değiştiği kimse bulunmamaktadır.

Test tekrar test güvenirliğinde tercih açıklığı kategorisinde belirsiz, orta, net ve çok net kategorisinde yer alanların iki uygulamada tiplerinin nasıl bir değişim gösterdiği incelenmiş, sonuçlar Tablo 35'te sunulmuştur.

Tablo 35

Tercih Açıklığına Göre Tercihlerin Aynı kalma/Değişme Oranları

Tercih Açıklığı	Kategori	E-I		S-N		T-F		J-P	
		F	%	F	%	F	%	F	%
Belirsiz	Değişme	4	16,66	6	35,29	11	52,38	3	21,42
	Aynı kalma	20	83,33	11	64,70	10	47,61	11	78,57
Orta	Değişme	1	3,57	3	14,28	0	0	3	16,66
	Aynı kalma	27	96,42	18	85,71	22	100	15	83,33
Net	Değişme	1	3,57	2	6,06	0	0	1	3,44
	Aynı kalma	27	96,42	31	93,93	23	100	28	96,55
Çok Net	Değişme	0	0	0	0	0	0	0	0
	Aynı kalma	26	100	35	100	40	100	45	100

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme, J-P = Yargılama-Algılama ve F= Frekans

Tablo 35 incelendiğinde, katılımcıların tercih açıklığı oranı azaldıkça ikinci uygulamadaki tercihlerinin değişme oranı artmaktadır. Örneğin; E-I boyutunda tercih açıklığı belirsiz olanların yaklaşık %16'sı ilk uygulamada bildirdikleri tercihleri, ikinci uygulamada değiştirmişlerdir. Diğer bir deyişle, bu kişiler ilk uygulamada E tercihi bildirirken, ikinci uygulamada I tercihinin bildirmişlerdir ya da tam tersi de doğrudur. Bununla birlikte, S-N boyutunda tercih açıklığı belirsiz olanların yaklaşık %35'i, T-F boyutunda tercih açıklığı belirsiz olanların yaklaşık %52'si ve J-P boyutunda tercih açıklığı belirsiz olanların yaklaşık %21'i ilk uygulamada bildirdikleri tercihleri ikinci uygulamada değiştirmişlerdir. Buna karşın, özellikle tercih açıklık kategorisi net ve çok net olan katılımcıların ilk uygulamada bildirdikleri tercihleri ikinci uygulamada çok az değiştirdikleri ya da hiç değiştirmedikleri görülmektedir. Örneğin; T-F boyutunda tercih açıklığı net ve çok net olan katılımcılardan hiçbirisi ilk uygulamada bildirdikleri tercihleri ikinci uygulamada değiştirmemişlerdir. Diğer bir deyişle, ilk uygulamada T tercihi bildirdilerse, ikinci uygulamada da T tercihi ya da ilk uygulamada F tercihi bildirdilerse, ikinci uygulama da F tercihi bildirmişlerdir. T-F

boyutu dışındaki diğer boyutlarda (E-I, S-N ve J-P) çok küçük değişiklik olsa da, tercih açıklığı net ve çok net olan katılımcıların büyük çoğunluğunun ilk uygulamadaki tercihlerini korudukları gözükmemektedir. Tablo 35'deki sonuçlara bakarak özellikle tercih açıklık kategorisi belirsiz olan katılımcıların verilerinin test tekrar test güvenilirliğini düşürdüğü söylenebilir.

Tercih açıklığı belirsiz olan katılımcıların verilerinin test tekrar test güvenilirliğini ve dört harfli kişilik kodlarının stabilitesinin nasıl etkilendiğini görmek için bu veriler veri setinden çıkarılarak tekrar analiz yapılmış ve sonuçlar Tablo 36'da sunulmuştur.

Tablo 36

Belirsiz Kategorideki Veriler Çıkarıldığında Test-tekrar Test Güvenirliği

Boyutlar	E-I	S-N	T-F	J-P
Pearson (r_{tt})	.86**	.85**	.83**	.86**
p	.00	.00	.00	.00
Kişilik Tiplerinin Tutarlık Oranı		%89		

Not. E-I = Dışadönüklük-İçedönüklük, S-N= Duyumsama-Sezgi, T-F= Düşünme-Hissetme ve J- P = Yargılama-Algılama ve N=45

Tablo 36'da görüldüğü gibi, belirsiz tercih yapan katılımcıların verileri çıkarıldığında test-tekrar test güvenilirliklerinde önemli bir artış gözlemlenmezken dört harfli kişilik tiplerinin kararlılığı %73'ten %89'a çıkmıştır. Bununla birlikte, belirsiz verileri çıkarmadan böyle bir oran elde etmek neredeyse imkânsızdır. Ölçümlerin güvenilirlik düzeyi yüksek olsa da, katılımcının herhangi bir boyutundaki iki kutup için yaptığı tercihler yeterince ayrışmamışsa, iki uygulamada da aynı dört harfli kişilik tipini (örneğin; ESTJ) rapor etme olasılığı düşüktür. Dört harfli kişilik tiplerinin eşleşme oranının ikili tercihlerin eşleşme oranına göre neden düşük olduğu Tablo 37 aracılığıyla anlatılmıştır.

Tablo 37

Dört Harfli Kişilik Kodlarının Eşleşmesi

No	İlk Uygulama				İkinci Uygulama			
1	E	S	T	J	I	S	T	J
2	I	N	T	P	I	S	T	J
3	E	S	F	P	E	S	F	P
4	I	N	F	J	E	N	F	J
5	I	N	T	P	I	S	T	P

Tablo 37 incelendiğinde, bir numaralı katılımcı uygulamada E tercihi bildirirken, ikinci uygulamada I tercihi bildirmiş dolayısıyla tercihleri eşleşmemiştir. Diğer dört katılımcının da verilerine bakıldığında, 2, 3 ve 5 numaralı katılımcının E-I boyutunda verilerinin eşleştiği ancak 4 numaralı katılımcının E-I boyutundaki verilerinin eşleşmediği görülmektedir. Bu nedenle E-I boyutu için eşleşme ya da kararlık oranı %60'tır (3/5). Tablo 37'de aynı işlem diğer boyutlar için de yapılırsa S-N boyutundaki eşleşmenin %60, T-F boyutundaki eşleşmenin %100 ve J-P boyutundaki eşleşmenin %80 olduğu görülmektedir. İkili tercihlerdeki bu eşleşme oranına rağmen dördü tercihlerin eşleşme oranı sadece %20'dir. Başka bir deyişle, beş katılımcıdan sadece birinin (3 numaralı katılımcı) tüm boyutlardaki tercihleri birbiriyle eşleşmiştir. Dolayısı ile ikili tercihlerin eşleşme oranı çok yüksek olsa bile boyutlardan birindeki değişiklik dördü tercihlerin eşleşme oranını düşürmektedir. Bunun nedeni çoğunlukla katılımcının en az bir boyutta iki kutuptan birine ilişkin (örneğin; E) tercihinin belirsiz olması ve ikinci uygulamada tercih ettiği kutbun (örneğin; E'nın I olarak) değişmesidir.

Üniversite Bölüm Kodları

Bu araştırmanın son amacı üniversite bölüm kodlarını belirlemektir. Böylelikle, kariyer danışması sırasında danışanın kişilik tipine en uygun lisans programlarının belirlenmesi de mümkün olabilecektir. Bu amaçla araştırmacı tarafından geliştirilen form Hacettepe Üniversitesinde görev yapan akademisyenlere hem online olarak gönderilmiş hem de H.Ü. Tanım Günleri 2018’de görev alan akademisyenlere kâğıt kalem testi olarak uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 38 ile Tablo 53 arasında sunulmuştur. Bununla birlikte, bazı bölümlerden hiç veri alınamamıştır. Veri alınamayan bölümler Tablo 55’te verilmiştir. Ayrıca yine bazı bölümlerden gelen verilerde üniversite bölümlerinin kişilik kodunun en az bir kutbunda belirsizlik bulunmaktadır. Bu veriler Tablo 54’te sunulmuştur. Bunlara ek olarak Tablo 53’ten sonra hangi bölümlere için belirlenen kişilik kodlarının literatür tarafından desteklendiği ya da desteklenmediği belirtilmiştir.

Tablo 38

ENFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Edebiyat	Bilgi ve Belge Yönetimi	Doç.Dr.
Edebiyat	Türk Dili Ve Edebiyatı	Dr. Öğr. Üyesi
Fen	İstatistik	Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	Aile ve Tüketici Bilimleri	Prof. Dr.
Sağlık Bilimleri	Çocuk Gelişimi	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Doç.Dr.
Eğitim	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	Doç.Dr.

Tablo 39

ESFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Diş hekimliği	Diş hekimliği	Prof. Dr.
Eğitim	Okul Öncesi Öğretmenliği	Prof. Dr.
Mühendislik	İnşaat Mühendisliği	Dr. Öğr. Üyesi
Sağlık Bilimleri	Çocuk Gelişimi	Bilim Uzmanı

Tablo 40

ENTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Edebiyat	İngiliz Dil Bilimi	Arş. Gör.
Edebiyat	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Prof. Dr.
Edebiyat	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Arş. Gör.
Edebiyat	Sanat Tarihi	Prof. Dr.
Edebiyat	Tarih	Doç.Dr.
Eğitim	Fen Bilgisi Öğretmenliği	Prof. Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	İktisat	Dr. Öğr. Üyesi
İktisadi ve İdari Bilimler	Sağlık Yönetimi	Prof. Dr.
Mühendislik	Endüstri Mühendisliği	Doç.Dr.
Mühendislik	Maden Mühendisliği	Prof. Dr.
Tıp	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	Arş. Gör.
Tıp	Radyasyon Onkolojisi	Prof. Dr.

Tablo 41

ENFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Edebiyat	Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	Dr. Öğr. Üyesi
Edebiyat	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Dr. Öğr. Üyesi
Edebiyat	Sosyoloji	Doç.Dr.
Edebiyat	Tarih	Arş. Gör.
Eğitim	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	Prof. Dr.
Eğitim	Okul Öncesi Öğretmenliği	Arş. Gör.
Fen	Aktüerya Bilimleri	Doç.Dr.
Güzel Sanatlar	Heykel	Prof. Dr.
Güzel Sanatlar	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	Arş. Gör.
Güzel Sanatlar	Seramik	Doç.Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	Aile ve Tüketici Bilimleri	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	İşletme	Öğr. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	İşletme	Doç.Dr.
Mühendislik	Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Ergoterapi	Prof. Dr.
Sağlık Bilimleri	Ergoterapi	Dr. Arş. Gör.

Tablo 42

ESTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Diş hekimliği	Protetik Diş Tedavisi	Arş. Gör.
Diş hekimliği	Protetik Diş Tedavisi	Prof. Dr.
Eczacılık	Eczacılık	Prof. Dr.
Eczacılık	Eczacılık	Arş. Gör.
Eczacılık	Eczacılık Teknolojisi	Arş. Gör.
Edebiyat	Bilgi ve Belge Yönetimi	Doç.Dr.
Edebiyat	İngiliz Dilbilimi	Arş. Gör.
Fen	Biyoloji	Dr. Arş. Gör.
Fen	Kimya	Doç.Dr.
Fen	Kimya	Prof. Dr.
Hemşirelik	Hemşirelik	Dr. Arş. Gör.
Hemşirelik	Hemşirelik	Dr.
Hemşirelik	Hemşirelik	Arş. Gör.
Hukuk	Kamu Hukuku Bölümü	Prof. Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	Sağlık Yönetimi	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Arş. Gör.
Mühendislik	Çevre Mühendisliği	Doç.Dr.
Mühendislik	Fizik Mühendisliği	Arş. Gör.
Mühendislik	Fizik Mühendisliği	Prof. Dr.
Mühendislik	Gıda Mühendisliği	Prof. Dr.
Mühendislik	Gıda Mühendisliği	Arş. Gör.
Mühendislik	İnşaat Mühendisliği	Doç.Dr.
Mühendislik	Jeoloji Mühendisliği	Arş. Gör.
Mühendislik	Kimya Mühendisliği	Dr. Öğr. Üyesi
Mühendislik	Kimya Mühendisliği	Dr.
Sağlık Bilimleri	Beslenme ve Diyetetik	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Beslenme ve Diyetetik	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Fizyoterapi ve rehabilitasyon	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Rekreasyon	Dr. Arş. Gör.
Tıp	Fizyoloji	Prof. Dr.
Tıp	Acil tıp	Arş. Gör.
Tıp	Çocuk Cerrahisi	Prof. Dr.
Tıp	İç Hastalıkları	Prof. Dr.
Tıp	Kardiyoloji	Doç.Dr.
Tıp	Radyasyon Onkolojisi	Dr. Öğr. Üyesi

Tablo 43

ESFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Diş hekimliği	Diş hekimliği	Öğr. Gör.
Edebiyat	Fransız Dili ve Edebiyatı	Dr. Öğr. Üyesi
Edebiyat	Fransız Dili ve Edebiyatı	Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri	Beslenme ve Diyetetik	Dr. Öğr. Üyesi

Tablo 44

ENTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Edebiyat	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Dr. Öğr. Üyesi
Edebiyat	Psikoloji	Arş. Gör.
Edebiyat	Psikoloji	Arş. Gör.
Eğitim	Okul Öncesi Öğretmenliği	Arş. Gör.
Hemşirelik	Hemşirelik	Prof. Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	İşletme	Dr. Öğr. Üyesi
Konservatuar	Müzik Bilimleri	Arş. Gör.
Konservatuar	Sahne Sanatları	Öğr. Gör.
Sağlık Bilimleri	Beslenme ve Diyetetik	Prof. Dr.
Tıp	Farmakoloji	Doç.Dr.
Tıp	Nöroloji	Prof. Dr.

Tablo 45

INFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Eğitim	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	Arş. Gör.

Tablo 46

ESTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Edebiyat	Almanca Mütercim Tercümanlık	Doç.Dr.
Edebiyat	Fransızca Mütercim Tercümanlık	Arş. Gör.
Edebiyat	İngiliz Dil Bilimi	Arş. Gör.
Edebiyat	Psikoloji	Arş. Gör.
Güzel Sanatlar	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	Prof. Dr.
Hemşirelik	Hemşirelik	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	İktisat	Dr. Öğr. Üyesi
İktisadi ve İdari Bilimler	Maliye	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	Sosyal Hizmet	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	Sosyal Hizmet	Arş. Gör.
Mühendislik	Çevre Mühendisliği	Arş. Gör.
Mühendislik	Hidroloji Mühendisliği	Dr.
Sağlık Bilimleri	Beslenme ve Diyetetik	Doç.Dr.
Sağlık Bilimleri	Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon	Prof. Dr.
Sağlık Bilimleri	Odyoloji	Dr. Öğr. Üyesi
Spor Bilimleri	Egzersiz ve Spor Bilimleri	Prof. Dr.
Spor Bilimleri	Rekreasyon	Doç.Dr.
Tıp	Anatomi	Prof. Dr.

Tablo 47

ISFJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Fen	Matematik	Arş. Gör.
Mühendislik	Nükleer Enerji Mühendisliği	Doç.Dr.

Tablo 48

INTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Fen	İstatistik	Arş. Gör.
Hemşirelik	Hemşirelik	Dr.
İktisadi ve İdari Bilimler	Uluslararası İlişkiler	Dr. Öğr. Üyesi
Mühendislik	Bilgisayar Mühendisliği	Dr. Öğr. Üyesi
Mühendislik	Nükleer Enerji Mühendisliği	Prof. Dr.
Mühendislik	Nükleer Enerji Mühendisliği	Doç.Dr.
Tıp	Tıbbi Patoloji	Prof. Dr.

Tablo 49

ISTJ Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Fen	İstatistik	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	İşletme	Dr. Öğr. Üyesi
Mühendislik	Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	Prof. Dr.
Mühendislik	Maden Mühendisliği	Dr. Öğr. Üyesi
Tıp	Tıbbi Mikrobiyoloji	Prof. Dr.
Tıp	Tıbbi Patoloji	Doç.Dr.

Tablo 50

ISFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Güzel Sanatlar	Resim	Arş. Gör.

Tablo 51

INFP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Güzel Sanatlar	Grafik	Doç.Dr.
Güzel Sanatlar	Heykel	Dr. Öğr. Üyesi
Tıp	Tıbbi Genetik	Prof. Dr.

Tablo 52

INTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Fen	Matematik	Prof. Dr.
Fen	Matematik	Doç.Dr.
Fen	Matematik	Doç.Dr.
Tıp	Fizyoloji	Prof. Dr.
Tıp	Tıbbi Biyokimya	Doç.Dr.

Tablo 53

ISTP Kişilik Tipine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren
Diş hekimliği	Restoratif Diş tedavisi	Dr. Öğr. Üyesi
Edebiyat	Tarih	Doç.Dr.
Güzel Sanatlar	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	Arş. Gör.
Hukuk	Hukuk	Arş. Gör.
İktisadi ve İdari Bilimler	Maliye	Arş. Gör.
Mühendislik	Geomatik Mühendisliği	Dr. Öğr. Üyesi
Tıp	Tıbbi Mikrobiyoloji	Doç.Dr.

Tablo 38’den Tablo 53’e kadar olan sonuçlar incelendiğinde bazı bölümlere ilişkin bildirilen kişilik kodları Tieger vd. (2014) tarafından kişilik tiplerinin ve mesleklerin özelliklerinin eşleştirilerek önerilenlere uymaktadır. Beslenme ve diyetetik (ESFP); bilgi ve belge yönetimi (ESFJ); psikolojik danışma ve rehberlik (ENFJ); iktisat, sağlık yönetimi (ENTJ); eczacılık, tıp, diş hekimliği, hukuk, siyaset bilimi, kamu yönetimi (ESTJ); psikoloji, sahne sanatları (ENTP); egzersiz ve spor bilimleri, rekreasyon (ESTP); istatistik, elektronik mühendisliği, maden mühendisliği (ISTJ), grafik, heykel, genetik (INFP); resim (ISFP); bilgisayar mühendisliği (INTJ) ve matematik (INTP) bunlar arasındadır. Bununla birlikte, bazı bölümler için akademisyenlerin önerdiği kişilik tipleri Tieger vd. (2014) tarafından önerilen kişilik tiplerine uymamaktadır. Bunlar; Fizyoterapi ve rehabilitasyon, inşaat mühendisliği, okul öncesi öğretmenliği, biyologluk, kimyagerlik, hemşirelik, sosyologluk, iç mimarlık, çevre mühendisliği ve odyometristliktir. Bunların dışında kalan diğer bölümlerle ilgili bilgi olmadığı için herhangi bir karşılaştırma yapılamamıştır.

Tablo 54

Diğer Kişilik Tiplerine Uygun Bölümler

Fakülte	Bölüm	Bildiren	Kişilik Tipi
Edebiyat	İngilizce Mütercim- Tercümanlık	Arş. Gör.	XSTX
Edebiyat	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı	Prof. Dr.	XXXX
Edebiyat	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı	Arş. Gör.	XXXX
İletişim	İletişim Bilimleri	Prof. Dr.	ESXP
Konservatuar	Müzik Bilimleri	Prof. Dr.	EXXX
Sağlık Bilimleri	Dil ve Konuşma Terapisi	Arş. Gör.	ESXJ
Sağlık Bilimleri	Çocuk Gelişimi	Prof. Dr.	EXFJ

Tablo 54 incelendiğinde bölümlere uygun dört harfli kişilik tiplerinde bazı harflerin yerinde “X” işareti/işaretleri olduğu görülmektedir. Bu işaret o bölüm için dört harfli kişilik tipindeki o boyuta ilişkin belirsizliği göstermektedir. Örneğin dil ve konuşma terapisi bölümü için I ve E kutupları arasından E kutbunun uygun olduğu, S ve N kutupları arasından S kutbunun uygun olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte T ya da F kutuplarından birisine karar verilemediği için bu harflerin yerine “X” işareti konmuştur.

Tablo 54'te tercümanlık için literatürde önerilen kişilik tipleri ENFJ ve INTP'dir. Dil ve konuşma terapisi için önerilen kişilik tipleri ISFJ, ISFP, INFJ ve INFP'dir (Tieger vd., 2014). Çocuk gelişimi için Tablo 38'de ENFJ kişilik tipinin ve Tablo 39'da ESFJ kişilik tipinin uygun olduğu bildirilmiştir.

Tablo 55

Kişilik Tipiyle İlgili Veri Alınamayan Bölümler

Fakülte	Bölüm
Edebiyat	Alman Dili Ve Edebiyatı
	Antropoloji
	Arkeoloji
	Felsefe
	Türk Halk Bilimi
Eğitim	Almanca Öğretmenliği
	Biyoloji Öğretmenliği
	Fizik Öğretmenliği
	Fransızca Öğretmenliği
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği
	İngilizce Öğretmenliği
	Kimya Öğretmenliği
	Matematik Öğretmenliği
	Özel Eğitim Öğretmenliği
	Sınıf Öğretmenliği
	Türkçe Öğretmenliği
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	
İletişim	Radyo Televizyon ve Sinema
Mühendislik	Makine Mühendisliği
	Otomotive Mühendisliği
Spor Bilimleri	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

Tablo 55'te veri alınamayan bölümler arasında yer alan antropoloji için önerilen kişilik tipleri ENFP, INTJ ve INTP, arkeoloji için önerilen kişilik tipleri ISFP ve INTP'dir. Özel eğitim öğretmenliği için önerilen kişilik tipleri ISFJ, ESFP, ESFJ,

INFJ, INFP, ENFP'dir. Sınıf öğretmenliği için önerilen kişilik tipleri ISFP, ESFP, ESFJ'dir. İngilizce öğretmenliği için önerilen kişilik tipi ENFP ve makine mühendisliği için önerilen kişilik tipleri ISTP, ESTP, ISTJ'dir (Tieger vd., 2014).

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada lise öğrencileriyle kariyer psikolojik danışması yaparken kullanılmak üzere, Jung'un Psikolojik Tipler Kuramına ve bu kurama Katharine Cook Briggs ve Isabel Briggs Myers'ın yaptığı katkılara da dayanan bir envanter geliştirilmiştir. Geliştirilen envanter Kişilik Tipleri Envanteri (KTE) olarak isimlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında ayrıca yine aynı kuram çerçevesinde üniversite bölümlerinin kişilik kodları da belirlenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde ise geliştirilen envanter ile ilgili elde edilen sonuçlara bu sonuçlarla ilgili tartışmalara ve yapılacak çalışmalara ilişkin getirilen önerilere değinilmiştir.

Sonuç

Bu bölümde envanterin yapı geçerliğine, benzer ölçekler geçerliğine, iç tutarlık güvenilirliğine, test tekrar test güvenilirliğine ve üniversite bölümlerinin kişilik kodlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Dört boyutlu kuramsal modele ilişkin genel uyum katsayıları $\chi^2_{272} = 425.88$; $p = .00$; CFI = .98; RMSEA = .03 (.02 ile .03) ve SRMR = .04'tür.

KTE'nin bu dört boyutu dışadönüklük-içedönüklük (E-I), duyumsama-sezgi (S-N), düşünme-hissetme (T-F) ve yargılama-algılama (J-P) olup toplam varyansın %70,93'ünü açıklamaktadır. Her bir boyutta 7 olmak üzere, toplam 28 maddeden oluşmaktadır.

Dışadönüklük- içedönüklük (E-I) yer alan 7 maddenin faktör yükleri .66 ve .88 arasında değişmekte ve bu boyut toplam varyansın %15.86'sını açıklamaktadır. Bu boyuttaki maddelerin ayırıcılık güçleri .88 ile 1.56 arasındadır. Yedi maddede E-I faktörünün açıkladığı ortalama varyans (AVE) .57; McDonald Güvenirlik Katsayısı .90'dır. E-I modele ilişkin genel uyum katsayıları $\chi^2_{14} = 57.00$; $p = .00$; CFI = .99; RMSEA = .07 (.05 ile .09) ve SRMR = .05'tir.

Duyumsama- sezgi (S-N) boyutunda yer alan 7 maddenin faktör yükleri .74 ve .84 arasında değişmekte ve bu boyut toplam varyansın %26,71'ini açıklamaktadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri 1.12 ile 1.56 arasındadır. Yedi maddede bu faktörün açıkladığı ortalama varyans (AVE) .63; McDonald Güvenirlik

Katsayısı .92'dir. Modele ilişkin genel uyum katsayıları $\chi^2_{14} = 51.29$; $p = .00$; CFI = .99; RMSEA = .06 (.05 ile .08) ve SRMR = .04'tür.

Düşünme-hissetme (T-F) boyutunda yer alan 7 maddenin faktör yükleri .78 ve .84 arasında değişmekte ve bu boyut toplam varyansın %14,79'unu açıklamaktadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri 1.28 ile 1.53 arasındadır. Yedi maddede T-F faktörünün açıkladığı ortalama varyans (AVE) .67; McDonald Güvenirlik Katsayısı .93'tür. Modele ilişkin genel uyum katsayıları $\chi^2_{14} = 28.16$; $p = .01$; CFI = 1.00; RMSEA = .04 (.02 ile .06) ve SRMR = .03'tür.

Yargılama-Algılama (J-P) boyutunda yer alan 7 maddenin faktör yükleri .68 ve .90 arasında değişmekte ve bu boyut toplam varyansın %11,57'sini açıklamaktadır. Maddelerin ayırıcılık güçleri .96 ile 2.34 arasındadır. Yedi maddede J-P faktörünün açıkladığı ortalama varyans (AVE) .69; McDonald Güvenirlik Katsayısı .94'tür. Modele ilişkin genel uyum katsayıları $\chi^2_{14} = 85.71$; $p = .00$; CFI = .98; RMSEA = .09 (.07 ile .11) ve SRMR = .05'tir.

KTE'nin MBTI G Türkçe Formuyla olan benzer ölçekler geçerliği çalışmasında iki envanter arasında hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı E-I boyutunda .79, S-N boyutunda .71, T-F boyutunda .70 J-P boyutunda .77 olarak bulunmuştur. Katılımcıların tercihlerinin aynı kalma oranı E-I boyutunda %87, S-N boyutunda %83, T-F boyutunda %88 ve J-P boyutunda %87; dördü tercihlerde ise %60'tır. Bununla birlikte katılımcıların yaklaşık %28'inin kişilik tipindeki sadece bir harf değişmiştir. Kişilik tipindeki iki harfi değişenlerin oranı %8,91; üç harf değişenlerin oranı ise %2,22'dir. Kişilik tipindeki tüm harflerin (dört harfin de) değiştiği kimse bulunmamaktadır.

KTE'nin iç tutarlılık güvenirligi için yapılan çalışmada KR-20 güvenirlilik katsayısı dışadönüklük- içedönüklük (E-I) boyutunda .92, duyumsama-sezgi (S-N) boyutunda .90, düşünme-hissetme (T-F) boyutunda .94 ve yargılama-algılama (J-P) boyutunda .94 olarak bulunmuştur.

KTE'nin İki hafta arayla yapılan test tekrar test güvenirlilik çalışmasında elde edilen Pearson korelasyon katsayısı E-I boyutunda .85, S-N boyutunda .81, T-F boyutunda .83, ve J-P boyutunda .87 olarak bulunmuştur. İki hafta arayla uygulanan KTE puanlarında kutupların aynı kalma oranı E-I boyutu için %94, S-N boyutu için %89, T-F boyutu için %89 ve J-P boyutu için %93'tür. Dördü tercihlerde (kişilik

tipinde) ise bu oran %73 olarak bulunmuştur. Katılımcıların iki uygulama sonucunda %73,58'inin kişilik tipindeki dört harften hiçbiri değişmemişken, %22,64'ünün sadece bir harfi, %3,77' sinin sadece iki harfi değişmiştir. İki uygulama sonucunda kişilik tipindeki dört harften üç harfin ve dört harfin tamamının değiştiği kimse bulunmamaktadır.

Araştırma kapsamında Hacettepe Üniversitesindeki 81 farklı bölümün kişilik kodları belirlenmiştir.

Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularına ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

KTE'nin E-I, S-N, T-F ve J-P boyutlarındaki maddelerin faktör yükleriyle madde ayırıcılık ve güçlük değerlerine ilişkin tartışma. KTE'nin madde ayırıcılık ve madde güçlük değerleri incelendiğinde tüm boyutlarda iki kutuptan birinin orta düzeyde gelişmiş olduğu grupta daha fazla bilgi verdiği gözlenmiştir. Diğer bir deyişle KTE'nin tercihleri orta düzeyde gelişmiş bir grup için daha uygun bir envanter olmasına karşın tercihleri çok iyi gelişmiş bir gruba hitap etmeyeceği ileri sürülebilir. McCaulley (1990), tip kuramının gençlik dönemini tercihleri geliştirme zamanı olarak gördüğünü belirtirken, Keirse ve Bates (1984) tercihlerin kullanıldıkça daha da güçlendiğini ve geliştiğini, kullanılmayan tercihlerin ise gelişmediğini vurgulamıştır. Bu iki bilgi birleştirildiğinde gençlik dönemi, bireyin tercihlerini kullanması ve geliştirebilmesi adına uygun bir dönem olarak görülebilir. Dolayısıyla tip kuramının varsayımı KTE'nin herhangi bir tercihi orta düzeyde gelişmiş olan grupta neden daha çok bilgi verdiği açıklık getirmektedir. Başka bir deyişle tip kuramı gençlik dönemini tercihleri geliştirme zamanı olarak gördüğü için bu dönemde bireylerin tercihlerinin gelişimi devam etmekte ve tercihler yetişkinlik döneminde yüksek gelişmişlik düzeyine ulaşmaktadır. Tüm bu bilgilere dayanarak KTE'nin tam da hedef kitle için uygun bir envanter olduğu savunulabilir.

KTE'deki tüm maddelerin faktör yüklerine ilişkin tartışma. Bu çalışmada Jung'un Kuramına ve bu kurama Myers ve Briggs'in yaptığı katkılara dayanılarak dört kuramsal boyutu ölçen uygulama, puanlama ve yorumlanma açısından kullanışlı bir envanter hazırlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, MBTI'nın faktör yapısına ilişkin araştırma sonuçlarının farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. MBTI'nın dört faktörlü yapısını destekleyen çalışmaların (De Bruin, 1996; Harvey,

Murry ve Stamoulis, 1995; Johnson ve Saunder, 1990; Thompson ve Borrello, 1986a, 1986b; Tiscler, 1994; Tzeng vd., 1984; Tzeng vd., 1989) yanı sıra, altı faktörlü (Sipps, Alexander ve Friedt,1985) ya da beş faktörlü (Comrey, 1983; Saggino ve Kline, 1995) olduğu ileri süren çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalardan ayrı olarak, MBTI'ya ilişkin başka eleştiriler de söz konusudur. Boyle (1995) MBTI'nın psikometrik özelliklerinin problemliliğini; Lloyd (2008) MBTI'nın oldukça popüler olmasına rağmen tip kuramının temelini spekülasyon olduğunu iddia etmektedir. Bununla birlikte, MBTI'ya ilişkin yapılan eleştirilerin çoğu, M formundan önceki revizyonlara ilişkindir. MBTI-M formunun faktör yapısı, yükleri ve faktörlerin güvenirlik ölçümlerine ilişkin bir eleştiri çalışmasına rastlanmamıştır. Bunun nedeni olarak, MBTI-M formunun hem güvenirlik hem de geçerlik değerlerinin oldukça yüksek olması düşünülebilir (Schaubhut, Herk ve Thompson, 2009). MBTI-M formunun geliştirilmesinde önceki revizyonlardan farklı olarak, Madde Tepki Kuramına dayalı çalışılmıştır (Myers vd., 1998). Benzer bir yaklaşım, KTE'nin geliştirilmesinde de izlenmiş, madde bilgi fonksiyonu ve ayırma güçleri temelinde envanterin maddeleri belirlenmiştir.

MBTI-M Formu ücretle uygulanmaktadır. MBTI-G Formu için de benzer telif koşulları söz konusudur. Bunun yanı sıra, G-Formu 1977'de geliştirilmiş, üzerinden yaklaşık 50 yıl geçmiştir. MBTI-G Formuyla yapılan geçerlik çalışmalarında kuramsal dört faktörün toplam varyansın %25 (Tiscler, 1994) ile %50'sini (Tzeng vd., 1989) açıkladığı ortaya konmuştur. Var olan durum bir envanter geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun da ötesinde, geliştirilen aracın kullanışlı olması gerekmektedir. Bu çerçevede KTE'nin lise öğrencilerinin deneyimlerine dayalı hazırlanması ve toplam 28 maddeden oluşması nedeniyle bir ders saati içinde uygulanabilecek olması, dört faktörünün açıkladığı toplam varyansın yeterli olarak görülen aralığın çok üstünde olması; MBTI-G formuyla yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmasında geçerlik katsayılarının yeterli düzeyde olması kullanışlılığına kanıtlar oluşturmaktadır.

Benzer ölçekler geçerliğine ilişkin tartışma. Bu araştırmada KTE ve MBTI formu arasında yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmasına benzer çalışmalar MBTI ve Jung Tip Anketi (Jung Type Survey- JTS) arasında gerçekleştirilmiştir.

Hem MBTI hem de JTS Jung'un Psikolojik Tip Kuramına dayanmaktadır. Bununla birlikte JTS'de Myers'ın eklediği yargılama-algılama boyutu yoktur. Bu

nedenle yapılan çalışmalarda bu boyuta ilişkin bir değerlendirme yer almamaktadır (Myers ve McCaulley, 19993). Rich (1972) tarafından gerçekleştirilen çalışmada MBTI ve JTS'nin boyutları arasında .23 ile .68 (Myers ve McCaulley, 1993), Stricker ve Ross (1962) tarafından yapılan çalışmada .55 ve .79 ve Karesh, Pieper ve Holland (1994) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise .35 ve .70 arasında değişen anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Grant (1965) tarafından gerçekleştirilen çalışmada her iki envanterde de kişilik tipleri aynı olanların oranının %21 olduğu (Myers ve McCaulley, 1993) ve Karesh vd. (1994) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise baskın işlevleri eşleşen kişilerin oranının %15 olduğu bulunmuştur. Hem MBTI hem de JTS aynı kurama dayanmasına rağmen elde edilen değerlerin tatmin edici düzeyde olmadığı söylenebilir. Özellikle her iki envanterde de kişilik tiplerinin eşleşme oranı oldukça düşüktür. Bununla birlikte KTE ve MBTI-G formuyla yapılan geçerlik çalışmasının sonuçları JTS ve MBTI arasında yapılan bu araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında elde edilen değerlerin çok daha yüksek olduğu ileri sürülebilir.

MBTI formlarıyla yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmalarının bir kısmı da MBTI-G formu ile bu formun ilk 50 maddesinden oluşan kısa form arasındaki çalışmalara ilişkindir. Keirse (1981) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bu iki formda kişilik tipleri (dörtlü tercihleri) aynı kalanların oranının %82 olduğu bulunmuştur. Mcdadid (1984) tarafından gerçekleştirilen aynı çalışmada ise kişilik tipleri aynı kalanların (dörtlü tercihlerin eşleşme) oranı %73 olarak bulunmuştur. Keirse (1981) çalışmasındaki %82'lik eşleşme literatürdeki üst sınır değerdir. Literatürde bu değer üstünde elde edilen bir değere rastlanmamıştır. Üstelik elde edilen bu değer karşılaştırılan iki envanterin ilk 50 maddesi birbiriyle aynıdır. KTE ve MBTI arasında kişilik tiplerinin eşleşme oranı bu çalışma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında bu değerlere yaklaştığı söylenebilir. Ayrıca literatürde elde edilen üst sınır değer %82 olduğu için KTE ve MBTI arasındaki eşleşme oranı %100'e göre değil %82' temel alınarak yorumlanabilir. Bunlara ek olarak KTE ve MBTI-G Formu arasında yapılan çalışmada tercih açıklığı belirsiz olan kişilerin verileri çıkartıldığında kişilik tiplerinin eşleşme oranının Mcdadid (1984) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarına benzer olduğu ileri sürülebilir.

İç tutarlık güvenilirliğine ilişkin tartışma. Literatürde iç tutarlığa güvenilirliğini ilişkin kabul edilebilir değer .70 olarak görülmektedir (Kline, 2000, 2015). KTE' de iç

tutarlık güvenilirliğine ilişkin elde edilen güvenilirlik katsayılarının bütün boyutlarda kabul edilebilir değerin çok üstünde olduğu görülmüştür. Literatürde belirtilen sınır değerin yanında KTE'nin iç tutarlık güvenilirliğinden elde edilen değerler MBTI formlarından elde edilen değerlerle karşılaştırıldığında sonuçların yine tatmin edici düzeyde olduğu görülmüştür. Örneğin; Myers ve McCaulley (1993) tarafından gerçekleştirilen çalışmada iç tutarlık güvenilirliğinin .76 ve .83 arasında, Capraro ve Capraro (2002) tarafından gerçekleştirilen meta analiz çalışmasında .55 ve .97 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu sonuçlar MBTI'nın standart formu olarak kullanılan M formundan önceki formlara ilişkin sonuçlardır. Schaubhut vd. (2009) tarafından MBTI-M formuyla çok farklı örneklerle gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen iç tutarlık katsayılarının EI boyutunda .88 ve .92 arasında, S-N boyutunda .80 ve .92 arasında, T-F boyutunda .85 ve .91 arasında ve J-P boyutunda .87 ve .92 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu sonuçlara bakarak KTE'nin iç tutarlık güvenilirliğinin MBTI'nın standart formu olarak kullanılan M formunun güvenilirlik değerlerine ulaştığı ileri sürülebilir.

Test tekrar test güvenilirliğine ilişkin tartışma. KTE'nin test tekrar test güvenilirliği iki haftalık aralık kullanılarak hesaplanmıştır. Literatürde ise MBTI için farklı zaman aralıkları kullanılarak test tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Örneğin; Parham vd. (1984) tarafından yapılan çalışmada bir ay, Carskadon (1982) tarafından yapılan çalışmada beş hafta, Carskadon (1979) tarafından çalışmada yedi hafta, Salter vd. (1997) tarafından yapılan çalışmada ise yirmi aylık aralıklar kullanılmıştır. Harvey (1996) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında ise aralık uzunlukları bir haftadan altı yıla kadar değişen çalışmalar kullanılmıştır. Tuzcuoğlu (1996) tarafından MBTI Türkçe formunun test tekrar test güvenilirliği ise dört hafta aralıkla gerçekleştirilmiştir. MBTI'nın güncel formu olan M Formu için yapılan çalışmalarda ise üç haftadan az ve bir yıldan fazla olan aralıklar kullanılmıştır (Schaubhut vd., 2009).

MBTI' ile gerçekleştirilen test tekrar test güvenilirlik katsayılarının tüm boyutlarda .70 ve üzerinde olduğunu bildiren çalışmalar olduğu gibi (McCarley ve Carskadon 1983; Parham vd., 1984; Salter vd. 1997; Tuzcuoğlu, 1996) herhangi bir boyutta .70'in altında olduğunu bildiren çalışmalarda vardır (Carskadon, 1979; Carskadon, 1982). Harvey (1996) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında ise aralık uzunluğunun 9 aydan kısa olan çalışmalarda tüm boyutlarda elde edilen

değerler .70'in üzerindeyken aralık uzunluğu 9 aydan fazla olan çalışmalarda ise E-I boyutu hariç diğer boyutlarda .70'in altında değerler elde edilmiştir. KTE'den elde edilen test tekrar test güvenirlik katsayısı, benzer aralık kullanılarak MBTI-M formundan elde edilen değerlerle karşılaştırıldığında (E-I= .77, S-N= .65, T-F= .81 ve J-P= .78) sonuçların tatmin edici düzeyde olduğu söylenebilir (Schaubhut vd., 2009).

Test tekrar test güvenirliğine ilişkin kararlılık düzeyini gösteren ve Pearson korelasyon katsayısından daha önemli olarak görülen başka bir kararlılık göstergesi ise hem ikili hem de dörtlü tercihlerin aynı kalma oranıdır. Başka bir deyişle nitel kararlılık ya da nitel sınıflama daha önemlidir. Bunun nedeni tip kuramının kişilik yapılarının özelliklerden değil, bipolar kutuplardan oluştuğunu varsaymasıdır (McCaulley, 2000b). Hesaplanan güvenirlik katsayıları süreklilik varsayımı temel alınarak yapılmaktadır (McCaulley, 1990). MBTI'nın güncel formu olan M formu da dahil olmak üzere KTE ile yapılan çalışmada da olduğu gibi dörtlü tercihlerin (kişilik tiplerinin) eşleşme oranı hem Pearson korelasyon katsayılarına hem de ikili tercihlerin eşleşme oranına göre daha düşüktür (Bents ve Wierschke 1996; Harvey 1996; Levy vd., 1972; McCarley ve Carskadon, 1983; Myers vd., 1998). Bunun nedeni her iki uygulamada da dörtlü tercihlerin eşleşmesinin oldukça zor olmasıdır. Dört boyutun herhangi birisindeki değişme doğrudan dörtlü tercihi değiştirmektedir.

Dört harfli kişilik tiplerinin eşleşme oranı, Levy vd. (1972) tarafından iki ay arayla yapılan çalışmada %53; McCarley ve Carskadon (1983) tarafından beş hafta arayla yapılan çalışmada %47; Bents ve Wierschke (1996) tarafından altı hafta arayla yapılan çalışmada %67,5 olarak bulunmuştur. Harvey (1996) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında ise 9 aydan az aralıklar için %51 ve 9 aydan büyük aralıklar için %36 olarak bulunmuştur. Myers vd. (1998) tarafından MBTI-M Formu ile yapılan üç farklı çalışmada ise dörtlü tercihlerin eşleşme oranı %55, %66 ve %80 olarak bulunmuştur. Özellikle bu dört harfli kişilik tiplerinin eşleşme oranının, nadiren %50'yi geçmesi eleştirilmektedir. Ayrıca Myers vd. (1998) tarafından bildirilen %80'lik eşleşme üst sınır değeridir. Başka bir deyişle %80'lik eşleşmenin üstünde bir değere literatürde rastlanmamıştır. KTE'deki dörtlü tercihlerin eşleşme oranı literatürdeki değerlerle karşılaştırıldığında yüksek ve M formuyla yapılan çalışmalarda bildirilen üst sınır değere yaklaşık olduğu için tatmin edici düzeydedir.

Katılımcının test tekrar test güvenilirliğinde ilk ve ikinci uygulamada bildirdiği dört harfli kişilik tipinin değişmesi, özellikle kişiliğin zamana bağlı kararlılık gösteren bir yapı olduğu düşünüldüğünde önemli bir sorundur. Bu araştırmada görülmüştür ki bu durum katılımcının iki zıt kutup (örneğin duyumsama ve sezgi) arasındaki tercihinin yeterince açık olmamasından kaynaklanmaktadır. Myers ve McCaulley (1993) tarafından yapılan çalışmada da görülmüştür ki katılımcıların tercih açıklığı belirsizleştikçe iki uygulamada bildirdikleri kişilik tiplerinin eşleşme oranı düşmektedir. Myers vd. (1998) göre, katılımcının tercih açıklığının belirsiz olmasının nedeni tercihinin doğru bir şekilde rapor etmemesidir. Aviles (2001) göre, her iki zıt kutup arasında birbirine yakın tercihler yapan bireyler çoğunlukla her iki tercihi de eşit oranda kullandıklarını ya da her iki tercihin de kendilerine uyduğunu söylemişlerdir. Jung (1971) ise tercihler birbirine zıt olduğu için her ikisinin de (eşit seviyede) gelişmesinin imkânsız olduğunu, dolayısıyla her iki kutbun da eşit seviyede gelişmesinin aksine, bu kişilerde her ikisinin de gelişmediğini belirtmiştir. Domino ve Domino (2006) göre, test tekrar test güvenilirliğine ilişkin önemli bir sorun, bireylere bu tür envanterleri ilk kez yanıtlatmanın oldukça çekici gelmesi, ikinci defa aynı motivasyonla envanteri yanıtlanamamalarıdır. Bu yüzden bireyler rasgele cevaplar verebilmekte, bu da güvenilirlik katsayılarını düşürebilmektedir. Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, tercih açıklığı belirsiz olan katılımcıların ya da kişilik tipleri iki uygulamada değişen katılımcıların ya tercihlerini doğru rapor etmedikleri ya da her iki tercihlerinin de (örneğin E veya I) yeterince gelişmediği söylenebilir.

Üniversite bölüm kodlarına ilişkin tartışma. Bu çalışmada akademisyenlerin görüşlerine başvurularak üniversite bölüm kodları belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde ise aynı kuram doğrultusunda farklı çalışmalar yapılarak kişilik tiplerinin meslekler ya da üniversite bölümleriyle ilişkilendirildiği görülmüştür. Myers ve McCaulley (1993) tarafından MBTI el kitabında onaltı kişilik tipinin yaklaşık 180 meslekteki yüzdelik dağılımları verilmiştir. Çalışmalar doğrudan o meslekte çalışanlara MBTI uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre bir tipin bir meslekte çalışanlarda görülme yüzdesi çok yüksekken aynı tipin başka bir meslekte görülme yüzdesi çok düşüktür. Örneğin; ISTJ tipinin diş hekimleri arasında görülme oranı yaklaşık %22 iken psikologlar arasında görülme oranı yaklaşık %3'tür. Ayrıca diş hekimliği ISTJ kişilik tipinin görülme yüzdesine göre yapılan sıralamada 2.

sıradayken psikologluk 174. sıradadır (180 meslek içinde). Tieger vd. (2014) ise MBTI'daki kişilik tiplerinin özelliklerini mesleklerin özellikleriyle ilişkilendirerek her kişilik tipine uygun çeşitli meslekler önermişlerdir. Diğer bazı çalışmalarda ise kişilik tiplerinin tek bir meslekteki ya da üniversite bölümlerindeki dağılımı araştırılmıştır. Bu çalışmalar yine o meslekteki kişilere ya da o bölümdeki öğrencilere MBTI uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Örneğin; Jacoby (1981), Otte (1983), Satava (1996), Schloemer ve Schloemer (1997) tarafından yapılan çalışmalarda muhasebecilerin, Laribee (1994) tarafından yapılan çalışmalarda ise muhasebe öğrencilerinin kişilik tipleri araştırılmıştır. Hur vd. (2013), Jang vd. (2016), Kim vd. (2005), Kulkarni (2015), Poursaberi (2017), Shi vd. (2007) ve Yoo (2014) tarafından yapılan çalışmalarda tıp öğrencilerinin kişilik tipleri araştırılmıştır. Felder vd. (2002), O'Brien vd. (1998) ve Rosati (1997) tarafından yapılan çalışmalarda mühendislik öğrencilerinin, Culp ve Smith (2001) ve Johnson ve Singh (1998) tarafından yapılan çalışmalarda ise mühendislerin kişilik tipleri araştırılmıştır. Kim ve Han (2014) ve Lim vd. (2001) tarafından yapılan araştırmalarda hemşirelik öğrencilerinin, Horton vd. (2005) ve Horton vd. (2009) tarafından yapılan çalışmalarda ise turizm ve otelcilik öğrencilerinin kişilik tipleri araştırılmıştır. Araştırmaların bazılarında ise kişilik tipleri araştırılan örneklem grubu taban bir popülasyonla karşılaştırılıp herhangi bir kişilik tipinin o bölüme anlamlı bir şekilde daha fazla çekilip çekilmediği incelenmiştir (Cohen vd., 2013; DiRienzo vd., 2010; Horton vd., 2005; Jacoby 1981; Laribee, 1994). Yapılan araştırmalar göstermiştir ki bir meslekte ya da bölümde daha fazla oranda bulunan kişilik tipi/tipleri o bölüme her zaman anlamlı bir şekilde daha fazla çekilen kişilik tipi değildir (Cohen vd. 2013; DiRienzo vd., 2010; Horton vd., 2005). Dolayısıyla kişilik tipleri belirlenmeye çalışılan örneklem taban bir popülasyonla karşılaştırılmamışsa ve aradaki farkın tesadüfen ortaya çıkma ihtimaline karşılık istatistiksel analiz yapılmamışsa elde edilen sonuçlar yanıltıcı olabilmektedir. Bu nedenle bu tür çalışmalarda bir meslekte daha fazla oranda bulunan kişilik tiplerinin o mesleğin kişilik tipi olduğuna ilişkin çıkarım çok iddialı olmaktadır.

Literatürde üniversite bölümlerinin kişilik kodlarını belirlemek için bu araştırmada kullanılan yöntemin kullanıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Üniversite bölümlerinin kişilik kodlarına ilişkin aynı bölümdeki akademisyenlerin aynı kişilik kodlarını bildirdiği gibi farklı kişilik kodları da bildirdikleri belirlenmiştir. Bu

durumun nedenleri arasında akademisyenlerin hizmet sürelerinin arasındaki farklar, doğal olarak farklı bakış açılarına sahip olmaları olabilir. Ayrıca bazı bölümler için önerilen kişilik kodları Tieger vd. (2014) tarafından kişilik tiplerinin ve mesleklerin özelliklerinin eşleştirilerek önerilenlere uymaktayken diğer bazıları uymamaktadır. Bu durumun olası nedenleri arasında araştırmaya katılan akademisyenlerin sayısının az olması olabilir. Bununla birlikte karşılaştırılan kişilik ve meslek eşleştirmeleri birbirinden farklı yöntemlerle elde edilmiştir. Bu araştırma kapsamında bölümlerin kişilik kodları doğrudan o bölümde çalışan akademisyenler tarafından belirlenmiştir. Tieger vd. (2014) tarafından yapılan eşleştirmeler ise her kişilik tipinin ve her mesleğin özellikleri düşünülerek yapılmıştır. Bu nedenle farklılıkların olması normal olarak görülebilir.

Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularından hareketle getirilen önerilere yer verilmiştir. Öneriler, araştırmacılara öneriler, eğitimcilere öneriler, uygulayıcılara öneriler ve proje yapıcılara öneriler şeklinde sunulmuştur.

Araştırmacılara öneriler. Envanterin geçerlik ve güvenirlik çalışması daha geniş örneklemelerden veri toplanarak incelenebilir.

Bu çalışmada envanterin yapı geçerliği betimleyici yapısal eşitlik modeli ve betimleyici faktör analizi yöntemleriyle incelenmiştir. Yapılacak yeni çalışmalarda circumplex analiz yöntemi kullanılabilir.

Bu çalışmada KTE'nin geçerliği MBTI-G formu (Tuzcuoğlu, 1996) kullanılarak test edilmiştir KTE'nin geçerliği Atay (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanan MBTI- M Formu ile test edilebilir.

Bu çalışmada KTE'nin test tekrar test güvenirliği iki hafta arayla incelenmiştir. Yapılacak yeni çalışmalarda kişilik tiplerinin zamana bağlı olarak değişip değişmediğini belirlemek için daha uzun aralıkların kullanılması önerilmektedir. Böylece bu çalışmada iki hafta arayla elde edilen sonuçlarla karşılaştırmalar yapılabilir.

KTE'nin güvenirliğinin ve geçerliğinin başarı seviyesinden etkilenip etkilenmediğinin araştırılması önerilmektedir.

Başarı ile bu çalışmadaki kurama dayan kişilik tipleri arasındaki ulusal araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle başarı ve kişilik tipi arasındaki ilişkilerin incelenmesi önerilmektedir.

Kişilik tiplerinin boyutları ile lise öğrencilerinin akademik yetenek puanları arasında ilişki olup olmadığı incelenebilir.

Öğrencilerin KTE formunda rapor ettikleri tiplerle gerçekte sahip oldukları tiplerin eşleşip eşleşmediğine yönelik psikolojik danışma oturumları yapılarak bir araştırma yapılması önerilmektedir.

Eğitimcilerle öneriler. KTE öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaları ve arkadaşlarıyla kendisi arasındaki bireysel farklılıkları daha iyi anlamaları için öğrencilere uygulanabilir.

KTE öğrencilerin lisedeki alan seçimine yardımcı olmak ve kişilik tipleriyle ilişkili meslekleri görebilmeleri için öğrencilere uygulanabilir.

Tip açıklamaları bölümünde görüldüğü üzere, her tipin farklı öğrenme alışkanlıkları ve tercihleri vardır. Envanterle öğrencilerin kişilik tipleri araştırılabilir ve farklı tipteki öğrencilere farklı öğretim yöntemleri geliştirilebilir ve uygulanabilir. Böylece eğitim sistemi içerisinde dezavantajlı durumlarından dolayı başarısız olan ya da başarısız gibi görünen birçok öğrencinin başarı çantası yukarıya çekilebilir.

Uygulayıcılara öneriler. KTE kesinlikle kişilik tipine uygun olmayan bir mesleğe gidildiğinde öğrencinin başarısız olacağını öngörmemektedir. Envanterin sonuçları paylaşılmadan önce bütün kişilik tiplerinin bütün mesleklere girebildiği ve bütün mesleklerde ya da bölümlerde istendiği takdirde başarılı olabildiği öğrencilere hatırlatılmalıdır.

KTE bir yetenek ya da zekâ testi değil, kişilik envanteridir dolayısı ile bir öğrencinin bir alanda başarılı olup olamayacağıyla ilgili bir şey söylememektedir. KTE bir yetenek testi ile beraber kullanıldığında, daha yararlı olabilir.

KTE kesinlikle öğrencileri etiketlemek ve bir kutunun içine koymak için kullanılmamalıdır. Öğrencilere envanterin sonuçlarına bakarak kendilerini sınırlamamaları gerektiği hatırlatılmalı ve kişilik tipiyle bağlantılı olmayan alanlarda da başarılı olabilecekleri vurgulanmalıdır.

Öğrencilerin üniversite sınavından aldığı puanlara karşılık gelen bölümler arasında kişilik tiplerine uygun üniversite bölümler olmadığında ve öğrenci bu bölümlerden birisini tercih ettiğinde, “Zaten bu bölüm benim kişilik tipime uygun değildi.” anlayışıyla o bölümde başarısız olmaya şartlanabilir. Bu nedenle yine öğrenciye envanterin başarı ya da başarısızlıkla ilgili bir şeyi öngörmediği hatırlatılmalıdır.

KTE'nin sonuçlarının öğrenciler tarafından kötüye kullanılması engellenmelidir. Şöyle ki öğrenciler “Ben bir sezgiselim dolayısıyla detayları göremem.” ya da “Ben bir algılayanım, bu nedenle derslere geç kalmam gayet normal.” ya da “Ben bir duyusalım o yüzden teorik soruları cevaplayamam.” gibi bahanelerle gelebilirler. Tipler bir şeyi yapamamanın bahanesi değildir.

Proje yapıcılara öneriler. Envanterin üniversite öğrencileri için başka bir formunu geliştirmek üzere bir proje yapılabilir. Projeden elde edilecek kaynakla çalışma grupları oluşturulabilir. Çalışma grupları aracılığıyla daha çok akademisyenle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilebilir ve böylece aynı bölümdeki akademisyenlerin bölümlerin kişilik tipleri için farklı değerlendirmeleri olup olmadığı irdelenebilir. Dolayısıyla bir bölüm için farklı kişilik tipleri belirlenebilir.

Çalışma grupları aracılığıyla KTE, ulusal popülasyonu temsil edebilen bir lise örneğine uygulanabilir ve böylece ulusal nüfusun on altı kişilik tipine göre dağılımı bulunabilir. Bunun yanında yine çalışma grubu aracılığıyla envanterin geliştirilecek olan üniversite formu bütün üniversite bölümlerine uygulanarak bu bölümlerdeki on altı kişilik tipinin dağılımları belirlenebilir. Böylece hangi bölümlerin hangi kişilik tiplerini daha fazla çektiğine ilişkin çok önemli veriler elde edilebilir.

Envanterin üniversite formu uygulanırken öğrencilere bölümlerden memnun olup olmadıkları da sorulabilir. Böylece o bölüme en çok ya da en az çekilen öğrencilerin o bölümden ne kadar memnun oldukları belirlenebilir.

Projeden elde edilecek kaynak kullanılarak, sonuçlara daha hızlı bir şekilde ulaşabilmek için, bir bilgisayar programı yazılabilir ve envanter bu program aracılığıyla kolayca cevaplanabilecek ve sonuç alabilecek hale getirilebilir.

Kaynaklar

- Allen, J. ve Brock, S. A. (2002). Health care communication using personality type: patients are different. Philadelphia: Routledge.
- Atay, S. (2012). The standardization of Myers-Briggs type indicator into Turkish: An application on students. *Journal of Instructional Psychology*, 39(2), 74-79. Erişim adresi: <http://search.ebscohost.com>
- Aviles, C. B. (2001). A review of the Myers-Briggs Type Inventory: A potential training tool for human services organizations. *Resources in education*, 1-16. Erişim adresi: <http://files.eric.ed.gov>
- Ay, A. (2009). *Lise 10.sınıf öğrencilerinin kişilik tiplerinin akademik başarı üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Balkis, M. (2004). An adaptation study of the self-directed search in Turkish culture. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17, 54-63. Erişim adresi: <http://ejer.com.tr>
- Baron, R. (1998). *What type am I? Discover who you really are*. New York: Penguin Putnam.
- Bealing, W. E., Baker, R. L. ve Russo, C. J. (2006). Personality: What it takes to be an accountant. *The Accounting Educators' Journal*, 16, 119-128. Erişim adresi: [Erişim adresi: http://www.aejournal.com](http://www.aejournal.com)
- Beebe, J. (2006). Psychological types. R. K. Papadopoulos (Ed.), *The handbook of Jungian psychology: Theory, practice and applications* (pp. 130-152) içinde. New York: Routledge.
- Bents, R. ve Wierschke, A. (1996). Test-retest reliability of the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Psychological Type*, 36, 42-46. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Bisping, T. O. ve Ells, J. B. (2006). Personality type as a determinant of student performance in introductory economics: macroeconomics vs. microeconomics. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 7(1), 3-27. Erişim adresi: <https://search.proquest.com>

- Bisping, T. O. ve Patron, H. (2008). Personality type as a determinant of student success in introductory general business courses. *Academy of Educational Leadership Journal*, 12(1), 35-50. Erişim adresi: <https://search.proquest.com>
- Boeree, C. G. (2006). *Personality theories: An introduction*. Shippensburg University: Psychology Department.
- Borg, M. O. ve Shapiro, S. L. (1996). Personality type and student performance in principles of economics. *The Journal of Economic Education*, 27(1), 3-25. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com>
- Borg, M. O. ve Stranahan, H. A. (2002). Personality type and student performance in upper-level economics courses: The importance of race and gender. *The Journal of Economic Education*, 33(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/00220480209596120>
- Boyle, G. J. (1995). Myers-Briggs Type Indicator (MBTI): Some Psychometric Limitations. *Australian Psychologist*, 30(1), 71-74. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1742-9544.1995.tb01750.x>
- Brown, J. A. (1989). *An investigation of the relationships between the four typological dimensions of the Myers-Briggs Type Indicator and problem-solving skill level in mathematics at the community college* (Doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University, New York.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ.D. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Capraro, R. M. ve Capraro, M. M. (2002). Myers-briggs type indicator score reliability across: Studies a meta-analytic reliability generalization study. *Educational and Psychological Measurement*, 62(4), 590-602. <https://doi.org/10.1177/0013164402062004004>
- Card, C. N. (1993). *Discover the power of introversion: What most introverts are never told and extraverts learn the hard way*. Gladwyne, PA: Type & Temperament Press.
- Carskadon, T. G. (1979). Test-retest reliabilities of continuous scores on Form G of the Myers-Briggs Type Indicator. *Research in Psychological Type*, 2, 83-84. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>

- Carskadon, T. G. (1982). Sex differences in test-retest reliabilities of continuous scores on Form G of the Myers-Briggs Type Indicator. *Research in Psychological Type*, 5, 78-79. <https://doi.org/10.2466/pr0.1977.41.3.1011>
- Clark, G. J. ve Riley, W. D. (2001). The connection between success in a freshman chemistry class and a student's Jungian personality type. *J. Chem. Educ*, 78(10), 1406-1411. <https://doi.org/10.1021/ed078p1406>
- Cohen, R. J. ve Swerdlik, M. E. (2009). *Psychological testing and assessment: An introduction to tests and measurement* (7th ed.). Boston: McGraw-Hill
- Cohen, Y., Ornoy, H. ve Keren, B. (2013). MBTI personality types of project managers and their success: A field survey. *Project Management Journal*, 44(3), 78-87. <https://doi.org/10.1002/pmj.21338>
- Comrey, A. L. (1983). An evaluation of Myers Briggs Type Indicator. *Academic Psychology Bulletin*, 5, 155-119. Erişim adresi: psycnet.apa.org
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd. ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1985) *The NEO Personality Inventory manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Cranton, P. ve Knoop, R. (1995). Assessing Jung's psychological types: The PET Type Check. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 121(2), 249-275. Erişim adresi: <http://psycnet.apa.org>
- Culp, G. ve Smith, A. (2001) Understanding psychological type to improve project team performance. *Journal of Management in Engineering*, 17(1), 24-33. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0742-597X\(2001\)17:1\(24\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0742-597X(2001)17:1(24))
- Davis, M. F. ve Mattoon, M. A. (2006). Reliability and validity of the Gray-Wheelwrights Jungian Type Survey. *European Journal of Psychological Assessment*, 22(4), 233-239. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.22.4.233>
- Dawes, R. (2004). Time for a critical empirical investigation of the MBTI. *European Business Forum* 18, 88–89. Erişim adresi: <https://www.cems.org>
- De Bruin, G. P. (1996). An item factor analysis of the MBTI (Form G Self-scorable) for a South African sample. *Proceedings 4th International International Type*

- Users Organization Conference* (pp. 44-45) içinde. Sandton, South Africa.
Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- DiRienzo, C., Das, J., Synn, W., Kitts, J. ve McGrath, K. (2010). The relationship between MBTI and academic performance: A study across academic disciplines. *Journal of Psychological Type*, 70(5), 53-67. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Domino, G. ve Domino, M. L. (2006). *Psychological testing: an introduction* (2nd ed.). New York: Cambridge University Press.
- Dunning, D. (2001). *What's Your Type of Career?* Mountain View, CA: Davies-Black Publishing.
- Dunning, D. (2004). *TLC at work: Training, leading, coaching all types for star performance*. Palo Alto, CA: Davies-Black Publishing.
- Ewen, R. B. (2003). *An introduction to theories of personality* (6th ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Feist, J. ve Feist, G. J. (2008). *Theories of personality* (7th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Felder, R. M., Felder, G. N. ve Dietz, E. J. (2002). The effects of personality type on engineering student performance and attitudes. *Journal of Engineering Education*, 91(1), 3-17. <https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2002.tb00667.x>
- Fordham, F. (2001) *Jung psikolojisinin ana hatları* (A. Yalçiner, Çev.) Ankara: Say Yayıncılık
- Furnham, A. (2008). *Personality and intelligence at work: Exploring and explaining individual differences at work*. London: Routledge.
- Gardner, P. L. (2009). Dimensions of the Myers Briggs Temperament Inventory and implications for the school library media specialist. *PNLA Quarterly*, 73(4), 1-15. Erişim adresi: pnla.memberclicks.net
- Gardner, W. L. ve Martinko, M. J. (1996). Using the Myers-Briggs Type Indicator to study managers: A literature review and research agenda. *Journal of Management*, 22(1), 45-83. <https://doi.org/10.1177/014920639602200103>
- Gençtan, E. (2002). *Psikanaliz ve sonrası* (8. bs.). İstanbul: Remzi Yayınları.

- Gladwell, M. (2006). Personality plus. G. F. Marcus (Ed.), *The norton psychology reader* (pp. 304-316) içinde. New York: W. W. Norton & Company.
- Goldstein, D. B. ve Kroeger, O. (2013). *Creative you: Using your personality type to thrive*. New York: Atria Paperback.
- Gray, H., ve Wheelwright, J. B. (1946). Jung's psychological types, their frequency of occurrence. *The Journal of General Psychology*, 34(1), 3-17. <https://doi.org/10.1080/00221309.1946.10544516>
- Greenberg, H. C. (2008). *A study on the relationship between personality type, sense of humor and creativity* (Doctoral dissertation). Massachusetts Institute of Technology, Massachusetts.
- Gregory, R. J. (2014). *Psychological testing history, principles, and applications* (7th ed.). London: Pearson Education.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. ve Black, W. C. (2006). *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River.
- Hall, C. S. ve Nordby, V. J. (1973). *A primer of Jungian psychology*. New York: Taplinger Publishing.
- Hammer, A. L. (2006). Myers-Briggs Type Indicator. J. H. Greenhaus ve G. A. Callanan (Eds.), *Encyclopedia of Career Development* (pp. 524-527) içinde. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hammer, A. L. ve Yeakley Jr, F. R. (1987). The relationship between "true type" and reported type. *Journal of Psychological Type*, 13, 52-55. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Harvey, R. J. (1996). Reliability and validity. A. L. Hammer (Ed.), *MBTI Applications: A decade of research on the Myers- Briggs Type Indicator* (pp. 5-29) içinde. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Harvey, R. J., Murry, W. D. ve Stamoulis, D. (1995). Unresolved issues in the dimensionality of the Myers-Briggs Type Indicator. *Educational and Psychological Measurement*, 55 (4), 535-544. <http://dx.doi.org/10.1177/0013164495055004002>

- Hirsh, S. K. ve Kise, J. A. G. (2006). *Work it out: Using personality type to improve team performance*. Mountain View, CA: Davies-Black Publishing.
- Hirsh, S. K. ve Kummerow, J. M. (1989). *LIFETypes*. New York: Warner Books.
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60. Erişim adresi: <https://arrow.dit.ie>
- Horton, B. W., Clarke, I. ve Welpott, S. D. (2005). Applying the MBTI to hospitality education. *Journal of hospitality & tourism education*, 17(4), 36-45. <https://doi.org/10.1080/10963758.2005.10696840>
- Horton, B., Foucar-Szocki, R. ve Clark, I. (2009). Meyers Briggs Type Indicator and academic performance in hospitality education. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 21(4), 55-64. <https://doi.org/10.1080/10963758.2009.10696960>
- Hur, Y., Cho, A. R. ve Kim, S. (2013). The characteristics of medical students' personality types and interpersonal needs. *Korean Journal of Medical Education*, 25(4), 309-316. <https://doi.org/10.3946/kjme.2013.25.4.309>
- İnan, ř. (2006). *Kariyer eğilim envanterinin geliştirilmesine yönelik bir çalışma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. (2009). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Jacoby, P. F. (1981). Psychological types and career success in the accounting profession. *Research in Psychological Type*, 4, 24-37. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Jang, J. S., Hwang, W. W. ve Cho, S. H. (2016). Relationship between personality type and academic achievement of Korean medical students. *Journal of Physiology & Pathology in Korean Medicine*, 30(1), 61-65. <http://dx.doi.org/10.15188/kjopp.2016.02.30.1.61>
- Jeffries, W. C. (1991). *True to type: answers to the most commonly asked questions about interpreting the Myers Briggs Type Indicator*. Norfolk, VA: Hampton Roads Publishing.

- Johnson, D. A. ve Saunders, D. R. (1990). Confirmatory factor analysis of the Myers-Briggs Type Indicator-expanded analysis report. *Educational and Psychological Measurement*, 50(3), 561-571. <https://doi.org/10.1177/0013164490503010>
- Johnson, H. M. ve Singh, A. (1998). The personality of civil engineers. *Journal of Management in Engineering*, 4(4), 45-56. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0742-597X\(1998\)14:4\(45\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0742-597X(1998)14:4(45))
- Jung, C. G. (1966). *Two essays on analytical psychology*: Vol. 7 (R. F. C. Hull, Çev.). New Jersey: Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1971) Psychological types. In *Collected works*: Vol. 6 (R. E. C. Hull, Çev.). Princeton, NJ: Princeton University Press (Orijinal eser Psychologische Typen adıyla Almanca olarak 1921 yılında yayımlanmıştır).
- Kabadayı, A. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilişsel öğrenme stilleri ve cinsiyetlerine göre karşılaştırılması: Konya ili örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 1-16. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/omuefd>
- Kaiser, K. M. (1981). Use of the first 50 items as a surrogate measure of the Myers-Briggs Type Indicator. *Research in Psychological Type*, 4, 55-61. <https://www.capt.org/jpt>
- Kalman, C. S. (2008). Intellectual Development and Psychological Types. *Successful Science and Engineering Teaching: Theoretical and Learning Perspectives*. Secaucus, NJ: Springer
- Karesh, D. M., Pieper, W. A. ve Holland, C. L. (1994). Comparing the MBTI, the Jungian Type Survey, and the Singer-Loomis Inventory of Personality. *Journal of Psychological Type*, 30, 30-38. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Keirsey, D. ve Bates, M. (1984). *Please understand me: Character & temperament types*. Del Mar, CA: Gnosology Books.
- Kennedy, R. B. ve Kennedy, D. A. (2004). Using the Myers-Briggs Type Indicator in career counseling. *Journal of Employment Counseling*, 41(1), 38-43. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1920.2004.tb00876.x>

- Kim, M. R. ve Han, S. J. (2014). Relationships between the Myers-Briggs Type Indicator personality profiling, academic performance and student satisfaction in nursing students. *International Journal of Bio-Science and Bio-Technology*, 6(6), 1-12. Erişim adresi: pdfs.semanticscholar.org
- Kim, S., Kim, J. H. ve Hur, Y. (2005). A proposal on educational method of studying by comparing medical students' personality types and class achievement. *Korean Journal of Medical Education*, 17(2), 107-120. <https://doi.org/10.3946/kjme.2005.17.2.107>
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing* (2nd.ed.). New York: Routledge
- Kline, P. (2015). *A handbook of test construction: Introduction to psychometric design*. New York: Routledge.
- Kline, R. B. (2005), *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (2nd ed.). New York: The Guilford Press.
- Kroeger, O. ve Thuesen, J. M. (1988). *Type talk: The 16 personality types that determine how we live, love, and work*. New York: Dell Publishing.
- Kroeger, O. ve Thuesen, J. M. (1992). *Type talk at work: How the 16 personality types determine your success on the job*. New York: Dell Publishing.
- Kulkarni, N. S. (2015). Evaluation of personality type of first year medical students. *Journal of Evolution of Medical and Dental Sciences*, 4(48), 8283-8287. <http://dx.doi.org/10.14260/jemds/2015/1202>
- Kummerow, J. M., Barger, N. J. ve Kirby, L. (1997). *Work types: Understanding your work personality-how it helps you and holds you back, and what you can do to understand it*. New York: Warner Books.
- Kuzgun, Y. (1988). *Kendini değerlendirme envanteri el kitabı*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Laribee, S. F. (1994). The psychological types of college accounting students. *Journal of Psychological Type*, 28, 37-42. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Lawrence, G. (1986). Issues in the development of the MBTI. *Journal of Psychological Type*, 12(2), 2-7.

- Lawrence, G. D. (1993). *People types & tiger stripes*. Gainesville, FL: Center for Applications of Psychological Type.
- Levy, N., Murphy Jr, C. ve Carlson, R. (1972). Personality types among Negro college students. *Educational and Psychological Measurement*, 32(3), 641-653. <https://doi.org/10.1177/001316447203200307>
- Lim, J. Y., Yoo, I. Y. ve Oh, S. N. (2001). Relationship between personality type, SAT score and GPA of student nurses. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 31(5), 835-845. <https://doi.org/10.4040/jkan.2001.31.5.835>
- Lloyd, J. B. (2008). Myers-Briggs theory: How true? How necessary. *Journal of Psychological Type*, 68(6), 43-50. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Loomis, M. ve Singer, J. (1980). Testing the bipolar assumption in Jung's typology. *Journal of Analytical Psychology*, 25(4), 351-356. <https://doi.org/10.1111/j.1465-5922.1980.00351.x>
- Macdadid, G. P. (1984). Recommended uses of the abbreviated version (Form AV) of the Myers-Briggs Type Indicator and comparisons with Form G. *Journal of Psychological Type*, 7, 49-55. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Mamchur, C. (1996). *A teacher's guide to cognitive type theory and learning style*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Mattoon, M. A. ve Davis, M. (1995). The Gray-Wheelwrights Jungian Type Survey: Development and history. *Journal of Analytical Psychology*, 40(2), 205-234. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1465-5922.1995.00205.x>
- McCarley, N. G. ve Carskadon, T. G. (1983). Test-retest reliabilities of scales and subscales of the Myers-Briggs Type Indicator and of criteria for clinical interpretive hypotheses involving them. *Research in Psychological Type*, 6, 24-36. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- McCaulley, M. H. (1974). *The Myers-Briggs Type Indicator and the teaching-learning process*. Paper presented at the Symposium of American

Educational Research Association, Chicago, IL. Erişim adresi:
<https://files.eric.ed.gov>

McCaulley, M. H. (1985). The Selection Ratio Type Table: A research strategy for comparing type distributions. *Journal of Psychological Type*, 10, 46-56. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>

McCaulley, M. H. (1990). The Myers-Briggs Type Indicator: A measure for individuals and groups. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 22, 181-195. <https://doi.org/10.1080/07481756.1990.12022929>

McCaulley, M. H. (1991). Additional comments regarding the Myers-Briggs Type Indicator: A response to comments. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 23, 182-185. Erişim adresi: psycnet.apa.org

McCaulley, M. H. (2000a). Myers-Briggs Type Indicator: A bridge between counseling and consulting. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 52(2), 117-132. <http://dx.doi.org/10.1037/1061-4087.52.2.117>

McCaulley, M. H. (2000b). The Myers-Briggs Type Indicator in counseling. C. E. Watkins & V. L. Campbell (Eds.), *Testing and assessment in counseling practice* (pp. 111-173) içinde. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

McCaulley, M. H. ve Martin, C. R. (1995). Career assessment and the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Career Assessment*, 3(2), 219-239. <https://doi.org/10.1177/106907279500300208>

McCaulley, M. H. ve Moody, R. A. (2008). Multicultural Applications of the Myers-Briggs Type Indicator. L. A. Suzuki & J. G. Ponterotto (Eds.), *Handbook of multicultural assessment clinical, psychological, and educational applications* (pp. 402-424) içinde. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (1989). Reinterpreting the Myers-Briggs Type Indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of personality*, 57(1), 17-40. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.1989.tb00759.x>

Melancon, J. G., & Thompson, B. (1996). *Measurement of self-perceptions of Jungian psychological types*. Paper presented at the annual meeting of the

National Council on Measurement in Education, New York. Erişim adresi:
<https://files.eric.ed.gov>

Michael, J. (2003). Using the Myers-Briggs Type Indicator as a tool for leadership development? Apply with caution. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 10(1), 68-81. <https://doi.org/10.1177/107179190301000106>

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2017). *Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2016-2017*. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017.pdf

Moody, R. (1988). Personality preferences and foreign language learning. *The Modern Language Journal*, 72(4), 389-401. <http://dx.doi.org/10.2307/327751>

Myers, I. B. (1962). *Manual: The Myers-Briggs Type Indicator*. Princeton, NJ: Educational Testing Service.

Myers, I. B. (1977). *Myers-Briggs Type Indicator (Form G)*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Myers, I. B. (1998). *Introduction to type*. Mountain View, CA: Consulting Psychologist Press.

Myers, I. B. ve McCaulley, M. H. (1993). *Manual: A guide to the development and use of the Myers—Briggs Type Indicator* (9th ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Myers, I. B. ve Myers, P. B. (1995). *Gifts differing: Understanding personality type*. Mountain View, CA: Davies-Black Publishing.

Myers, I. B., McCaulley, M. H., Quenk, N. L. ve Hammer, A. L. (1998). *MBTI manual—A guide to the development and use of the Myers-Briggs Type Indicator* (3th ed.). Mountain View, CA: Consulting Psychologists Press.

Myers, K. D. (1987). Katharine C. Briggs and Isabel Briggs Myers: the women behind the MBTI. *Journal of Psychological Type*, 13, 2-8. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>

Myers, S. (2016). The five functions of psychological type. *Journal of Analytical Psychology*, 61(2), 183-202. <https://doi.org/10.1111/1468-5922.12205>

- Nourayi, M. M. ve Cherry, A. A. (1993). Accounting students' performance and personality types. *Journal of education for Business*, 69(2), 111-115. <https://doi.org/10.1080/08832323.1993.10117667>
- O'Brien, T. P., Bernold, L. E. ve Akroyd, D. (1998). Myers-Briggs type indicator and academic achievement in engineering education. *International Journal of Engineering Education*, 14(5), 311-315. Erişim adresi: <https://www.ijee.ie>
- Oswick, C. ve Barber, P. (1998). Personality type and performance in an introductory level accounting course: A research note. *Accounting Education*, 7(3), 249-254. <https://doi.org/10.1080/096392898331171>
- Otte, P. J. (1983). *Psychological typology of the local firm certified public accountant* (Unpublished doctoral dissertation). Western Michigan University, Michigan.
- Parham, M., Miller, D. I. ve Carskadon, T. G. (1984). Do "job types" differ from "life types?": The effects of standard vs. vocationally specific instructions on the reliability of MBTI scores. *Journal of Psychological Type*, 7, 46-48. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Pelley, J. W. (2006). Effect of concept mapping on Myers-Briggs personality types. *Proceedings of the 2nd International Conference on Concept Mapping* (pp. 82-85) içinde. San José, Costa Rica. <http://cmc.ihmc.us>
- Pinkney, J. W. (1983). The Myers-Briggs Type Indicator as an alternative in career counseling. *Journal of Counseling & Development*, 62(3), 173-177. <http://dx.doi.org/10.1111/j.2164-4918.1983.tb00179.x>
- Pittenger, D. J. (1993). The utility of the Myers-Briggs type indicator. *Review of Educational Research*, 63(4), 467-488. <https://doi.org/10.3102/00346543063004467>
- Poursaberi, R. (2016). Determining students' profiles of Myers-Briggs Personality Types and its correlation with academic achievement at Tabriz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 16, 494-503. Erişim adresi: <http://ijme.mui.ac.ir>
- Quenk, N. L. (1996). *In the grip: Our hidden personality*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.

- Quenk, N. L. (2002). *Was that really me? How everyday stress brings out our hidden personality*. Mountain View, CA: Davies-Black Publishing.
- Quenk, N. L. (2009). *Essentials of Myers-Briggs Type Indicator assessment* (2nd ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Quenk, N. L. (2010). Myers-Briggs Type Indicator. I. B. Weiner & W. E. Craighead (Eds.), *The corsini encyclopedia of psychology* (pp.1048-1049) içinde. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Quenk, N. L., Hammer, A. L. ve Majors, M. S. (2001). *MBTI Step II manual: Exploring the next level of type with the Myers-Briggs Type Indicator Form Q*. Mountain View, CA: Consulting Psychologist Press.
- Randall, V. R. (1995). The Myers-Briggs Type Indicator, first year law students and performance. *Cumberland Law Review*, 26, 63-110. Erişim adresi: <https://heinonline.org>
- Rosati, P. (1993). Student retention from first-year engineering related to personality type. *Proceedings, Frontiers in Education Conference* (pp. 37-39) içinde. Washington, USA. Erişim adresi: <https://ieeexplore.ieee.org>
- Rosati, P. (1997). Psychological types of Canadian engineering students. *Journal of Psychological Type*, 41, 33-37. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Rosati, P. (1998). Academic progress of Canadian engineering students in terms of MBTI personality type. *International Journal of Engineering Education*, 14(5), 322-327. Erişim adresi: <https://www.ijee.ie>
- Rowe, M. B. (1978). Who chooses science? A profile. *The Science Teacher*, 45, 5-28. Erişim adresi: <https://www.jstor.org>
- Saban, A. (2004). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar* (3. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Saggino, A. ve Kline, P. (1995). Item factor analysis of the Italian version of the Myers- Briggs Type Indicator®. *Personality and Individual Differences*, 19, 243–249. [http://dx.doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00023-Y](http://dx.doi.org/10.1016/0191-8869(95)00023-Y)

- Salter, D. W., Evans, N. J. ve Forney, D. S. (1997). Test-retest of the Myers-Briggs Type Indicator: An examination of dominant functioning. *Educational and Psychological Measurement*, 57(4), 590-597. <http://dx.doi.org/10.1177/0013164497057004005>
- Sanborn, D. K. (2013). *Myers-Briggs® preferences and academic success in the first college semester* (Ph. D. dissertation) Iowa State University, Iowa
- Satava, D. (1996). Personality types of CPAs: National vs. local firms. *Journal of Psychological Type*, 36, 36-41. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Schaubhut, N. A., Herk, N. A. ve Thompson, R. C. (2009). *MBTI® Form M Manual Supplement*. Palo Alto, CA: CPP Inc. Erişim adresi: <https://www.themyersbriggs.com>
- Scherer, R. F., Wiebe, F. A., Luther, D. C. ve Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the ways of coping questionnaire. *Psychological Reports*, 62, 763-770. <https://doi.org/10.2466/pr0.1988.62.3.763>
- Schloemer, P. G. ve Schloemer, M. S. (1997). The personality types and preferences of CPA firm professionals: An analysis of changes in the profession. *Accounting Horizons*, 11(4), 24-39. Erişim adresi: <https://search.proquest.com>
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2009). *Theories of personality* (9th ed.). Belmont, CA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Sharma, S. (1996). *Applied multivariate techniques*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Sharp, D. (1987). *Personality types: Jung's model of typology*. Toronto: Inner City Books.
- Shenhar, A. J., Dvir, D., Levy, O. ve Maltz, A. C. (2001). Project success: A multidimensional strategic concept. *Long Range Planning*, 34(6), 699–725. [https://doi.org/10.1016/S0024-6301\(01\)00097-8](https://doi.org/10.1016/S0024-6301(01)00097-8)
- Shi, R., Shan, S. Q. ve Tian, J. Q. (2007). Psychological type and undergraduate student achievement in pharmacy course in military medical

university. *Online Submission*, 4(9), 20-24. Erişim adresi:
<https://files.eric.ed.gov>

Sipps, G. J., Alexander, R. A. ve Friedt, L. (1985). Item analysis of the Myers-Briggs type indicator. *Educational and Psychological Measurement*, 45(4), 789-796.
<https://doi.org/10.1177/0013164485454009>

Sommers-Flanagan, J. ve Sommers-Flanagan, R. (2015). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Stricker, L. J. ve Ross, J. (1962). A description and evaluation of the Myers-Briggs Type Indicator. *Research Bulletin*, 6, 1–180. <https://doi.org/10.1002/j.2333-8504.1962.tb00951.x>

Swope, K. J. ve Schmitt, P. M. (2006). The performance of economics graduates over the entire curriculum: The determinants of success. *The Journal of Economic Education*, 37(4), 387-394. <https://doi.org/10.3200/JECE.37.4.387-394>

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th ed.). Boston: Pearson Education.

Thompson, B. ve Borello, G. M. (1986a). Construct validity of the Myers-Briggs Type Indicator. *Educational and Psychological Measurement*, 46, 745-752.
<https://doi.org/10.1177/0013164486463032>

Thompson, B. ve Borello, G. M. (1986b). Second-order factor structure of the MBTI: A construct validity assessment. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 18, 148-153. <https://doi.org/10.1177/0013164486463032>

Thomson, L. (1998). *Personality type: An owner's manual: A practical guide to understanding yourself and others through typology*. Boston: Shambhala Publications.

Thorne, B. M. (2009). Introversion-Extraversion. I. B. Weiner & W. E. Craighead (Eds.), *The Corsini encyclopedia of psychology* (pp. 870) içinde. New Jersey: John Wiley & Sons.

- Tickle, L. (2009). Personality types of actuaries. *Presented to the Institute of Actuaries of Australia Biennial Convention*. Macquarie University, Sydney.
Erişim adresi: <https://www.actuaries.asn.au>
- Tieger, P. D., Barron, B. ve Tieger, K. (2014). *Do what you are: Discover the perfect career for you through the secrets of personality type*. New York: Little, Brown.
- Tischler, L. (1994). The MBTI factor structure. *Journal of Psychological Type*, 31, 24–31. Erişim adresi: <https://www.capt.org/milo/JPT.htm>
- Tuzcuoğlu, A. S. (1996). *Myers Briggs psikolojik tip belirleyicisinin dilsel eşdeğerlilik, gúvenirlik ve geğerlilik alışması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitúřü, İstanbul.
- Tzeng, O. C., Outcalt, D., Boyer, S. L., Ware, R. ve Landis, D. (1984). Item validity of the Myers-Briggs type indicator. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 255-256. http://dx.doi.org/10.1207/s15327752jpa4803_4
- Tzeng, O. C., Ware, R. ve Chen, J. M. (1989). Measurement and utility of continuous unipolar ratings for the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Personality Assessment*, 53(4), 727-738. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5304_9
- Urbina, S. (2014). *Essentials of psychological testing* (2nd ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Vardarlı, B. (2014). Kúresel model bağlamında mesleki ilgilerin Túrkiye'deki yapısının incelenmesi: İzmir ili örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitúřü, İzmir.
- Varvel, T., Adams, S. G., Pridie, S. J. ve Ruiz Ulloa, B. C. (2004). Team effectiveness and individual Myers-Briggs personality dimensions. *Journal of management in Engineering*, 20(4), 141-146. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0742-597X\(2004\)20:4\(141\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0742-597X(2004)20:4(141))
- Wankat, P. C. ve Oreovicz, F. S. (2015). *Teaching engineering* (2nd ed.). West Lafayette, Indiana: Purdue University Press.
- Weiler, C. S., Keller, J. K. ve Olex, C. (2012). Personality type differences between Ph. D. climate researchers and the general public: Implications for effective

communication. *Climatic change*, 112(2), 233-242. Erişim adresi: <https://link.springer.com>

Wennik, R. S. (1999). *Your personality prescription: Optimal health through personality profiling*. New York: Kensington Books.

Wheeler, P. (2001). The Myers-Briggs Type Indicator and applications to accounting education and research. *Issues in Accounting Education*, 16(1), 125-150. <https://doi.org/10.2308/iace.2001.16.1.125>

Willis, C. G. ve Ham, T. L (1988). Personality Measures: Myers Briggs Type Indicator. J.T. Kapes & M. M. Mastie (Eds.), *A counselor's guide to career assessment instruments* (pp. 228-233) içinde. National Career Development Association.

Wu, L., Zhou, Z. ve Chen, B. (2011). The application of MBTI personality type theory in the Bank management. *Information Technology and Artificial Intelligence Conference* (pp. 455-458) içinde. Chongqing, China. <https://doi.org/10.1109/ICMSS.2011.5998077>

Yoo, H. H. (2014). Difference Analysis of Study Achievement in Course Related to Anatomy by Personality Type. *Korean Journal of Physical Anthropology*, 27(3), 137-144. <https://doi.org/10.11637/kjpa.2014.27.3.137>

Yu, C. (2011). The Relationship between MBTI and Career Success-For Chinese Example. *Management and Service Science International Conference* (pp. 1-6) içinde. Wuhan, China. <https://doi.org/10.1109/ICMSS.2011.5998077>.

EK-A: Kişilik Tipleri Envanteri Örnek Maddeler

Sayın katılımcı;

Bu araştırmanın amacı sizin kişilik tipinizi belirlemek ve kişilik tipinize uygun üniversite bölümlerinin neler olduğunu göstermektir. Bu çalışma içerisinde yer alan sorular bir test sorusu olmadığı için doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bütün seçenekler değerlidir. Sizden istenen sizi en çok yansıtan seçeneği işaretlemenizdir. Bu forma isim ya da soyisim yazmayınız.

1. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Arkadaşlarıyla bir arada olmak isteyen
- (b) Kendisiyle baş başa kalmak isteyen

2. Hangi soruları cevaplamak daha çok hoşunuza gider?

- (a) Direkt bilgi isteyen soruları
- (b) Yorum yaparak çözülecek soruları

3. Kararlarınızı daha çok nasıl verirsiniz?

- (a) Akımla
- (b) Duygularıyla

4. Çalışma alışkanlığınızı hangisi daha çok yansıtır?

- (a) Esnek
- (b) Sıkı

5. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Hareketli
- (b) Sakin

6. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Hayatı olduğu gibi kabul eden
- (b) Hayatı değiştirmeye çalışan

7. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Açık sözlü
- (b) Tatlı dilli

8. Bir plana bağlı kalmak beni;

- (a) Kısıtlar
- (b) Rahatlatır

9. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Yabancılarla ilişkiyi başlatıp geliştiren
- (b) Yabancılarla ilişkide ilk adımı karşıındakinden bekleyen

10. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Hafızası güçlü
- (b) Önsüzileri güçlü

11. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Kendi işleri varsa arkadaşlarının isteklerine hayır diyebilen
- (b) Kendi işleri olmasına rağmen arkadaşlarının isteklerine hayır demekte zorlanan

12. Hangisi sizi daha çok yansıtır?

- (a) Spontan
- (b) Planlı

EK-B: Kişilik Tipleri Envanteri Yanıtlama ve Puanlama Formu

Soru formunda bulunan maddeler için cevaplarınızı aşağıdaki yanıt formuna işaretleyiniz. Örneğin 1. soru için “a” seçeneği sizi uygunsa “a” seçeneğinin altına X işareti, b seçeneği uygunsa “b” seçeneğinin altına X işareti koyunuz. Her bölümde a ve b seçeneklerinin altında bulunan X işaretlerinin sayısını “Toplam” bölümünün karşısındaki kutucuklara yazınız. Toplam bölümünde hangi kutucuktaki X işareti sayısı fazlaysa o kutucuğun altındaki tercihi yuvarlak içine alınız. Son olarak yuvarlak içine aldığınız harfleri kişilik tipi bölümüne yazınız?

Örnek Yanıtlama Formu

Madde	a	b
1	X	
5		X
9	X	
Toplam	2	1
Tercih	(E)	I

Madde	a	b
2		X
6		X
10		X
Toplam	0	3
Tercih	S	(N)

Madde	a	b
3	X	
7	X	
11		X
Toplam	2	1
Tercih	(T)	F

Madde	a	b
4	X	
8	X	
12	X	
Toplam	3	0
Tercih	(J)	P

Kişilik Tipi **ENTJ**

EK-C: Myers Briggs Tip Belirleyici G Formu Örnek Maddeleri

Nasıl hissettiğiniz veya davrandığınız konusunda size en yakın gelen cevap hangisidir?

1. Genelde

- (a) insanlarla çabuk kaynaşan mı yoksa
- (b) sessiz ve mesafeli bir kişi misiniz?

2. Eğer öğretmen olsaydınız

- (a) veri, araştırma ve sonuçlardan söz eden dersler vermekten mi?
- (b) kuramsal yanı ağır basan dersler vermekten mi hoşlanırsınız?

3. Genelde

- (a) aklınızın kalbinizi yönetmesine mi?
- (b) kalbinizin aklınızı yönetmesine mi izin verirsiniz?

4. Bir günlüğüne bir yere gidecek olsanız

- (a) neleri, ne zaman yapacağınızı önceden planlamayı mı yoksa
- (b) öylesine kalkıp gitmeyi mi seçersiniz?

5. Bir grup insanla birlikteyken

- (a) grubun konuşmasına katılmayı mı yoksa
- (b) insanlarla teker teker konuşmayı mı seçersiniz?

6. Genelde

- (a) hayal gücü güçlü kişilerle mi yoksa
- (b) gerçekçi kişilerle mi daha iyi anlaşırırsınız

7. Sizce hangi nitelendirme daha güzel bir iltifattır?

- (a) duyarlı bir insan
- (b) genellikle akli başında, makul bir insan

EK-Ç: Üniversite Bölüm Kodları Belirleme Formu Örnek Açıklamalar

Aşağıda ikili gruplamalar halinde kişilik tiplerini oluşturan sekiz farklı tercih tanımlanmıştır. Sizden istenen bu ikililerden hangisine sahip öğrencinin sizin çalıştığınız bölüm (bilim dalı) için daha uygun olduğunu belirtmektir.

Anabilimdalı:

Bilimdalı:

Unvan:

Bu Alandaki Hizmet Yılı:

Cinsiyet:

Yukarıdaki demografik bilgiler betimsel istatistik için kullanılacaktır.

Dışadönük

Tek başına ve uzun bir süre aynı iş üzerinde çalışmaktan hoşlanmazlar. Bunun yerine çeşitlilik, hareketlilik, girişkenlik ve grup halinde çalışmayı gerektiren görevlerden hoşlanırlar. Bunları içeren görevlerde daha başarılı olurlar. Başkalarıyla birlikte çalıştıklarında motivasyonları daha yüksektir. Sözel iletişimde oldukça başarılıdırlar. Hemen hemen her konuda konuşmaktan hoşlanırlar. Bir toplantıyı organize etme, bir projeyi yürütme gibi diğer insanlarla çok fazla konuşmayı gerektiren görevlerde oldukça iyidirler.

İçedönük

Tek başına çalışmayı gerektiren görevlerde daha başarılıdırlar ve başka insanların bulunmadığı ortamlarda çalışmaktan hoşlanırlar. Bir işi yerine getirmek için kendi kendilerini motive edebilirler. Herhangi bir iş üzerinde dikkatleri dağılmadan uzun süre çalışabilirler. Özellikle bilgisayarla çalışmayı gerektiren işlerde oldukça başarılıdırlar. Birebir iletişimi terci ederler ve genellikle ilgisini çeken konularda konuşurlar. Bir projeyi yürütmek yerine o projenin sonucunu yazılı olarak raporlamayı tercih ederler ve bunda oldukça iyidirler.

Yukarıda açıklanan kişilik tercihleriyle ilgili bilgileri dikkate aldığınızda hangi öğrencinin bölümünüzde yer alması o öğrenci için daha uygundur?

( ) Dışadönük

( ) İçedönük

EK-D: Gönüllü Katılım Formu (Öğrenci)

___ / ___ / 2018

Merhaba,

Yapacak olduğum çalışmaya gösterdiğin ilgi ve bana ayırdığın zaman için şimdiden çok teşekkür ederim. Bu formla, kısaca sana ne yaptığımı anlatmayı ve bu araştırmaya katılman durumunda neler yapacağımızı anlatmayı amaçladım.

Bu araştırma için Hacettepe Etik Komisyonundan gerekli izin alınmıştır. Bu araştırma Hacettepe Üniversitesinde Doç. Dr. Arif ÖZER danışmanlığında yapılan bir yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Araştırmanın amacı lise öğrencilerinin kişilik özelliklerini ölçen ve bu özelliklere uygun üniversite bölümlerini belirleyen bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu nedenle envanteri içten doldurmanız çok önemlidir. Ayrıca bu araştırmaya katılabilmek için lise öğrencisi olmak gereklidir.

Araştırmaya gönüllü olarak katılım esastır. Bu araştırmaya katılmamayı seçebilirsiniz. Araştırma iki envanter uygulaması içermektedir ve bunların yanıtlanması yaklaşık 30 dakika sürmektedir. Envanterde yer alan sorular bir test sorusu değildir dolayısıyla doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bütün seçenekler değerlidir. Envanterden elde edilen veriler sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak, kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmada grup ortalama puanlarını hesaplamak için ayrıca cinsiyet ve sınıf düzeyi bilgine ihtiyaç duymaktayız. Bunlardan başka hiçbir bilgin araştırmada yer almayacaktır. İsmi ya da soy ismi kesinlikle araştırmada kullanılmayacaktır. Envanterleri doldururken herhangi bir rahatsızlık hissedersen bunun giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. İstedğin anda envanterleri cevaplamayı bırakıp çalışmadan ayrılabilirsin. Bu durumda sana hiçbir sorumluluk yüklenmeyeceği gibi doldurduğun envanter araştırmaya dahil edilmeyecektir. Bu forma onay vermeden önce ve envanteri doldururken konuyla ilgili aklına gelen soru olursa istediğin zaman rahatlıkla sorabilirsin.

Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya gönüllü olarak katılmanı ve sana verdiğim güvenceye dayanarak bu formu imzalamanı rica ediyorum. Sormak istediğin herhangi bir durumla ilgili benimle her zaman iletişime geçebilirsin. Araştırma sonucu hakkında bilgi almak için iletişim bilgilerimden bana ulaşabilirsin. Formu okuyarak imzaladığın için çok teşekkür ederim.

Katılımcı Öğrenci

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

E-Posta:

İmza:

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Arif ÖZER

Hacettepe Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beytepe Kampüsü, Çankaya /ANKARA

Tel: 0312 780 5044

E-Posta: arifozer@hacettepe.edu.tr

İmza:

Araştırmacı

Orhan AĞAÇCI

Hacettepe Üniversitesi,

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beytepe Kampüsü, Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 780 5044

E-Posta: orhan.agacci@gmail.com

İmza:

EK-E: Gönüllü Katılım Formu (Veli İzni)

___ / ___ /2018

Sayın Veli,

Çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve bana ayıracağınız zaman için şimdiden çok teşekkür ederim. Bu form, size yaptığım araştırmanın amacını anlatmayı ve çocuğunuzun bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma için Hacettepe Etik Komisyonundan gerekli izin alınmıştır. Bu araştırma Hacettepe Üniversitesinde Doç. Dr. Arif ÖZER danışmanlığında yapılan bir yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Araştırmanın amacı lise öğrencilerinin kişilik özelliklerini ölçen ve bu özelliklere uygun üniversite bölümlerini belirleyen bir ölçme aracı geliştirmektir.

Velisi olduğunuz öğrenciye iki envanter uygulanacaktır. Envanterlerin doldurulması yaklaşık 30 dakika sürmektedir. Envanterde yer alan sorular bir test sorusu değildir dolayısıyla doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bütün seçenekler değerlidir. Envanterden elde edilecek bilgiler sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak, kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmada grup ortalama puanlarını hesaplamak için çocuğunuzun cinsiyet, sınıf düzeyi bilgileri kullanılacak, başka hiçbir kişisel bilgisi araştırmada yer almayacaktır. Çocuğunuzun ismi ya da soy ismi kesinlikle araştırmada kullanılmayacaktır. Çocuğunuz envanterleri doldururken herhangi bir rahatsızlık hissederse bunun giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır Çocuğunuz istediği zaman araştırmadan ayrılabilir. Bu durum da çocuğunuza hiçbir sorumluluk yüklenmeyeceği gibi çocuğunuzun verileri de araştırmaya dâhil edilmeyecektir.

Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya velisi olduğunuz öğrencinin gönüllü olarak katılmasını ve araştırma dâhilinde benim size verdiğim güvenceye dayanarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum. Çocuğunuzun çalışmaya katılması ile ilgili onay vermeden önce veya onay verdikten sonra sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili benimle iletişime geçebilirsiniz. İsteddiğiniz takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak için de irtibat numaramdan bana ulaşabilirsiniz. Formu okuyarak imzaladığınız için çok teşekkür ederim.

Katılımcı Öğrencinin Velisi

Adres:
Tel:
E-posta:
İmza:

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Arif ÖZER
Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beytepe Kampüsü, Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 780 5044
E-Posta: arifozer@hacettepe.edu.tr
İmza:

Araştırmacı

Orhan AĞAÇCI
Hacettepe Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beytepe Kampüsü, Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 780 5044
E-Posta: orhan.agacci@gmail.com
İmza:

EK-F: Gönüllü Katılım Formu (Akademisyen)

___ / ___ / 2018

Saygıdeğer Hocam,

Çalışmama gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim. Araştırmanın amacı lise öğrencilerinin kişilik özelliklerini ölçen ve bu özelliklere uygun üniversite bölümlerini belirleyen bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırma Doç. Dr. Arif ÖZER danışmanlığında hazırlanacak olan yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırmanın bu bölümü üniversite bölümlerinin kişilik kodlarının belirlenmesini içermektedir. Bu yüzden yapacağınız değerlendirmeler araştırmanın temelini oluşturacaktır. Amacı açıklanmış olan bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan izin alınmıştır.

Araştırmaya gönüllü olarak katılım esastır. Araştırma üniversite bölümlerinin kişilik kodlarının belirlenmesi için hazırlanan bir form içermektedir ve yanıtlanması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır, kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmada betimsel istatistiklerde kullanılmak üzere anabilimdalı, bilimdalı, unvan, hizmet yılı, cinsiyet bilgilerinize ihtiyaç duymaktayız. Araştırmada bundan başka hiçbir bilginiz yer almayacaktır. İsmi araştırma keskinlikle kullanılmayacaktır. Verecek olduğunuz bilgilerden dolayı kendinizi rahatsız hissedeceğiniz bir durumla karşı karşıya bırakılmayacağınızı taahhüt ediyorum. İstedığınız zaman formu cevaplamayı bırakabilirsiniz. Bu durumda size herhangi bir sorumluluk yüklenmeyeceği gibi verdiğiniz bilgiler araştırmaya dâhil edilmeyecektir. Uygulama sırasında merak ettiğiniz konular ve uygulama sonrasında sonuçlar ile ilgili tarafımdan her zaman bilgi alabilirsiniz.

Yukarıdaki tüm açıklamaları okuyarak sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve sahip olduğunuz hakları araştırmacı olarak koruyacağıma dair bir belge olarak bu formu imzalamanız gerekmektedir. Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen bu formu imzalayınız.

Katılımcı Akademisyen

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

E-Posta:

İmza:

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Arif ÖZER

Hacettepe Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beytepe Kampüsü, Çankaya /ANKARA

Tel: 0312 780 5044

E-Posta:arifozer@hacettepe.edu.tr

İmza:

Araştırmacı

Orhan AĞAÇCI

Hacettepe Üniversitesi,

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beytepe Kampüsü, Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 780 5044

E-Posta: orhan.agacci@gmail.com

İmza:

EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/

433-1704

16 Nisan 2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 02.04.2018 tarih ve 862 sayılı yazınız.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Orhan AĞAÇCI**'nın **Doç. Dr. Arif ÖZER** danışmanlığında yürüttüğü "**Lise Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Üniversite Bölümlerinin Kişilik Kodları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **03 Nisan 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-H: MEB İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.8310543
Konu : Araştırma İzni

26.04.2018

..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Hacettepe Üniversitesi'nin 18/04/2018 tarih ve 51944218-010.99/994 sayılı yazısı.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Orhan AĞAÇCI'nın "Lise Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Üniversite Bölümlerinin Kişilik Kodları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını uygulama talebi Araştırma Komisyonumuzca incelenmiş olup ilçenize bağlı ekli listede adı geçen okullarda uygulamanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Uygulama formunun (22 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmacının ilgi (a) genelge çerçevesinde, ilçe milli eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda okul ve kurum yöneticileri de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen mülhürlü uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EKLER:
Uygulama formu (22 sayfa)
Okul Listesi(3 sayfa)
DAĞITIM:
Çankaya-Mamak-Altındağ
Yenimahalle- Keçiören
Gölbaşı- Etimesgut

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135-134

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 954c-a525-3a8b-88b1-5c10 kodu ile teyit edilebilir.

EK-I: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününi kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

14/01/2019

Orhan AĞAÇCI

EK-İ: Yüksek Tez Çalışması Orijinallik Raporu

14/01/2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: Kişilik Tipleri Envanterinin Geliştirilmesi ve Üniversite Bölümlerinin Kişilik Kodlarının Belirlenmesi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
14/01/2019	185	312,732	10/01/2019	%4	1058120426

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Orhan AĞAÇCI

Öğrenci No.: N15225099

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Arif ÖZER

EK-J: Thesis Originality Report

14/01/2019

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Science

Thesis Title: Development of Personality Types Inventory and Determination of Majors by Personality Codes

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
14/01/2019	185	312,732	10/01/2019	4%	1058120426

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Orhan AĞAÇCI
Student No.: N15225099
Department: Educational Science
Program: Psychological Counseling and Guidance
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

Doç. Dr. Arif ÖZER

EK-K: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

14/01/2019

Orhan AĞAÇCI

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

(1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç, imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

